

ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ

(ଦ୍ଵିତୀୟ ଭାଗ)

“ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଜାଗି ଉଠ ଘରେ ଘରେ,
ସ୍ଵର୍ଗର କଳସ ଥାପି ଦ୍ଵାରେ ଦ୍ଵାରେ ।
ଜାତି-ସଞ୍ଜ କାଣ୍ଡେ ହୁଅ ମା ଗୋ ହୋତା,
ନେଇ ଏ ଭାରତ ବେଗେ ଜଗଜ୍ଜିତା ।

ଭୃଗୁ ସଂସ୍କରଣ

ଲେଖକ—ଶ୍ରୀ ଜଗବନ୍ଧୁ ସିଂହ

ପ୍ରକାଶକ

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଆକୃଳ ମିଶ୍ର ବାବ୍ୟତୀର୍ଥ,

ମାନେଜର

କଟକ ଟ୍ରେଡ଼ିଂ କମ୍ପାନୀ

ବାଲୁବଜାର, ପୋ: ୪: ଗୁଡ଼ମାରୋକ—କଟକ ।

ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣ : ୧୯୩୫

ମାତ୍ର ୧

ଭୂମିକା

ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀର ପ୍ରଥମ ଭାଗ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଉକ୍ତ ପୁସ୍ତକ ପାଠ କରି ପାଠକ ପାଠିକାମାନେ ସନ୍ତୋଷ ଲଭି ବହୁ ଥରାର ଭୁବ୍ବିଶାଳ ପ୍ରମାଣ ମିଳିଛି । ହୋଇ ଦ୍ଵିତୀୟ ଭାଗ ଲେଖି ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ଅନେକ ବଡ଼ ଅନୁରୋଧ କରିବାରୁ ଅସ୍ତେ ଉପାଦ୍ରୁତ ହୋଇ ଏ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ସାହସୀ ହେଲୁ । ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀର ଉପଦେଶମାନ ପାଳନ କରି ଉଦ୍ୟୋଗରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲେ ଉତ୍କଳ-ରମଣୀମଣ୍ଡଳୀର ବିଶେଷ ଉପକାର ହେବ ଏବଂ ସେମାନେ ସ୍ଵଗୃହଣୀ ହେବାର ଆଶା କରାଯାଏ । କଥା ଅଛି, “କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଆର୍ଯ୍ୟ ହୁଅ, ଜଗତରେ ପୂଜା ପାଆ ।” କାର୍ଯ୍ୟ ନ କଲେ କେବଳ ଯୋଥା ପଡ଼ାରେ କିଛି ହେବ ନାହିଁ । ରମଣୀମାନଙ୍କ ମନରେ ଯେପରି ଉଚ୍ଚ ନିର୍ମଳ ଭାବ ଥିବ, ସେମାନଙ୍କ ଗର୍ଭଜାତ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କର ସେହୁପରି ଉଚ୍ଚ ନିର୍ମଳ ଭାବ ହେବ । ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ ହେବାକୁ ହେଲେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ସଦ୍‌ଗୁଣ ହୃଦୟରେ ଗୋଟି ଉଦ୍ୟୋଗରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ । ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ଅର୍ଦ୍ଧ ଅଛି, ପ୍ରାଚୀନ ରତନାସ ଅଛି, ପ୍ରାଚୀନ ସତ୍ୟତା ଅଛି, ସେ ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ । ସନ୍ତାନସନ୍ତତିମାନଙ୍କୁ ମନୁଷ୍ୟ କରିବା ଭାବ ଯେଉଁ ଝି ଜାତି ହାତରେ ଅଛି, ସେମାନେ କେତେ ଗୁଣାଳଙ୍କାରରେ ରୁଷିତା ହେଲେ ଯେ ସେ ଭାର-ବହନ-କାର୍ଯ୍ୟର ଉପଯୁକ୍ତା ହେବେ, ତାହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୃହାଣୀକ ଯେତେ

ବୁଝି ପାରବେ । ସେମାନେ ପ୍ରକୃତ ଗୃହର ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ସେମାନଙ୍କର ବହୁତ ଜ୍ଞାନ ଅବଶ୍ୟକ, ସେମାନେ ବହୁତ କଥା ଜାଣିବା ଅବଶ୍ୟକ । କେବଳ ବି. ଏ., ଏମ୍. ଏ. ପାଶ କଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । କେବଳ ସ୍କୁଲ କଲେଜରେ ପଢ଼ିଲେ ହେବ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଯେଉଁ ବସୟରେ ଜ୍ଞାନ ହେଲେ ଅର୍ଥ୍ୟଗୁହଣୀ ସୁମାତା, ସୁକନ୍ୟା, ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ ହୋଇ ପାରବେ, ସେପରି ଜ୍ଞାନଭ୍ରୋମଯୋଗୀ ଶିକ୍ଷା ଅବଶ୍ୟକ ।

ଶ୍ରୀ ଜଗବନ୍ଧୁ ପିଂଡ଼

ଗୃହ ଲକ୍ଷ୍ମୀ

(ଦ୍ଵିତୀୟ ଭାଗ)

ପ୍ରଥମ ପରିଚ୍ଛେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅସ ମ, ଅସ ମ, ଦେଖିଲଣି, ଅମ ଦୋମହଲ ଉପରେ
ଗୁରୁଟା ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଯାଉଛି । କେଡ଼େ ଚଞ୍ଚଳ ଉଡ଼ି
ଯାଉଛି ମ ?

ସ୍ଵାମୀ—ଦେଖ ଦେଖ, ମୁଁ ଦେଖିଛି, ତମେ ସବୁ କେବେ ଦେଖି
ନ ଥିଲ, ଦେଖ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ତମେ କେଉଁଠି ଦେଖିଥିଲ ମ ? ଏ ତ ନୂଆ ହୋଇ ଅମ
ଦେଶକୁ ଆସୁଛି, ତମେ ଦେଖିଥିଲ କିପରି ?

ସ୍ଵା—ଆହେ, ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଲକ୍ଷ୍ମୀସତ୍ତାକୁ ଯାଉଥିଲି, ସେହି
ପାଟନା ସହରରେ ଦେଖିଥିଲି । ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଗୁରୁଟା
ଆସିଥିଲା, ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଲା, ଅମେ ତା ଭିତର ଦେଖିଲି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ ଉଡ଼ାଜାହାଜ କେଉଁଠି ତଥର ହେଉଛି ମ ?

ସ୍ଵା—ଆମେରିକା, ଜର୍ମାନୀ, ଇଂଲଣ୍ଡ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶର ଲୋକେ
ତଥର କରୁଛନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସବୁ ତ ସେଇ ଦେଶ ଲୋକେ କଲେ, ଅମ ଦେଶ ଲୋକେ
ଏତେ ପାଠ ପଢ଼ି କଅଣ କରୁଛନ୍ତି ମ ?

ସ୍ଵା—ଅମ ଦେଶ ଲୋକେ ପାଠ ପଢ଼ୁ ନାହାନ୍ତି ମ । ସେମାନେ
ପାର୍ଶ୍ଵରେ ଘିଅ ତାଳୁଛନ୍ତି । ପାଠ ପଢ଼ି ସାର କେବଳ ମୁଣ୍ଡ

ବକିବାରେ ଅଛନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡଟା ଅପଣା ଅୟୁତ୍ତରେ ଥିଲେ ସିନା
ବୁଦ୍ଧି ଦିଶନ୍ତା, ମୁଣ୍ଡଟାକୁ ତ ଅଉ ଜଣକୁ ବକି ଦେଲେ;
ବୁଦ୍ଧି ଦିଶିବ କେଉଁଠୁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମ ଦେଶରେ ଏପରି ଜାହାଜ କେବେ ନ ଥିଲା, ଥିଲେ
ସିନା ଲୋକେ ତଥର କରି ଜାଣିଥାନ୍ତେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ତାଙ୍କ ଦେଶରେ କଣ ଅଗରୁ ଥିଲା ? ଏବେ କେତେବର୍ଷ
ହେଲା ତ ତଥର ହେଉଛି । ଅମ ଦେଶରେ ବରଂ ଅଗେ
ଥିଲା । ପୁରାଣରେ ତ ପୁଷ୍ପକୟାନ ବିଷୟ ଲେଖା ଅଛି ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ପୁଷ୍ପକୟାନ ଚଢ଼ି ଲଙ୍କାରୁ ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ଆସିଥିଲେ
ପରା ? ରାବଣ ପରା ସୀତାଙ୍କୁ ପୁଷ୍ପକୟାନରେ ବସାଇ
ପଞ୍ଚବଟୀରୁ ହରଣକରି ନେଇଥିଲା ? ନ ଥିଲା ତ, ପୁରାଣ-
ଲେଖକ ଲେଖିଲେ କିପରି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସତ ସତ, ପୁରାଣରେ ତ ସତେ ସେ କଥା ଲେଖା ଅଛି ।
ହର ହେ, ସେ କାଳରେ ଯେବେ ସେ ଯାନ ଥିଲା, ଲୋକେ
ତ ତଥର କରିବା କଥା ଜାଣିଥିଲେ—ଭୁଲିଗଲେ
କାହିଁକି ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କେତେକାଳର କଥା ହେଲାଣି । କିପରି ତଥର ହୁଏ ସେ
କଥା କୌଣସି ପୋଥିରେ ଲେଖା ନାହିଁ । ଲୋକେ ମଧ୍ୟ
ତେଣିକି ମନ ଦେଉ ନାହାନ୍ତି । ସେ ଦିଗରେ ବୁଦ୍ଧି
ଖୋଲାଉ ନାହାନ୍ତି । ସେ ବିଷୟ ଚିନ୍ତାକଲେ ସିନା ବାଟ
ଦିଶନ୍ତା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ଦେଶ ଲୋକେ କାହିଁକି ଏ ସବୁ ଅଡ଼େ ବୁଦ୍ଧି ଖୋଲାଉଛନ୍ତି,
ଅଉ ଅମ ଦେଶ ଲୋକେ କାହିଁକି କରୁ ନାହାନ୍ତି ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମ ଦେଶ ଲୋକେ ବଡ଼ ଅଳ୍ପକେ ସବୁକି । ଶାଗରାତ
ମୁଠାଏ ଖାଇଲେ ଯଥେଷ୍ଟ । ଓଲିଏ ମିଳିଗଲେ ମଧ୍ୟ ଚିନ୍ତା

ନାହିଁ । ସେ ଦେଶ ଲୋକେ ସେପରି ନୁହନ୍ତି । ସେ ଦେଶ ଲୋକେ ରାତିଦିନ ପାଞ୍ଚ ଛନ୍ଦ୍ର କମିତ କେଉଁଠୁ ଟଙ୍କା ବେଶୀ ଅସିବ । ନାନା ଜିନିଷ ତଥର କରି ଦେଶ ବିଦେଶରେ ବିକି କପରି ପଇସା ଗୁଣି ଅଣିବା, ଏ କଥା ସେମାନେ ରାତି ଦିନ ଇଚ୍ଛନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷରେ କି ଜିନିଷ ନାହିଁ, କି ଜିନିଷ ତଥର କଲେ ସେ ଦେଶ ଲୋକେ କିଣିବେ,— ଏ କଥା ବୁଝି ଯାଉଛନ୍ତି । ଏପରି ଚନ୍ଦ୍ରା ଚନ୍ଦ୍ର ତାଙ୍କୁ ନାନା ବୁଦ୍ଧି ଗୌଣଳ ଦିଶି ଯାଉଛି । ମଟରଗାଡ଼ି, ସାଇକଲ କରି କେତେ ଟଙ୍କା ନେଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ଅମେ ଧାନ ବଜି, ପାନ ବଜି ପଇସାତକ ସେ ଦେଶକୁ ଦେଉଥାନ୍ତି । ଅମ ଦେଶରେ ପଇସା ଗହୁର କପରି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଇ ହେ, ଏ ମଟର ବା ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଯେ ତଥର କରୁଛି, ତାର କେତେ ବୁଦ୍ଧି ହୋଇଥିବ, ସେ କେତେ ପାଠ ପଢ଼ିଥିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ ନାହିଁ ମ । ମଟର ଗାଡ଼ି ଯେଉଁ ସାଇକ ତଥର କରୁଛି ତା ନାମ ଫୋର୍ଡ଼ । ସେ ପରା ଜଣେ ମର୍ଗ ମଜୁର ଅ । ଦିନକୁ ଟଙ୍କାଏ ଲେଖାଏ ମଜୁର ନେଇ ଗୋଟାଏ କଲ କାରଖାନାରେ କାମ କରୁଥିଲା । ସେ କଲରେ କାମ କରୁ କରୁ ତାକୁ ବୁଦ୍ଧି ଦିଶିଲା, ସେ ମଜୁର ଛାଡ଼ି ଘରେ ରହୁ ମଟର ତଥର କଲା । ଏବେ ସେ ପୁଅବା ମଧ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଧନୀ । ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମିନିଟରେ ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା ଅଛି । ଦିନକୁ ଲେକକ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ ୧୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଦାନ କରିଥିଲା । ତା ଘରେ କେତେ ଟଙ୍କା ଥିଲା ଏଥିରୁ ବୁଝିବ । ଅମ ଦେଶ ଲୋକେ ଜିନିଷ ତଥର କରି ବିଦେଶକୁ

ପରସା ଅଣିକା ଦୂରେ ଥାଉ, ଅମ ଦେଶରେ ଯେତେ ଜିନିଷ
ଦରକାର ହେଉଛି, ସେତକ ତ ତଥର କରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମ ଦେଶ ଲୋକେ କଣ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ତଥର କରି
ପାରବେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ନ କରି ପାରବେ କାହିଁକି ମ ? ଯେ କରୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କର
କଣ ଗୁରୁଟା ହାତ, ନା ଗୁରୁଟା ଅଣି ? ସେମାନେ ତ
ଅମରପର ମଣିଷ । ସେମାନେ ଯାହା କରି ପାରୁଛନ୍ତି, ଅମେ
ତାହା ନ କରି ପାରବା କିଅ ? ଅସଲ କଥା—ମନ ଦେଲେ
ହେଲା । ମନଯୋଗ କଲେ ଲୋକ ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତା କରିପାରେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେମାନେ କଣ ପିଲଦିନୁ ଏକଥା ଶିଖନ୍ତି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ପିଲଦିନ, ଦେଖୁଛନ୍ତି, ମା ବାପାଙ୍କଠାରୁ ସାବପଡ଼ିଣାରୁ
ଶିଖୁଛନ୍ତି । ସେ ଦେଶର ମାଅମାନେ ପିଲକୁ ମିଛ କଥା
କହୁ ଡରନ୍ତି ନାହିଁ । ପିଲର ଯେପରି ସାହସ କରିବ ସେଇ
କଥା ପିଲକୁ କହନ୍ତି । ସେ ଦେଶର ମେହନ୍ତରମାନେ ଗସ୍ତା
ସଫା କଲବେଳେ ପକେଟରେ ଖବର କାଗଜ ରଖିଥାନ୍ତି,
ପ୍ରଭୁସତ ପାଇଲେ ଟିକିଏ ପଢ଼ି ପକାନ୍ତି । ସେ ଦେଶ କଥା
କାହିଁକି କହୁଛ ? ସେ ଦେଶ ମାଟି କଥା କହୁଛ । ଧନୀ
ସେହି ଦେଶରେ, ଜ୍ଞାନୀ ସେହି ଦେଶରେ, ମାନୀ ସେହି
ଦେଶରେ, ଦାନୀ ସେହି ଦେଶରେ । ସେ ଦେଶ ମାଇପେ
ଦୁଧରେ ଗାଧୁଅନ୍ତି । ଦୁଧରେ ଗାଧୋଇଲେ ଦିହରୁ ମଳି
ଛାଡ଼ିଯିବ । ଅମ ଦେଶ ମାଇପେ ଟିକିଏ ଦୁଧ ଦିଅ ଖାଇବାକୁ
ପାଉ ନାହାନ୍ତି । ସେ ଦେଶରେ ଅମଦାନି ବହୁତ, ଖଜ
ବହୁତ, ତେଣୁ ତାଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ଗୁଳନା ବେଶୀ । ଯେ ଯେତେ
ଭାବକ, ତାକୁ ତେତେ ଗୁଳ ଦଣିବ । ଯେ ଅଳସୁଆ ହୋଇ
ଶୋଇବ, ତାକୁ କିଛି ଦେଖାଯିବ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ସେ କଥା ସତ । ଅମଦେଶରେ ଯାହା ବାପ ଅଜ୍ଞା ଅମଳରୁ ହୋଇ ଅସୁରୁ ତାହା କବିବେ । ଗୋଟାଏ ନୂଆକଥା କବିବାକୁ ବୁଦ୍ଧି ଦିଶେ ନାହିଁ । ଅଗ୍ନି, ଏ ଅକାଶଯାନରେ କି କାମ ହେଉଛି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ଏଥିରେ ସେମାନେ ସବୁ କାମ କରୁଛନ୍ତି । ଏହା ଉପରେ ବସି ଯୁଦ୍ଧ କରୁଛନ୍ତିଟିକି । ଦେଖୁଛ ତ ମାସକ ବାଟ ଦି'ଦଣ୍ଡରେ ଯାଉଛନ୍ତି । କେତେ ସୁବିଧା ହୋଇଛି ଦେଖ ନାହିଁ । ଆମେ ଶଗଡ଼ ଗାଡ଼ରେ ବସି ଗ୍ରାମକୁ ଗଲେ ଧକଡ଼ ଧକଡ଼ ହୋଇ ସବାଲେ ବାହାରିଲେ ସଞ୍ଜକୁ ପହଞ୍ଚିବା; ମାତ୍ର ଏ ଯାନରେ ସବାଲ ଅଠଟା ବେଳେ ବାହାରିଲେ ପାଞ୍ଚ ମିନିଟରେ ପହଞ୍ଚିଯିବା । ଆଗେ ଦେବତା ଓ ଅସୁରମାନେ ଏପରି ଯାନରେ ଯିବା ଅସିବା କରୁଥିଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଛା, ପୁରାଣରେ ଲେଖା ଯାଇଛି, ନାରଦଙ୍କର ତିନି ବାହନ ଥିଲା, ଗଣେଶଙ୍କର ମୂଷା ବାହନ ଥିଲା, ସରସ୍ୱତୀଙ୍କର ବିଲ୍ୱ ବାହନ ଥିଲା, କାର୍ତ୍ତିକଙ୍କର ମୟୂରବାହନ ଥିଲା । ଏପରି ଅନେକ ପ୍ରକାର ବାହନ ଥିଲା । ଏ ସବୁ କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଦେଖିଲ ସେ ଦେଖିବାକୁ କିପରି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ତ କେତେ ଉଚ୍ଚରେ ଯାଉଥିଲା, ତଳରୁପେ ଚିହ୍ନାଗଲା ନାହିଁ, ଗୋଟାଏ ଚିଲପରିତ ଦିଶିଗଲା !

ସ୍ତ୍ରୀ—ତେବେ ଏଟାକୁ ଚିଲ ବାହନ କୁହାଯାଇପାରେ । ସେହୁପରି କୋଧହୁଏ ପୂର୍ବେ ବାହନଗୁଡ଼ାଙ୍କର ରୂପ ଅନୁସାରେ ନାମ ଥିଲା । ସତେ କଣ ମୂଷାଟା ଉପରେ ଗଣେଶ ବୁଲୁଥିଲେ ? ମୁଁ ଅନୁମାନ କରୁଛି, ତାଙ୍କ ଯାନର ଅକାର ମୂଷା ପରି ଥିଲା । ସେ ଦେଶ ଲୋକେ ବୁଦ୍ଧି ଖରଚ କରି ଉଡ଼ାଜାହାଜ

ତଥର ବର ଅମ ଅଖି ଅଗେ ଉଡ଼ି ବୁଲିଲେ, ଅମେ ହା
 ବର ବୁଝିଥିବା, ଦେଖିଥିବା, 'ଏ କଣ, ଏ କଣ' ହେଉଥିବା ।
 ଅହେ, କୁନିକି ତାକି ଦେଖାଇ ଦିଅ ମ । ସେ ତ
 ଦେଖିଲେ କଣ ବୋଲି ଡରଇ, ତାର ଭାଁ ଭାଁ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି
 ଚଢ଼କି ପଡ଼ିବ । ତାକୁ ବୁଝାଇ ଦିଅ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—(କୁନିକୁ ଦେଖାଇ ଦେଇ)

ଉଡ଼ିଯାଉଅଛି ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଲେ ଉଡ଼ୁଅଛି ଖରତର,
 ଦେଖ ଲେ ଦେଖ ଲେ ମୋ କୁନୟନୀ ମନରେ କିଛି ନ ଡର ।
 ବଢ଼ିଛି ତା ପରେ ତୋ ଯାଏ ମଣିଷ ଦରଗୋଡ଼ ଦୁଇହାତ,
 ଚଳାଉଛି ବଳ ନିଜ ବୁଦ୍ଧିବଳେ ଉଡ଼େ ଅକାଶେ ନିୟତ ।
 ପଡ଼ିଯିବ ବୋଲି ଡର ନାହିଁ ତାର ବୁଲିଛି ପବନବେଗେ,
 କୁଅ କୋଇଲିକ ପରି ଉଡ଼ିଯାଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନ ସରାଗେ ।
 ପାହାଡ଼ ଜଙ୍ଗଲ ଗିରି ପାଶବାର ଲଙ୍ଘିଯାଏ ଘନ ଘନ,
 ତେଣା ହାଡ଼ି ହାଡ଼ି ଖରେ ଯାଏ ଉଡ଼ି ଦେଖ ଲେ ଦେଖ ଲେ କୁନ
 ବଡ଼ ହେଲେ ତୁମ୍ଭ ବମିରୁ ଏ ଯାନେ ଉଡ଼ିବୁ ଅକାଶେ ଯାଇ,
 ବର ଆସି ତୋର ନେଇଯିବ ତୋତେ ଏହି ଯାନରେ ବସାଇ ।
 ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଲ୍ଲ ଗୀତୁଟିଏ ଗାଇ ଦେଲ ପେ । ପିଲଙ୍କୁ ଏପରି ଗୀତ
 ଶୁଣାଇଲେ ତାଙ୍କ ମନ ଉପରକୁ ଟିକି । ସେମାନେ ବଡ଼
 ହେଲେ ଏ ଯାନ ବିଷୟରେ ଭାବିବେ, ଚିନ୍ତିବେ—ଦିନେ
 ଅମ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ତଥର ହୋଇଥାରେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କୁନ କଣ ତଥର କରବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କୁନ ତଥର ନ କରବ କାହିଁକି ? ଏଥିରେ ଏପରି କିଛି ତ
 ଅସମ୍ଭବ କଥା ନାହିଁ । କୁନଟିଏ କଣ ସାନ ବୋଲି ମନେ
 କରୁଛ କି ? ବଡ଼ ହେଲେ ତା ବୁଦ୍ଧି କେହି ଅତକୁ ଯିବ

କିଏ କହୁପାରେ ? ତାଠାରେ କି ଶକ୍ତି ଅଛି କିଏ ଜାଣେ ?
ସେ ଯେବେ ଉପସ୍ଥଳ ଶିକ୍ଷା ପାଏ, ତା ବୁଦ୍ଧି ସେ ଦିଗକୁ ନ
ଯିବ ବୋଲି କିଏ କହୁବ ? ତାକୁ ପିଲାଦିନୁ ଭଲକଥା
ଶିଖାଅ, ଭଲକଥା ଶୁଣାଅ, ଦେଖିବ ତାର ବୁଦ୍ଧି ବେଉଁ
ଅଡକୁ ଯିବ । ଗୁଡାଏ ଶୁଣିଲେ ବାଜେ କଥା ଶିଖାଇଲେ
ବୁଦ୍ଧି ମାତା ହୋଇଯିବ । ଅଜ୍ଞ ଏତିକି ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ପରିଚ୍ଛେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଉହେ, ସେଇଟା କଣ ପକାଇ ଦେଲ କି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ବାହୁଁ ମ, ବେଉଁଠି କଣ ପକାଇଲି ? ଘର ଓଲାଭ
ଅଳିଅ ଗୁଡାକ ପକାଇ ଦେଲି ତ ଅଉ କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ ହେ, ସେ ଅଳିଅ ସାଥରେ କଣ ଗୋଟାଏ ଗଲ, ଠଣ୍ଟ
ର ଶୁଭଲ !

ସ୍ତ୍ରୀ—କଉଡ଼ି କଡାଏ ବେଉଁଠି ପଡ଼ିଥିଲା, ସେଇ ହୋଇଥିବ । ହଁ
ହଁ, ସେଇ କଉଡ଼ି କଡାକ !

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହା ! କଉଡ଼ିଟାକୁ ପକାଇ ଦେଲି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମେ କଡାକ କଉଡ଼ି କଣ ହେବ ? ମାଲେ, ଏ କଉଡ଼ି
କଡାକୁ ଏତେ ଆଦର ? ମୋ ଦିଅଁଟା ଗୁରୁକିନା ହୋଇଗଲା,
ମୁଁ ବୋଇଲି ଅବା ଟଙ୍କା ସୁନା କଣ ପକାଇ ଦେଲି !

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ ହଁ, ଅଜ୍ଞ କାଲି ପରା ଟଙ୍କା ପଇସା ବେଣି ହୋଇଛି;
ଏକଥା କହୁବ ନାହିଁ ବାହୁଁକି ? ଯେତେବେଳେ ଅମ
ଦେଶରେ କଉଡ଼ି ଚାଲୁଥିଲା, ତେତେବେଳେ କଥା କଣ ଅଉ

ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ

ଅଛି ? ଏତେବେଳେ ମଧ୍ୟ କଉଡ଼ି ତ ବେତେ କାମରେ
ଲାଗେ !

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ କଡ଼ାଏ କଉଡ଼ି କି କାମରେ ଲାଗିବ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କଡ଼ାଏ କଉଡ଼ି ବୋଲି ଅପସନ୍ଦ କରି ନାହିଁ । ସମୟରେ
ଏ କଡ଼ାକ ଦ୍ଵାରା ଲୋକ ବଡ଼ଲୋକ ହୋଇପାରେ !

ସ୍ତ୍ରୀ—କଡ଼ାଏ କଉଡ଼ିରେ ଯେବେ ଲୋକ ଧନୀ ହୁଅନ୍ତେ, ତେବେ
ତମେ ଦିନକେ ଯାହା କରେଗୁରୁ ଅଣ୍ଟିକ; ସେଥିରେ ତ
ଅମେ ଅମ ସାତ ପୁରୁଷ ବଡ଼ଲୋକ ହୋଇପାନ୍ତେ ।
ତମେ ଅତି ନିତି କରେଗୁକି ଯାଆନ୍ତୁ କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ କଥା ତ ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ଅମର ସେପରି ପରଶ୍ରମ
ନାହିଁ, ମନ ନାହିଁ, ଉଦ୍ୟମ ନାହିଁ । ନ ହୁଅନ୍ତା କାହିଁକି ?
ତମେ ଜାଣି ଗୋଟାଏ ଗଲ୍ଲ ଅଛି—

“କଡ଼ାକେ ମର, କଡ଼ାକେ ଡର

କଡ଼ାକେ ଘର ଦ୍ଵାର କରି ।”

ସ୍ତ୍ରୀ—ନା, ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ, କହିଲ କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦୁଇକାଳରେ ଜଣେ ରାଜା ଥିଲେ । ସେ ଯେତେବେଳେ
କିବାହ ହୋଇ ଅସୁଛନ୍ତି, ତେତେବେଳେ ବାଟରେ କଡ଼ାଏ
କଉଡ଼ି ପଡ଼ିଥିଲା । କଉଡ଼ି ଉପରେ ରାଣୀଙ୍କ ନଜର
ପଡ଼ିଲା । ରାଣୀ ସକାର କତ କରି କଉଡ଼ି କଡ଼ାକ ଗୋଟାଇ
ନେଇ ମୁଣ୍ଡରେ ମାର ଅଣ୍ଟାରେ ଖୋପିଲେ । ରାଜା ଏ କଥା
ଦେଖି ବଡ଼ ଲଜ୍ଜିତ ହେଲେ; ମନରେ ପାଶୁଲେ, ଦେଖ,
ରାଣୀ ମୋପରି ଲୋକର ହାତ ଧରି କଡ଼ାଏ କଉଡ଼ିକି ଏଡ଼େ
ଲୋଭ କରି—ଏତେ ଲୋଭରେ ମୋ ମୁହଁ ଟିକିଏ ହୋଇ-
ଗଲା ! ଲୋକେ ମତେ କଣ କହୁଥିବେ ! ଏ ସ୍ତ୍ରୀଟାର କଡ଼

ହାନ ଦୃଷ୍ଟି; ଏହାର ମୁଖାବଲେକନ କରିବାର ନୁହେଁ ।
ଏପରି ପାଞ୍ଚ ଶୁଣିକି ପଚାରିଲେ । ଶୁଣି କହିଲେ, “ଅପଣ
କଡ଼ାଏ କରନ୍ତି ବୋଲି ଶୁଣା କରିବେ ନାହିଁ—କଡ଼ାକେ
ଭରି, କଡ଼ାକେ ମରି, କଡ଼ାକେ ଘରଦ୍ଵାର କରି ।” ଅର୍ଥାତ୍
କଡ଼ାଏ କରନ୍ତି ଦ୍ଵାରା ଲୋକ ଘରଦ୍ଵାର କରିପାରେ । ଏ
କଥା ଶୁଣି ଗଜା ମନେ ମନେ କଡ଼ା ଟୋପ ହେଲେ । ମନେ
ମନେ ପାଞ୍ଚିଲେ, ‘ଅଗ୍ନି, ଏ ସ୍ତ୍ରୀ କି ପରି କଡ଼ାକେ ଘରଦ୍ଵାର
କରିବ, ପରାସା କରିବ ।’ ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗଜା
ଶୁଣିକି ପାଇଁ ଗହନ ବନ ଯାଇ ଶୁଣିବ ଘର କରି
ଦେଲେ । ସେ ଘରେ ଶୁଣିକି ଗୁଡ଼ି ଦେଲେ । ପିନ୍ଧିବା ଲୁଗା
ଛଡ଼ା ଅତି କିଛି ଦେଲେ ନାହିଁ । ଦାସୀଟିଏ ସାଥରେ
ଦେଲେ । ଶୁଣିକି ହାତରେ ସେହି କଡ଼ାକି କରନ୍ତି ଛଡ଼ା
ଅତି କିଛି ନ ଥିଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଛା, ତହିଁ ଉତ୍ତାରୁ କଣ ହେଲା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଗ୍ନି, ତମେ ଶୁଣ ଦେଖି ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ଶୁଣି କଣ
କରିଥିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ବୁଲିମୁଣ୍ଡ କରିଥିବ । ଉପାସରେ ପଡ଼ି ଛଟପଟ ହୋଇ
ମରିଥିବ । ଅଗନା ଅଗନି ବନସ୍ତ, ସାହା ଭରସା କିଛି
ନାହିଁ । ବାଘ ଭାଲ ଡାଗା, ହାତରେ କଡ଼ାଏ ବୋଲି
କରନ୍ତି, ସେ ଥାନ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ତ ପ୍ରାଣ ଗୁଡ଼ି ଯାଇଥିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ନାହିଁ ହେ, ସେ ଶୁଣି ତମପରି ନୁହନ୍ତି—ତମଠାରୁ ସେ
ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତ । ସାହା ମନରେ ବନ୍ଧାସ ଅଛି, ସେ ଦୁର୍ବଳ
ନୁହେଁ; ସେ ଜଣେ ଅଦର୍ଶ ରମଣୀ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଗ୍ନି, ସେ କଣ କଲା କହିଲ ? ସେ କେତେ ଚତୁର ଦେଖିବା
ଦେଖି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଗ୍ନି, ଶୁଣ । ଶୁଣି ବିନୋଦିନୀ ଉପବାସ ରହୁଛି, ମାତ୍ର ଭାବି
ଭାବି ଏକ ଜପାୟୁ ପୁର କଲ । ଦାସୀକି ପଠାଇ କଡ଼ାକର
ଧାନ କାଣି ଅଣିଲ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ବଡ଼ାକୁ କେତେ ଧାନ ହେଲ ମ ? ତାକୁ ଦି'ଜଣ ମାଲପେ
କେତେ କାଳ ଖାଇଲେ ? ତମ କଥା ମତେ ପସନ୍ଦ ଲାଗୁ
ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କଥାଟା ଶେଷ ଗାଏ ଶୁଣ । ସେ କଣ ଧାନ କିଣିଲ ଖାଇବା
ପାଇଁ ? ଯେତେକ ଧାନ ମିଳିଲା, ସେତେକ ନେଇ ଅପଣା
ଘର ପାଖରେ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ବୁଣିଦେଲା । ସେ ତ
ଜଙ୍ଗଲ ଜାଗା; ଧାନ ଦେଖି ମୟୂରମାନେ ଆସି ନାଟ କଲେ ।
ମୟୂର ନାଟ କରୁ କରୁ ଅନେକ ଚନ୍ଦ୍ରକା ଝଡ଼ିଲା; ଶୁଣି
ହେକାଯାକ ଅଣିଲା ତହିଁରେ ପଙ୍ଖା ପ୍ରଭୃତି ନାନା ଜିନିଷ
ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲ । ଶୁଣି ଅନେକ ଜିନିଷ କରି ଜାଣନ୍ତି । ଶୁଣି
ପଙ୍ଖାଟିଏ କରି ବଜାରକୁ ଦାସୀକି ପଠାଇଲା । ପଙ୍ଖା ବିକ୍ରି
ହେଲା—ଅଣାଏ ଦି'ଅଣା ମିଳିଲା । ସେତେକ ପଇସାରେ ଶୁଣି
ପୁଣି ଧାନ କାଣିଲା, ବେଣି ଧାନ ବିହ୍ୱରୁ ବେଣି ମୟୂର
ଆସିଲେ, ବେଣି ଚନ୍ଦ୍ରକା ମିଳିଲା । ଚନ୍ଦ୍ରକା ବେଣି ହେବାରୁ
ପଙ୍ଖା ବେଣି ହେଲା । ବେଣି ପଙ୍ଖା ହେବାରୁ ବେଣି ଧନ
ମିଳିଲା । ଖାଇବା ଖର୍ଚ୍ଚ ଯାଇ ଧନ ବଳିଲା । ଶୁଣି କୋଠା-
ବାଡ଼ି କରି ଘରଦ୍ୱାର କଲା । କେତେକାଳ ପରେ ଶୁଣି ଆସି
ଦେଖିଲେ । ସମସ୍ତ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଶୁଣି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ଏବଂ
ଶୁଣିବି ବହୁତ ପ୍ରଶଂସା କଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ଏପରି କଲେ ହେବ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କହୋ, ଏ କଣ ଗୋଟିଏ କଥା । ଏପରି ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଦେଖାଯାଏ । ଅମ ଏ ପୁରୀ ସହରରେ ଯେଉଁ ନଗର ପୋଖରୀ ଅଛି, ଦେଖିଛ ? ଗୋଟିଏ କଣାରୁ ମଞ୍ଜିରୁ ସେ ପୋଖରୀ ଖୋଳା ହୋଇଥିବାର ପ୍ରବାଦ ଅଛି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ତମେ ସବୁ ଅପୂର୍ବ କଥା କହ । କଣାରୁ ମଞ୍ଜିରୁ ପୋଖରୀଟାଏ ହେଲା କିପରି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେ ପୋଖରୀ ଖୋଳାଇ ଥିଲେ, ସେ ଦିନେ ଗୋଟିଏ କଣାରୁ ମଞ୍ଜି ପାଇଲେ, ସେ ମଞ୍ଜିଟିକି ନେଇ ଗଛ ଲଗାଇଲେ; ଗଛ ହେଲା ବହୁତ କଣାରୁ ପଲିଲା । ପର ବର୍ଷକୁ ବେଶୀ ମଞ୍ଜି ହେଲା, ବେଶୀ ଗଛ ହେଲା, ବେଶୀ କଣାରୁ ପଲିଲା । ଏ କଣାରୁ ସବୁ ଚିହ୍ନି ହୋଇ କ୍ରମେ ଧନ ସମ୍ପଦ ହେଲା । ଖେପରେ ସେହି ଧନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା ଏବଂ ତଦ୍ଵାରା ପୋଖରୀ ଖୋଳା ହେଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଉ ଏପରି କିଏ କରୁଥିଲା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଖୋଜିଲେ କେତେ ମିଳିବ । ପିମ୍ପୋଲ ପାଖରେ ଗୋଟାଏ ଭାସ ବଡ଼ ପୋଖରୀ ଅଛି, ତାକୁ ‘ତର ନାନା ପୋଖରୀ’ କହନ୍ତି ? ତର ନାମରେ ଗୋଟାଏ ବ୍ୟବସାୟୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଥିଲା । ସେ ଲିଙ୍ଗବଳତା ବଳି ତାକୁ ଚିହ୍ନି କରି ସେହି ଧନରେ ଏ ପୋଖରୀ ଖୋଳାଇ ଥିଲା । ଅଉ ଜଣେ ବ୍ୟବସାୟୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ସୁତା କାଟି ସୁତା ଚିହ୍ନି କରି ସେହି ଧନରେ ୧୫୦ ମାଣ ଜମି କାଣି ଗୋଟିଏ କରି ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ସେ ପଡ଼ିଆକୁ ‘କାଟେଣୀ ପଡ଼ିଆ’ କହନ୍ତି । ବଙ୍ଗଳା ପାଖରେ ସେ ପଡ଼ିଆ । ଭାତ ହାଣ୍ଡିରୁ ଗୋଟିଏ ଗିରିଲେ ହେଲା । ଦେଖିଲ ତ ସାମାନ୍ୟ କଥାରୁ କେତେ ମନେ ବଲେ କିପରି ବଡ଼ କଥା

କରପାରେ । ଏହି ଦେଶରେ ତ ଏପରି ହେଉଥିଲା । ସେହି ଦେଶ ଅଛି, ଲୋକେ ଅଛନ୍ତି; ମାତ୍ର ମନ ସେପରି ନାହିଁ, ଭାବ ଅଳସୁଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଏବେ 'କେବଳ ଗୁକ୍ତିର କରବା, ଭାଷା ମାଗିବା ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ । ପାଠ ପଢ଼ିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେହି ଗୁକ୍ତିର ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଗୁକ୍ତି ଦିଶୁ ନାହିଁ । ଭାଷା ମାଗିବେ ପଛବେ ଗୋଟାଏ ଗୁକ୍ତି କାଢ଼ି କାମ କରବେ ନାହିଁ । ଏଥିରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବର କେବେ କିପରି ? ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଚଞ୍ଚଳା ! ଯେ ଚଞ୍ଚଳ ହେବ, ପରଶ୍ରମ କରବ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତା କାନ୍ଧରେ ଯାଇ ବସିବେ । ଯେ ଅଳସୁଆ ହେବ, ସେ କିପରି ଲକ୍ଷ୍ମୀବନ୍ତ ହେବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ତମେ ତ ଏତେ ଟଙ୍କା ଅଣୁଛ, ଅଣୁ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ତମକୁ କଡ଼ାକ ଦି'କଡ଼ା କର ଅଣୁ ନାହିଁ, ଯାହା ଅସିଲ ତାକୁ ଏକାଦିନକେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଦିଅ । ପଇସା ପ୍ରତି ତେଜେ ନଜର ନାହିଁ । କଡ଼ାକ ଦି'କଡ଼ା କରବା ଦୂରେ ଥାଉ, ପରିଶ କଡ଼ାକୁ କଡ଼ାଏ ବୋଲି ମନେ କର ଖର୍ଚ୍ଚ କର । କଡ଼ାକ ଦି'କଡ଼ା କରବା ଜ୍ଞାନ ଥିଲେ ଅଳ୍ପ ଅମଦେଶ ଲୋକେ ଓଲଟ ଖାଇ ଓଲଟ ଉପବାସ ରହନ୍ତେ ନାହିଁ । ପରିବାରର କି ସ୍ତ୍ରୀ କି ପୁରୁଷ, ସମସ୍ତେ ଏହି ମନରେ ଯେବେ କାମ କରନ୍ତେ, ତେବେ ଚିନ୍ତା କଣ ? ଅଗେ ଲୋକଙ୍କର ସେହିପରି ମନ ଥିଲା । ଯାହାର ମାଣେ ଜମି ଥିଲା, ସେ ତାକୁ ସେବା କର ପଡ଼ିଣି ପ୍ରାଣିଙ୍କ ପ୍ରତିପୋଷଣ କରୁଥିଲା । ଏବେ ସେପରି ମନ ନାହିଁ, ଅମଦେଶ ଲୋକେ ଅଳସୁଆ ହୋଇ ରଲେଣି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ନୁହେଁ କଣ ? ଲୋକେ କଣ ଜାଣି ସୁଣି ହେଲା ବୁଝନ୍ତି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଲୋକଙ୍କ ସ୍ଵଭାବ ଏପରି ହୋଇ ଗଲଣି ଯେ, ସେମାନେ କ’ଣ
କରୁଛନ୍ତି ଜାଣିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ପଚାରିଲେ କହୁଛନ୍ତି, ‘କପାଳେ
ନାହିଁ ।’

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ କଥା କଣ ସତ ନୁହେଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କପାଳ କଣ କି ? ଯାହା କରବ ତାହା କପାଳରେ ପରିଣତ
ହେବ । କଥା ଅଛି ‘ଉଦ୍‌ଯୋଗ କର୍ମ କର୍ତ୍ତା’ ‘ସାଧୁଲେ
ସିଦ୍ଧ ।’

କଡ଼ାକେ ତହିଁ କଡ଼ାକେ ମରି କଡ଼ାକେ ଘର ଝୁଆର କରି ।
କଡ଼ାକ ହିଁ କଡ଼ା କରି ନ ଜାଣିଲେ ଦିନ ନ ସରିବ ଝୁର ଝୁର ।
ବସି ଖାଇଲେ କିଛି ନ କଲେ ନଇବାଲି ହେଲେ ଯିବ ସରି ।
ଅଳପୁଅ ହୋଇ ବସି ଖାଇଲେ ଅଳପକେ ହେବ ପଥଭଟ୍ଟାଗ୍ର ।
ଅକର୍ମୀ ଲୋକକୁ କାମ ନ ମିଳିଲେ ଦେଖାଏ ଅନକୁ କଥା
ଗୁଡ଼ିଏ ।

ଅପଣା ବଡ଼ମା ଅନ ଅଗେ କହୁ ମନେ ମନେ ଶୁଣି ହୁଅଇ
କରି ।

ଏହି ନୀତିରେ ଯେଉଁମାନେ ଚଳନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ଲକ୍ଷୀ କରିଦାୟକ
ହେବେ କିପରି ? ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ମୁଠାଏ ଖାଇ
ଦେଇ ଦ୍ଵାନ୍ତକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ ହେଲା । ମନେ ମନେ ଭାରି
ବଡ଼ଲୋକ, ଅଥଚ କଡ଼ାଏ ରୂପାର୍ଜନ କରିବାର ସକ୍ତି ନାହିଁ ।

ତୃତୀୟ ପରିଚ୍ଛେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଉ ହେ, ତସେ କଲି କଣ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣଲତା କଥା କହୁଥିଲ ?
ସେ ଝିଅଟି କାହିଁକି ମରିଗଲା ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କେଉଁ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣଲତା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କଣ ଗୋଟାଏ ଖବର କାଗଜ ପଡ଼ି କହୁ ନ ଥିଲା ?—

ବଙ୍ଗଳା ଜିଲ୍ଲାରେ ଗୋଟିଏ ତ୍ରିଅ ପୋଡ଼ି ହୋଇ ମରିଗଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ ହଁ, ମନେ ପଡ଼ିଲା । ବାହାଘର ପ୍ରସଙ୍ଗ ପଡ଼ିଲା ପରେ ସେ ପରା ମରିଗଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହା କଣ ହେଲା, କାହୁଁକି ମରିଗଲା ମ ? ଶୁଭ କାମବେଳେ ଏପରି ଘଟିଲା କାହୁଁକି ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏଣିକି ତ କେତେ ସେପରି ହେବ, ଗୋଟାଏ କଣ ଶୁଣିଲ ? ଏଣିକି ବରମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ଦାଉ ହେଲାଣି, ସେଥିରେ ଯାହାର ତ୍ରିଅଟିଏ ଥିବ ସେ ତ ମଲା !

ସ୍ତ୍ରୀ—କଣ ଫିଟାଇ କର କହ ମ, ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏଣିକି ବରମାନେ ପାଠ୍ୟ କର । ତାଙ୍କ ପାଠ ଅନୁସାରେ ମୂଲ୍ୟ ହେଲାଣି । ଅଗେ ଥିଲା ତୁଳସୀପତ୍ର ସହୃଦ କନ୍ୟା ଦାନ, ଏବେ ତ ବରକୁ ପୂରା ଦାମ୍ ଦେଇ ଜାଣିବାକୁ ହେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଗେ କଣ ତ୍ରିଅ ଜୁଇଁକି ଦେଉ ନ ଥିଲେ ? ବାହାପରେ ଯୌତୁକ ଦେଉ ନ ଥିଲେ କି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦେଉ ନ ଥିଲେ କଣ, କିନ୍ତୁ ତେତେବେଳେ ଦିଅନ୍ତିଅ ଏତେବେଳେ ଦିଅନ୍ତିଅ ମଧ୍ୟରେ ଅବାଣ ପାତାଳ ପ୍ରଭେଦ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ପ୍ରଭେଦ କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ତେତେବେଳେ ଲୋକେ ଅପଣା ବଳକୁ ଚାହିଁ ସ୍ନେହରେ ଦେଉଥିଲେ । ଅଳଙ୍କାର, ଶେସ, ଗଟ, ଢକିଆ ପ୍ରଭୃତି ତ୍ରିଅଜୁଇଁକି ଚଳିବା ମାପିବେ ଦେଉଥିଲେ, ନଗଦ ଶହ ଶହ ହଜାର ହଜାର ତ ଗଣୁ ନ ଥିଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏବେ କଣ ହେଉଛି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏବେ ପାଞ୍ଚଶଠାରୁ ଅଧମ୍ଭ କରି, ତେଣିକି ହଜାର ହଜାର
 ଯେତେ ଯେ କାଗ କରି ନେଇ ପାରିବ । ସବୁ ସୁନା
 ଅଳଙ୍କାର, ପୁଣି ଯେତେ ଭରି ଜବାବ ହୋଇଥିବ, ବର
 ତରଳ କରି ନେବ । ସୁନା ଘଣ୍ଟା, ଶିକୁଳୀ, ମୁଦା, ଶୂନଗାଡ଼,
 ବନାରସିପାଟ, ବାସନ ପ୍ରଭୃତି ଯାହା ଦେବାକୁ ଅଗରୁ
 ଜବାବ ଛୁଣିଥିବ, ବର ସେ ସବୁ ଗୋଟି ଗୋଟି ପରଖିବର
 ନେବ । ଏତକ ଯେବେ କ୍ରମ ଦେଇପାରିବ, ତା ହିଁ ଅବବାହ
 ହେବ । ନ ହେଲେ ବାଡ଼ୁଅ ରହୁଲ । ପାଣ୍ଡୁ ଅନୁସାରେ ମୂଲ୍ୟ ।
 ଏଣ୍ଡେନସ୍, ଏଫ. ଏ., ବ. ଏ., ଏମ୍. ଏ., ଦୋପଟି, ଓକଲ,
 ଏ ସବୁ ମଧ୍ୟରୁ ଯେ ଯେତେ ପାହାଚ ଉଠିଥିବ, ତାର ମୂଲ୍ୟ
 ସେହି ଅନୁସାରେ ହେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଲତା ବର କେତେ ଟଙ୍କା ମାଗିଲ କି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ତା ବାପ ସେପରି ଧନୀ ନୁହେ । କଲ ଦାସ ପରଶ ମାଣ ଥିଲା,
 ମୁଁ ଏ ଖାଇବିର ଚଳୁଥିଲ । ହିଁଅଟି ବଡ଼ ସୁନ୍ଦରୀ, ଗୋଟିଏ
 ବୋଲି ହିଁଅ; ବଡ଼ ଗେଲବସର ହୋଇ ବଢ଼ିଥାଏ । ଟିକିଏ
 ଲେଖାପଢ଼ା ମଧ୍ୟ ଶିଖିଛି । ବାପଙ୍କ ଭକ୍ତା ଗୋଟିଏ ଯୋଗ୍ୟ
 ପାତ୍ର ଦେଖି ହିଁଅକୁ ବବାହ ଦେବେ । ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କ ବଳକୁ
 ରୁହୁଁ କିଛି ଯୋଡ଼ିବ ଦେଇଥାନ୍ତେ; କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ବର
 ଅସିଲା, ସେ ବହୁଲ, ଏତେ ଭରି ସୁନା ହେଲେ ହେବ, ନ
 ହେଲେ ଅମେ ବବାହ କରିବୁ ନାହିଁ । କ୍ରମେ କର୍ମୀର
 ବୟସ ହୋଇ ଅସିଲା, ବାପ ବିଚର ଲଜ୍ଜାରେ ସଢ଼ିଗଲା ।
 ଦାଣ୍ଡକୁ ବାହାରଲେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ପାରିଲା ନାହିଁ । ବର
 ଖୋଜି ଖୋଜି ଥକି ଗଲା । ଶେଷକୁ ଚିନ୍ତାଧୀ ହୋଇ

ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ହେଲା । ଝିଅଟି ବାପର ଏପରି ଅବସ୍ଥା ଦେଖି
ନିଜକୁ ନିଜେ ଧୂକାଇ କଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କଣ ଧୂକାଇ କଲା ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ମନେ ମନେ ପାଶୁଲା, “ମୋ ଲାଗି ସିନା ମୋ ଜନ୍ମଦାତା
ଏପରି କଷ୍ଟ ପାଇଛନ୍ତି ? ମୁଁ ବାପାଙ୍କର କି ଉପକାର କଲି ?
ବାପା ତ ମୋ ଲାଗି ଚିନ୍ତାର୍ଥୀ ହୋଇ ଶଯ୍ୟାଗତ ହେଲେ ।
ଝିଅ ଲଲକରି ବାପା କଣ ଏହି ସୁଖ ଭୋଗ କଲେ ? ଧୂକି
ମୋ ଜୀବନ ! ଧୂକି ଏ ହୃଦୟ ସମାଜ ! ଯାହାର ଧନ ନାହିଁ
ତା ପ୍ରତି ଏତେ ଅତ୍ୟାଚାର ! ମୁଁ ମରଗଲେ ତ ବାପା ଏ
ଚିନ୍ତାରୁ ମୁକ୍ତ ପାଇବେ ।” ଏ କଥା ପାଶୁ ଅସୁହୃଦ୍ୟା
କରିଦେଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅସୁହୃଦ୍ୟା କରିବାଟା କଣ କରିତ ହେଲା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କରିତ ହେଉ ବା ଅନୁକିତ ହେଉ, ତେତେବେଳେ ସମୟରେ
ତା ମନ ତ ସେପରି ହୋଇଗଲା, ସେ କରେ କଣ ? ଅସୁହୃଦ୍ୟା
କରିବାଟା ଅବଶ୍ୟ ମହାପାପ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏପରି ମହାପାପ କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଲୋକେ ଦେଖନ୍ତୁ, ଯୌତୁକ ପୀଡ଼ାରେ କନ୍ୟାମାନେ ପ୍ରାଣ
ହରାଇଛନ୍ତି । ପାଠୁଆ ବରମାନେ ଏ କଥା ଦେଖି, ତାଙ୍କ
କଠୋର ଧନଶୋଷଣ ପ୍ରକୃତ ତ୍ୟାଗ କରି ପାରନ୍ତି ।
ସମ୍ଭବତ ଏହି ଶିକ୍ଷାଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ଏପରି କଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କିଛି ଫଳ ହେଲା ଭଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଭାଗ୍ୟ କଥା ! ଅଉ କଣ ଅମର ଧର୍ମ କର୍ମ ଜ୍ଞାନ ଅଛି ?
ଯେଉଁ କଥାକୁ ସେହି କଥା । ଅର୍ଥଲୋଭ ମନୁଷ୍ୟକୁ ପଶୁ
କରିଦିଏ, ଛାତିକି ପଥର କରିଦିଏ, ଭଲକଥା ହୃଦୟକୁ

ଭରଲାର ପାରେ ନାହିଁ । ଅର୍ଥଲେଖ ହେତୁ ମନୁଷ୍ୟ
ଦୃଢ଼ାଦୃଢ଼ କାର ପାରେ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅ...ଏ କି କାଳ ହେଲା ମ ! ଅମ ଦେଶରେ ତ ଏ କଥା
ନ ଥିଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ବଙ୍ଗଦେଶରେ ତ ଏ କଥା ହେଲା, ଏଣିକି ଅମ ଓଡ଼ିଶାକୁ
ଏ କଥା ଅସିବ । ଦେଶାଶିଷା ଓଡ଼ିଶା ପରା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅନ୍ଧ, ପୁଅ ବାହାବେଳେ ଅମେ କନ୍ୟା ପିତାଠାରୁ ଏପରି
ଦାବି କର ଅଣିକା, ଅମ ହିଂସାଟିକି ବିବାହ ଦେଇବେଳେ
ଅମ ଅବସ୍ଥା କଣ ହେବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେତେବେଳେ ଅମେ ସ୍ୱର ବଦଳାଇ କହିବା, “ହର ହେ,
ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦିଅନ୍ତିଅ ଗୋଟାଏ କଣ ହେ ।
ଅମ ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନେ ତୁଳସୀ ପତ୍ର ପାତ୍ର ଟେକି ଦେଉଥିଲେ ।
ଏ ଦିଅନ୍ତିଅ କଥା ତ ଅମ ଦେଶର ଗୀତ ନୁହେଁ ।”

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ କଣ ମ ? ଅପଣା ବେଳକୁ ହାତେ, ପର ବେଳକୁ
ହାତେ; ପୁଅ ବେଳକୁ କଥାଏ, ପୁଣି ହିଂସା ବେଳକୁ କଥାଏ
—ଏ କେଉଁ ନ୍ୟାୟ କଥା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ ପରା କଳିଯୁଗ ନ୍ୟାୟ ! ତମେ ଯାହା କହୁଛ—କଥାଟା
ସତ, କିନ୍ତୁ ଲୋକେ ତ ଏପରି କରୁଛନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଲୋକେ କଲେ କ’ଣ ହେବ ? ଯେଉଁ କଥା ନ୍ୟାୟ ନୁହେଁ
ସେ କଥା କହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଲୋକଙ୍କୁ ବୁଝାଅ,
ସମସ୍ତେ ମିଳି ଗୋଟାଏ ବିଚାର କର । ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବରୁ ତ
କଥା ଶେଷ ହେଲା । ଟଙ୍କା ପଇସା ପାଇଁ ଏପରି ଟଣା ଓଟା
ହେଲେ ଲୋକେ ଦାଣ୍ଡରେ ହସିବେ, ବନ୍ଧୁତା ତୁଟିଯିବ ।
ପତ୍ନୀ ପିତା ଅସିକା, କଥା ବାଣୀ ବନ୍ଦ ହେବ । ସ୍ୱୟାଂସେ

ତ ସମସ୍ତେ ସମାନ ନାହାନ୍ତି, ଉଣା ଅଧିକରେ ଚଳୁଥିଲେ
ଯାହାର ଥିବ ସେ କ'ଣ ଅପଣା ହିଅ ଜ୍ଞାନିକି ଦେବ ନାହିଁ ?
ଏପରି ତ କାଳକ ଚଳୁଥିଲା । ତେବେ କ'ଣ ଗରବ ଘର
ହିଅମାନେ ଭଲ ବର ପାଇବେ ନାହିଁ ? ଲୋକେ ପାଠ ପଢ଼ି
ଯୋଗ୍ୟ ହେଲେ କ'ଣ ଏପରି ଅତ୍ୟାଚାର କରିବେ ?
ଏହିପରି କ'ଣ ଦେଶ ଉଦ୍ଧାର କରିବେ ? ପାତ୍ରଟି ଭଲ
ହେଲେ ହେଲା । ଆଉ ସବୁ ବାଜେ କଥା । ଯେ ପାଠ ପଢ଼ି
ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଥିବ, ସେ ତା ବାହୁବଳରେ ଧନୀ ହେଲେ
ସିନା ପୁଅର ଦିଶିବ; ଆଉ ଶାଶୁ ଶଶୁରଙ୍କ ଉପରେ
ଅତ୍ୟାଚାର କରି ବଡ଼ ହେଲେ ଦାଣ୍ଡରେ କେଉଁ ନାମ
ପଡ଼ିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଆହେ, ସେ କଥା କ'ଣ ମୁଁ ମାନୁ ନାହିଁ ? ସେ କଥା
ଲୋକେ ବୁଝିଲେ ତ ହେବ !

ସ୍ତ୍ରୀ—ବୁଝିବେ ନାହିଁ କ'ଣ, ଏ କଥା ଦଶ ପାଞ୍ଚଜଣ ଯେ
ବୁଝାଇବେ ସେମାନେ ଅପେ ବୁଝିବା ଅବଶ୍ୟକ । ଅପେ
ବୁଝି, ସେହିପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଅବଶ୍ୟକ । ଅପେ କହିବ
କଥାଏ, କଲ ବେଳକୁ କରିବ କଥାଏ; ତେବେ ସେପରି
କଥାକୁ ଲୋକେ ଶୁଣିବେ କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ କଥା ସତ, ଏ କଥା ଘରେ ଘରେ ବିଚାର ହେବା
ଅବଶ୍ୟକ । ଅନ୍ଧ, ଏ କଥା ତ ବୁଝାଗଲା । ତୁମକୁ ଆଉ
ଗୋଟାଏ କଥା ପଚାରୁବା ଅବଶ୍ୟକ । ତୁମେ କହିଲ,
ସେହଲତା ଅସୁହୃତ୍ୟା କରି ଭଲ କଲା ନାହିଁ ? ତେବେ ସେ
କ'ଣ କରିଥାନ୍ତା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମନେ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଅବିବାହିତା ରହିଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅବିବାହିତା ହୋଇ ରହିବାରେ ଅନେକ ଅପଦ ଥାଏ ପାରେ ତ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ତମେ ଯେଉଁ ଅପଦ କଥା ଚିନ୍ତା କରୁଛ, ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁଛି; କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ବାଳିକା ଇଚ୍ଛା କଲେ ଅପଣା ଜୀବନ ବିସର୍ଜନ କରି ପାରେ; ସେ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଯେ ବ୍ରହ୍ମଗୃହଣୀ ହୋଇ, କୁମାରୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଅଜୀବନ କଟାଇ ନ ପାରନ୍ତା, ଏ କଥା ତୁମେ କାହିଁକି ଭବୁଛ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ବଡ଼ ଦୁର୍ବଳା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଦୁର୍ବଳା ବୋଲି ଅନେକ କାଳରୁ ଶୁଣାଯାଏ ସତ; କିନ୍ତୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଯେତେବେଳେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରେ, ତା ପ୍ରତି କିଛି ଅସାଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ‘ମୁଁ ଏ କଥା ଅବଶ୍ୟ କରିବି’ ଏ କଥା ଯେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିବ, ସେ ନିଶ୍ଚୟ କରିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କୁମାରୀ ରହି କ’ଣ କରିଥାନ୍ତା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ତ ପାଠ ପଢ଼ିଥିଲା, ଅଭିଜ୍ଞ କିଛି କର ନ ପରିଲେ ବାଳିକାମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥାନ୍ତା । ପରୁଷ ଶତ୍ରେଷା ବାଳିକାଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ଯେବେ ସେମାନଙ୍କୁ ଉତ୍କଳ ମାତା, ସ୍ତ୍ରୀ ଓ କନ୍ୟା ହେବାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ କରି ଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତା, ତେବେ ଦେଶରେ ତା’ନା ପଡ଼ି ନ ଥାନ୍ତା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ ହଁ, ଏପରି କରିଥିଲେ ଜୀବନ ସାର୍ଥକ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଲୋକେ ତାକୁ ଦେଶ ପରି ପୂଜା କରି ଥାନ୍ତେ, ସେ ଘରେ ଘରେ ପୂଜା ପାରିଥାନ୍ତା ! ପୁରୁଷମାନେ ତାକୁ ଦେଖି

ଲକ୍ଷ୍ମିତ ହୋଇଥାନ୍ତେ ! ବାସ୍ତବିକ୍ ଅସୁବିଧା ନ କର
ଏମିତି କରୁଥିଲେ ଗୋଟାଏ ଅଦର୍ଶ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଅଗ୍ନି,
ଅଳକ ଏତକ !

ଚତୁର୍ଥ ପରିଚ୍ଛେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—ତମେ କି ପୋଥି ପଢ଼ୁଛ କି ?

ସ୍ବାମୀ—ମହାଭାରତ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ମହାଭାରତରେ କଣ କରୁଛ ପଡ଼େ କହିଲ ?

ସ୍ବା—ସେ କଣ ଅଳ୍ପ କଥା ପେ ତମକୁ କହୁଛି । ଯାହା ନାହିଁ
ଭାରତରେ ତାହା ନାହିଁ ଭାରତରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଭାରତର ଏପରି
କଥା ନାହିଁ ଯାହା କି ମହାଭାରତରେ ନ ମିଳିବ ।
ମହାଭାରତ ପଢ଼ିଲେ ଲୋକ ଅଗାଧ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଲାଭ କରିବ
ଏବଂ ବହୁତ କଥା ଜାଣି ପାରିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧ କାହୁଁକି ହେଲା ? ଅମ ଦେଶରେ କଣ
ଯୁଦ୍ଧ ହେଉ ଥିଲା ?

ସ୍ବା—ଯୁଦ୍ଧ ହେଉ ନ ଥିଲା କଣ ? କହନ୍ତି ପରା ହିମାଳି ଖେଳରୁ
ମହାଭାରତ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଖେଳରୁ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା କିପରି ମ ?

ସ୍ବା—ଆଗେ ଥିଲା, ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ରାଜବଂଶରେ ଏପରି ବସ୍ତୁ
ଅଛି ଯେ, ବଡ଼ ପୁଅ ରଜା ହେବ, ସାନପୁଅମାନେ ଗୋରାବ
ପୋଷାକ ପାରି ରହୁବେ । ପଣ୍ଡୁ ଓ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଦୁଇଭାଇ
ଥିଲେ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବଡ଼, ପଣ୍ଡୁ ସାନ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କର ୧୦୦
ପୁତ୍ର, ପଣ୍ଡୁଙ୍କର ୫ ପୁତ୍ର । ବସ୍ତୁ ଅନୁସାରେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ରଜା

ହୋଇଥାନ୍ତେ, ମାତ୍ର ସେ ଜନ୍ମାଦି ଥିବାରୁ ସାଧାରଣ ରଜା ହେଲେ । ପଣ୍ଡୁଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ତାଙ୍କ ଚତୁ ପୁଅ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରଜା ହେଲେ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ଚତୁ ପୁଅ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ, ତା ଦେହ ସହିଲା ନାହିଁ । ସେ ପାଣ୍ଡୁଙ୍କ ‘ସେ ବଡ଼ଭାଇର ଚତୁ ପୁଅ, ସେ ରଜା ନ ହୋଇ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରଜା ହେବେ କାହିଁକି ?’ ଏହି ଶତାଧିକ କ୍ରମେ ବୁଦ୍ଧି ପାଇଲା । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଏହି ଲେଖ ମନରେ ପୋଷି ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କାନା ଅନ୍ୟାୟର କରବାକୁ ଅରମ୍ଭ କଲା । ଲେଖ ବୁଦ୍ଧି ହେଲାବେଳେ ନରକପତିପରି ନାନା ଅତେ ମାଡ଼ିଯାଏ, ଲେଖରୁ ପାପ ଜାତ ହୁଏ । ପାପଲଗ୍ନ ହେଲେ ମନୁଷ୍ୟର ବୁଦ୍ଧି ଲେପ ହୁଏ । ବୁଦ୍ଧି ଲେପ ହେଲେ ଲେଖକ ହିତାହିତ ଜ୍ଞାନ ଲେପ ହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଲେଖ ଭଲ ମନ୍ଦ ବସ୍ତୁର ଭର ପାରେ ନାହିଁ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ସେହି ଅବସ୍ଥା ହେଲା । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ଏହି ଲେଖ ଅଗ୍ନି ପ୍ରହ୍ଳାତ ହେଉ ଥିବାବେଳେ ଶକୁନି ତହିଁରେ ଅହୁତ ଦେଲା । ସୁଭଦ୍ରା ସେ ଅଗ୍ନି ଶତେରୁଣ ଡେଜରେ ଦାଉ ଦାଉ ହୋଇ ଜଳି ଉଠିଲା !

ସ୍ତ୍ରୀ—ଶକୁନି କିଏ ? ସେ କାହିଁକି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ସଙ୍ଗେ ମିଶିଲା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଶକୁନି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ମାମୁଁ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଶକୁନି ବଂଶ ମରାଉଥିଲା, ସୁଭଦ୍ରା ଶକୁନି ମନେ ମନେ ରାଗ ରଖି, ମନ୍ଦ ପରାମର୍ଶ ଦେଇ, ତାର ସବନାଣ କରବାକୁ ଲାଗିଲା । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବୁଦ୍ଧି ଲେପ ହୋଇଥିଲା, ସୁଭଦ୍ରା ଶକୁନିର ମନ୍ଦ ପରାମର୍ଶଗୁଡ଼ିକ ତାକୁ ଚନ୍ଦନ ପରି ଜଣାଗଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଶକୁନି କଣ ମନ୍ଦ ପରାମର୍ଶ ଦେଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଶକୁନି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନକୁ ଗୋଟିଏ ବସନ୍ତ ପଶାଖେଳ କରାଇବାକୁ ଶିଖାଇଲା । ଶକୁନି ନିଜ ଅଙ୍ଗୁଳି ହାତରେ ପଶାକାଠି ତିଆରି କରିଥିଲା, ତାକୁ ଗଡ଼ାଇଲେ ଯେଉଁ ଦାନ ଲାଗୁ କରିବ ସେ ଦାନ ପଡ଼ିବ । ସୁଦୃଶ୍ୟ ସେହି ବଳରେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କୁ କହୁଲା ଯେ, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ପଶାଖେଳ କର, ପଶା କର । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବଡ଼ ଧାର୍ମିକ, ଖେଳରେ ହାରଗଲେ ସଜା ଲାଗୁଯିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନକୁ ଶକୁନି ଏ କଥା ଶିଖାଇଲା, ମାତ୍ର ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସେଥିରେ ରାଜ ହେଲେ କାହିଁକି ? କେଉଁଠି ଖେଳ ହେଲା ? କିଏ କିଏ ସେଠାରେ ଥିଲେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କୁରୁମାନଙ୍କ ସଭାଗୃହରେ ଖେଳ ହେଲା । ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ, କିମ୍ବର, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରଭୃତି ସମସ୍ତ ଗୁରୁଜନମାନେ ଥିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମୁଥରେ ରାଜ ହେଉ ନ ଥିଲେ, ମାତ୍ର ଶକୁନି ଓ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ଡରସ୍ତାଇ କଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପଛକୁ ରାଜ ହେଲେ । ଯାହା ଯୋଗ ଅଛି, କିଏ ଅନ୍ୟଥା କରି ପାରିବ ! ବଧୂର ବିଧାନ ଅଲଘନୀୟ ।

‘ଅସମ୍ଭବ ହେମ ମୁଗ ଜନମ ନିୟତ,

ତଥାପି ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ହେଲେ ଲୋଭଯୁକ୍ତ ।

ବସନ୍ତ ପଡ଼ିବା କାଳେ ଅସୁଖ ନ ଥାଏ,

ପୁରୁଷର ବୁଦ୍ଧିବୃଦ୍ଧିମାନ ମୂଳ ହୁଏ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କ ଅଗେ ଏମାନେ ପଶା ଖେଳିଲେ କିପରି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକ, ସେ କାହାର କଥା ମାନିଲା ନାହିଁ ।

ଫଳସ୍ତେ ମନା କରିଥିଲେ ଖେଳ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ସେ ପ୍ରଥମକୁ ଡର କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ, ବରଂ ପୁଅ କଥାରେ

ଶୁଣି ଦେଲେ । ଅନ୍ୟ ଯେ କହିଲା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
ସେମାନଙ୍କୁ ଗାଳି ମନ୍ଦ ଦେଇ ଚପାଇ ଦେଲା । ଶେଷକୁ
ସେମାନେ ଦେଖିଲେ, ମନା କରିବା ବୃଥା । ଏମାନଙ୍କର
ନାଶଯୋଗ ଉପସ୍ଥିତ, ଯାହା ହେବାର ହେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଗ୍ନି, କଣ ହେଲା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଲୋ ହେଲା । ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ଦାନ ପଣ ହେଲା
ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କାଠି ଗଡ଼ାଇଲା ମାନ୍ଦବେ ତାହା ପଡ଼ିଲା । ଧନ,
ରାଜ୍ୟ, ଭାଇ, ବନ୍ଧୁ, କୁଟୁମ୍ବ, ସବୁ ହାରିଲେ; ଶେଷକୁ ପଣ
ହେଲେ ଦୌପଦ୍ୟା । ଦାନ ପଡ଼ିଲା, ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଜଣିଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ମାନ୍ଦବକୁ ପଣ କଲେ କିପରି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ପଣାଶେଳ ଗୋଟାଏ ନିଶା । ସେ ନିଶା ଲାଗିଲେବେଳେ
ମଣିଷର କଣ ହିତାହିତ ଚିନ୍ତା ରହେ । ସଭାରେ ବସିଛନ୍ତି,
ପାଞ୍ଚ ଜଣ ପାଞ୍ଚ କଥା କହୁଛନ୍ତି, ମନରେ କିନ୍ତୁ ହୋଇଛି ।
ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷର ଛଳ କଥା ସବୁ ନ ଯାଏ, ସ୍ତ୍ରୀକି ପଣ କରି
ପକାଇଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଭ୍ରମ ପ୍ରଭୃତି ସେଠାରେ ଥିବେ ତ, ସେମାନେ କିନ୍ତୁ ବାଧା
ଦେଲେ ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ବାଧା ଦିଅନ୍ତେ କିପରି ? ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବଡ଼ ଭାଇ, ତାଙ୍କୁ ଠେଁସି
ଦେଇ କିପରି କଣ କହିବେ ? ସେମାନେ ତ କଳିଯୁଗ
ଭାଇ ନ ଥିଲେ ! ସେକାଳର ବଡ଼ ଭାଇ ଅନ୍ୟ ଭାଇଙ୍କର
ପିତା ଭ୍ରାତୃ ଓ ଦେବତା ଭ୍ରାତୃ । ସେ ଯାହା କହିବେ,
ଅନ୍ୟମାନେ ଯାତି ନ ଯିତାଇ ନିତ୍ୟସ୍ତବ୍ୟରେ ଶୁଣିବାକୁ
ବାଧା । ସୁତରାଂ ସଭାରେ ବସି, ବଡ଼ ଭାଇଙ୍କ କଥାରେ ଅନ୍ୟ

କଥା କହନ୍ତେ କିପରି ? ତେବେ ଭ୍ରମ ବଡ଼ ଦୁଷ୍ଟ, ଗୁମ୍ଫା
 ବିଦାର ହେଉଥାଏ । ଦାନ୍ତରେ ରକ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଚୋବାଇ ଥାଏ ।
 ଅପେକ୍ଷା କେବଳ ବଡ଼ ଭାଇଙ୍କ ଅଦେଶ ! ନୋହଲେ ଭ୍ରମ
 ପରି ଲୋକ, ସେ ଯେପରି ଦୁଷ୍ଟ ଜାଣିଥିବ, ଗଦାରେ
 ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପିଟିପାଟି ଦୋରସ୍ତ କରି ଦେଇଥାନ୍ତା, ମୁଣ୍ଡ ଚୁନା
 କରି ଦେଇଥାନ୍ତା । ଭାଇ ଅଦେଶ ଦେଉ ନାହାନ୍ତି, ଲହ
 ନ କାନ୍ଦ ରକ୍ତ କାନ୍ଦୁଥାଏ, ପଦେ ପଦେ ବାକ୍ୟବାଣ ବନ୍ଧୁ
 ଥାଏ, ମାତ୍ର ମନ୍ଦହାସ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ସାପ ଯେପରି
 ହେଉଥାଏ, ସେହିପରି ବସିଥାଏ । ଭାଙ୍ଗିଉଠି ତାକୁ କିଛି
 କରାଇ ଦେଉ ନ ଥାଏ । ଅର୍ଜୁନ ପ୍ରଭୃତି ତଳକୁ ମୁହଁ ଯୋଡ଼ି
 ବସିଥାନ୍ତି, ଶୋଧରେ ଫଁ ଫଁ ହେଉଥାନ୍ତି । ସୂର୍ଯ୍ୟର ସବୁ
 କଥା ସବୁଥାନ୍ତି, ଖେଳରେ ଗୋଡ଼ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର କେବଳ
 ହୋଇଛନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଛୁ, ସ୍ତ୍ରୀକି ପଣ କରି ତ ହାରିଲେ, ପରେ କଣ ହେଲା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଦୁଃଶାସନକୁ ପଠାଇ, ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କି ଘରୁ ସରାଇ
 ଟାଣି ଅଣିଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦୁଃଶାସନ କିଏ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ସାନ ଭାଇ, ବଡ଼ ଦୁଷ୍ଟ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର
 ଅଜ୍ଞ ପାଇ ଗଲା, ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ କେଶ ଧରି ଟାଣି ଅଣିଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦ୍ରୌପଦୀ କିଛି କହଲେ ନାହିଁ ? ତୁମ୍ଭା ହୋଇ ଚାଲି
 ଅସିଲେ ? ସେ କୁଳବଧୂ, ସଭାରେ ଗୁରୁଜନମାନେ ଥିଲେ,
 ସେଠାକୁ ଅସିଲେ କିପରି ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ତୁମ୍ଭା ହୋଇ ଚାଲି ଅସନ୍ତେ କାହୁଁକି ? ଯେତେ ଯାହା
 କହଲେ, ଶୁଣୁଛି କିଏ ? ମାରିପି ଲୋକ, ଦୁଃଶାସନ ପରି

ଦୁଷ୍ଟଲୋକ ଅଗେ ତାଙ୍କର ବଳ କଣ ? ବିନୟ କରି କହିଲେ,
 ଧୂକାର କରି କହିଲେ, ନ ଶୁଣିଲେ ବଳ କଣ ? ସେ ତ
 ମନକୁ ଅସିଲେ ନାହିଁ, ଦୁଃଖାସନ ଦୁଃଖି ଧରି ହେଁ ଅଣିଲ ।
 ସଭାରେ ଠିଆ କରି ତାଙ୍କୁ ଉଲଟ କରିବାକୁ ଅରମ୍ଭ କଲ ।
 ଦ୍ରୋପଦୀ କହୁତ ଅର୍ଥନାଦ କଲେ, କାନ୍ଦିଲେ, ଧୂକାର
 ବାଣୀ ପ୍ରୟୋଗ କଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପ୍ରଭୃତି ବସ ଦେଖୁଥାନ୍ତି
 କଣ କରିବେ ପଣ କରି ତ ହାରିଛନ୍ତି ! ଦ୍ରୋପଦୀ ବର୍ତ୍ତମାନ
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ବୋଲି ଭାର ବଞ୍ଚାସ । ଏତେବେଳେ ସେ ତା
 ଅଧିକାରରେ । ସେ ତା ଜିନିଷକୁ ଯେପରି ଇଚ୍ଛା ବ୍ୟବହାର
 କରିପାରେ, ସେ କାହା କଥା ଶୁଣିବ କାହିଁକି ? ସେ ତା
 ମନ ଅଧିମାନା ସାଧୁ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପ୍ରଭୃତି ଅପମାନ
 ଦେବାର ଇଚ୍ଛା ! ସୁଭବ ଦ୍ରୋପଦୀଙ୍କି ବରଷନ କରିବାପାଇଁ
 ଅଦେଶ ଦେଲ । ଦୁଃଖାସନ ଅଜ୍ଞା ପାଇ ବିବସନ କରିବାକୁ
 ଅରମ୍ଭ କଲ । ଦ୍ରୋପଦୀ ଦେଖିଲେ କିଛି ଉପାୟ ନାହିଁ,
 ତାଙ୍କୁ କେହି ରକ୍ଷା କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ, କେହି ତାଙ୍କ ପାଇଁ
 ପଦେ କହିଲେ ନାହିଁ । ଯେ ଜଣେ ଅଧେ ବିଦୁରଙ୍କ ପରି
 ଧର୍ମାତ୍ମାମାନେ କହିଲେ, ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଟା
 ତାମସାରେ ଉଡ଼ାଇ ଦେଲ । କହୁ କଥା କହୁ ସେମାନଙ୍କ
 ମୁଖ ବନ୍ଦ କଲ । ଦ୍ରୋପଦୀ ଦେଖିଲେ, ଆଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ ।
 ସେ ଗୋଟାଏ ହାତରେ ଅସ୍ତ୍ର ଧରି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକ
 ଦେଲେ । ଭଗବାନ ଚେତେବେଳେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ
 ଖେଳୁଛନ୍ତି । ସେ ଶୁଣିଲେ, ମାତ୍ର ନ ଶୁଣିଲ ପରି ହୋଇ
 ଖେଳିଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଭଗବାନ ପରା ଅର୍ଥନୀତି, ସେ ନ ଶୁଣିଲ ପର ହେଲେ କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ ସେ ବଡ଼ ଦୁଃଖ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାଙ୍କୁ ପଚାରୁଲେ—କିଏ ଏଡ଼େ ଅର୍ଥ ହୋଇ ତାକୁଛି, ଶୁଣୁ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ଭଗବାନ କହୁଲେ, ସେ ପରା ଅଞ୍ଚଳକୁ ଅଶ୍ରୟ କରିଛନ୍ତି । ସେ ଯେ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାକି ଧରିଛନ୍ତି, ସେଥିରେ ରସା ପାଇ ଯାଇ ପାରିନ୍ତି ! ଏଣେ ଦ୍ରୋପଦୀ ଦେଖିଲେ ଅନ୍ଧ ଉପାୟ ନାହିଁ, ଦୂର ହାତ ଉପରକୁ ଟେକି, ଅହେ ଦାନବକୁ ବୋଲି ରଡ଼ି ପକାଇଲେ । ଗୋଟିଏ ପ୍ରତି ଗାର ନିରାଶ୍ରୟ ଭାବରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ କଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦ୍ରୋପଦୀଙ୍କ ଗୀତ କଣ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଶୁଣିଲା ? ସେ କେଉଁଠି, ଏ କେଉଁଠି, ଯୁଦ୍ଧ ଗୀତ ତାଙ୍କୁ ଶୁଣିଲା କିପରି ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ ସେ ତ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧୀମୀ, ସବୁଠାରେ ଅଛନ୍ତି । ସେ ଦାନବକୁ, ଦାନଜନମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ତାଙ୍କୁ ସବୁଠାରେ ଶୁଣା ଯାଏ । ଭକ୍ତ ଯେଉଁଠି ଗାଏ ତାଙ୍କୁ ଶୁଣାଯାଏ । ସେ ପରା ନିଜ ଶ୍ରୀମୁଖରେ କହୁଛନ୍ତି—“ମୁଁ ଯୋଗୀ ହୃଦୟରେ ନ ଥାଏ କିମ୍ବା ବୈକୁଣ୍ଠରେ ନ ଥାଏ, ଯେଉଁଠି ମୋ ଭକ୍ତ ଗାଏ, ମୁଁ ସେହୁଠାରେ ଥାଏ ।” ଭଗବାନ ଭକ୍ତର ଅଧୀନ । ସେ ତାଙ୍କୁ ମନପ୍ରାଣ ଲଗାଇ ତାଙ୍କେ ସେ ତାଙ୍କ ତତ୍ତ୍ଵଶାତ୍ ଶୁଣାଯାଏ । ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ ମନରୁ ସବୁ ବଥା ଛାଡ଼ି ମନମନ ଲଗାଇ ଇଶ୍ଵରଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ପକାଏ, ସେ ତାଙ୍କ ତାଙ୍କୁ ଅସ୍ଥିର କରି ପକାଏ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦ୍ରୋପଦୀ କଣ ଗାଇଲେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ସେ ଗାଇଲେ :—

“କର ମୋତେ ଏ ସଙ୍କଟୁ ପାର ହେ ହର !

ହର ହର ମୋ କଷଣା ଶୁଭ ହେ ହର । ପ୍ର ।

ଗୁରୁଜନ, ସ୍ୱାମୀ, ଦେବର, ଶୁଣ୍ଢର ଅସ୍ତ୍ରୀୟ ସୁଜନ ମୋର
ରହୁ ଅତି ଦଶଦିଗପାଳ ଧର୍ମ ଶକ୍ତି ନାହିଁ କାହାର ହେ ହର !

ଦିଅ ମୋର ଏ ଲଜ୍ଜା ନିବାର ହେ । ୧ ।

କୁରୁପତି ସଭାତଳେ ଦୁଃଖାସନ କରେ ମୋତେ ବିବସନ,
ସତୀନାଶ ଧର୍ମ ହେଲେ ନାଶିକାକୁ ଚଳାଇଅଛି ସେ ମନ ହେ ହର !

ବାନା ନିନ୍ଦା ହେବ ହେ କଂସାର ହେ । ୨ ।

ବକାର ଶଙ୍ଖାର ହର ଶୁଭର ଗାନବନ୍ଧୁ ଦଇତ୍ୟାର
ଦୁଃଖ ଦୁଃଖୀଅର ଏବେ ହେ ମୁରୁର କର ଏ ଲଜ୍ଜାରୁ ପାର ହେ ହର !

ଅହେ ଶରଣ ରକ୍ଷଣକାର ହେ । ୩ ।

ଅକୂଳ ସାଗରେ କୁରୁ ସଭାତଳେ ଭାସୁଛି ଅବଳା ନାଶୁ,
ଅନାଥର ନାଥ ଅହେ ଜଗନ୍ନାଥ ଭେଳାଦେଇ କର ପାରହେ ହର !

ରକ୍ଷାକର ଅହେ ଦାନକାରହେ । ୪ ।”

ସ୍ତ୍ରୀ—ବାସ୍ତବିକ୍ ଏ ଗୀତ ଶୁଣିଲେ ତ ପାପୀଣୀ ତରଳ ସିବ ! ଦିଅଁ
ଦେବତା ନ ଶୁଣି କିପରି ରହୁ ପାରବେ ? ଅଗ୍ନି, ହର
କଣ କଲେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହରକ ଅସନ ଟଳିଲା । ସେ ଅସି ଏପରି କୌଶଳ କଲେ
ଯେ, ଦୁଃଖାସନ ଯେତେ ଲୁଗା ତାଙ୍କ ଦିହରୁ ପିଟାଉଥାଏ,
ତେତେ ଲୁଗା ବାହାରୁଥାଏ । ଦୁଃଖାସନ ଲୁଗା ପିଟାଇ
ପିଟାଇ ଥକିଲା, ଶେଷ ହେଲା ନାହିଁ । କେଳା ହଟ ଦେଖିଥିବ
ତ, ଗୋବରୁ ଯେତେ ଲଜ୍ଜା ତେତେ ସୁତା ବାହାର କରେ !
ଯେତେ ଟାଣୁଥାଏ ତେତେ ବାହାରୁଥାଏ । ଶୁକ୍ରସ୍ତୁ ତ ଅସଲ
ହଟିଅ । ତାଙ୍କ କୁହୁକକୁ କିଏ ପାରବ ? ଏମାନେ ସିନା

ସବୁ ଟାଣ ଦେଖାଉଥିଲେ, ବିଷ୍ଣୁ କୁଟୁ ମାୟାକୁ ବଳ କାହାର ?
ଅପଣା ମୁହଁପାଣି ଅପଣା ମୁହଁରେ ମଲ୍ଲ । ସଭାରେ ଯେତେ
ଲୋକ ଥିଲେ, ଅବା କାବା ହୋଇ ତୁମ୍ଭା ହେଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଏ କଥାଟା ଭଲ କଲ ନାହିଁ । ଭାଇ ଭାଇରେ
କଲି କଳିଆ କଲେ ବା ଶେଳରେ ହାରିଲେ ଜିତିଲେ
ସେଥିରେ ମାରପକ୍ଷର ଦୋଷ କଣ ଥିଲା ? ସ୍ତ୍ରୀ ଉପରେ
ଅତ୍ୟାଚାର କରି କି ପଳ ମିଳିଲା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଆହେ, ଗନାଶକାଳେ ବସନ୍ତ ଚାନ୍ଦି । ପିଲା ଦିନୁ ଭାଇ
ଭାଇଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଟିକିଏ ଈର୍ଷା ଥାଏ । ଅର୍ଜୁନ ଯୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟାରେ
ପଣ୍ଡିତ, ଭୀଷଣ କେନ୍ଦ୍ର ଶର ମାର ଜାଣେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ
ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି । ଏ କଥା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଦେହରେ
ଯାଏ ନାହିଁ । ଭ୍ରମଟା ପିଲାଦିନୁ ହୁଣ୍ଡାଗମ୍ଭୀର, ଭାଇ ଗଦା ବୁଲାଇ
ପାରେ । ତାର ଚାନ୍ଦି ବରୁଣ ନାହିଁ, ଥାନ ଅଥାନ ନାହିଁ,
ବେଳ ପଡ଼ିଲେ ପ୍ରହାର ଦିଏ । ଏଥିଲାଗି ଭ୍ରମ ଉପରେ
ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ଭାବ ରାଗ । ଭ୍ରମକୁ ବିଷଲଢ଼ି ଦେଇ ମାରି
ପକାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା । ଜଉଘରେ ସବୁ ଭାଇଙ୍କି
ପୂରୁର ପୋଡ଼ି ଦେବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା, ସେଥିରୁ ସେମାନେ
କହିଲେ; ଶେଷରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପ୍ରଭୃତି ଜଉଘରୁ ବାହାର
ଯାଇ ପଞ୍ଚାଳ ରାଜ୍ୟରେ ଥିଲେ । ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ସ୍ବୟମ୍ବର କେଳେ
ତାଙ୍କୁ ବିବାହ ହୋଇ ପୁଣି ରାଜ୍ୟକୁ ଫେରିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର
ରାଜସି ହାସନରେ ବସି ରାଜସ୍ବ ଯଜ୍ଞ କଲେ । ମହାରାଜ
ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ନାମ ଗୂରୁଅଡ଼େ କୀର୍ତ୍ତିତ ହେଲା । ସେ ସତ୍ୟବାଦୀ
ଧାର୍ମିକ ବୋଲି ଲୋକରେ ଖ୍ୟାତଲାଭ କଲେ । ଅର୍ଜୁନ
ଅଦ୍ବୈତାୟ ବୀର ବୋଲି ଦେଶରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହେଲା । ଭ୍ରମ

ଅଦ୍ୱିତୀୟ କଳଶାଳୀ ବୋଲି ଖ୍ୟାତ ଲଭ କଲ । ପାଣ୍ଡବ-
ମାନଙ୍କର ଏପରି ପ୍ରଶଂସା କୁରୁପୁତ୍ରମାନଙ୍କର ଅସହ୍ୟ ହେଲା ।
ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଏତେ କୁପାନ୍ତ କର ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର କିଛି କର
ପାରିଲା ନାହିଁ । କେବଳ ମନେ ମନେ ହିଂସା, ରାଗ, ଦ୍ରୋଷ
ବଢ଼ିଲା । ତେଣୁ ଶେଷରେ କପଟପଣା ଖେଳ ଖେଳି ରାଜ୍ୟ
ନେବାଇ ଉପାୟ କଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଯେ ଏତେ କୁପାନ୍ତ କଲା, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର ଅନାଦି
ନ ହେଲା କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ସଖା ଥିଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ
ପକ୍ଷରେ ଧର୍ମ । ପାଣ୍ଡବମାନେ ତ କାହାରି ମନ୍ଦରେ ନ ଥାନ୍ତି ।
ଧର୍ମ ଯେଉଁଠି କୃଷ୍ଣ ସେଇଠି । ତେଣୁ ଯେତେ ଯେତେ
ବିପତ୍ତି ପଡ଼ିଲା, କୃଷ୍ଣ ଥିଲାକୁ କିଛି ନ ଲାଗିଲା । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
ଯେତେ କୁପାନ୍ତ ପାଞ୍ଚେ, କୃଷ୍ଣଙ୍କ ପ୍ରସାଦରୁ ସେ ସବୁ ବିପଳ
ହୁଏ । କଥାରେ କହନ୍ତି ପରା “ଯାହାକୁ ସାହା ଜାଣି ବଳିଥା,
ତା ଘରେ ଗୁରୁଲ ଓଲିଥା ଓଲିଥା” “ମାରେ ହରି ରାଣେ
କୌନ, ରାଣେ ହରି ମାରେ କୌନ” । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପାପ
ବୁଦ୍ଧିରେ ସବୁ କରୁଥାଏ । ଯେତେ ଯେତେ କରୁଥାଏ,
ତେତେ ତେତେ ପାପ ଭାରି କରୁଥାଏ । ଶେଷରେ ସଖା
ଦ୍ରୋପଦୀଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର ! ଏ କଥା ଭଗବାନ
ସହନେ କିପରି ? ଶୁଣି ନାହିଁ, ସୀତା ହରଣ କରି ରାବଣର
ସୁବର୍ଣ୍ଣପୁରୀ ଲଙ୍କା ସ୍ଥରଣାର ହେଲା—ରାବଣର ଟଣ ନାସ
ହେଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ପଣାଖେଳ ସରିଲାକୁ କଣ ହେଲା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ପଣ ଥିଲା ଯେ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ହାରିଲେ ୧୨ ବର୍ଷ କାଳ ବନବାସ କରବେ, ତା ପରେ ଏକ ବର୍ଷ ଅଜ୍ଞାତ ବନବାସ କରବେ । ଅଜ୍ଞାତ ବନବାସ ବେଳେ ଯେବେ ଚିହ୍ନା ପଡ଼ିବେ, ତେବେ ତାଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ରାଜ୍ୟରେ କିଛି ଦାବି ରହୁବ ନାହିଁ— ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଏକାକୀ ଚନ୍ଦ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ହେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଜ୍ଞାତ ବନବାସ କଣ, ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ ବାରବର୍ଷ ଏମାନେ ବଣରେ ବୁଲିବେ ବୋଲି ହେଲା, ପୁଣି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପାଣ୍ଡୁଙ୍କ ଯେ, ଅଜ୍ଞା, ଏମାନେ ତ ବାରବର୍ଷ ବଣକୁ ଯିବେ, ମାତ୍ର ଫେରି ଆସିବା ତ ବିଚିତ୍ର ନୁହେଁ ଫେରି ଆସିଲେ ରାଜ୍ୟ ପାଇବେ, ତେବେ କଣ ହେବ ? ପୁଣି ପାଣ୍ଡୁପୁଷ୍ପ ପୁର କଲା ଯେ, ଏକବର୍ଷ ଅଜଣା ହୋଇ ବୁଲିବେ । ଅସଲ ମର୍ମ—ଏମାନେ ଏପରି କେଉଁଠି ଲୁଚିବେ ? ଲୁଚି ପାରିବା ତ ସହଜ ନୁହେଁ । ବର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ ଅବଶ୍ୟ ଧରା ପଡ଼ିବେ ! ସୁଦୂର ଯାଏ ଯକାବ ହେଲା ଯେ ଏ ବର୍ଷକେ ଯେବେ ତାଙ୍କୁ କେହି ଚିହ୍ନିବ, ତେବେ ସେ ରାଜସିଂହାସନରେ ବସି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଏହି ସର୍ତ୍ତରେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟରୁ ବାହାର କରଦେଲା । ଏମାନେ ଆପଣା ସତ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବା ଲାଗି ରାଜ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଗଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ଟିକିଏ ଦୟା ହେଲା ନାହିଁ ? ଅପଣା ଭାଇଗୁଡ଼ାଙ୍କ କେଉଁଠି ବଣ ଜଙ୍ଗଲରେ ବୁଲିବେ, ମୁଁ ଯାଏ ଖାଇବାକୁ ପାଇବେ ନାହିଁ, ଖଣ୍ଡିଏ ଟିକିବାକୁ ପାଇବେ ନାହିଁ, ବାର ଅରସିତ ପରି କାହା ହୃଦୟରେ ଠିଆ ହେବେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କୋର କାହିଁ ନା, ମା ପେଟରେ ! ପାହାଜ ମୃତ୍ୟୁ ଲାଗି
ଏତେ ବସାୟ, ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ପୁଣି ଦୟା !

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅନ୍ଧ, ପାଣ୍ଡବମାନେ ତ ବନବାସ ଗଲେ, ତହିଁ ଉଦ୍ଧାର କଣ
ହେଲା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ପାଣ୍ଡବମାନେ ଘରୁ ବାହାର ଗଲେ, ନାନା ଦେଶ ଦିଗଦିଗ
କୁଲେଲେ; ଅମ ଏକ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା ବାଟେ ଯାଇଥିଲେ ପରା !

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମ ଜିଲ୍ଲା ବାଟରେ କେଉଁ ଦିଗରେ ଯାଇଥିଲେ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ପ୍ରାଚୀ ନଈବାଟେ ଯାଇଥିଲେ ପରା ! ଏବେ ମଧ୍ୟ ପାଣ୍ଡବକୁ
ବୋଲି ସ୍ଥାନ ଅଛି । ଅଲଗାଥାଏକ ପାଟଣ ପଞ୍ଚପାଣ୍ଡବ
ନାମରେ ମହାଦେବ ଅଛନ୍ତି । ଏହିପରି ନାନାଅନ୍ତର କୁଲି
୧୨ ବର୍ଷ ଗଲ ପରେ ବର୍ଷ ତାଳ ବିଗୁଟ ଘରେ ଲୁଗାଲେ ।
ବିଗୁଟ ଘରେ ସେମାନେ ଏପରି ଭାବରେ ରହିଲେ ଯେ,
ବିଗୁଟ ଘର ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ଜମା ଚିହ୍ନି ପାରଲେ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏପରି କପର ରହିଲେ ଯେ, ତାଙ୍କୁ କେହି ଚିହ୍ନି ପାରନ୍ତେ
ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେମାନେ ବେଶ ବଦଳାଇଲେ । ଭ୍ରମ ସୃଷ୍ଟିଅ ପଣ୍ଡା ହୋଇ
ରହିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ବୃହନ୍ନାଭ ବେଶରେ ବିଗୁଟ ରାଜକନ୍ୟାଙ୍କୁ
ଗୀତ ବାଦ୍ୟ ସିନ୍ଧା ଦେଲେ । ନକୁଳ ଅଶ୍ୱଶାଳାରେ
ରହିଲେ । ସହଦେବ ଗୋଶାଳାରେ ରହିଲେ । ସୁଧୂଷ୍ଟର
ବାହୁଶ ବେଶରେ ସଭା ପଣ୍ଡିତ ହୋଇ ରହିଲେ । ଦ୍ରୌପଦୀ
ଅନ୍ତଃପୁରରେ ଦାସୀ ହୋଇ ରହିଲେ । ଏହିପରି ଭାବରେ
ଲହୁ ଶେଷ ଗଢ଼ିଗଲା । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଯେତେ ଅନୁମୋଦନ
କଲା, କିଛି ଜାଣି ପାରନ୍ତେ ନାହିଁ । ବର୍ଷକ ଶେଷରେ ଏ
ଏ ପାଣ୍ଡବର ପାଦ ଫେରଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏମାନେ ତ ବହୁତ କଷ୍ଟ ପାଇଥିବେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କହ କ'ଣ ? ମନ କଲେ କହ, ମନ କଲେ ସୁଣ । ପୃଥ୍ବୀରେ
ଅଭାବ କ'ଣ ଅଛି ? ପେଟକୁ ମୁଠାଏ ମିଳିଲେ ଚନ୍ଦ୍ରା କ'ଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଛୁ; ଏମାନେ ତ ସତ୍ୟ ପାଳିଲେ, ଦେବବର୍ଷ କଟାଇଲେ;
ଫେର ଅସିଲେ, ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଏମାନଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟ ଛଡ଼ି
ଦେଇଟିକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ନାହିଁ ହେ, ଛଡ଼ିଦେଇ କେଉଁଠି ? ନ ଛଡ଼ିବାରୁ ତ ଯୁଦ୍ଧ
ହେଲା । ରାଜ୍ୟ ଛଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ, ଏତେ କାଣ୍ଡ କାହିଁକି
ହୋଇଥାନ୍ତା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କେହି ଭଲଲେକ କରି ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ତମେ ଥିଲେ ଅବା ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତୁ ! କହୋ,
କୃଷ୍ଣ ଭଲ ଲେକି କଲେ, ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ହେଲା ନାହିଁ । କୃଷ୍ଣ
କହୁଲେ—ପାଣ୍ଡବ ପାଞ୍ଚ ଭାଇଙ୍କି ପାଞ୍ଚ ଖଣି ଗ୍ରାମ ଛଡ଼ିଦେଇ,
ସବୁ ରାଜ୍ୟ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଭୋଗକରୁ । ଏଥିରେ ସେ ରାଜି
ହେଲା ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କୃଷ୍ଣ କଥା ମାନିଲା ନାହିଁ, କ'ଣ କହୁଲା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଚରଣ ପୂରୁଷ ଉଠାଇଲା । ଗଉଡ଼, ଶବର,
ଅଇଘାଣିଅ, ମୂର୍ଖ ଇତ୍ୟାଦି ନାନା କଥା କହୁ ଗାଳିଦେଲା;
ମାତ୍ର ମରଲେ । ଶେଷରେ କହୁଲେ—କନା ଯୁଦ୍ଧରେ ହୁଅ
ଅଗରେ ଅଗେ ଦେବି ନାହିଁ । ପାଞ୍ଚଖଣ୍ଡ ଗ୍ରାମ ତ ଦୂରର କଥା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହା, ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଟା କ'ଣ କଲା ମ ? ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଚାହିଁ ପାରିଲା
ନାହିଁ ! ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଝୁଡ଼ିଲା ! ଅଧର୍ମ ପାଶୁଲା !

ସ୍ତ୍ରୀ—ତା ହୋଇ ନ ଥିଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ପକ୍ଷ ନେଇଥାନ୍ତେ
କାହିଁକି ? ତାଙ୍କର ତ କେହି ଶତ୍ରୁ ମିତ୍ର ନାହାନ୍ତି, ଅଧର୍ମ

ବେଳେ ତାଙ୍କର ଶତ୍ରୁ, ଯେଉଁଠି ଅନ୍ୟାୟ ଅଧର୍ମ ଦେଖା
ଦେଲା, ସେଠି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ତା ବିପକ୍ଷରେ ଠିଆ ହେଲେ । ଅନ୍ଧ
ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ମାଡ଼ି ବସି ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରାସ କଲା, ଭ୍ରାତୃମାନଙ୍କୁ
ଘରୁ ବାହାର କରିଦେଲା । କାଲି ଏ କଥା ଦେଖି ଶୁଣି
ଅନ୍ୟମାନେ ସେହୁପରି କରବେ । ଯେଉଁ ଭ୍ରାତୃ ବନ୍ଧୁ
ହେବ ସେ ତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମାର ଘଉଡ଼ାର ଦେବ !
ପିତୃଅର୍ଚ୍ଚିତ ସମ୍ପତ୍ତି ଜଣେ କାହିଁକି ଖାଇବ, ଅନ୍ୟମାନେ
କାହିଁକି ଦାଣ୍ଡରେ ଭିକ ମାଗି ବୁଲିବେ । ଏ କଥା ଧର୍ମସଙ୍ଗତ
କଥା ନୁହେଁ । ଏଥିଲାଗି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ବିପକ୍ଷ
ହେଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ତ ଭଲଲେକି କର ପାରିଲେ ନାହିଁ ! ତା ପରେ କଣ
ହେଲା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । କେତେ ଶତ୍ରୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପକ୍ଷ ନେଲେ ।
ଅନ୍ଧ କେତେ ଅର୍ଜୁନ ପକ୍ଷ ନେଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ
ଠେରେ ସାରିଥି ହେଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ନାଗଧୂଣୀ ସେନା
ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପକ୍ଷକୁ ଗଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ କି କଥା ମ ? ତୁମେ ତ ଭଲ ମୋ ପକ୍ଷରେ; ତୁମ
ଗୁରୁପାଦ ବିପକ୍ଷ ତା ପକ୍ଷରେ ଯିବେ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ ତମେ କୁହ ନାହିଁ କି ? ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ଯେପରି ବନ୍ଧୁ,
ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ସେହୁପରି ବନ୍ଧୁ, ଯେତେବେଳେ ଯୁଦ୍ଧ ହେବାର
କଥା ହେଲା; ଦ୍ଵିପକ୍ଷ ଯାକ ଯେ ଯାହା ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବମାନଙ୍କୁ
ଅମନ୍ୟାସ କଲେ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଯାଇ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଅମନ୍ୟାସ କଲା ।
ଅର୍ଜୁନ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଅମନ୍ୟାସ କଲା । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦେଖିଲେ, ବନ୍ଧୁ
ଅର୍ଜୁନ କଥା; କାହାକୁ ହିଁ କହୁବେ, କାହାକୁ ନାହିଁ କହୁବେ ।

ଯାହାକୁ ନାହିଁ କହିବେ ସେ ମୁଁ ଶୁଣାଇବ । ଉପାୟ ପାଣ୍ଡୁ ଦି
 ଜଣକୁ କହିଲେ, କାଲି ସକାଳୁ ଅସ, ଯାହାକୁ ଅଗ ଦେଖିବି
 ତା ପକ୍ଷରେ ଯିବ । ତହିଁ ଅରଦନ ସକାଳୁ ଦୁହେଁ ଅସିଲେ ।
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶୋଇଛନ୍ତି, ମୁଣ୍ଡ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ରତ୍ନ ଚଉକ
 ଥିଲା, ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଯେପରି ଅସିଲା ସେହି ଚଉକରେ
 ବସିଲା । ତା ମନରେ ରଜା ବୋଲି ଭାବି ବେ । ସେ ଅନ୍ୟ
 ଦେଖି ନ ବସି ଚଉକରେ ବସିଲା । ପରେ ଅର୍ଜୁନ ଅସି
 ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେ ଦ୍ଵାଦ ଯୋଡ଼ ଗାଘା ନିକଟରେ ଠିଆ ହେଲେ ।
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦେ. ହୋଇ ଶୋଇଥିଲେ, ହଠାତ୍ ଅଖି ମେଲାଇବାରୁ
 ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲା । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ତ ମୁଣ୍ଡ
 ପାଖରେ ବସିଥିଲା, ତା ଉପରେ ପରେ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲା । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
 କହିଲେ—“ଦେଖ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ, ମୁଁ ତ ଅଗ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ
 ଦେଖିଛି, ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ରହିବି । ଦେଖ, ମୁଁ ତ ହାତହତଅର
 ଧରି ଯୁଦ୍ଧ କରିବି ନାହିଁ, ମୁଁ କେବଳ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ରଥ ଉପରେ
 ବସି ଯୁଦ୍ଧ ଦେଖିବି । ମୋର ଯେଉଁ ନାୟପୁଣୀ ସେନା
 ଅଛି, ସେମାନେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ । ତେବେ ତମେ ଦୁହେଁପାକ
 ମୋର ବନ୍ଧୁ, ଦୁହେଁକି ସାହାଯ୍ୟ ଦେବା ମୋର ଉଚିତ ।
 ଦେଖ ଜଣକ ପକ୍ଷରେ ମୁଁ ରହିବି; ଅନ୍ୟ ଜଣକ ପକ୍ଷରେ
 ମୋ ସୈନ୍ୟମାନେ ରହିବେ । ସେମାନେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ, ମୁଁ
 କେବଳ ଦେଖିବି । ଏଥିରେ ତମର ଇଚ୍ଛା କଣ ?”
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଟିକିଏ ପାଣ୍ଡୁ, ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନେବାପାଇଁ ଶୁଭ
 ହେଲା । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ପକ୍ଷ ନେଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଇହେ, ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଭୁଲିଲା କି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଭୁଲିଲା ! କୃଷ୍ଣ ତ ଏକା ମାୟା କାରିଗିପଲ । ସେ ତ ସବୁ
 ନାଟର ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ । ଗୋଟିଏ ସେନାଙ୍କ ବୁଦ୍ଧିବିଦ୍ୟା ତାଙ୍କ

ବୁଦ୍ଧି ବିଦ୍ୟା ଅଗେ ପାଣି ଫାଟିଯିବ । ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
ଯାହା ପକ୍ଷରେ ଠିଆ ହେବେ, ସେତେ ଭକ୍ତା ତେତେ ସୈନ୍ୟ
ଥାନ୍ତି, ତାର ବଣ କରପାଇବେ ! ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ତ ବିନାଶ
ବେଳେ ପଡ଼ିଛି, ସେ ତାଙ୍କି ପାରୁନା ନାହିଁ । ଯାହାର ଗର୍ବ,
ଅହଂକାର, ଈର୍ଷା ପୂର ରହିଛି, ତାକୁ ଭଲ ବାଟ ଦିଶିବ
କିପରି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅସ୍ତ୍ର ଧରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି କାହିଁକି କହୁଲେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ତାଙ୍କ ବଡ଼ ଭାଇ ବଳରାମ ତାଙ୍କୁ ମନା କରୁଥିଲେ । ସେ
କହୁଲେ—“ଅମର ଏ ବନ୍ଧୁ, ସେ ବନ୍ଧୁ ତୁମେ କାହାର
ବିପକ୍ଷରେ ଅସ୍ତ୍ର ଧରିବ ନାହିଁ ।” ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦେଖିଲେ, ବଳରାମ
ବଡ଼ ଭାଇ, ତାଙ୍କ କଥା ନ ମାନିଲେ ଭାଇ ଭାଇ ମଧ୍ୟରେ
ଅନିଷ୍ଟ ହେବ । ସୁତରାଂ ଭାଇଙ୍କ କଥାରେ ରାଜି ହେଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଛା, ଏପଟେ ସେପଟେ ଯେଉଁ ମାନେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ
ଆସିଥିଲେ, ସେମାନେ ତ ସମସ୍ତେ ଅପଣା ଅପଣି ଲୋକ;
କିପରି ପରସ୍ପର ହିଂସାହିଂସା ହେଲେ ମ ? କାହାରକି ଏ କଥା
ବାଧୁନା ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ମନକୁ ଏ କଥା ବାଧୁନା । ସେ ପ୍ରଥମେ ଯୁଦ୍ଧ
କରିବାକୁ ମନା କଲେ । ସେ ରଥରେ ବସି ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରକୁ
ଆସିଲେ । ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ରଥ ରଖି ଗୁରୁଅଡ଼କୁ
ଗୁହଁଲେ । ଦେଖିଲେ ସମସ୍ତେ ଅପଣା-ଅପଣି ଲୋକଗୁଡ଼ାକ
ଏପଟେ ସେପଟେ ଅଛନ୍ତି, ସେହିମାନଙ୍କୁ ମାରବାକୁ ହେବ !
ଏ କଥା ଦେଖି ତାଙ୍କ ହୃଦୟ ଥରିଲା; ହାତରୁ ଧନୁଶର ଖସି
ପଡ଼ିଲା, ମୁହଁ ଶୁଣିଗଲା; ସେ ରଥ ଭିତରେ ବସିପଡ଼ି କହୁଲେ

—“ପ୍ରଭୁ, ମୁଁ ଏ ଯୁଦ୍ଧ କରିପାରବି ନାହିଁ । ଗୁଣ୍ୟ ପାରିବି ବୋଲି ମୋ ଭାଇ, ବନ୍ଧୁ, କୁଟୁମ୍ବକୁ ମାରିବି କିପରି ? ମୁଁ ଏମାନଙ୍କ ମାରି କି ପୁଣି ପାରିବି ? ମୋର ଧନ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ଅଶା ନାହିଁ । ଗୁରୁ ଧନଲଗି ରକ୍ତ-ନଦୀ ବୁଢ଼ାଇବି ? ଏପରି ଅଧର୍ମ କାର୍ଯ୍ୟ ମୋ ହାତରେ ହେବ ନାହିଁ । ଏ କଥା ଦେଖି ମୋ ହାତ ଉଠୁ ନାହିଁ, ମୁଁ ଲଢ଼ିବି କିପରି ? ଗୁଲ୍ କୁଷ୍ଠ, ଗୁଲ୍ ଫେର ଯିବା । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଖାଇଲେ କେତେ, ମୁଁ ଖାଇଲେ କେତେ, ଭାଇ ତ ଖାଇବ ! ସେ ରଜା ହେବ, ମୁଁ ଭିକ୍ଷା ମାଗି ବୁଲିବି, ଏ କଥା ଯେବେ ତାକୁ ସ୍ମର ହେଲା, ହେଉ । କେତେ ଲୋକ ତ ଭିକ୍ ମାଗି ପେଟ ପୋଷୁଛନ୍ତି, ମୋ ପେଟ ଅପୋଷା ଯିବ ? କେତେ ଦିନ ଏ ଦେହ ଧରି ରହିବା ? ଏତେ ପ୍ରାଣୀ ନାଶ କରିବି ଅଧିକ ଫଳ ମିଳିବ ? ସେମାନେ ପାପୀ, ବୁଝି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଅମେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଅବୁଝା ହେବା କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅର୍ଜୁନ ତ ଭଲ କଥା କହିଲେ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କଣ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯାହା କହିଲେ, ସେ ତ ଅଠର ଅଧା ପାଠ । ଏ ଅଠର ଅଧାପୁର ନାମ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭଗବଦ୍‌ଗୀତା । ସେ ସବୁ କଥା କହିଲେ ପୋଥିଟାଏ ହେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଠିକେ ଠିକେ କହିଲେ ହେବ ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଠିକେ ଠିକେ କେତେ କହିବି ? ସେପରି କହିଲେ, କଣ ବୁଝି ପାରିବ ? ଏ ବଡ଼ ଗୁଡ଼ କଥା । ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ଧାବୁଦ୍ଧ, ତଥାଚ ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ମାରିବେ

ନାହିଁ । ସେମାନେ ମରା ହେବା ଯୋଗ୍ୟ; କିନ୍ତୁ ସେ ମାରବେ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ଘର ପୋଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ବସ ଦିଅନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଅସ୍ତ୍ର ଘେନି ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଆସନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଧନ ହରଣ କରନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଭୂମି ହରଣ କରନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟାଚାର କରନ୍ତି, ସେମାନେ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ବା ପାପୀ । ସେମାନଙ୍କୁ ମାରଦେଲେ କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ ବୋଲି ଶାସ୍ତ୍ର କହୁଛି । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଏ ଛଅ ଦୋଷରେ ଦୋଷୀ, ସେ ନ କରନ୍ତି କଣ ? ଜଉ ଘରେ ଫୁଲର ଏମାନଙ୍କୁ ପୋଡ଼ୁଥିଲା, ଗ୍ରୀକ୍ସ ବସ ଦେଇଥିଲା, ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ବୋଲି ଅସ୍ତ୍ର ଧରି ଉପସ୍ଥିତ, ଏମାନଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ମାଡ଼ି ବସିଛି, ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ମରାକୁ ଅଣି ଅପମାନ ଦେଲା, ଆଉ ବାକି ରହିଲା କଣ ? ସୁତରାଂ ତାକୁ ମାରଲେ କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ । ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, ସେମାନେ ଏତେ ଦୋଷ କରିଛନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ସେ ତାଙ୍କୁ ମାରବେ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କଠାରେ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ପଚାରିଲେ, ତାଙ୍କର ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ କଣ କରିବା ଉଚିତ ? ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କହିଲେ, “ହେ ଅର୍ଜୁନ, ତୁମ୍ଭର ବଡ଼ କ୍ଷମ । ତୁମ୍ଭେ ଏମାନଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ମାରଲେ କିଛି ଅଧର୍ମ ହେବ ନାହିଁ । ତୁମ୍ଭେ କ୍ଷତ୍ରିୟ, ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ତୁମ୍ଭର ଧର୍ମ, ଯୁଦ୍ଧ ନ କଲେ ପାପ ହେବ । ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା କି, ଯୁଦ୍ଧ ଭୁଲିକି ଆସି, ଫେରିଗଲେ ଲୋକେ ନିନ୍ଦା କରିବେ । ତୁମ୍ଭେ ଡର ପଲାଇଲ କହି ହସିବେ । ସମ୍ରାଜ୍ଞ ଲୋକର ନିନ୍ଦା ଶୁଣିବା ଅନେକା ମରଣ ଶ୍ରେୟସ୍କର । ଯୁଦ୍ଧରେ ଜିଣିଲେ ରାଜ୍ୟ ପାଇବ, ମଲେ ସ୍ବର୍ଗଲଭ ହେବ । କ୍ଷତ୍ରିୟମାନେ ଏପରି ଯୁଦ୍ଧ ସହଜରେ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଏତେବେଳେ ତୁମ୍ଭର ଏପରି ମୋହ ବୁଦ୍ଧ ହେଲା କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅର୍ଜୁନ ତ ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି କହୁଲେ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କାହିଁକି ତାଙ୍କୁ ଏ ମାର୍ଗ ମଡ଼ାଇଲେ ? କିଏ ସିନା କଲି ଛିଣ୍ଡାଇଦିଏ, ସ୍ୱାକ୍ଷର କଲି ଲଗାଇବା ପାଇଁ ଏତେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନା କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ତ କଲି ଲଗାଇବା କଥା କିଛି କହୁଲେ ନାହିଁ ! ଅର୍ଜୁନ ତାଙ୍କର ପରମବତ୍ସୁ । ସେ ଯାହାର ଅପଣା ଲୋକ, ସେ ଅପଦ ବିପଦବେଳେ ଭଲ ବୁଦ୍ଧି ଦିଏ । ସେ ଦେଖିଲେ, ଅର୍ଜୁନ ବଡ଼ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପଡ଼ିଛି, ତାକୁ ଭଲ ବାଟ ଦେଖାଇ ଦେଲେ ସେ ଭୁଲିଯିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ମଣିଷ ମାରିବାଟା କଣ ଭଲ କଥା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏଠାରେ ମନୁଷ୍ୟ ମାରିବା କଥା ତ ପଡ଼ି ନାହିଁ । ଏଠାରେ କଥା ହେଉଛି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ । ପ୍ରଭୃତ ଅଧର୍ମୀଚରଣ କଲେ । ସେମାନେ ହତ ନ ହେଲେ ସଂସାର ଚଳିବ କିପରି ? ପାପ ଭାର ବେଶୀ ହେଲେ ଭଗବାନ ଅବତାର ହୋଇ ଦୁଷ୍ଟ ଦଳନ କରିନ୍ତି ଏବଂ ସାଧୁ ଲୋକଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ନିଜେ ମାରିଲେ ନାହିଁ, ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ କହୁଲେ କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ପରା ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ବୁଝାଇଲେ, ସେମାନେ ତାଙ୍କ ପାପ ହେତୁ ମୋ ଦ୍ରାଘ ମର ସାରିଛନ୍ତି, ତୁ କେବଳ ନିର୍ମିତ୍ର ମାତ୍ର ହୋଇ ିଅହେବୁ । ମୋଠି ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଚର୍ଚ୍ଚା ତୁ କାମ କର । ହାର ଜଣା କଥା ମନରେ ଧର ନାହିଁ । ତୁ ଶିବିସୁ, ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ତୋର ଜାତିର ଧର୍ମ । ତୁ ଯୁଦ୍ଧ କର, ଫଳାଫଳ ଭଗବାନଙ୍କ ହାତରେ । କେହି କାହାକୁ ମାରୁ ନାହିଁ, କେହି ମରୁ ନାହିଁ । ଅତୀ ଅମର, ସେ ଏ ଦେହ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ଦେହ ଧାରଣ କରିବ । ପୁରୁଣା ଲୁଗା ପକାଇ ଦେଇ ନୂଆ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବା

ଯାହା, ଥରେ ମର ଅଥଚ ଥରେ ଜନ୍ମହେବା ଭାବ । ଏ
 ସଂସାରରେ କେହି କାହାର ନୁହେଁ । ମୋର ମୋର କହୁବା
 ବେଳେ ମାୟା । ଯେ ଯାହା କାମ ଶେଷ କରି ଶୁଦ୍ଧିପିବ ।
 ଏଥିଲାଗି ଜଣେ ମଲେ ଅନ୍ତ ଜଣେ କାନ୍ଦବ କାହିଁକି ? ଗୁଡ଼ି
 ସକଳ ଅଶା, କର ମୋତେ ଭରସା, ମେଣ୍ଟିଯିବ ତୋ ଦଶା,
 ନ ଦୁଃଖ ଲୋକ ହସା, ଉଠ ଯୁଦ୍ଧ କର, କିଛି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ ।
 ତଥାଚ ଅର୍ଜୁନ ସନ୍ଦେହ କଲେ । ମହାପ୍ରଭୁ ବିଷ୍ଣୁର ଦେଶର
 ତାଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ତୁଟାଇ ଦେଲେ । ଅର୍ଜୁନ ବିଷ୍ଣୁର ଦେଶ
 ସବୁ ରୁଝି ପାରିଲେ । ଯୁଦ୍ଧ କଲେ, ଜିଣିଲେ, କୁରୁବଂଶ ଲେପ
 ହେଲା । ଅଠର ଦିନ ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ଯେତେବଡ଼
 ବଡ଼ ବୀରମାନେ ଆସିଥିଲେ, ସମସ୍ତେ ମଲେ । ସେହି ସମୟରୁ
 ଭାରତରୁ ଶଯ୍ୟା ଶକ୍ତି ଲେପ ହେଲା । ଧର୍ମର ଜୟ ହେଲା, ପାପ
 ପରାସ୍ତ ହେଲା । ଯେଉଁଠି ଧର୍ମ ସେଇଠି କୃଷ୍ଣ, ଯେଉଁଠି କୃଷ୍ଣ
 ସେଇଠି ଜୟ । ଏଥିଲାଗି କହିଲେ “ଧର୍ମରୁ ଜୟ, ପାପରୁ କ୍ଷୟ,
 ଧର୍ମରେ ଥିଲା ଲୋକକୁ ନ ପଡ଼େ ଅସୁମୟ ।” ଯୁଦ୍ଧରେ ଧର୍ମରେ
 ଥିଲେ, ତେଣୁକୃଷ୍ଣ ତାଙ୍କ ସହାୟ ହେଲେ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପାପ
 କଲା, ତା ବଂଶ ଲେପ ହେଲା । ଧର୍ମରେ ଥିଲେ ଅଗଚୋଡ଼ରେ
 କଣ୍ଟା ବାଜେ ନାହିଁ । ବାଜିଲେ ମଧ୍ୟ ଭଗବାନ ନିଜେ କାହିଁ
 ଦିଅନ୍ତି, ସୁତରାଂ ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ଭକ୍ତି ରଖି ତୁମେ କର୍ମ
 କରିବା ମନୁଷ୍ୟର ଧର୍ମ । ଫଳ କାମନା ଗୁଡ଼ି ଭଗବାନଙ୍କ
 ଲାଗି କର୍ମ କରିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ତେବେ କଣ ଭଗବାନ କହୁଲେ ଏ ସଂସାର 'ମିଛ' । ଯାହା
 ହେଉଛି ଭଗବାନ କରୁଛନ୍ତି, ଅମର କିଛି କରିବାର ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ଅସଲ କଥା ମଞ୍ଜୁଷି ତ ବୁଝିଲି ନାହିଁ, ବଣ ବୁଝିଲି ?
 କୃଷ୍ଣ କହୁଲେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ କର୍ମ ନ କର ରହୁ ପାଇବ
 ନାହିଁ, ଅବଶ୍ୟ କର୍ମ କରିବ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ କରୁଛି ବୋଲି ଅହଙ୍କାର
 କରିବ ନାହିଁ । ଏ କାମ କଲେ ଏ ଫଳ ପାଇବି, ଏପରି ଭକ୍ତ
 କର ନାହିଁ । ମନରେ ଫଳ ବାସନା ରଖିଲେ ସ୍ବପ୍ନାର-ପଙ୍କରେ
 ଘାଣ୍ଟି ହେଉଥିବ, ଆଉ ଉଦ୍ଧାର ନାହିଁ । ଏ ସ୍ବପ୍ନାର ଭଗବାନ
 ମୂଢ଼ି କରିଛନ୍ତି, ସେହି ସୃଷ୍ଟିକ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଭଗବାନ
 ଯାହାକୁ ଯେପରି ଶକ୍ତି ଦେଇ ପଠାଇଛନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟ
 ଭଗବାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅସିଛି, ଏହି ଶିଶୁର ରଖି
 କାମ କରିଯାଅ । ମୁଁ କଣ୍ଠ ବୋଲି ଗର୍ବ କର ନାହିଁ, କି ଏ
 ଫଳ ସେ ଫଳ ପାଇବି ବୋଲି ଅଶା ରଖି ନାହିଁ । ଭଗବାନ
 ଯାହା କହୁଛନ୍ତି ମୁଁ ତାହା କରୁଛି ବୋଲି ଶିଶୁର କର ।
 ସ୍ବପ୍ନାରରେ ଥାଇଁ ଏହିପରି ଶିଶୁରରେ କାମ କଲେ କିଛି
 ଦୁଃଖ ନାହିଁ, ମୁକ୍ତି ମିଳିବ, ଜନ୍ମ ମରଣ କଷ୍ଟ ଶ୍ରେଣିବାକୁ
 ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ସ୍ବପ୍ନାର-ପଙ୍କରେ ରହ, ମାତ୍ର ପଙ୍କ ଯେପରି
 ଦେହରେ ନ ଲାଗିବ ସେପରି କର ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ କିପରି କଥା ମ ? ପଙ୍କରେ ପଶିବ, ଗୋଡ଼ରେ ପଙ୍କ
 ଲାଗିବ ନାହିଁ କିପରି ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେପରି ସାଧନା କରିବାକୁ ହେବ । କଲିକତରା ପୋକ
 ଦେଖିଛ ତ ସେ ପଙ୍କରେ ବୁଡ଼େ, ମାତ୍ର ଭିତର ବେଳକୁ
 ଦେହରେ ପଙ୍କ ଲାଗେ ନାହିଁ । ତା ଦେହଟା ଭାବ ଶାନ୍ତିଲିଅ,
 ପଙ୍କ ସବୁ ଗସ୍ତି ପଡ଼େ । ମନୁଷ୍ୟ ତାକୁ ଗ୍ରହ କରି ସ୍ବପ୍ନାର
 ହେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ତା ଦେହଟା ଶାର୍ଝିଲିଅ ବୋଲି ପକ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଅମେ କପର କଣ କରିବା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ତା ଦେହଟା ଯେପରି ଶାର୍ଝିଲିଅ, ଅମ ମନଟାକୁ ସେପରି ଶାର୍ଝିଲିଅ କରିନେବାକୁ ହେବ । ମନଟା ବଡ଼ ଅବୁଝା ଖାବଡ଼ । ମନଟା ଯେପରି ଗୋଟାଏ ସ୍ଥାନରେ ଲାଗି ନ ରହେ ସେପରି କରିବା ଉଚିତ । ମନ ଯେପରି ଏ ସଂସାର ବିଷୟରେ ଲାଗି ନ ରହେ ! ମନଟାକୁ ସଂସାର ବିଷୟରେ କେବେ ଚିନ୍ତା କରିବ ନାହିଁ । ମାରୁମନ୍ଦ, ପଦ୍ମପନ୍ଦ ଉପରେ ପାଣି ଥାଏ, ତଳ ତଳ ହେଉଥାଏ, ପନ୍ଦକୁ ଅଣେଇ ଦେଲେ ପାଣି ଖସିପଡ଼େ । ପହରେ ଲାଗି ରହେ ନାହିଁ । ଅମକୁ ସେହୁପରି ଚଳିବାକୁ ହେବ । “ସବୁର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗ ହୋଇ, କାହା ସାଥରେ ନ ମିଶଇ” ! ପୁଅ ମାଉସ ଭାବ ବହୁ କୁଟୁମ୍ବମାନେ ସାରୁପନ୍ଦ; ମୁଁ ତା ଉପରେ ଥିବା ପାଣି ପରି ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗ ମେଲରେ ରହୁବି । ଯେ ଯେତେବେଳେ ଯିବାକୁ ଥିବ, ଯିବ । କାନ୍ଦି ମୁଣ୍ଡ ବାଡେଇ ହେଲେ କିଛି ଫଳ ମିଳିବ ନାହିଁ । ସାରୁପନ୍ଦ କିଏ ଛୁଣାଇ ନେଲେ ପାଣିର କିଛି କ୍ଷତି ନାହିଁ । ପାଣି ଗଲେ ପନ୍ଦର କିଛି କ୍ଷତି ନାହିଁ ପନ୍ଦ ଉପରେ ଥିଲା ବେଳଯାଏ ଥିଲା; ଲୋ ତ ଲୋ । ସେଥିଲାଗି କାହାର କି ଚିନ୍ତା ! ଏହି ତଙ୍ଗରେ ମନଟାକୁ ଶାର୍ଝିଲିଅ କରିବାକୁ ହେବ । ଭବନକଳାରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ଧର୍ମପୁତ୍ରକମାନ ପାଠ କଲେ ମନ ଶୁଦ୍ଧିଅ ହୋଇ ଯିବ । ମୋର ମୋର କହୁ ସଂସାର କଲେ ମନ ଅଠାଲିଅ ହୋଇ ଯିବ । ଅଠାଲିଅ ହେଲାକୁ ସଂସାର ବିଷୟରେ ଲାଗି ଯିବ । ମୋ ପୁଅ, ମୋ ଭାଇ, ମୋ ସଙ୍ଗି, ବୋଲି ଦିନ ରାତି ଜପି ହେଲେ ମନ ସେ ସବୁଥିରେ

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯିବ । ମାଲପ ମଲେ ରଞ୍ଜିବ, ଧନ ଶ୍ରେର ନେଲେ ମୁଣ୍ଡ
ବାଡ଼େଇବ, ପୁଅ ମଲେ ଦାନା ଛାଡ଼ିବ ରଞ୍ଜିତ ବୋହୂ ତମେ
ଭାବ ହୋଇ, ମଣିଷକୁ କୁଜା କରି ତଳେ ପକାଇ ଦେବ ।
ସଲଖ ହୋଇ ଚିଆ ହେବାକୁ ସାଧ୍ୟ କାହାର ? ଯାକୁ କହନ୍ତି
ସଂସାରରେ ଘାଣ୍ଟିହେବା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଇ ହେ, ତେବେ ଦେଖୁଛି ମୁଁ ମରଗଲେ ତୁମେ କାନ୍ଦିବ
ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମ ନରେ ଅଠ । ଥିଲେ କାନ୍ଦିବ, ଶାଉଁଳିଆ ହୋଇଯାଇଥିଲେ
ନ କାନ୍ଦିବ । କାନ୍ଦିବାର କି କାରଣ ଅଛି ? ମତେ ତମେ
ରଖି ପାରିବ, ନା ମୁଁ ତମକୁ ରଖି ପାରିବି ? ତମେ ଥିଲ, ଅଛ,
ରହୁବ, ମୁଁ ଥିଲ, ଅଛି, ରହୁବି । ତମେ କୁଅଡ଼େ ଯିବ ନା ମୁଁ
କୁଅଡ଼େ ଯିବି । ଏ ଦେହ ଘଟ ଭାଙ୍ଗିଯିବ ନୂଆ ଘଟ ହେବ ।
ଅସ୍ତ୍ରା ଏ ଘଟରୁ ଆଉ ଘଟକୁ ଯିବ । ପୁଣି ବର୍ମ ଭୋଗ କରିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଆମେ ଥିଲେ ଅଛେଇଁ ରହୁବା ବୋଲି କହୁଛୁ, ଚିତ୍ତା ଚିତ୍ତି
ହୋଇ ପାରୁ ନ ଥାଇ କାନ୍ଦୁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଆମର ପିଲାଦିନ କଥା ମନେ ରହୁ ନାହିଁ, ଗୋଟିଏ ଘଟ ଛାଡ଼ି
ଅନ୍ୟ ଘଟକୁ ଗଲେ ମନେ ରହୁବ କିପରି ? ଆଉ ମଧ୍ୟ କିଏ
କେଉଁ ପ୍ରାଣୀ ଘଟ ନେବ କିପରି ଜାଣିବ ? ଜଣେ କୁକୁର
ହେଲା; ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ହେଲା, ମନୁଷ୍ୟ ଚିତ୍ତିବ କିପରି ?
ଧର ଦୁହେଁ ମନୁଷ୍ୟ ହେଲେ ତେବେ କେହି କାହାକୁ ଚିତ୍ତିବ
କିପରି ? କେତେକାଳ ବହୁଗଲା, ଗୋଟାଏ ଘଟ ଗଲା, ଆଉ
ଗୋଟାଏ ଘଟ ହେଲା, ସବୁ ପାଶୋର ହୋଇଗଲା । ତେଣୁ
ଚିତ୍ତା ଚିତ୍ତି ହୋଇପାରୁ ନ ଥାଉଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ମଝିଷ କଣ କୁକୁର ହୋଇ ପାରିବେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ନ ହେବ ନାହିଁକି ? ଯେପରି କାମ କରିବ ସେପରି ଫଳ ପାଇବ । ଏହି ମଝିଷ ମଧ୍ୟରେ ଦେବତା ଅଛନ୍ତି, ଗୁଣସ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଯେ ଯେପରି କର୍ମ କରିବ, ସେତିକି ଜନ୍ମ ହେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ମଝିଷ ମଧ୍ୟରେ ଗୁଣସ ଅଛନ୍ତି କିପରି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅରବିଣ ଦେଖିଲେ ଜଣା ପଡ଼ିବ । ଅଗୁର ବ୍ୟବହାର ଦ୍ଵାରା ମନୁଷ୍ୟ ଦେବତା ବା ଗୁଣସ । ଅରବିଣ ଭଲ ମନ୍ଦ ଭେଦରେ ମନୁଷ୍ୟର ଭଲତା ଅବନତି ହୁଏ । ଯେ ପଶୁପକ୍ଷୀ ଅରବିଣରେ ମନ ଦେଲେ ସେ ପଶୁ ହେବ; କାରଣ ପଶୁ ଜନ୍ମ ହେଲେ ତା ମନ ମାଟିକେ ଲାଗି କରିବ । ଯେ ପଶୁଲ ପଶୁ ଅରବିଣ ନ କରି ଭଲ ଅରବିଣ କରିବ, ତା ମନ ଭପରକୁ ଗଲେ, ସେ ମନୁଷ୍ୟ ହେବ, ଦେବତା ହେବ, ଶେଷରେ ଭଗବାନଙ୍କ ସାକ୍ଷିତ ପାଇବ । ସେ କଥା ନ ହେଲେ ସଂସାରରେ ସମସ୍ତେ ତ ମନୁଷ୍ୟ, ଜଣେ କାହିଁକି ଧନୀ, ଜଣେ କାହିଁକି ଦରିଦ୍ର, ଜଣେ ମେହନ୍ତର, ଜଣେ ସାଧୁ, ଜଣେ ଗୋରୀ, ଜଣେ ସୁସ୍ଥ, ଜଣେ ପ୍ରହର, ଜଣେ କୃଷିଜୀବୀ, ଏହି ଦେଖିଯାନ୍ତି କାହିଁକି ? ଏ ସବୁ ନିଜ କରିବା କର୍ମଫଳ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ କଥା ଯାହା କହିଲ ସତ, କିନ୍ତୁ କରିପାରିବା ତ ସହଜ ନୁହେଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସବୁ କଥା କଣ ସହଜରେ ହୋଇଯିବ ? ତେଣୁ କଲେ ସହଜରେ ହେବ । ଅଭ୍ୟାସ କରି ମନୁଷ୍ୟ କିପରି ଦିଗରେ ଯିବ, ଏ ଜନ୍ମରେ ନ ହେଲେ ଅନ୍ୟ ଜନ୍ମରେ ହେବ । ମଞ୍ଜି ଯୋଡ଼ି, ଅବଶ୍ୟ ଦିନେ ଗଛ ହେବ । ଫଳ ଫଳିବ, ନିଜେ

ଭୋଗ କରିବ । ମନୁଷ୍ୟ ବଡ଼ ଚଞ୍ଚଳ, ତାକୁ ଅନବରତ ବାଗ ଦେଇ ନ ରଖିଲେ, ଏଣେ ତେଣେ ପଳାଇବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ମନୁଷ୍ୟ କଣ ଘୋଡ଼ା ଯେ ତାକୁ ବାଗ ଦେଇ ରଖିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ ଘୋଡ଼ା ତ ଭଲ ! ମନ ତ ଘୋଡ଼ାଠାରୁ ବଳେ । ସେ ଦୁଷ୍ଟ, ସୈତାନ, ପାକ୍ଷ, ପକ୍ଷୀସ୍ୱଜଠାରୁ ଚଞ୍ଚଳ । ଘୋଡ଼ା ପାଚାରୁ ପିଟିଗଲେ କୋଣେ, ଦି'କୋଣ ଦକ୍ଷିଣ ଯାଇ ଥକି ରହି ଯିବ । ମନ ପଲକ ନ ପଡ଼ୁ ଯାଇ ସ୍ୱର୍ଗ, ମର୍ତ୍ତ୍ୟ, ପାତାଳ ଜନିପୁର ବୁଲି ଆସିବ । ଯେଉଁଠି ଇଚ୍ଛା ସେଠି ଲାଖି ରହିଯିବ । କଣ୍ଟା ଲଗାମ ନ ହେଲେ କଣ ସେ ଅୟୁତ୍ତରେ ରହିପାରିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏପରି କି କଣ୍ଟା ଲଗାମ ଅଛି ଯେ ମନକୁ ବାଗ ଦେଇ ରଖି ପାରିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମନର ଲଗାମ ଅଲଗା । ଭଗବାନଙ୍କ ଧ୍ୟାନ, ନାମ କୀର୍ତ୍ତନ, ଶ୍ରବଣ, ସାଧୁସଙ୍ଗ, ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ପାଠ ପ୍ରଭୃତି ମନର କଣ୍ଟା ଲଗାମ । ଏହି ଲଗାମ ଦେଇ ବାରବାର ମନକୁ ମଣି କଲେ ଅବଶ୍ୟ ଦିନେ ସ୍ଥିର ହେବ, କଥା ମାନବ, ଯେଉଁ ବାଗେ ବାଗେଇବା ସେ ବାଗେ ଯିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏଇୟା କରୁ କରୁ ତ ଦିନ ଯିବ ଆଉ କି କାମ—କେତେ-ବେଳେ କରିବ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସବୁ କାମ କରିବାକୁ ହେବ, କିନ୍ତୁ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଅସଲ ଥାନରେ ଲଗାଇଥିବ । ଦେଖିନାହିଁ, ବାହୁରୁ ଲଗା ଗାଈ କଣ କରୁଥାଏ ? ବଳକୁ ଯାଏ, ଘାସ ଚରୁଥାଏ, ପାଣି ପିଉଥାଏ; ଛାଉଣିରେ ଶୋଉଥାଏ, ଗଉଡ଼ ଠେଙ୍ଗାନ୍ତି ଡରୁଥାଏ, ସବୁ କରୁଥାଏ, ମନୁଷ୍ୟ ଥାଏ ବାହୁରୁଠାରେ । “ହୁୟା” ପ୍ରତି

ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବାହୁଗୁଣରେ ନଜର ଥାଏ, ମନରେ ବାହୁଗୁଣ
ନ ରୁଥାଏ । ଏହିପରି ଭଗବାନଙ୍କ ଠାରେ ଲକ୍ଷ ରଖି ସବୁ କାମ
କର । ଫଳ ପାଇବା ଆଶାରେ କିଛି କର ନାହିଁ । ଫଳ
ବାଞ୍ଛୁଟା ଅଠା, ସେହି ଅଠା ମନରେ ବୋଲା ଦେଲେ ମନଟା
ଯେଲେ ସେଠି ଲାଗିଯିବ । ସେ ଅଠା ଶୁଦ୍ଧତା ସହଜ ନୁହେଁ,
ଭଗବାନ ସେହିଦେହକୁ ଅର୍ହନଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେଲେ ଯେ
ତୁମ୍ଭେ ଶବ୍ଦକୁ, ଯୁକ୍ତ ତୁମ୍ଭର ଧର୍ମ, ଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦକୁର ଭୂଷଣ,
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଯୁକ୍ତ କରବାକୁ ଅବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିଲେ ଯୁକ୍ତ କରବ;
ଅନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ କରବା ଅବଶ୍ୟକ ନାହିଁ । ଠାକୁର ମନ୍ଦରକୁ
ଲେଉଟି, ଅମର ବିଶ୍ୱାସ ସେଠାରେ ଠାକୁର ଅଛନ୍ତି, ଠାକୁର
ମୁଁକୁକର୍ତ୍ତା, ତାଙ୍କୁ ପୂଜାକର, ଦଣ୍ଡବଦ କର, ଭଲକଥା; ମାତ୍ର
ହେ ଠାକୁର ମତେ ପୁଅଟାଏ ଦେଲେ ଭୋଗ ଦେବ, ଏପରି
ମାନସ କର ନାହିଁ । ଠାକୁର ମଙ୍ଗଳମୟ, ସେ ଅବଶ୍ୟ ମଙ୍ଗଳ
କରିବେ । ତଙ୍କୁ ଭୋଗ ଦେଇ ପୁଅ ମାଗିବା, ଧନ ମାଗିବା,
ସମ୍ପତ୍ତି ମାଗିବା ଭଳି ନୁହେଁ । ଗୃହ ଜଞ୍ଜାଳ କରୁଛ କର ।
ଭଗବାନ ଏ ଭାବ ଦେଇଛନ୍ତି କରବାକୁ ହେବ, ମାତ୍ର ସେ
ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଇଁ ହେଉଛି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ରଖି
କର । ଭାବ ରଖା ହେଉଛି; ନିଜ ଖାଇବା ପାଇଁ ନୁହେଁ, ପୁଅ
ତୁମ୍ଭଙ୍କ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ଭଗବାନଙ୍କ ନୈବେଦ୍ୟ ପାଇଁ ରନ୍ଧାକଥା
ହେଉଛି । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଭୋଗ ଲାଗିଥ, ସମସ୍ତେ ପ୍ରସାଦ
ପାଅ । ଏପରି ଭାବରେ କଲେ କେତେ ପବିତ୍ରଭାବ ମନକୁ
ଆସିବ । ଏ ଶୂନ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଯେତେ ଯାହା ପଦାର୍ଥ ଦେଖୁଛ
ସବୁ ଭଗବାନ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି । ସେ ପଦାର୍ଥମାନ ତାଙ୍କର,
ତାଙ୍କୁ ଅଗେ ଅର୍ପଣ କର, ପଛେ ନିଜେ ପ୍ରସାଦ ପାଅ । ଏପରି

ଭାବ ମନରେ ନ ରଖି ଯେ ଦେବଳ ନିଜସାରା ସବୁ ବଞ୍ଚୁଛି
 ବୋଲି ଅହଙ୍କାର କରେ, ସେ ଶ୍ରେୟ ବୋଲି ଭଗବାନ
 ଗୀତାରେ କହୁଛନ୍ତି । ଏପରି ଭାବରେ ବୃହଲ୍ଲକ୍ଷ୍ମୀମରେ ରହୁଲେ
 ପରମ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ମିଳିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଗୀତାରେ କଣ ଏତକ କଥା ଅଛି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଗୀତାରେ ବହୁତ କଥା ଅଛି । ଠିକେ ଠିକେ ସାର କଥାମାନ
 କହୁଦେଲି ଏତକ ମନେ ରଖି ସେ ଅନୁସାରେ କାମ କଲ ।
 ଖାଲି ପୋଥି ପଢ଼ି ଗଲେ ତ ହେବ ନାହିଁ । ପୋଥିରେ ଯାହା
 ପଢ଼ିବ ସେ ଅନୁସାରେ କାମ ନ କଲେ ସେ ପଢ଼ାରୁ ଫଳ
 କଣ ? ସୁଅ କଣ ପଡ଼ୁ ନାହିଁକି ? ସେହିପରି ପଢ଼ିଲେ କିଛି
 ଲଭ ନାହିଁ । ଅଜି ଏତକ ଥାଉ ।

ପଞ୍ଚମ ପରିଚ୍ଛେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେଦିନ ପୁଅକୁ ଗୁଣକ୍ୟ ଶ୍ଳୋକ ବୋଲିବାକୁ କହୁଥିଲ,
 ସେଥିରେ କଅଣ ଅଛି ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଗୁଣକ୍ୟର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଶ୍ଳୋକ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମାଣିକ୍ୟ
 ପରି ମୂଲ୍ୟବାନ୍ । ସେ ଗୁଡ଼ିକ ମନେ ରଖି, ତା ଅନୁସାରେ
 କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ କିଛି ବିପଦ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏହା ଗୁଣକ୍ୟ କାହିଁକି
 ଅନେକ ଉପଦେଶ ଅନେକ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛି, ମାନି ଚଳିଲେ
 ସିନା ହେବ ? ଖାଲି ଶୁଣିଲେ କଣ ହେବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଶୁଣିଲା ଭଣ୍ଡାରୁ ସିନା ‘ପାଳିବା ନ ପାଳିବା’, କଥା ନ ଶୁଣିଲେ
 ଜାଣିବା କିପରି ? ପଢ଼ିବା କଥା ଶୁଣିଲେ ପାତ୍ର କଥାରେ ମନ
 ପାଇପାରେ !

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଛା ଶୁଣ, ଶୁଣିବ୍ୟରେ ଅନେକ ଉପଦେଶ ଅଛି ।

- ୧ । ବିଦ୍ୟା ଓ ବ୍ରଜା ମଧ୍ୟରେ ବିଦ୍ୟା ବଡ଼ । ବ୍ରଜା ତା ବ୍ରଜ୍ୟରେ କେବଳ ପୂଜା ପାଏ, ବିଦ୍ବାନ ଲୋକ ଜଗତରେ ପୂଜା ପାଏ । ସେ ଯେଉଁଠାକୁ ଯିବ, ସେଠାରେ ତାର ଅଦର ।
- ୨ । ଚନ୍ଦ୍ର ନକ୍ଷତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଛି ବୋଲି ଶୋଭାପାଏ । ପଥ ଥିଲେ ସ୍ତ୍ରୀ ଶୋଭାପାଏ, ପ୍ରଜା ଥିଲେ ବ୍ରଜା ଶୋଭାପାଏ, ମାତ୍ର ବିଦ୍ୟା ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ଶୋଭା ପାଏ ।
- ୩ । ପାଟି ନ ଯିତାଇ କଥା ନ କହିବା ଯାକେ ମୂର୍ଖ ଲୋକ ହୁଏ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ ।
- ୪ । ଅକୁଳିନ ଲୋକ ପଣ୍ଡିତ ହେଲେ ସମସ୍ତେ ତାକୁ ପୂଜା କରନ୍ତି । ମାତ୍ର ସାଧୁ ଘର ପୁଅ ମୂର୍ଖ ହେଲେ ତାକୁ ସମସ୍ତେ ହୁଏ ହୁଏ କରନ୍ତି ।
- ୫ । ବଡ଼ଲୋକ ଘରେ ଜନ୍ମଥିବ, ସୁନ୍ଦର ରୂପଟିଏ ଥିବ, ସଲଖ ସୁନ୍ଦର ଭୈଷ୍ମିଅଟିଏ ହୋଇଥିବ, ଗହଣାଗଣି ଲଗାଇଥିବ, ପାଟମକୁଟା ପିନ୍ଧିଥିବ, କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଠାରେ ବିଦ୍ୟା ନ ଥିଲେ ପରଶମୁଖପରି ଦେଖା ସୁନ୍ଦର, କାସନା ଟିକିଏ ନାହିଁ ।
- ୬ । ଯେଉଁ ମା ବାପ ପିଲାକୁ ପାଠ ପଢ଼ାନ୍ତି ନାହିଁ, ସେମାନେ ପିଲାଟି ଶବ୍ଦ । ମୂର୍ଖ ପୁଅ ସଭାରେ ବସିଥିଲେ ହୁଏ ମଧ୍ୟରେ ବସିପର ଦିଶେ । ଏ ଅଶୁକୁଡ଼ି ହେବା ଭଲ, ମୂର୍ଖ ପୁଅ ଜନ୍ମ କରିବ ନାହିଁ ।
- ୭ । ପୁଅକୁ ପାଞ୍ଚବର୍ଷର ଲଳିତ ପାଳନ କରିବ, ଦଶବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅକଟ କରିବ, ସୋଳବର୍ଷ ପରେ ମିତ୍ର ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରିବ । ଗୋଲବସର କଲେ ବଡ଼ ମନ୍ଦ, ଅକଟରେ ରଖିବା ଭଲ ।

- ୮ । ବଣରେ ଗୋଟିଏ ଯୋଗ୍ୟ ପୁଅ ଥିଲେ ବଣ ଭକ୍ତ, ନ ଦୃଢ଼ ।
ଗୋଟିଏ ଅଯୋଗ୍ୟ ପୁଅ ଥିଲେ ବଣ ନାଶ କରେ ।
ବନିଗୁରେ ଗୋଟିଏ ବାସନାମୁଲ ଥିଲେ ବନିଗୁଯାକ ମହତ୍ତ୍ବ
ଯାଏ । ଗୋଟିଏ ଗଛ ଗର୍ଭରେ ଅଗ୍ନି ଥିଲେ ବନିଗୁଯାକ
ପୋଡ଼ିଦିଏ ।
- ୯ । ହାତୀଠାରୁ ହଜାର ହାତ, ଘୋଡ଼ାଠାରୁ ଶହେ ହାତ,
ଫିଡ଼ାଠାରୁ ଦଶ ହାତ ଦୂରରେ ରହ । ଦୁର୍ଜନ ଲୋକର
ସଙ୍ଗ ଛାଡ଼ିବ ।
- ୧୦ । ଦୁଷ୍ଟଲୋକ ପଣ୍ଡିତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗ ହେବ ନାହିଁ ।
ସାପଟାରେ ମଣି ଅଛୁ ବୋଲି କଣ ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମାରିବ ନାହିଁ ।
- ୧୧ । ସାପ ଓ ଦୁଷ୍ଟଲୋକ ମଧ୍ୟରେ ସାପ ଭଲ । ସାପ ମନ୍ଦହାସ
କଣ ହୁଏ, ଦୁଷ୍ଟଲୋକ ପାଇଁ ଔଷଧ ନାହିଁ ।
- ୧୨ । “ଦରଦସା ମାଗୁରନିଶା ଗୁଡ଼ରେ ନ ଥାଏ ବାଲ, ଏପରି
ଲୋକକୁ ପଚାରେ ନ ଯିବ ଜାଣୁଥିବ ଯେତେକାଳ ।”
- ୧୩ । ପଛରେ ଗୋଛୁ କାଟୁଥିବ, ମୁହଁରେ ମୁହଁ ମାଠୁଥିବ, ଏପରି
ଲୋକକୁ ପାଖରେ ନିଶ୍ଚୟ ନାହିଁ ।
- ୧୪ । କେହି କାହାର ଋତ୍ନ, ବା ମିତ୍ର ହୋଇ ଜାଣି ନ ଥାଏ ।
କ୍ୟବହାର ଦୋଷ ଗୁଣରୁ ଲୋକ ଶହୁ ଓ ମିତ୍ର ଜଣାଯାଏ ।
- ୧୫ । ନଈ, ନାଶି (ଯେଉଁମାନଙ୍କର ନାଶଅଛି), ଶୂନ୍ୟ (ଯେଉଁ-
ମାନଙ୍କର ଶିଙ୍ଗ ଅଛି), ଯାହା ହାତରେ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଥିବ,
ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ରାଜପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ବିଶ୍ବାସ କରିବ ନାହିଁ ।
- ୧୬ । ବିଶ୍ବାସୀ ଲୋକ ଥରେ ଅବିଶ୍ବାସୀ ହେଲେ, ତାକୁ ପୁନର୍ବାର
ବିଶ୍ବାସ କରିବ ନାହିଁ ।
- ୧୭ । ପୁରୁଣା ଗୁରୁକ, ପୁରୁଣା ଗୁରୁର ଭଲ ।

୧୮ । ଗୁରୁର ଥରେ ଅବିଶ୍ୱାସୀ ହେଲେ ତାକୁ ଅନ୍ତ ରଖିବ ନାହିଁ ।

୧୯ । ଗୁହାଳୁକ୍ତ, ଅସୁସ୍ଥ, ଧନ ପ୍ରଭୃତି କଥା ଦାନ୍ତରେ ପ୍ରକାଶ କରବ ନାହିଁ ।

୨୦ । କାନରେ କୁଣ୍ଡୁ କଥା ଶୁଣିଲେ କାନ ପବିତ୍ର ହୁଏ, କୁଣ୍ଡଳ ଲଗାଇଲେ ହୁଏ ନାହିଁ । ହାତରେ କଙ୍କଣ ନ ଲଗାଇ, ହାତରେ ଦାନ କଲେ ତାତ ପବିତ୍ର ହୁଏ । ହୃଦୟରେ ଦୟା ଥିଲେ ହୃଦୟ ପବିତ୍ର ହୁଏ, ଚନ୍ଦନ ବୋଲିହେଲେ ହୁଏ ନାହିଁ ।

୨୧ । ମହାତ୍ମା କିଏ ? ବିପଦବେଳେ ଯେ କାତର ନ ହୋଇ ପର୍ବତ ପରି ଅଚଳ ଅଟଳ ଥାଏ, ସମ୍ମତ-ସନ୍ତୁ ଥିବାବେଳେ ଅସଂଖ୍ୟାଦି କ୍ଷମାଦାୟକ, ସତ୍ତାବେ ବକ୍ତୃତା ଦେଇପାରେ, ଯୁଦ୍ଧରେ ଶାନ୍ତି ଦେଖାଇ ପାରେ, ଯାହାର ଯଶ ଲୋକେ ଗାଇ ବୁଲନ୍ତି ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଲେଖନୀ କରକାରେ ଯେ ସର୍ବଦା ଅସକ୍ତ, ସେହି କେବଳ ପ୍ରକୃତ ମହାତ୍ମା ।

୨୨ । ଯାହାଙ୍କଠାରେ ଏ ଗୁଣମାନ ଦେଖିବ ତାହୁଁ ନମସ୍କାର କରବ:— ୧ । ଯେଉଁମାନେ ସର୍ବଦା ସାଧୁ ସଙ୍ଗରେ ଥାନ୍ତି । ୨ । ପରର ଗୁଣ ଦେଖି ଯେ ଅଦର କରେ । ୩ । ଗୁରୁଜନଙ୍କ ପାଶେ ଯେ ନମ୍ର । ୪ । ବିଦ୍ୟା ପଠନରେ ଯେ ଅସକ୍ତ । ୫ । ଅଧର୍ମା ସ୍ତ୍ରୀଠାରେ ଯାହାର ପ୍ରୀତି । ୬ । ଲୋକ-ଅସବାଦକୁ ଯେ ଜରେ । ୭ । ଯାହାର ଦେବତାଠାରେ ଭକ୍ତି । ୮ । ଅସୁ ଦମନ କଷ୍ଟସ୍ୱରେ ଯେ ଶାନ୍ତ । ୯ । ଯେ ଶଳଜନ ସଙ୍ଗ ନ କରେ ।

୨୩ । ଲୋକେ ନିନ୍ଦା କରନ୍ତୁ ବା ପୁତ୍ର କରନ୍ତୁ, ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ଯାଉ ବା ରହୁ, ଅଳ୍ପ ମୂର୍ତ୍ତ୍ୟୁ ହେଉ ବା ଯୁଗାନ୍ତରେ ହେଉ ପଣ୍ଡିତ ଲୋକ ନ୍ୟାୟ ପଥରୁ ଟଳନ୍ତି ନାହିଁ ।

୨୪ । ଫୁଲକୁ ବଳ ଅଛି, ପତ୍ରଟିକୁ ବଳ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ଦଳପାତ୍ର ଅଛି
ଲେକକୁ ବଳ ନାହିଁ ।

୨୫ । ବିଦ୍ୟାମାନ ଲେକ ପଶୁ, ରାଜ୍ୟରେ ବିଦ୍ୟା ପୂଜାପାଏ, ଧନ
ପୂଜା ପାଏ ନାହିଁ । ଯାହାଠାରେ ବିଦ୍ୟା ଅଛି ସେ ସୁନ୍ଦର,
ଭାର ସମସ୍ତ ଧନ ଗୁପ୍ତଭାବରେ ଥାଏ । ସେ ଭୋଗୀ, ସେ
ଯଶୋ, ସେ ସୁଖୀ । ବିଦ୍ୟା ଗୁରୁମାନଙ୍କର ଗୁରୁ । ବିଦ୍ୟା
ବିଦେଶରେ ଅପଣାର ପରମ ବନ୍ଧୁ । ବିଦ୍ୟା ଶେଷ
ଦେବତା ।

୨୬ । ପରବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ସଂସାରରେ ନ ମରୁଛି କିଏ ? ଯାହା ଜନ୍ମ
ଦ୍ଵାରା ବଂଶର ଭରତ ହୁଏ, ତା ଜନ୍ମ ପ୍ରକୃତ ଜନ୍ମ ବୋଲି
ଧରିବ ।

୨୭ । ଧନ ସଂଗ୍ରହ ନେତା ତେ—ଦାନ, ଭୋଗ ଓ ନାଶ । ଯେ ନ
ଦିଏ ବା ଭୋଗ ନ କରେ ତା ଧନ ନାଶ ହୁଏ ।

୨୮ । ପରସ୍ପରିକ ମାତାପିତା ମାନବ, ପରଧନକୁ ମାଟି ପରି ମଣିବ,
ସକଳ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଅପଣାର ବୋଲି ଜାଣିବ ।

୨୯ । ସୁଖୀ କିଏ ?—ଯାହାର ସ୍ତ୍ରୀ ମଧୁର କଥା କହେ ଏବଂ ବନ୍ଧୁ
ବାଣ୍ଟିର ନହେ ।

୩୦ । ସର୍ବଦା ସତ୍ୟ କହୁବ, ପରଧନକୁ ଭେତ କରିବ ନାହିଁ ।

୩୧ । ଯେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ କଟାକ୍ଷରେ ଭୁଲି ନ ଯାଏ, ଦୋଷ ବା ଗୁଣ
ଯାହା ହୃଦୟକୁ ହୁଏ ନାହିଁ, ଅଚଳାଚଳ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ଥାଇ
ସେ ଲେଖା ନହେ ସେ ଲେକ ହିଲେକକୁ ଜିଣେ । ଏପରି
ଅସଂଖ୍ୟ ଉପଦେଶ ଅଛି । ଏତକ ବୁଝି ଆଗ ବାମ କର ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଗୁଣବ୍ୟ ବହୁରେ ଏତେ କଥା ଅଛି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏଗୁଡ଼ିକ ତ ସାଧାରଣ କଥା, ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି, ଶୁଣନ୍ତି, କିନ୍ତୁ କାମକେଳେ ଓଲଟା । ଯେତେ ପୁରାଣ ପଢ଼ି ସବୁଥିରେ ନୀତି ଉପଦେଶ ଅଛି । ଶୁଣିଲେ କଣ ହେବ, ଏ କାନେ ପଶି ସେ କାନେ ଯିବ । ପଶୁପକ୍ଷୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଅନେକ କଥା ଶିଖିବାର ଅଛି । ଅବଧୂତ ଭବଣ ଗୁରୁ କରୁଥିଲେ । ଗୁଣକ୍ୟ ସେହୁପରି କହିଛନ୍ତି—କାକପରି ସ୍ନାନ କରିବ, କୁକୁର ପରି ଡୋରେ ଶୋଇବ, ବର ପରି ଧ୍ୟାନ କରିବ; କୁକୁଡ଼ା ପରି ରଣ କରିବ—ଇତ୍ୟାଦି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ବର ପରି କଣ ଧ୍ୟାନ କରିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ଏକାଳ ପିଲାଏ ପଠ ପଢ଼ୁଛନ୍ତି ଯେ ହାତରେ ବହୁଟା ଅଛି, ମନଟା ଗୁଳରେ ବାଡ଼ରେ ଦାଣ୍ଡରେ ! ବହୁପତ୍ନୀ ହେଉଛି, ମନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପାଠରେ ନାହିଁ । ସେ ମନେ ପାଞ୍ଚୁଛନ୍ତି ଭଲ କୁରୁତା ଜୋଡ଼ା ପେ.ପା.କ ଦୁଅନ୍ତା । ଯେବେ ଦେଖିଲେ କିଏ ଗୁରୁଜନ ଆସିଗଲେ, ତେବେ କଡ଼ ପାଟିରେ ଦି'କଥା ପଢ଼ି ଦେଲେ । ଏଥିରେ କଣ ସାତ ଜନ୍ମରେ ପାଠ ହେବ ? ପାଠପଢ଼ିଲାବେଳେ ବରପରି ଧ୍ୟାନ ଲଗାଇ ପଢ଼ିବ । ବର ଯେତେବେଳେ ମାଛକୁ ଜଗି ବସିଥାଏ ତେତେବେଳେ ତା ମନ, ଜ୍ଞାନ, ଚୈତନ୍ୟ ସବୁ ମାଛ ଉପରେ, କାଳେ ହଲ ଚଲ ହେଲେ ମାଛ ହୁରୁଡ଼ି ପଳାଇ ଯିବ । ସେହୁପରି ଏକ ଧ୍ୟାନରେ ନ ପଢ଼ିଲେ ପାଠ ହେବ କିପରି ? ପାଠ ପଢ଼ିବା ବେଳେ କାଳ ପରି ସ୍ନାନ କରିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ଷ୍ଟେଲ ସ୍ନାନ ସାରିବ, କିନ୍ତୁ ବାବୁମାନଙ୍କ ସ୍ନାନ ଦେଖୁଛ ତ ! ଠିଆ ଠିଆ ହୋଇ ପାଣି ଅଣି ଫୁଲ ଫୁଲ ଫୁଲରେ । ପଢ଼ିବା ପିଲାକୁ କୁକୁରପରି ନିଦା ହେବା ଅବଶ୍ୟକ । ଦେଖିବଟି, ଯେତେ ସ୍ଥାନରେ

ଦେଖ କୁକୁରଚେତା, ଖୁଡ଼ୁକନା ହେଲେ ଭୁକଲ । ବାବୁକୁ
ଦେଖ ଫୁଲବେଳୁ ଶୁଅ । ଖାଇବାକୁ ଜାଣେ ପହରେ ନ
ଲଗିଲେ ଜିଠିବେ ନାହିଁ, ପୁଣି ଦିନ ପହରେ ନ ହେଲେ
ନିଦ ଭାଙ୍ଗିବ ନାହିଁ, ଜଣେ ନ ଡାକିଲେ ଉଠିବେ ନାହିଁ ।
ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ ବେଳ ନାହିଁ । ପାଠ ପଢ଼ାଟା ବାଜେ କଥା
ହେଲେ ପାଠ ହେବ କିପରି ? ଏପରି ପିଲାଙ୍କର ଯଦି ପାଠ
ହେବ ମର୍ତ୍ତ ହେବ କିଏ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦେଖୁଛ ତ ସେହି ତଙ୍ଗ, ମୁଁ କଣ କହୁନାହିଁ ଏକାଳ
ଫିଲକ୍ କହୁଲେ ବାର ପ୍ରକାର ଜବାବ ଦେଉଛନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ମୁଁ ତ କହୁ ବହି ଅକଲିଣି । ଟେଣ୍ଡା କର, କହୁ ତାଙ୍କ
କର୍ମରେ ଯାହା ଥିବ । ଅମେ ସିନା ଜନ୍ମ ଦେଇ ଆଇଁ, କର୍ମତ
ଦେଇ ନ ଆଇଁ । ସେ ତାଙ୍କ ଅର୍ଜିଲ କର୍ମ ଭୋଗ କରିବେ ।
ଏତେବେଳେ ବୁଣୁ ନାହାନ୍ତି, ପଛକୁ ବାନ୍ଧିବେ । ଦେଖୁ ନାହିଁ
କରକ ପିଲାଗୁଡ଼ିକ ଅଠଅଣା ଗୁରୁଅଣା ମାରି ଯାନ୍ତି, ଓଲିଏ
ଖାଇ ଓଲିଏ ନ ଖାଇ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଆମ ଫିଲକ୍
ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ବସୁଛନ୍ତି, ତେବେ କଣ ଏମାନଙ୍କର ଛଳ ଅଛି
ନା ଲଜ ଅଛି ? ଏତେ ବହୁ ତ ପଢ଼ୁଛନ୍ତି, ଅଗରଣ ଓଲଟା;
ଅଜ୍ଞ ଏତକ ।

ଶଶୁ ପରିଚ୍ଛେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—କି ବହୁ ପଢ଼ୁଛ କି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦୁଅର ଭାବୁକ କଲି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ବେଶ୍ ପଡ଼ି ପଡ଼ି, ଏ ଭଳି ବହୁ ତ ଅଗେ ପଢ଼ିବା ଆରଣ୍ୟକ ।
ଏ ଭଳି ବହୁ ନ ପଢ଼ିଲେ ଦେଶୋଦ୍ଧାର ହେବ କିପରି ? ଆମ

ଦେଶ ଲେଖକମାନେ ବାହୁ ବାହୁ ବହୁ ଭେଷ୍ଟରୁ, ଦିଅର
ଭାଜନ କରି, ଶାଶୁବୋହୁ କରି, ବାପ ମା'ଙ୍କ—ରତ୍ନାଦ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ କହୁ ପଡ଼ିଲେ କିଛି ଦୋଷ ଅଛି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ନାହିଁ ହେ, ସକାଳୁ ପୂଜାବେଳେ ଏ କହୁ ପଡ଼ିଲେ ମହାପୁଣ୍ୟ
ହେବ । ଏଥିରୁ ଅନେକ ଭଲଗୁଣ ଶିଖିବାକୁ ହେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ ତ ଗୋଟାଏ ଠସକ କହୁ, ସତେ କଣ ଏପରି କିଏ
କରିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, କଲିପୁତ୍ର ହିଁ ଅପୁତ୍ରମାନେ ଭୂର୍ମରେ ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ ଗଳା,
ତାଙ୍କୁ କଲି ଶିଖାଇବ କଣ ? ପୋଥିରେ କଲି କଥା ଲେଖା
ହେଲଣି, ଏଣିକି କହୁବ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ତ ଲେଖା ଅଛି । ଶାଶୁ
ସଙ୍ଗେ, ଦିଅର ସଙ୍ଗେ କଲି କଲେ ଦୋଷ କଣ ? ଦିଅର
ଭାଜନ ମଧ୍ୟରେ ଅଟା ତାମସା ଧରି କଲି ଅସୁଛି, ଦୋଷ
କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦେଶରେ ତ ଏପରି ଚଳୁଛି, ଏ କଣ ଆଜି ନୂଆ କଥା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ କଣ ଗୋଟାଏ ଅଭିନୀ ହୋଇଗଲା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମ ଦେଶରେ ଚଳୁଛି ଦେହଶୂର ଭାବବୋହୁକୁ କଥା କହୁବ
ନାହିଁ । ଦିଅର ତ ସାନ, ସେ ଅଟା ତାମସା କଲେ ଭାଜି କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସାନ କଣ କଡ଼କୁ ଅଟା କରିବା ଚାହୁଁ ? ଏ କଥା ତ କୌଣସି
ଯୁଗରେ ଶୁଣା ନ ଥିଲା ! ବାପଠାରୁ ପୁଅ ସାନ, ମା'ଠାରୁ ହିଁ
ସାନ, ତେବେ ଏମାନେ ବାପ ମା'ଙ୍କୁ ଅଟା କରିବୁ !

ସ୍ତ୍ରୀ—ମୁଁ କଣ କହୁଲି ଖାଲି ଯେ ସାନ, ସେ କଡ଼କୁ ଅଟା କରିବ ?
କେବଳ ଦିଅର ଭାଜନ ମଧ୍ୟରେ ଏପରି କଲି ଅସୁଛି ବୋଲି
କହୁଲି ନା !

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏପରି ହୁସାବରେ କହୁଲ, ମୁଁ ଜାଣି ନ ଥିଲି । ଏ ହୁସାବର ଅର୍ଥ କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହୁସାବ କିତାପ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ, ଚଳି ଅସୁଛି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଚଳିଅସୁଛି ବୋଲି ଯେବେ ସେଟା ଅବଧି କଥା ହୁଏ, ତେବେ ବନ୍ଦ ହେବା ଉଚିତ । ବଡ଼ଭାଇଙ୍କ ତ ସାନଭାଇ ଥଟା କରେ ନାହିଁ ? ବଡ଼ଭାଇଙ୍କ ଥଟା କଲେ ଯେବେ ଅବଧି ହେଲା ତାର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଥଟା କରିବାଟା ବିଧି ହେଲା କିପରି ? ଏ କଥା ଯେବେ ଅମ ଚିତ୍ତ ପୁରୁଷରେ ନ ଥିଲା, ତେବେ ଚଳିବ କାହିଁକି ? ମାଆକୁ ପୁଅ ଥଟା କରିବା ଯାହା, ଭ୍ରାତୃଜକୁ ଦିଅର ଥଟା କରିବା ତାହା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କିପରି ? ମା ଦିଅର ଯେ ସମ୍ପର୍କ, ଦିଅର ଭ୍ରାତୃଜର କଣ ସେହି ସମ୍ପର୍କ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଶାସ୍ତ୍ର କହୁଛି, “ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ସମୋପିତା ।” ଅର୍ଥାତ୍ ବଡ଼ଭାଇ ସାନଭାଇର ପିତାପରି । ବଡ଼ଭାଇ ଯେବେ ପିତା ସମାନ, ବଡ଼ ଭ୍ରାତୃଜ ମଧ୍ୟ ମାତା ସମାନ । ତେବେ ସେ ତ ମାନ୍ୟର ପାତ୍ର, ଥଟା ଚଳିବ କିପରି ? ଭ୍ରାତୃଙ୍କ ଥଟା କରିବା ଅବଧି ହେଲେ ଭ୍ରାତୃର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଥଟା କରିବା ବିଧି ହେବ କିପରି ? ଏ କଥା ତ ସାଧାରଣ ବୁଦ୍ଧିକି ପସନ୍ଦ ଦିଏ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ଏ ହୁସାବରେ ତ ଅବଧି । ତେବେ ଅଗେ କଣ ଏପରି ନ ଥିଲା ? ଚଳିଲା କିପରି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଗେ ତ ଏପରି କଥା ଶୁଣା ନ ଥିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସାତାକର ଦିଅର । ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତା ତନିଜଣ ବନକୁ ଗଲେ, ୧୨ ବର୍ଷ କାଳ ବନରେ ରହୁଲେ; କିନ୍ତୁ ବାର ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ

ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତାଙ୍କ ପାଦ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ଦେଖିପାର ନ ଥିଲେ—ଅଟା ପରିହାସରେ କଥାକାଢ଼ି ହେବା ତ ବହୁତ୍ତର କଥା । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତାଙ୍କୁ ମାତାପରି ମାନ୍ୟ ଓ ଭକ୍ତ କରୁଥିଲେ । ଏମାନେ ଅଦର୍ଶ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ଥିଲେ । ଅଳ୍ପ ଏମାନେ ସେହିହେତୁ ଦେବତା ହୋଇ ପଜା ପାଇଛନ୍ତି । ସୀତା ରାମ କହୁ ଲୋକ ଅପଣା ଜୀବନକୁ ଧନ୍ୟ ମନେ କରୁଛନ୍ତି । ସୀତା ଅଦର୍ଶ ଇମଣୀ, ସ୍ତ୍ରୀଜାତିର ଅଦର୍ଶପୁରୁଷ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକର ସୀତାଙ୍କପରି ରେହବାନ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ବିଚିତ୍ର । ରାମହେଳାପରି ଅଦର୍ଶ ପୁରୁଷ ପୃଥିବୀରେ ଅଳ୍ପ ଦ୍ଵିତୀୟ ନାହିଁ । ପୁରୁଷ ଜାତିରେ ସେ ଅଦର୍ଶ ପୁରୁଷ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ରାମହେଳା ତ ଏତେ ଫଣସା କରୁଛନ୍ତି, ତୈଶୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅନୋଅନୋ ଚଢ଼ମୁକୁ ପଠାଇଦେଲେ କିପରି ? ଏଟା କଣ ତାଙ୍କର ଭଲଚୁଣି ହେଲା ? ଅତି ଚୁଣ୍ଡାଳି ତ ଏ କଥା କରିବ ନାହିଁ ?

ପୁ—ଚୁଣ୍ଡାଳି ନୁହେଁ କଣ ଦୋଷ ? ରାମହେଳା କେବେ ହେଲେ ଦୋଷଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ନ ଥିଲେ । ରାମହେଳା ଜଣେ ଅଦର୍ଶ ରଜା ଥିଲେ । ପ୍ରଜାମାନେ ଯେପରି କୌଣସି କଥାରେ ଅନୁରକ୍ତ ନ ହେବେ ତହିଁ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଥିଲା । ତାଙ୍କର ଲୋକାପକାଦକୁ ବିଶେଷ ଭୟ ଥିଲା । ସେ ଶୁଣ୍ଢରେ ପଠାଇ ରାଜ୍ୟର ହାଲଗୁଲ ବୁଝୁଥିଲେ, ତାଙ୍କ ଦୋଷ ବା ଗୁଣ ବିଷୟରେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ମତ କଣ ବୁଝୁଥିଲେ । ହୁଏତ ଅସି ବହିଳ, ସୀତା ରାଜ୍ୟପୁରରେ ୧୪ ବର୍ଷ ଥିବା କଥାଟାକୁ ଡେକେ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ବୁଝିଛନ୍ତି । ଯୋଗଣୀ ବାପଘର ଯାଏଥିଲା, ରାତିରେ ସେଠାରେ ରହୁଗଲା । ପର ଦିନ ଅସିଲରୁ

ଧୋବା ତାକୁ ଗାଲିଦେଲା । ସେ କହୁଲା, ସୀତା ବେଦୀ ବର୍ଷ
ରାବଣପୁରରେ ରହିଲେ, ରାମଚନ୍ଦ୍ର ତା ସହ ତାଙ୍କୁ ଘରକୁ
ଆଣିଲେ ମୁଁ ଓଲଟି ରହିଗଲି କି କଣ ହେଲା ? ରାମଚନ୍ଦ୍ର
ଏ କଥା ଶୁଣି ମର୍ମହତ ହେଲେ ଏବଂ ପ୍ରିୟ କଲେ ଯଦି
ସୀତାଙ୍କ ଲାଗି ସେ ଏପରି ଶୁଣିଲେ; ତେବେ ସୀତାଙ୍କୁ ତ୍ୟାଗ
କରିବାକୁ ହେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସୀତା ପରା ଅଗ୍ନି ପରୀକ୍ଷା କରା ଯାଇଥିଲେ ? ସେ ଯେବେ
ଅସତ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତେ, ପୋଡ଼ି ଯାଇ ନ ଥାନ୍ତେ ? ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର
କେବେ କି ସନ୍ଦେହ ହୁଏ ହେଲା ନାହିଁ ? କାହାଠାରୁ କଥା
ଶୁଣି ଗର୍ଭବତୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଘରୁ କାହାର କରାଦେଲେ ? ପୁରୁଷ
ଲାଜ ବଢ଼ି ନିଷ୍ଠୁର ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ବାସ୍ତବିକ କଥାଟା ଶୁଣିଲେ ସ୍ତ୍ରୀଜାତି ମନରେ ବଡ଼ କଷ୍ଟ
ହେବ, ସେମାନେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ନିନ୍ଦା ନ କରି ଗୁଡ଼ିକେ
ନାହିଁ । କଥାଟା ଯେପରି ହେଲା ତ ଶୁଣିଥିବ । କୁଳସ୍ତ୍ରୀ
ରାସ୍ତିରେ ପର ଗୃହରେ ରହିବାର ବିଧି ନାହିଁ । ଧୋବଣୀ
ବସିଯାଇ ଯାଇ ଯେ ବାସିଶୁଅ ରହିଲା । ଧୋବା କହୁଲା,
ରାଜରେ ଯେ ପର ଘରେ ରହିଲା ସେ ଅସତ୍ୟ । ଧୋବଣୀ
ଯାହା କହୁଲା, ଅଗରେ କହିଛନ୍ତି । ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ କାନକୁ ଏ
କଥା ଅସିଲା । ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ସୀତାଙ୍କ ପ୍ରତି ତଳେ ମାତ୍ର
ଅଶ୍ଳେଷ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ କଣ କରବେ, ଲୋକାପବାଦ
ଦୁର୍ନିବାର । ଅଗ୍ନି ପରୀକ୍ଷା ହେଲା, ତଥାଗତ ଲୋକେ ସମ୍ମତ
ହେଲେ ନାହିଁ, ସୀତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦାହରଣ ଦେଲେ । ରାଜା ସମାଜର
ବର୍ଣ୍ଣଧାର ! ରାଜା ଯାହା କରବେ ପ୍ରଜା ତାହା କରବେ ।
ରାଜବଂଶରେ କଳଙ୍କ ରଚନା ହେଲେ ତ ବଡ଼ ଅସୁନ୍ଦର

କଥା । ସୀତା ଅତି ଅଦର୍ଶ ନାରୀ ହେଲେ କିପରି ?
ପ୍ରଜାପାଳନ ରାଜାର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ । ରାଜ୍ୟପାପ ରାଜା ମୁଣ୍ଡରେ
ବୋଲି କଥା ଅଛି । ସୀତାଙ୍କ ଉଦାହରଣ ଦେଇ ଇନ୍ଦର
ନାରାୟଣେ ଯେବେ କୌଣସି ମନ୍ତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ସେ ପାପ
କାହାକୁ ଲାଗିବ । ଅବଶ୍ୟ ରାଜାକୁ ଲାଗିବ । ସୁତରାଂ ସୀତାଙ୍କୁ
ଗୃହରେ ରଖିଲେ ମଙ୍ଗଳ ହେବ ନାହିଁ । ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଏତଦ୍ବାସ
ବହୁତ କ୍ଷତି ହୋଇପାରେ, ତଥାତ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ନିଜ ରାଜଧର୍ମ
ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ସୀତାଙ୍କୁ ଅଙ୍ଗେଶରେ ଛାଡ଼ିବାକୁ ଦୃଢ଼ପ୍ରତିଜ୍ଞ
ହେଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଧୋବଣୀ ସ୍ବାମୀକି ତର କଥାଛଳରେ ପଦେ କହୁଥିଲା,
ଏଥିପାଇଁ ସୀତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଏଡ଼େ କଠୋର ଦଣ୍ଡ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଧୋବଣୀ ଯେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବହୁ, କଥାଟା କ୍ରମେ ପ୍ରଚାର
ହେବ । କ୍ରମେ କେତେ ସ୍ତ୍ରୀ ଏହି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖାଇ ନିଜ
ଭ୍ରାତୃମୁଖରେ ଯେତେଦିନ ଚାହିଁବେ; ସେଉଁଠି ରହିବେ ।
ସାଧାରଣ ଲୋକେ ତ ଭିତର କଥା ବୁଝିବେ ନାହିଁ ।
ରଜାଘରେ ଏପରି ହେଲା ତ ଅମେ ନ କରିବା କିଆଁ ବୋଲି
ଧର ବଝିବେ । ରାମ ଏ ସମସ୍ତ କଥା ଭାବି ସୀତାଙ୍କୁ ତ୍ୟାଗ
କଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ କିଏ କଣ ବାଧା କରୁଥିଲା ? ସେ ତ ନର
ନ ଦେଖି ଲଙ୍ଗଳା ହେଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ନିଜ ମନ ବାଧା ନ ହେଲେ ସଂସାରରେ କେହି କାହାକୁ ବାଧା
କରିପାରେ ? ଅପଣା ମନ ତ ଅପଣାର ଗୁରୁ । ରାଜାର ଧର୍ମ
ବଡ଼ କଠିନ । ପ୍ରଜାରଞ୍ଜନ ରାଜାର ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ସେ
କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ ଅଗରେ ଛାଡ଼ି ସ୍ତ୍ରୀଟା ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳତା

ଅନାବଶ୍ୟକ । ଧର୍ମବଶା ପାଇଁ ସ୍ୱମତନ୍ତ୍ର ସବୁଦିନ ଖର୍ଚ୍ଚକରୁ ।
ତାଙ୍କ ଅଗରେ ଅନାଦି ଯିବ ନାହିଁ । ପ୍ରଜାଙ୍କ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ
ରାଜ୍ୟ ଶାସନ କରିବା ରାଜାର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ । ସ୍ୱମତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ
“ଭବକ ପଛେ ମତେ ଶାନ୍ତି, ମୋ ବଂଶେ କଳଙ୍କ ନ ଥାଉ ॥”
ସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ୱମତନ୍ତ୍ର ସୀତାଙ୍କୁ ତ୍ୟାଗ କଲବେଳେ ସୀତା କିଛି କହିଲେ
କି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସୀତା ତ କଳିକାଳ ସ୍ତ୍ରୀ ନୁହନ୍ତି, ଅଶ୍ୱାରେ ଲଗା ଭଡ଼ି
ଅଶ୍ୱରେ ହାତ ଦେଇ ଲାଈପଡ଼ି କଲି କରିବେ ? ସୀତା
ସ୍ୱମତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତି ଲେଖମାତ୍ର ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ସୀତା
କହିଲେ “ଏ ମୋର କର୍ମଲେଖା ଏଥିରେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର କିଛି
ଦେଖ ନାହିଁ । ଯଦି ମତେ ଛାଡ଼ିବା ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱମତନ୍ତ୍ରଙ୍କର
ସୁଖ୍ୟାତି ହେବ, ପ୍ରଜାମାନେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଅନାଦି ପଥକୁ
ନ ଯିବେ; ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶରେ କଳଙ୍କ ନ ଲଗିବ ତେବେ ମୋର
ଯିବାଦ୍ୱାରା ଅନନ୍ଦ; ଲେଖମାତ୍ର ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ସ୍ୱାମୀ ମୋର
ଦେବତା ତାଙ୍କ ଅଜ୍ଞା ମୋର ଶିଷ୍ୟାଧ୍ୟାୟ । ସେ ଯାହା
ଅଦେଶ ଦେଉଛନ୍ତି; ତାହା ମୋର ମଙ୍ଗଳ ସଂକଳେ କିଛିମାତ୍ର
ଅମଙ୍ଗଳ ହେବ ନାହିଁ । ସୀତାଙ୍କ ଚରଣ ଏପରି ନ ଥିଲେ ସେ
କଣ ଅଜ୍ଞ ପୂଜା ପାଉଥାନ୍ତେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସୀତାଙ୍କ ମନରେ କଣ କିଛି ଦୁଃଖ ହେଲା ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସାମାନ୍ୟ ସାଧାରଣ ବଚ୍ଛେଦ ବଞ୍ଚି ହୋଇ ନ ଥିବ ବୋଲି
କିଏ କହିବ । ସ୍ୱମତନ୍ତ୍ରଙ୍କ ମନରେ ମଧ୍ୟ କଷ୍ଟ ହୋଇଥିବ ।
ସୀତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସେ ରାଜାଙ୍କର ହିସ୍ତ, ପୁଣି ରାଜାଙ୍କର
ବୋହୂ । ଅନ୍ୟାୟରେ ବଢ଼ିଥିଲେ, ତାଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନେଇ
ଅଗନାଧରଣ ବନସ୍ତରେ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ, କାହିଁ ସାଥ ଲେଲା

ଭେଳା, ଅହା ବୋଲିବାକୁ ବେହୁ ନାହିଁ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଜଙ୍ଗଲ,
ସେଠାରେ ସୀତାଙ୍କ ମନରେ ଅବଶ୍ୟ କଷ୍ଟ ହୋଇଥିବ । ସୀତା
ବାନ୍ଧଲେ, ମାନ୍ଦ୍ରାସରମ୍ଭର ପ୍ରତି କହୁଥିବା ତାଙ୍କ ହୃଦୟ
ବାହାର ନାହିଁ । ସେ କପାଳକୁ ଚୁକି ବାନ୍ଧିଲେ । ସୀତା
କହିଲେ, ସେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପାଦସେବାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ହେଲେ
ନାହିଁ । ତେଣୁ ବଧାତା ତାଙ୍କୁ ବଢ଼ିଲେ କରଦେଲେ । ଏହି
କଥା କହି ମନକୁ ସାନ୍ଥୁନା ଦେଲେ । ସୀତା ତେତେବେଳେ
ଚିତ୍କରିଲା । ଓଃ, କି ଦୁଃଖ ! ଶତ୍ରୁକୁ ଏ ଦୁଃଖ ନୋହୁ ! ସେ
ଶତ୍ରୁ ମନେ ପଡ଼ିଲେ ଲେମ୍ବୁ ଟାଙ୍କୁର ଉଠେ ! ସେ ଶତ୍ରୁ ସେ
ଦେଖିବ ବା ଶୁଣିବ, ସେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ପାତ୍ରଶର ନିଷ୍ଠୁର
ବୋଲି ଧୂଳିକାର କରିବ; ମାନ୍ଦ୍ରାସରମ୍ଭର ତେତେବେଳେ
ଅନ୍ୟ ତେ ନ ଥିଲା । କହୁକ ପୂର୍ବ ଓ ପର ଭାବ ସେ ଅପଣା
କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସ୍ଥିର କଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଗ୍ନି, ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କର ଟିକିଏ ଦୟା ହେଲା ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ତ ମଧ୍ୟ କଳିଯୁଗ ଭାବ ନୁହନ୍ତି । ସେ ସେ ଯୁଗର ଅଦର୍ଶ
ଭାବ । ତାଙ୍କର ବଳଭାବ ପିତୃତୁଲ୍ୟ । ପିତୃ ଅଙ୍ଗ ଅବଶ
କରିବା ଯାହା, ବଡ଼ଭାବ ଅଙ୍ଗକୁ ଅବଶ କରିବା ତାହା । ତାଙ୍କ
ମନରେ ଯେତେ ପ୍ରକାର ଭାବ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ
ଅଙ୍ଗ ଶିରୋଧାରୀ । ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କର ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପ୍ରତି ପେପର ଭକ୍ତି,
ସୀତାଙ୍କ ପ୍ରତି ସେହୁପରି ଭକ୍ତି । ସୀତାଙ୍କୁ ମା ଜାନକୀ ବୋଲି
ତାକୁଥିଲେ, ଦେବୀ ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରୁଥିଲେ, ତଥାତ
ସେ ତ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପତ୍ନୀ । ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଯାହାକୁ ତ୍ୟାଗ କଲେ,
ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କର ତହିଁ ଉପରେ କଥା କହୁବା ଅସମ୍ଭବ । ଏବକାଳ
ବଗୁଲିଆ ଟୋକାକ ପରି ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କ ଅଗେ ଗୁଡ଼ାଏ

ଗପି ଦେଇ ଯିବା ସ୍ବାଭାବ ତ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କର ନ ଥିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମଣ
 ୧୨ ବର୍ଷ କାଳ କିବା ରାତ୍ରି, କିବା ଦିନ, ଅପଲବ୍ଧ ନେତ୍ରେ
 ସାରା ରାତିଦିନ ସୀତାଙ୍କୁ ପହରା ଦେଇଥିଲେ । ସେହୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
 ସୀତାଙ୍କୁ ନେଇ ବନ ମଧ୍ୟରେ ଏକାକିୟା ଗୁଡ଼ିଦେଲେ । କି
 ପରିବର୍ତ୍ତନ ! ବଡ଼ ଭାବକ ଅଜ୍ଞ ଅବଶ୍ୟ ପାଲିବାକୁ ହେବ ।
 ରାମଚନ୍ଦ୍ର ନିଜେ କେତେ କଷ୍ଟ ନ ସହୁଲେ ! ସକାଳୁ ଗାଦିରେ
 ବସିବେ, ଅଭିଷେକ ହେବେ, ମାତ୍ର ଦୈବଯୋଗରୁ ପରଦିନ
 ସକାଳୁ ୧୪ ବର୍ଷ ବନକୁ ଗଲେ । ପିତୃ ଅଜ୍ଞ ଅବଶ୍ୟ ପାଲି-
 ବାକୁ ହେବ । ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପରି ରାଜା, ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପରି ପୁତ୍ର,
 କୌଲ୍ୟଙ୍କ ପରି ମାତା, ସୀତା ପରି ପତ୍ନୀ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପରି ଭ୍ରାତୃ,
 ହନୁମାନ ପରି ଭକ୍ତ, ସୁଗ୍ରୀବ ପରି ମିତ୍ର ପୁଅପୁଅରେ ବରଳ ।
 ଏମାନଙ୍କ ଅଦାଶରେ ନିଜ ଜୀବନକୁ ଚଠନ କଲେ, ସ୍ବପ୍ନାବର
 ଅନେକ ମଙ୍ଗଳ ସାଧୁତା ହେବ । ରାମଚନ୍ଦ୍ର କେଉଁ ଯୁଗରେ
 ଜନ୍ମିଥିଲେ ! ଅଜ୍ଞ ଅବାଳବୃଦ୍ଧବନିତା ସେ ନାମ ଘୋଷି
 ହେଉଛନ୍ତି ! ସେମାନେ ଦେବତା ହୋଇ ପୂଜା ପାଉଛନ୍ତି !

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ ଶୁଣା ପାଉଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ସୀତାଙ୍କୁ ଶୁଦ୍ଧିବା କଥା ଶୁଣିଲା-
 ବେଳେ ମନଟା କିପରି ହୋଇଯାଏ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କେବଳ ସେହୁ କଥାଟିକି ଶରୁର କଲେ ମନଟା କିପରି ହୋଇ
 ପାରେ, କିନ୍ତୁ ସବୁ ବିଷୟ ଶରୁର କଲେ ସେପରି ହେବ ନାହିଁ ।

ସପ୍ତମ ପରିଚ୍ଛେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଜ୍ଞ ଠାକୁରେ ‘ଗଜ ଭଦ୍ରାବଶ ବେଶ’ ହୋଇଥିଲେ, ତମେ
 ଟିକିଏ ଯାଇ ଦେଖି ଆସିଲ ନାହିଁ ? ଭଲ ବେଶ ହୋଇଥିଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କିପରି ବେଶ ହୋଇଥିଲା କହିଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଠାକୁରେ ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗ ହୋଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀକି ଜାନ୍ତି ଉପରେ ବସାଇ
ଗରୁଡ଼ ଉପରେ ବସେ କରିଥିଲେ । ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଗଦା ପଦ୍ମ
ଗୁରୁଭାଗରେ ଧରିଥିଲେ । ଅସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାରରେ ମଣ୍ଡି ହୋଇ-
ଥିଲେ । ସିଂହାସନ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ହାତୀ ଏବଂ ହାତୀବେଳକୁ
ଗୋଟାଏ କୁମ୍ଭୀର କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ ବେଶଟାର ଅର୍ଥ କଣ ବୁଝିଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅର୍ଥ ଅତି କଣ ମ ? ଠାକୁରେ ବୈକୁଣ୍ଠରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ
ପଣା ଖେଳୁଥିଲେ, ହାରିବା ଦାନ ପଡ଼ିଲା ବେଳକୁ ଠାକୁରେ
ବୁଝିଲେ, “ମୁଁ ଅତି ଖେଳିବି ନାହିଁ, ଚକ୍ର ଧରି ।” ଲକ୍ଷ୍ମୀ
ବୁଝିଲେ, “ସିଂହାର କିଛି ଅବଶ୍ୟକ ନାହିଁ, ବେଳେ ହାରିବ
ବୋଲି ନାହିଁ କରୁଛ ।” ଠାକୁରେ ବୁଝିଲେ “ନା ହେ, ସେଥି-
ପାଇଁ ନୁହେଁ, ମୋ ଉକ୍ତ ବଡ଼ ବିପଦରେ ପଡ଼ିବୁ, ସେ ଅତି
ଅର୍ଥ ହୋଇ ତାକୁଛି, ମତେ ଯିବାକୁ ହେବ ।” ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବଶ୍ୟସ
କଲେ ନାହିଁ, ତେଣୁ ଠାକୁରେ ତାଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଅଣି ଆସିଲେ,
ଗଜକୁ କୁମ୍ଭୀର ଧରି ଥିବାର ଦେଖିଲେ, ଠାକୁରେ ଚକ୍ରଦ୍ଵାରା
କୁମ୍ଭୀରକୁ ହଣି ଦେବାରୁ ଗଜ ଉଦ୍ଧାର ପାଇଗଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ କଣ ଗୋଟାଏ ଅଶ୍ଵର୍ଥ କଥା । ମହାପ୍ରଭୁ ଗୋଟାଏ କୁମ୍ଭୀର
ମାରି ପକାଇଲେ ! ଭାଷା ବାରିବୁ ଦେଖାଇଲେ ! ମୁଁ ତ ସେଥି-
ଲଗି ଗଲି ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ଗଲେ, ତମେ ଗଲ ନାହିଁ କାହିଁକି ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ବେଶ ଅନେକ ଅତି ଦେଖିଲଣି । ଭ୍ରମବଦରେ ଅଛି—
‘ଏ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କର ମତ । ଅଳପଲୋକେ ବିଶ୍ଵାସ’ ।
ସବୁ ଖିଆ କେଳା ତ କୁମ୍ଭୀର ମାରୁଛନ୍ତି । ମାରଦେବା କଥାଟା

ତ ସହଜ । କିନ୍ତୁ ଅଜ୍ଞ କାହାର କଥା ତ ପୁରାଣରେ ଲେଖି ନାହିଁ । ସେମାନେ ସବୁ ପରା ଅଲ୍ଲହ ଲେବ; ତାଙ୍କ କଥା ବାହୁଁ କି ପୁରାଣରେ ରହିବ ? ଠାକୁରେ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଗୋଟାଏ କୁମ୍ଭୀର ମାରିଥିଲେ, ଲୋକେ ସେ କଥା ଗାର ହେଉଛନ୍ତି । ସେହି କଥା ସ୍ମରଣ କରାଇ ଦେବାପାଇଁ ଠାକୁରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ବେଶ ହେଉଛନ୍ତି । ଠାକୁରଙ୍କ କଥା ହୋଇ ନ ଥିଲେ ଏ କଥା ଲୋକଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ । ବଡ଼ଲୋକ ପୁଣି ଗୁହଳି ଚୋରାଇଲେ ଲୋକେ କହନ୍ତି, ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଖାଉଛି ! ଗରବ ପାଇ ଖାଇଲେ କେତେ କହନ୍ତି; ପେଟ ଚକଳରେ ଖାଉଛି । ଏହା ତ ଲୋକଙ୍କର ବୁଝାମଣା, ଏଥିରେ କଣ ? କହୁବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ବୁଝିଲି, ମୁଁ ଅଜ୍ଞ ତମ କଥାକୁ ପାରିବି ନାହିଁ । ଅଲ୍ଲହ, ମନେ କି କରୁଛ ଲୋ, କି କଥା କହୁଛ ମ ? ଠାକୁରଙ୍କୁ ଏପରି ଥଟା କରି କହନ୍ତି ! କାଲି କଣ, ବେଳ କଣ, ଏମନ୍ତ କଥା ଅଜ୍ଞ ଭୁଣ୍ଡରେ ପରିବ ନାହିଁ !

ସ୍ତ୍ରୀ—କହୋ, ମୁଁ କଣ କହୁଲି କି ? ମୁଁ କଣ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଗାଳି ଦେଲି ? ଠାକୁରେ କଣ ତମର ପର ହୋଇଛନ୍ତି ପେ, ଏ କଥା ଶୁଣିଲ ମାତ୍ରକେ ମୋ ଉପରେ ଗିଡ଼ିଯିବେ । ମୁଁ ତ ସତକଥା କହୁଲି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କାଣି ଗାରର ଭିତେ ଗୋଠ ପରି ତମର ସବୁ କଥାରେ ଗୋଟାଏ ଅଲ୍ଲହ ଅର୍ଥ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅସ୍ବ୍ୟୟ କଥା, ଆମେ କେବେ ଏପରି ଅର୍ଥ କରୁ ନା । ମୁଁ କହୁଲି ଠାକୁରେ ବଡ଼ଲୋକ ତାଙ୍କ କଥାକୁ କିଏ ପାରିବ ? ତମେ ଖାଲି ବେଗଟା ଦେଖି ଆସିଲ ଭିତର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଟା

କିନ୍ତୁ ବୁଝିଲ ନାହିଁ । ପ୍ରଭୁଙ୍କର କେତେ ଦୟା ! ନ ଜାଣିବର
ଲେବେ ତାଙ୍କୁ ଦୟାନୀୟ, ଦୟାସାଗର ବୋଲି କହନ୍ତି !
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଭୁଲିନାରେ ହାତୀ କି ଛାର ଜନ୍ମ ! ସେ ବେଉଁଠି ଏ
ବେଉଁଠି, ତା ତାଙ୍କ ଶୁଣି ଏତେ ବଡ଼ ବୁଝାଣୁନାଥଙ୍କ ଅସନ
ଟଳିଗଲା । ଏହାକୁ କହନ୍ତି ପ୍ରବୃତ୍ତ ବଡ଼ଲୋକ । କେତେଜଣ
ବଡ଼ଲୋକ ସାମାଜିକଙ୍କ କଥାକୁ କାନ ଡେଇଁ ଶୁଣନ୍ତି ?
ଏପରି ହୋଇ ନ ଥିଲେ ଲେବେ କଣ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଣୁକରି
ବୋଲି କହୁଥାନ୍ତେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଉ ହେ, ଠାକୁରଙ୍କର ତ ସମସ୍ତେ ସମାନ, କୁମ୍ଭୀରକୁ ମାରି
ଗଜକୁ ଡାରିଲେ କାର୍ଯ୍ୟକ ? କୁମ୍ଭୀର ମଲା, ଗଜ ବଞ୍ଚିଲା, ନ
ହେଲେ ଗଜ ମରିଥାନ୍ତା କୁମ୍ଭୀର ବଞ୍ଚିଥାନ୍ତା । ଏଥିରେ ପ୍ରଭୁ-
ଙ୍କର ଯାଏ କେତେ, ଅସେ କେତେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ ବୁଝିନାହିଁ କି—କୁମ୍ଭୀର ପରି ଗଜ ସାଙ୍ଗରେ ଅବିଶ୍ୱାସ
କାମ କଲା ? ଗଜ ସଙ୍ଗେ ମିତ୍ର ହେଲା । ଶୁଣିଲା ଧୂମରେ
ଛଟପଟ ହେଉ ଥିଲା । ଗଜକୁ କହିଲା, ତାକୁ ପାଣିରେ ଛଡ଼ି
ଦେବାକୁ । ଗଜ ତା କଥାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କଲା, ଗଜର ଦୟା
ହେଲା, ସେ ତାକୁ ନେଇ ପାଣିରେ ଯେମନ୍ତ ଛଡ଼ି ଦେଲା, ସେ
ପାଣି କି ଡେଇଁ ପଡ଼ି ଗଜର ଡୋଟି ଧରିଲା । ଏ ର ଅଗାଧିଶାସୀ
କୁମ୍ଭୀରକୁ ଏପରି ଦଣ୍ଡ ନ ହୋଇ କଣ ହୁଏନା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହାତୀ କିପରି ବିଶ୍ୱାସ କଲା ? ଏତେ ଦୟାକାର କହୁଛି, ତାର
ବୁଦ୍ଧି କ'ଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହାତୀ ବହୁତ ସରଳ ଜୀବ । ମିତ୍ର ହେବାରୁ ଅବିଶ୍ୱାସ ଛଡ଼ି
ଦେଲା । ମିତ୍ର ଦୋରେହା ହେଲେ ନରକ କାସ ହୁଏ । ହାତୀ
ଧର୍ମରେ ଥିଲା, ବଞ୍ଚିଗଲା କୁମ୍ଭୀର ଅଧର୍ମ କଲା ନାଶଗଲା ।

ଏଥିକରି କହନ୍ତି, ଧର୍ମରୁ ଜୟ, ପାପରୁ ହୟ । ଯେଉଁମାନେ ଏପରି ବିଶ୍ୱାସବାଦକ ହୁଅନ୍ତି, ପ୍ରଭୁ ତାଙ୍କୁ ନିଜ ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଛେଦ ଦିଅନ୍ତି । ବେଶ ଦେଖି ଏ କଥାଗୁଡ଼ିକ ଶିକ୍ଷା କଲେ ସିନା ବେଶର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସିଦ୍ଧ ହୁଅନ୍ତା, ଖାଲି ବେଶର ରଙ୍ଗତଙ୍ଗ ଦେଖିଲେ କଣ ହେବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏପରି କଣ କେହି ଶିଖନ୍ତି ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ଏ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ କେହି ଯେ ଶିଖୁ ନ ଥିବେ ଏ କଥା କିଏ କହି ପାରିବ ? କିଏ ବା ଅଛି କେଉଁ ମନ୍ତ୍ରେ, ତାହା ବା ଜାଣିବା କେମନ୍ତେ ? ଯେ ଜ୍ଞାନୀ, ଯେ ବେଶ ନ ଦେଖି ମଧ୍ୟ ବୁଝିପାରିବ । ଜନ ସାଧାରଣ ଏପରି ବୁଝନ୍ତି କି ନାହିଁ ସତେଜ । ବେଶ ଦେଖି ସାରିବାର ଚିନ୍ତା ମନକୁ ଥାନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କେବେ ଆଗେ ଏତେ କଥା କହୁଥିଲ କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମୋ କଥା ଶୁଣି ତମେ କଣ ବୁଝିବ ଜାଣିବାପାଇଁ କହୁଥିଲ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଉ ହେ, ଠାକୁର ଯେଉଁ ଠି ଥିଲେ, ବୁଝିଥିଲେ ସେ ଥାନରୁ କୁମ୍ଭୀରକୁ ମାରିଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତେ, ଏତେ ବାଟ ଥିଲେ କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଲୋକସିଦ୍ଧା ଲାଗି । ଲୋକେ ଜାଣିବେ କିପରି ? ଅବିଶ୍ୱାସୀ ହେଲେ କି ଫଳ ହୁଏ—ଲୋକେ ଜାଣିବେ କିପରି ? ଲୋକ-କର ଧର୍ମ ଉତ୍ସ ହେବ କିପରି ? ଲୋକେ ଶିଖିବା ଉଚିତ—ପରର ଅନିଷ୍ଟ ପାଞ୍ଜିଲେ ନିଜର ଅନିଷ୍ଟ ହୁଏ । ନିଜଠାରେ ପାପ ଥିଲେ ଈଶ୍ୱର ସତ୍ତାୟ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ପ୍ରଭୁଙ୍କର କି ଅପାର କରୁଣା ! ଏ କରୁଣାର କିଛି ଉପମା ନାହିଁ । ସେ ଲେଖମାନ୍ତି ଭକ୍ତର ଦୁଃଖ, ଏଣୁ ସବୁ ପାରିନ୍ତି ନାହିଁ । ନାମ ବୋଲିବର ଡେଣୁ କରୁଣା ସାଗର ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହାତ କଣ ଭକ୍ତ ? ସେ କଣ ଦିଅଁ ଦେବତା ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ଜାଣିପାରେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହାତ ଭକ୍ତ ନୁହେଁ ବୋଲି କାହିଁକି ଭାବୁଛ ? ହାତର ମନରେ କେତେବେଳେ କି ଭାବ ହେଉଛି, ଅମ୍ଭେମାନେ ଜାଣିପାରୁ ନ ଥାଉଁ, ମାତ୍ର ପ୍ରଭୁ ତ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାମୀ, ସେ ତ ପ୍ରକୃତ କଥା ବୁଝି ପାରବେ । ପଶୁମାନେ ଯେ ପଶୁ ଅଜ୍ଞାନ, ଏ କଥା ତ କୁହାଯାଇ ପାରବ ନାହିଁ । କେତେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କର ଜ୍ଞାନ ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । କିଏ ଦିଅଁ ଦେବତାକୁ ପାଟିକର ତାଳେ, କିଏ ବା ମନେ ମନେ ତାଳେ । ପ୍ରାଣୀର ସବୁ ପ୍ରାଣୀକର ଅଛି । ହାତର ସେ ଅପଦବେଳେ ସେ ଯେ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଡାକି ନ ଥିବ କିଏ କହୁ ପାରବ ? ତା ମନରେ ସେପରି କିଛି ଭାବ ଜନ୍ମିନ ଥିଲେ, ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆସନ ଚଳନ୍ତା କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହାତ ତା ମନରେ କଣ ପାଶ୍ଚନ୍ଦ କେଜାଣି, ସେ କଥା କିଏ କହୁ ପାରବ ? ମଣିଷ ତ ଏତେ ଡାକୁଛି, ତା କଥା ଶୁଣା ଯାଉନାହିଁ କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ ବଡ଼ ପାଟିକର କେବଳ ଡାକିଲେ ତ ହେବ ନାହିଁ । ପ୍ରାଣ ପଟାର ଡାକିଲେ ସିନା ହେବ । ବାରଅଡ଼େ ମନ ଥିବ, କେବଳ ତାଳେ ତାଳେ ଦେଲେ କଣ ହେବ । ଭଗବାନ ଅମ ଡାକ ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ ବୋଲି କଣ ଅମ ପ୍ରାଣ କାହୁଁ, କି ଅମ ମନ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଉଛି, କି ଅମକୁ ଭାତ ଛୁରୁନାହିଁ, କି ନିଦ ଲାଗୁ ନାହିଁ ? ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସାପାତ ହେଲା ନାହିଁ ବୋଲି କଣ ଅମେ ପାଗଳ ହେଉଥାଉଁ ? ଅମେ ଦିଅଁଙ୍କୁ ଡାକି କେତେବେଳେ ? ପୁଅ ଝିଅ ନ ହେଲେ ତାକୁ, ଭୋଗ ହେଲେ ତାକୁ, ସ୍ତ୍ରୀ ଦିଅଁ ବୋଲି ତାକୁ । ନ ଦେଲେ, ଦିଅଁ

ନ ଦେଲେ ବୋଲି ବିଚକ୍ତ ହେଉଁ । ଏପରି ଡାକ ତାଙ୍କୁ ଶୁଭିତ କ'ଣ ? ଯେତେବେଳେ ଲୋକ ନିରାଶ୍ରୟ ଡୋର ପ୍ରାଣ ବିଳେରେ ଡାକେ, ତେତେବେଳେ ସେ ଶୁଣନ୍ତି । ପ୍ରଭୁ ହଜ୍ଜାଦ ଅତି ପିଲା ; ସେମାନଙ୍କ ଡାକ ତ ଶୁଭୁଥିଲା ! ତାଙ୍କ ବରଦେବେ ଅମ ଅଖିରୁ କେବେ ଲହ ବହେ କି ? ମାଉସ ପୁଅ ମଇଚେଲେ, ଧନ ଗୌର ନେଇଗଲେ ଲୋକ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଅକାଶ ପଟାଇ ଦେଉଛି । ମାତ୍ର ଭଗବାନଙ୍କ ସଦୃଶ ସାକ୍ଷାତ ନ ହେଲା ବୋଲି କେତେଜଣ ଭାବନା କର କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି । ବାପ ଅଜା ଅମଳରୁ ଲୋକେ ଦେଉଳକୁ ଯାଉଥିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଅମେ ଯାଉଛୁ, ଭବିଷ୍ୟତକୁ ପିଲାଏ ଯିବେ । କେବେ ଏ ଯିବା ଅସିବାରେ କିଛି ପଳ ନାହିଁ । ଭାବ ଥିବା ଅବଶ୍ୟକ “ଭାବମିଚ୍ଛନ୍ତି ଦେବତା ।” ଭାବ ଭାବି ଭଗବାନ ନିକଟରେ ଓ ଅଭାବକୁ ଦୂରରେ ରହୁଥାନ୍ତି । ଭଗବାନଙ୍କ ଲାଗି ତନୁଯୁକ୍ତ କାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ତନୁଯୁକ୍ତ କଣ ? ସେ କିପରି ହୁଏ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ରାଧା ଯେପରି ହୋଇଥିଲେ, ଗୋପାଈନୀମାନେ ସେପରି ହୋଇ ଥିଲେ । ସେମାନେ କୃଷ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ପାଗଳ । ସେମାନେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ବେହୁ ସହ ପାରୁ ନ ଥିଲେ । ସୂର୍ଯ୍ୟେ, ସ୍ଥପନେ, ଜାଗେଣେ ସବୁବେଳେ କୃଷ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ରା । ସର୍ବଦା କୃଷ୍ଣ ଦର୍ଶନ, ଏବେ କି ଚନ୍ଦ୍ର ପକ୍ଷରେ କୃଷ୍ଣକୁ ଦେଖୁଥିଲେ । ଦର୍ଶନରେ ବ୍ରତାର୍ଥ, ଅଦର୍ଶନରେ ଜନ୍ତେ ଅନ୍ଧକାରମୟ ଦେଖୁଥିଲେ । ଏବେ ଅପ୍ପା କେତେଜଣଙ୍କର ହୃଦୟ, ଯେତେମାନଙ୍କର ହୃଦୟ, ସେମାନେ ପାଆନ୍ତି; ଯେତେମାନେ ଭାବର ମନରେ ଡାକନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଦଶା ଅମର ପରି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଉ ହେ, ଈଶ୍ଵର ବେଉଁଠି ଥାନ୍ତି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଈଶ୍ଵର ସବୁଠି ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରକୃତ ଡାକ୍ତର, ଖମ୍ବରୁ ବାହାରଲେ ।
ବଂସ, ପାଷାଣ, ତରୁ, ବୁଣ, ଜଳ, ସ୍ଥଳ, ଅବାଣ, ପାତାଳ,
ମନ୍ତ୍ରଣ, ପଶୁ, କୀଟ ଓ ପତଙ୍ଗ ସବୁଠାରେ ସେ ଅଛନ୍ତି ।
ସେ ତ ଜଗତର ପ୍ରାଣ, ସେ ଯେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି, ସେଠାରେ ପ୍ରାଣ
ଅଛି । ସେ ଯେଉଁଠି ନାହାନ୍ତି ତାକୁ ଶବ୍ଦ କହୁଛନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଛା, ସେ ଯେବେ ସବୁଠାରେ ଅଛନ୍ତି, ଅମଠାରେ ତ ଥିବେ,
ଦେଖାଦେଖି ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ ଅମ ଅଖିଟା ଉପରକୁ ଯେ, ଅମକୁ ଦିଶିବ କିପରି ?
ଅମେ କଣ ଭିତର ଦେଖୁଥାଉଁ ? ଅମେ ତ ପୁଅ, ଝିଅ, ନାତି,
ନାତିଣୀ, ଜମି, ଟଙ୍କା, ଧାନ, ଅମୃତଲଙ୍କାର, ପାଟ ପୀତାମ୍ବର
ଦେଖି ଅଖି ପବନ କରୁଥାଉଁ । ଅମ ମନମୁନ, ଧ୍ୟାନଧାରଣା,
ସବୁ ହେଉଠାରେ । ଅମ ଅଖିରେ ତ ପରଲ ମାଡ଼ିଛି, ଅମକୁ
ଭଗବାନ ଦେଖାଯିବେ କିପରି ? ସେ ପରଲ ନ ଯିବାଯାଏ
ଅମକୁ ସେ ଦେଖା ଦେବେ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ ପରଲ କିଏ ଭଲ କରବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଡାକ୍ତର ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କେଉଁ ଡାକ୍ତର ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମନ ଡାକ୍ତର । ଭାଗବତ କହୁଛି—

ମନ ତୋହର ନିଜ ଗୁରୁ ।

ଭକ୍ତବ ବେତେ ତୁ ପରୁରୁ ।

ମନ ଅସଲ ଡାକ୍ତର । ସେ ଯେବେ ଅଖିକି ଅନ୍ୟ ସବୁଠାରୁ
ଫେରାଇ ଅଣି ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ଲଗାଇ ଦେବ, ତେବେ
ହେବ । ଅସଲ ମନ ଲେଡ଼ା ।

ଅଶ୍ୱମ ପରଲ୍ଲେପ

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଉ ହେ, ‘ଦୀପିକା’ ଭାଗଜରେ ଲେଖାଥିଲା—ନୀଳମଣି
ସେନାପତି ବିଲତ ଚଲେ । କେଉଁଠି ବିଲତ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଲତ କେଉଁଠି ଜାଣି ନାହିଁ ? ଇଂରେଜରେ ଲଣ୍ଡନ କହନ୍ତି ।
ଲଣ୍ଡନ ଗୋଟିଏ ସହର, ଏ ସହର ଇଂଲଣ୍ଡ ଦେଶର ରାଜଧାନୀ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ରାଜଧାନୀ କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁଠାରେ ରାଜା ରହନ୍ତି, ତାକୁ ରାଜଧାନୀ କୁହାଯାଏ ।
କଟକ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜଧାନୀ, କଲିକତା ବଙ୍ଗଳାର ରାଜଧାନୀ,
ଦିଲ୍ଲୀ ଭାରତବର୍ଷର ରାଜଧାନୀ, ଲଣ୍ଡନ ବ୍ରିଟିଶସାମ୍ରାଜ୍ୟର
ରାଜଧାନୀ, ଏହୁପରି ରଜା ଯେଉଁଠି ରହନ୍ତି, ତାକୁ ରାଜଧାନୀ
କୁହାଯାଏ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମର ରଜା କିଏ କି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜା ପ୍ରତାପରାଜ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ କେଉଁଠି ଥାନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ବିଲତରେ ଥାନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ତେବେ ବିଲତ ତ ରାଜଧାନୀ ହେଲା । କଲିକତା, କଟକ,
ଦିଲ୍ଲୀ ଏଗୁଡ଼ିକ ରାଜଧାନୀ ବୋଲି କଣ କହୁଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏଠାରେ ରଜାଙ୍କ ତରଫ ପ୍ରତିନିଧି ରହୁଛନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ରାଜପ୍ରତିନିଧି ପୁଣି କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ।
ସୂର୍ଯ୍ୟ ପୃଥିବୀର ଯେଉଁଠି ଯିବେ, ସେ ଥିବେ ତାଙ୍କର ରାଜ୍ୟ
ଅଛି । ଏଡ଼େ ବଡ଼ ରଜା ତ ଜଣେ ମଣିଷ, ସେ କିପରି ବୁଝି
ପାରବେ ? ସେ ଜଣେ ଜଣେ ସାଧନକର୍ତ୍ତା ରଖିଛନ୍ତି ।

ସେମାନେ ରଜାଙ୍କ ଉପରୁ ରାଜ୍ୟ ବୁଝନ୍ତି । ଅନେକ କର୍ମଗୁଣ
ଅଛନ୍ତି । ଦେଶ, ଜିଲ୍ଲାକେ ଜଣେ ଲେଖାଏଁ ମେଜେଷ୍ଟ୍ରେଟ୍
ସାହେବ, ତାଙ୍କ ଉପରେ କମିଶନର ସାହେବ, ତାଙ୍କ ଉପରେ
ଗବର୍ଣ୍ଣର, ଟୁଣି ସବୁ ଗବର୍ଣ୍ଣରଙ୍କ ଉପରେ ଜଣେ ଗ୍ରାଭିଅର ।
ଏମାନଙ୍କର ଅଧୀନରେ ଶହ ଶହ କିରାଣୀ ଅମଲ ଅଛନ୍ତି ।
ଗ୍ରାଭିଅରଙ୍କୁ ବଡ଼ଲଟ ସାହେବ କହନ୍ତି । ଯେ ଯାହା ଉପରକୁ
ଯିବ ବଳା ହୋଇଛି । ଯେ ଯାହା ଉପର ହାକିମ, ସେ ତା
କାମ ଉଦାରଣ କରେ । ବିଲ୍ଲତରେ ଗୋଟିଏ ସଭା ଅଛି, ତାକୁ
ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ସଭା କହନ୍ତି । ସେ ସଭା ଯାହା କହୁବ, ରଜା
ସେ କଥା କାଟି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେଠାରେ ଗ୍ରାଭିଅର
ମନ୍ତ୍ରୀ ସଭା ଅଛି । ସେ ସଭା ବଡ଼ଲଟଙ୍କ ଉପରେ ମାଲିକ ।
ସେ ସଭା ଯେପରି ହୁକୁମ ଦେବ, ଗ୍ରାଭିଅର କର୍ମଗୁଣମାନେ
ସେହୁପରି କାମ କରିବେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ସଭାରେ କିଏ ବସେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେଥିରେ ଗଲ୍ଲତର ସାଧାରଣ ପ୍ରଜାଙ୍କ ଉପରୁ ବଲ୍ଲ ବଲ୍ଲ
ଲୋକ ଅଛନ୍ତି । ପୁଣି ଜମିଦାରମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସଭା ଅଛି ।
ସେଥିରେ ସେମାନଙ୍କ ଉପରୁ ବଲ୍ଲ ବଲ୍ଲ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ।
ରଜାଙ୍କର ବଡ଼ ବେଣୀ ସମତା ନାହିଁ । ଅମ ଦେଶରେ ରଜା
ଯାହା କହିବେ ତାହା ହେବ । ଗଲ୍ଲତରେ ପ୍ରଜା ସଭା ଯାହା
କହିବ, ତାହା ହେବ । ପ୍ରଜାଙ୍କ ମତାନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଲ୍ଲତ ଏଠାକୁ କେତେ ଦିନର ବାଟ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଠରଦିନର ବାଟ । ଜାହାଜରେ ଯିବାକୁ ହେବ—କେବଳ
ସମୁଦ୍ର ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ମୋ ବାପା ଲେ ! ଅଠରଦିନ କାଳ ଏ ଅବଳ ସମୁଦ୍ରରେ
ଜୀବନ ମୂଢ଼ା ହୋଇ ସେଠାକୁ ଯିବ, ପାଠ ପଢ଼ିବ ! ସେ ପାଠ

ମୁହଁରେ ନିଆଁ । ଗାଳମଣି ବାବୁକୁ ପଠାଇ ଦେବାକୁ ବାପ
ମା'ଙ୍କର କିମିତ ଶୁଣି ପଡ଼ାଇଲା ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏଇ ତ ଅମଦେଶ ମାପେଇ ସାହସ । କି ହୋ, ସେ ଦେଶର
ମରଦ ମାଲକନିଆମାନେ ସେହୁବାଟେ ତ ପୁଣି ଆସି ଅମ
ଭବରେ ରଜା ହେଇଛନ୍ତି । ସେ କିପରି ଅସିଲେ ? ସେମାନେ
ତ ମଣିଷ; ସେମାନେ ତ ପୁଣି ଅସୁଛନ୍ତି ଯାଉଛନ୍ତି, ଏପରି ଯିବା
ଆସିବା ହତଦିନ ଲାଗିଛି । ଅହେ, ସାହସ ନ ଥିଲେ ଲୋକ
ଭଲତ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଜାହାଜରେ ଯିବ, ଡର କାହିଁକି ?
ଜାହାଜ ତ ଘର ପରି ହୋଇଛି, ଘରେ ବସିଲେ ଯାହା
ଜାହାଜରେ ବସିଲେ ତାହା । ଶାଢ଼ୀବା ଟିକିଆର ତ ଅଭାବ
ନାହିଁ । ଜାହାଜରେ ସବୁ ଜିନିଷ ଥାଏ, ମିଲେ । ନଅଶୁ
ହେଲେ ଜାହାଜିଆମାନେ କଲରେ ଜାହାଜ ଲଗାଇ ସହର
ବନ୍ଦରରୁ ଲାଗି ଆଣନ୍ତି । ଆଉ ଚିନ୍ତା କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ସବୁତ ଅଛି ଯେତେବେଳେ ଝଡ଼ ତୋଫାନ ହୋଇ
ଜାହାଜ ବୁଡ଼ିଯିବ, ସେତେବେଳେ ଉପାୟ କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଘରେ ବସିଥାଉଁ, ହଠାତ୍ ଝଡ଼ ତୋଫାନ ହୋଇ ଘର
ଦ୍ଵାର ଛାଜି ପଡ଼ିଲା, ଯେ ଲୋକ ଥିଲେ ସେ ମରିଗଲେ ।
ହଠାତ୍ ଘରେ ନିଆଁ ଲାଗିଲା, ଲୋକ ବାହାର ପାରିଲା ନାହିଁ,
ମରିଗଲା । ନଈରେ ପହଁରୁ ପହଁରୁ କିଏ ବୁଡ଼ି ମରୁଛି । ଏପରିତ
ନାନା କାରଣରୁ ଲୋକେ ଅପଦ ପଡ଼ିଲେ ମରି । ଉଛନ୍ତି ।
ଯୋଗ ଥିଲେ ଜାହାଜ ବୁଡ଼ିଯିବ । ଦରକ ଦନ୍ତକୁ କିଏ କଣ
କରିବ ? ଯାହାର ଯେତେବେଳେ ଅସୁ ଶେଷ ହେବ, ସେ
ମରିବ—ମରିବା ଲାଗି ଚିନ୍ତା କଣ ? ମରିବାର ଥିଲେ ପେଛା
ସେଠି ମରିବ । ‘କା ଚିନ୍ତା ମରଣେ ରଣେ’ । ଘରେ ସେଦିନରେ

ପଣି ରହୁଲେ କଣ ଯମ ଗୁଡ଼ିକ ? ସେ ଦେଶର ମାଲପେ ସବୁ
ଜାହାଜରେ ଅସୁଛନ୍ତି, ପୁଣି ସେହି ଜାହାଜରେ ଏ ଦେଶରୁ
ଯାଉଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ତର ମାଡ଼ୁ ନାହିଁ ? ଅମଦେଶ ମାଲପଙ୍କୁ ତର,
କାଳେ ଜାହାଜ ବୁଡ଼ିଯିବ । ଏବେ ତା କେତେ ଲୋକ ଯିବା
ଅସିବା କଲେଣି, ତର ଭୟ ଭାଙ୍ଗି ଗଲଣି । ନାନାଦେଶ
ବିଦେଶକୁ ଗଲେ ନାନା କଥା ଶିଖିବାକୁ ହେବ, ଜାଣିବାକୁ
ହେବ—ଘର କଣରେ ବସି ରହୁଲେ କଣ ଜାଣି ପାରିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମୁଁ ତ ଭାବୁଥିଲି ଅମଦେଶ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଦେଶ ନାହିଁ ।
ସେ ଦିନ ଛାତ ଉପରକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲି ଯେ ଆକାଶ କେତେ
ଦୂରରେ ତଳେ ଲାଗିପାରି ରହିଛି, ବିଗୁରଲି ପୃଥିବୀ ସେଇଠି
ଛୁଣିଛି !

ସ୍ତ୍ରୀ—ଓଃ, କେତେ କଥାଟାଏ ଦେଖିଲି, ତମକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ! ଏକଥା
ଝଟର ବାଗଜରେ ଛପାଇ ଦେବା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ମାଲପଙ୍କ କଥା ତାଙ୍କୁ ପସନ୍ଦ ଦିଶେ ନାହିଁ । ମୁଁ କଣ ମିଛ
କହିଲି ? ଗୁଲିଲି ଯିବା ଛାତ ଉପରକୁ ସେପରି ଦୃଷ୍ଟିକ କି
ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ ହେ, ସେପରି ନ ଦିଶେ ବୋଲି କଣ ମୁଁ ମନା କରୁଛି ?
ତମେ ଜାଣି ଦୃଢ଼ବାଟା ଗୋଲ, ଚଟକା ନୁହେଁ । ଯେଉଁଠି
ଠିଆ ହୋଇ ଦେଖ, ଜଣାଯିବ, ସେପରି ଆକାଶଟା ଗୁରୁଆଡ଼ୁ
ଅସି ତଳେ ଲାଗି ଯାଇଛି । ଏହାକୁ ଦୃଢ଼ବାଟା କହନ୍ତି ।
ଦୂରକୁ ଗୁଲି ଗୁଲି ଗଲେ ସେ ମିଶିବା ସ୍ଥାନ ପୁଣି ଦୂରକୁ
ଦୃଢ଼ବାଟା ପରି ଦୃଷ୍ଟିକ । ଏହୁପରି କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଯାଅ ଦେଖିବ
ଶେଷରେ ଯେଉଁଠି ଯାଇଥିଲା ସେହିଠାରେ ପହଞ୍ଚିବ ।
ପୃଥିବୀରେ ଅନେକ ଦେଶ ଅଛି । ମହାଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଅସିବା,

ଅମେରକା, ରତ୍ନସେପ, ଅସିଅ । ଅମ ଘର ଅସିଅ ମହାଦେଶ
ମଧ୍ୟରେ, ଭାରତବର୍ଷ ଦେଶରେ, ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶରେ, ଗଞ୍ଜାମ
ଓଡ଼ିଶାରେ, ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ ଏବଂ ପୁରୀ ସେକ୍ଟରେ । ଅନୁମାନଙ୍କ
ରାଜାଙ୍କର ଏ ଗୃହ ମହାଦେଶରେ ରାଜ୍ୟ ଅଛି, ତେଣୁ ବହୁଳ
ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ନାହିଁ, ଅନ୍ଧ କେତେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ଦ୍ଵୀପ ଅଛି, ଭାର ସଂଖ୍ୟା ଅନେକ । ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ
ଅଛନ୍ତି, ଜୀବନ୍ତ ଅଛନ୍ତି । ଭୁଗୋଳ ବହୁ ପଡ଼ିଲେ ସେ ସବୁ
କଥା ଜାଣି ପାରିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସାହାବମାନେ କଣ ପୃଥିବୀର ସବୁ ମହାଦେଶକୁ ଯାବନ୍ତି ?

ସ୍ଵା—ହଁ ହେ, ପୃଥିବୀର ସବୁ ଅନ୍ଧ କନ୍ଦ ତାଙ୍କୁ ଜଣା । ସବୁ ଦେଶ
ମହାଦେଶକୁ ଯାଇ ଲୋକଙ୍କୁ ଜୟ କରୁଛନ୍ତି । ଦେଶ ବିଦେଶରୁ
ଶାନ୍ତ୍ୟାଦି ଅପଣା ଦେଶକୁ ନେଇଯାଉଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ
ପେଟ ଚନ୍ଦ୍ରା ବେଶୀ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କାହିଁକି ?

ସ୍ଵା—ଏମାନଙ୍କ ରାଜ୍ୟଟି ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ବେଶୀ । ତାଙ୍କ
ଦେଶରେ ବେଶୀ ଶାନ୍ତ୍ୟା ଜନିତ ମିଳେ ନାହିଁ, ଯାହାକି ଅଳ୍ପ
ମିଳେ, ସେଥିରେ ବର୍ଷକ ଚଳେ ନାହିଁ । କେବଳ ତିନିମାସ
ଚଳେ, ବାକି ୯ ମାସର ଶାନ୍ତ୍ୟା ବିଦେଶରୁ ନେଇ ଚଳନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଦେଶରୁ କିପରି ନିଅନ୍ତି ?

ସ୍ଵା—ଗୁଳିଗୁଳି କରି ଦରମା ନିଅନ୍ତି, ବେପାର ବଣିଜ କରି ଧନ
ନିଅନ୍ତି । ଦେଶରୁ, ବଜାରରେ ଯେତେ ମନୋହାରୀ ଜନିତ
ମିଳେ, ସେ ସବୁ ସେ ଦେଶରେ ତିଆରି ହୁଏ । ସେ ସବୁ ଅଣି
ଏ ଦେଶରେ ବହୁଳ; ଧାନ, ଗୁଡ଼ଳ, ଗହମ ପ୍ରଭୃତି ତାଙ୍କ
ଦେଶକୁ ନେଇଯାନ୍ତି । ଏମାନେ ବୁଦ୍ଧିବଳରେ କେତେ ନୂଆ

ଜିନିଷ ତଥାବ କରନ୍ତି । କେତେ ପ୍ରକାରକଳ ତଥାବ କରୁଛନ୍ତି । ମଟର ଦେଖ, ସାଇକଲ ଦେଖ, ଶୂନ୍ୟ ଜାହାଜ ଦେଖ । ସେମାନେ କଲ ସାହାଯ୍ୟରେ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ୁଛନ୍ତି, ଅକାଶରେ ଉଡ଼ୁଛନ୍ତି, ମ ସବୁ ବାଟ ଦିନକେ ଯାଉଛନ୍ତି, ରାତ୍ୟାଦି କେତେ କଥା । କେପାଇ ବର୍ଣ୍ଣିତ କରୁ କରୁ କେଉଁ କେଉଁ ଗୁଣରେ ରଜା ହୋଇ ବସିଯାଉଛନ୍ତି । ଗୁଣ ନେଲେ ତାକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ନାନା ଉପାୟ କରୁଛନ୍ତି । ଏ ପେଟ ତ ବଡ଼ ଜନ୍ତୁ, ଲୋକକୁ ନାନା ଛଟପଟରେ ପକାଉଛି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେମାନେ ଶେଢ଼ା ଦିଶୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେମାନେ ଅଣ୍ଟା ମୂଳରେ ରହନ୍ତି । ସେଠାରେ ଖଣ୍ଡେଜ ଉଣା, ଭାବ ଶୀତ, ବରଫ ପଡ଼େ, ତେଣୁ ତଳେ ବର୍ଣ୍ଣ ଧଳା । ହାତକୁ ଦି ଗୁରୁ ଘଣ୍ଟା ପାଣିରେ ଦୁଡ଼ାଇ ରଖ, ଶେଢ଼ା ଦେଖାଯିବ । ଖଣ୍ଡେଜ ଯେଉଁଠି ନ ପଡ଼ିବ, ସେଠାର ଜିନିଷ ଶେଢ଼ାଦେଖାଯିବ । ଯେଉଁ ଦେଖକୁ ଖଣ୍ଡେଜ ଯେତେ ବେଶୀ, ସେ ଦେଖ ଲୋକଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣ ତେତେ କଳା ବା ଖ୍ୟାମଳ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମ ଦେଖ ଲୋକେ ସେଠାକୁ ଗଲେ ଏଡ଼େ ଅଣ୍ଟାରେ ଚଳନ୍ତି କିପରି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହ, “ସେ ଦେଖେ ଯାଇ, ସେ ଫଳ ଖାଇ” ସେ ଦେଖକୁ ଗଲେ ସେ ଦେଖର ଶୁଦ୍ଧ ମାତ ଅନୁସାରେ ଚଳିବ । ସବୁଦିନ ଗରମ ଯୋଷାକ ପିନ୍ଧିବ, ସବୁଦିନେ ଗାଧୋଇବ ନାହିଁ । ସେ ଭଜା କଲ ସେ ମାଂସ ଖାଇବ, ମାଂସ ଖାଇଲେ ଦୁଇଟା ଗରମ ଥାଏ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେଠି ଦିଅଁ ଦେଖିଲ ଅଛି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେଠାରେ ଦେଖିଲ ଅଛି, ମାତ ଦିଅଁ ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କ

ଦେଉଳ ଅମ ଦେଉଳ ପର ନୁହେଁ; ତାଙ୍କ ଦେଉଳ ଗଢ଼ଣ
ଅଜ୍ଞା । ଘରପରି ଉପରକୁ ଦେଉଳ ଅଗପରି ଲେଖ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦେଉଳ ଅଛି, ଦିଅଁ ନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ମ ? ସେମାନେ
କାହାକୁ ପୂଜନ୍ତି, କଣ ଘରକୁ ପୂଜନ୍ତି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ସେମାନେ ନିରାକାର ପୂଜା କରନ୍ତି । ସେ ଘରେ
ରବିବାର ଦିନ ସମସ୍ତେ ଯାଇ କସନ୍ତି । ହାତ ଯେତେ, ଅଖି
ଚୁକି, ନିରାକାର ଈଶ୍ଵରଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଧର୍ମ ଅନୁସାରେ
ଦିଅଁ ନିରାକାର, ସେମାନେ ମୂର୍ତ୍ତିପୂଜା କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ପରି ଯେବେ ଦିଅଁ ନାହାନ୍ତି, ସେ କି ଧର୍ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମ ଜଗନ୍ନାଥ ଅମକୁ ବଡ଼, ତାଙ୍କ ଧର୍ମ ତାଙ୍କ ବଡ଼ । ଯେ
ଯାହା କହୁ, ସମସ୍ତେ ସେହି ପରମେଶ୍ଵରଙ୍କୁ ଡାକୁଛନ୍ତି । ମୂଳ ତ
ଏକ, ରାସ୍ତା ଅନେକ ଆଇପାରେ, ଯେଉଁ ରାସ୍ତାରେ ଗଲେ
ସେହି ଆନ ମୁଣ୍ଡରେ ପହଞ୍ଚିବ । ଯେତେ ଯେଉଁ ଅନ୍ତ ପାଣି
ଅନ୍ତ, ସେହି ଏକ ସମୁଦ୍ରରେ ପଡ଼ିଛି ତ । ଈଶ୍ଵରଙ୍କୁ ସାକାର
କହ ବା ନିରାକାର କହ, ଈଶ୍ଵରଙ୍କ ପୂଜା ତ କରବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ନୁହେଁ କଅଣ ? ଏତେ ମୂଲ୍ୟକ ତ ଅଛି ଅମେ ମାରପେ
କଅଣ ବୁଝିବୁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଜାଣିବା ଉଚିତ । ଅହେ, ପୁଅବାକି ଗୃହିଣୀ ଅମେ କେଡ଼େ,
ଅମଠାରୁ କେଡ଼େ ବଡ଼ ବଡ଼ ଧନୀ ଅଛନ୍ତି, କେତେ ବଡ଼ ବଡ଼
ପଣ୍ଡିତ ଅଛନ୍ତି, ଦେଖିଲେ ନିଜକୁ ଲଜ ମାଡ଼େ । ଅମେ କଅଣ
ରଙ୍ଗ କର ଦିଅସର ପଡ଼ି, ମନେ ମନେ ଭାରି ଗର୍ବ କରୁ;
କହୋ, ତା ଉପରକୁ ତା ଉପରକୁ କେତେ ପାହାଚ ଅଛି,
ଅମେ କେତେ ତଳେ । ଯେଉଁ ମଟରଗାଡ଼ ଦେଖୁଛ, ତାକୁ
ଯେ ତଥର କରନ୍ତି, ତାହା ମିନିଟକୁ ଲାଗେ ଟଙ୍କା ଅଧୁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମ ଦେଶରେ ପୁଣି ତ ଦାଢ଼ା ବର୍ଣ୍ଣ ଥିଲେ, ମୁନି ରଖିମାନେ ଥିଲେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ ଥିଲେ; ଅମ ଦେଶର ସେ କାଳ ବେଳେ ସେ ଦେଶ ଲୋକେ ଅସଭ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ଲୋକ ଥିଲେ । ଏବେ ସେ ସଭ୍ୟ; ଅମକୁ ଅସଭ୍ୟ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ସେ କାଳ ଗଲଣି, ଏବେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯାଇ ସେ ଦେଶରେ ବାସ କରୁଛନ୍ତି । ଅଗେ ଅମ ଦେଶରେ ଅମେ ଥିଲେ ରାଜା । ଅମ ଦେଶ ଧାନ ଗୁରୁଳ ଅମକୁ ବଢ଼ୁଥିଲା, ବିଦେଶକୁ ଜିନିଷ ଯାଉ ନ ଥିଲା, କି ବିଦେଶରୁ ଜିନିଷ ଆସୁ ନ ଥିଲା । ଏବେ ତ ଅଉ ହେକାଳ ପଶାଳ ନାହିଁ, ଏବେ ଅମ ଦେଶକୁ ଗୁରୁଅଡ଼ ବାଟ ପିଟିଛି । ପୁଅବାର ସବୁ ଦେଶର ଲୋକେ ଆସି ଅମ ଦେଶରୁ ଧନ ନେଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ଅମେ କେଉଁ ଦେଶରୁ କିଛି ଅଣି ପାରୁ ନ ଥାନ୍ତି । ଏବେ ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଅଣ୍ଟା ଭିଡ଼ି ଚଳିବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ଯହାର ବୁଦ୍ଧି କଳ ବେଶି, ସେ କହୁଛି । ସେମାନେ ଅମ ଦେଶକୁ ସେପରି ଆସୁଛନ୍ତି, ଅମ ଦେଶର ପିଲାଏ ସେହୁପରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶକୁ ଯାଇ, ୧୦ ପଡ଼ି, ନାନା ବିଦ୍ୟା ଶିଖି, ଅମ ଦେଶ ଅନ୍ୟ ଦେଶରୁ କିପରି ଧନ ଅଣି ପାରିବ, ସେପରି କରିବାକୁ ହେବ । ନ ହେଲେ ସେମାନେ ଅମକୁ ମାଡ଼ି ମକଗ ଦଳି ଦେବେ । ଅଉ ଦେଶକୁ ଘରକଣ୍ଡର ସାଉଦ ରଖିଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଜାଲମଣି ଗଲେ, ସେଠାରେ ପଡ଼ି ପାଶ କରି ଆସିଲେ, ଏଠାରେ ମେଜେଷ୍ଟର ଗୁରୁର ପାଇଲେ । ଏ ଗୁରୁର ସାହେବମାନେ ଯାଉଥିଲେ । ଅମ ଦେଶରେ ଯେପରି ପଡ଼ିବାକୁ ସୁଲ ନାହିଁ । ସେଠାରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଲେ, ସାହେବ ପଲକ ସଙ୍ଗେ ଟକର ଦେଇ ପାଶ କଲେ । ଏବେ ହାକିମ ହୋଇ

ବସିଲେ । ତାଙ୍କର କ'ଣ ବୟସ ବେଶି ? ବୟସ ମୋଟେ
 ବୋଡ଼ିଏ ବାରିଣି । ଓଡ଼ିଆ ପିଲା, ଅମ ଗାଁ ପାଖରେ ତାଙ୍କ
 ଘର । ଏଠୁ ବ. ଏ. ପାଖକଲେ ଅଠର ଉଣିଶି ବର୍ଷ ବୟସରେ,
 ଏଠୁ ସାହସ କରି ଗଲେ । ସାତ ସମ୍ବତ୍ସର ତେର ନଈ ପାର
 ହେଲେ ବିଲ୍ଲଭରେ ପଡ଼ିଲେ, ସେଠାରେ ପାଶ କଲେ,
 ଓଡ଼ିଶା, ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ନାମ ରଖିଲେ । ପୁଅ ଜନ୍ମ କରିବ ତ
 ଏହୁପରି ପୁଅ ଜନ୍ମ କରିବ । ଏବେ ତାଙ୍କୁ ଲେଟେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ
 ମନ୍ତ୍ରଛନ୍ତି । ମା ବାପଙ୍କ ମନ କୁଣ୍ଡେ । ଦେଶବାସୀଙ୍କ ମନ
 କୁଣ୍ଡେ ।

ନବମ ପରିଚ୍ଛେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—ମା ଠାରୁ ଦୁଧ ଖାଇବାବେଳୁ ପିଲାଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବ । ସେତେ
 ବୟସ ବଢ଼ୁଥିବ, ତେତେ ଶିକ୍ଷା ବଢ଼ୁଥିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ କି କଥା ମ, ଦୁଧ ଖାଇଲାବେଳୁ କିପରି ବହୁ ପଢ଼ିବ ମ ?
 ପିଲାଟା ଦୁଧ ଖାଇଲାବେଳୁ ପାଠ ପଢ଼ିବ କିପରି ? ତା ବୁଦ୍ଧି
 ବବେକ ହେଲେ ସିନା ପଢ଼ିବ ? ଅଉ କଣ ଦୁଧଖିଆ ପିଲାଟା
 ଗୁହାଣୀକି ପିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କଥାଟା ବେଶ୍ ବୁଝିଲ ଦେଖୁଛି ! ଆହେ, ଚାଲି କଣ
 ଗୁହାଣୀକି ଚଳେ ଶିକ୍ଷା ଦେବ ? ପିଲା କିପରି ଜାଣି, କୁମ୍ଭାର
 ଯେଉଁ ହାଣ୍ଡି ଗଡ଼େ ସେହୁପରି । କଥା ଥିବାବେଳେ ହାଣ୍ଡିକି
 ଯେପରି ଗଡ଼ିବା ଆକାର କରାକୁ ଗୁହାଣିକି ସେହୁପରି କରିବ ।
 ହାଣ୍ଡି ପୋଡ଼ା ସରିଲେ ତା ଉପରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟର
 ହୋଇ ପାରବ ନାହିଁ । ସେହୁପରି ପିଲାଦିନୁ ଯେପରି ଶିଖାଇବ,

ପିଲା ସେପରି ଶିଖିବ । ଅମ ଦେଶ ମାଲସେ ଏ କଥା ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ । ପିଲାକୁ ଗୋଲବସର କରି ଖରାପ କରନ୍ତି । ପିଲାଙ୍କୁ ନାନମିଛ କଥା କହି, ଭୟ ଦେଖାଇ, ଶାସନ କରନ୍ତି । ପଲରେ ପିଲାଙ୍କ ମନରେ ସେହି ଭର ଭୟ ରହିଯାଏ । ପିଲାମାନେ ମଧ୍ୟ ମିଛକଥା କହନ୍ତି । ଆଉ ବେଳେ ବଳି ପଡ଼ିଲେ, ପୁଣି ସୁଧାରାକୁ ଗଲେ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ କଥା ଅଛି—ସାନ ଦାନ୍ କାନ ବଢ଼ିଲେ ବଡ଼ ଦାନକୁ ନଡ଼ିଆ, ଯାହା ନାହିଁ ବାଜିବଲେ, ତାହା ନାହିଁ କାଳେ କାଳେ, ଲେଉଟି ଗୁଡ଼ କହୁଣୀକା ବୋହୁଗଲେ ଉପାୟ ନ ଥାଏ । ସାନ ସାନ ପିଲାଙ୍କୁ ଯାହା ଶିଖାଇଦେବ ସେ ଅତି ଚଞ୍ଚଳ ତାହା ଶିଖିବେ । ପିଲାଦିନୁ ଯେପରି ଭାବ ତାଙ୍କୁ ଦେବ, ସେମାନେ ସେହି ଭାବରେ ବଢ଼ିବେ । ଅନ୍ଧାର ଗୁଡ଼ୁଗୁଡ଼ୁ ଭୟ ଯାବତ୍ତୀବନ ପିଲା ମନରେ ଥାଏ । ଭଲ କଥା, ସାହସ କଥା, ବୀରତ୍ବ କଥା, ଧର୍ମକଥାମାନ ପିଲାଙ୍କ କାନରେ ବେଳେ ଧୁଁ ପଡ଼ିଲେ ସେମାନଙ୍କ ମନ ସେହି ଦିଗକୁ ଯିବ । ତେଣୁ ଦୁଧ ଦେଇ ଗୋଲ କଲ୍ ବେଳେ ମଧ୍ୟ ଭଲ କଥା କହି ଗୋଲ କରିବାକୁ ହେବ । ପିଲାଦିନୁ ଶୁଣି ଦେଇ, ବଡ଼ ଦାନକୁ ବାଉଥ ପିଟି କଲେ କଣ ହେବ ? ବାଉଥ ପିଟିରେ କିଛି ପଳ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଆଜ୍ଞା, ପିଲାଦିନୁ କପରି କଣ ଶିଖାଇବାକୁ ଦୁଧ କହୁଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଆଜ୍ଞା ପିଲାକୁ ଦୁଧ ଦେଲାବେଳେ, ଭାତ ଖାଉଲାବେଳେ, ଗୁଆଇଲାବେଳେ, ଉଠାଇଲାବେଳେ, ଅତୁଅ ହେଲେ, ବୁଝାଇଲାବେଳେ, ମା ମାନେ କେତେପ୍ରକାର ଗୀତ ବୋଲନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଯେଉଁ ଗୀତ ବୋଲନ୍ତି ସେ ଶୁଣିବାରେ କିଛି ଲଭି ନ ଥାଏ । ଅନର୍ଥକ ଗୀତ ବୋଲନ୍ତି । ଭଲ ଭଲ ଗୀତ ଗାଉଥିଲେ ପିଲା ମନରେ ଭଲ ଭାବ ହୁଅନ୍ତା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମକୁ ପାହା ଜଣାଥାଏ, ତାହା ବୋଲୁ । ଭଲ ଭଲ ଗୀତ
ଦେଉ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ତୁଅମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅଲଗା ଗୀତ, ପୁଅମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅଲଗା ଗୀତ
ହେବା ଅବଶ୍ୟକ ।

—ତୁଅମାନଙ୍କ ପାଇଁ—

ଉଠ ଲେ ଉଠ ଲେ ବାଲ୍ୟାଣି ମୋର ରାତି ପାହୁ ଖରା ପଡ଼ିଲଣି ।
ଅଧିକ ଶୋଇଲେ ଛୁଡ଼ି ପଳାଇବେ ତୋହଠାରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଠାକୁରାଣୀ ।
ତୁ ପରଧନ ଲେ ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ ହେବୁ ରାତି ଥାଉ ଉଠି ଖରାଦରେ ।
ବାସିଆଡ଼ିକ ତୁ ସାର ଦେଉଥିବୁ ନ କହୁବ କେହୁ ପଦେ ହେଲେ ।
ଘରକୁ ଘରଣୀ ହେବୁ ତୁ ଲେ ଧନ ଅଳସୋଇ ହେଲେ ଅସୁନ୍ଦର ।
ତୋ ଶାଶୁ ନଣନ୍ଦ ଚଢ଼ି ମରୁଥିବେ ନ ହେଲେ କାମରେ ଢଳୁଅର ।
ଦେବା ପୁଲସଣୀ ଘର ମାଲିକାଣୀ ଅନ୍ଧପୂର୍ଣ୍ଣା ମାଗୋ ହେବୁ ତୁ ।
ଶୋଷି ଶ୍ରେଣୀ ଦେଖି ଅଳ ଦେଉଥିବୁ ତଳେ ହେଲେ ନ ଶୁଣିବେ କେହୁ
ସୀତା ଦମୟନ୍ତୀ ସାବିତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସରସ୍ୱତୀ ପର ହେଲେ ।
ଜାରିବ ଭାରତ ଜାଗିବ ଉତ୍କଳ ଜାଗିବ ପୁଣି ଧରଣୀ ତଳେ ।

କିପାଇଁ ଅଜଣ ହେଉ ବାଲ୍ୟାଣି କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ଲୁହ ପାଏ ବହୁ ।
ଚନ୍ଦ୍ରମା ବନ୍ଦନ ହେଲଣି ମଳିନ କିପାଇଁ କାନ୍ଦୁ ଅଜଣ ହୋଇ ।
ଭଜର ପିଲାଙ୍କ ପରି ତୁ କାନ୍ଦୁ ଦେଖିଲେ ହସିବେ ଶେଷମାନେ ।
ପିଇ ଦେ ପିଇ ଦେ ଉଷୁ ଶାମୁକାଏ ପିଇଦେ ଅତି ହରଷମନେ ।
ପିଇ ଦେଏ ଦୁଧ ଖାଇ ଦେଏ ଭାତ ଦଉଡ଼ି ଧପଡ଼ି ଖେଳ ଖେଳ ।
ଡର ଉଡୁ ଛୁଡ଼ି କାମ କର ମା ଗୋ ଦେହରେ ହୋଇବ ବେଶୀ ବଳ ।

ମୋ ଗୁହବଦନି ଧନି ଗୁଣମଣି କାହିଁକି ମଲିନ ଗୁହମୁଖ ।
 ବାଞ୍ଛାଅଣୀ ପଛ ହେଉଛୁ କାହିଁକି ମନରେ କାହିଁକି ନାହିଁ ସୁଖ ।
 ଗୁହାଳୀକି ଯିବୁ ଜୀବଧନ ମୋର ପାଠ ପଢ଼ିବୁ ତୁ ମନ ଦେଇ ।
 ସରସଜ୍ଞ ପର ପଣ୍ଡିତା ହେବୁ ତୁ ଦିନ ନେବୁ ପ୍ରଭାତୁଣି ଗାଇ ।
 ଅଳପଣ୍ୟ ପର ଶୋଷୀ ଶ୍ରେଣୀ ଦେଖି ଦେବୁ ଅଳଦାନ ଗୁଣମୟୀ ।
 ଅତିଥୁ ସେବାରେ ଦେଇଥିବୁ ମନ ସେବୁ ନିଜେ ଉପାସେ ରହୁ ।

ନବମ ପରିଚ୍ଛେଦ ।

—ପ୍ରଥମ ପାଞ୍ଚ—

ଉଠ ରେ ଉଠ ରେ ବାସୁଧନ ମୋର ଭୟ ଅସିଲେଣି ଦିନମଣି ।
 ଦିନରେ ଶୋଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶୁଦ୍ଧପିତେ ପାଠପଢ଼ା ବେଳ ହୋଇଲଣି ।
 ସାଧୁପିଲା ଅସି ପାଠ ପଢ଼ିଲେଣି ତୋତେ ପୁଣି ଡାକି ଆସିଲଣି ।
 ନ ଗଲେ କଞ୍ଚଳ ହୋଇଲେ ଅବେଳ ତୋତେ ଶୁଦ୍ଧ ପଢ଼ିପିତେ ପୁଣି ।
 ନ କର ତୁ ମଠ ବେଗେ ପଢ଼ ପାଠ ଫାରେ କହୁବେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ।
 ଶୁଣି ମୋର ମନ କୁଣେ ହୋଇଯିବ ହେଲେ ତୁ ପଣ୍ଡିତ-ମଧ୍ୟ ଗଣ୍ୟ ।
 ବିଦ୍ୟାଠାରୁ କଲି କି ଅଛି ଭୂଷଣ ପୁରୁଷ ପ୍ରଥମ ଅରେ ଧନ ।
 ଜଗତରେ ପୂଜା ପାଇବୁ ପେଟେ ରେ ପାଠରେ ତୁ ବେଗେ ହେବ ମନ
 ରତର ବାଳକମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନ ଖେଳିବୁ କେଉଁ କାୟାମଣି ।
 ମନ ଦେଇ ପାଠ ପଢ଼ ଅରେ ଧନ ପରଶାସିବେ ସକଳେ ଶୁଣି ।

ଉଠ ଉଠ ବାବୁ ନ କର ତୁ ମଠ ଉଠ ରେ ଉଠ ରେ ବାସମଣି ।
 ପଢ଼ ବାର ଗାଥା ଶୁଣ ବାରକଥା ବାରଗୁଣେ ହୁଅ ଗୁଣମଣି ।

ବାର ସୁତ ତୁମ୍ଭ ବାବପର ହୋଇ କାମ କର ରେ ମୋ ବାୟାମଣୀ ।
 ଅଳସୁଆ ହୋଇ ଶୋଇ ରହ ନାହିଁ ହସିବେ ବରଣ ଏହା ଶୁଣି ।
 ତୋ ପ୍ରବଚନେ ଅରଜିଲେ ଯଶ କେତେ କେତେ ରାଜ୍ୟ ଥିଲେ ଜଣି ।
 ଗଙ୍ଗାଠାରୁ ଗୋଦାବରୀଯାଏ ଦେଶ ଥିଲା ଉତ୍କଳର ଧନମଣି ।
 ଉଡ଼ାକଣ ପୁଜା ବଜାଇଣ ବାଜା ବାର ଦର୍ପେ କମ୍ପାଇ ମେଦିନୀ ।
 ସେହୁ ବଂଶେ ତୋର ଜନମ କୁମର ପଛଘୁଞ୍ଚା ଦେବୁ ନାହିଁ ଶୁଣି ।
 ବାବର ଲକ୍ଷଣ ମାରିବ ମରବ ପଛଘୁଞ୍ଚାକୁ ସେ ମୁଣ୍ଡ ମଣି ।
 ସେହୁପରି କାମ କରିବୁ କୁମର ମୋ ବାଣିଜ୍ୟ ତଳେ ଧନମଣି ।

ଜନମି ଅଛୁ ତୁ ଓଡ଼ିଶା ଦେଶରେ ଓଡ଼ିଶା ତୋର ଜନମ-ଭୂଇଁ ।
 ଜନନୀ ଜଠରୁ ପଡ଼ିଲୁ ଯେକାଳେ ଅଗେ ତା ତୋଳରେ ଥିଲୁ ଶୋଇ
 ଜନନୀ ଜନମ-ଭୂଇଁ ତୋ ଦେବତା ସ୍ବରତରୁ ବଳି ପୁଣ୍ୟ ସ୍ଥାନ ।
 ବେଳ ପଡ଼ିଲେ ସେ ଦୁହଳ ପାଇଁ ଅନନ୍ଦରେ ଦେବୁ ତୋ ପରାଣ ।
 ଜନମଭୂଇଁର ପ୍ରତି ଧୂଳି କଣା ଅଟଇ ପବିତ୍ର ଶିରେ ଘେନ ।
 ସେହୁ ମାଟି ଦିଏ ତୋତେ ଅଳ୍ପ ମୁଠି ତାକୁ ନ ମଣିବୁ କେବେ ସାନ ।
 ଜନମ-ଭୂଇଁର ଯଶ ଗଜରବ ଶୁଣି ଫୁଲି ଉଠୁଥିବ ଶୁଭ ।
 ମୋ ଜନମ-ଭୂଇଁଠାରୁ କିଏ ବଡ଼ ଭାବି ଭାବି ନୋହୁ ଦିନରାତି ।
 ନିଜ ଦେଶ ଅଳ୍ପ ନିଜର ବସନ ନିଜ ଦେଶ ଯାହା ଯାହା ଦେବ ।
 ତାହା ଖାଇ ପିଇ ଦେଶହୀନ ପାଇଁ କାମ କଲେ ତୋର ଯଶ ହେବ ।
 କେବେହେଁ ନିରାଶ ନ ହେବୁ କୁମର ଅସାଧ୍ୟ କିଛିହିଁ ନାହିଁ ତୋର ।
 ମାନବ ଯା କରେ ତାହା କରପାରୁ ମନେ ନ ରଖିବୁ ତଳେ ଭର ।
 ହୁଅ ପାଦପଦ୍ମେ ଚିତ୍ତ ଦେଇଥିବୁ ବିଶ୍ବାସ ରଖି କରିବୁ କାମ ।
 ରାମ ନାମ ଧରି ବାର ହନୁମାନ ପାରାବାର ଡେଇଁ ଥିଲା ଜାଣି ।

ଏହିପରି ନାନା କଥା ପିଲାଦିନୁ କାନରେ ପକାଇଲେ ପିଲା ହୃଦୟରେ ସେ ସବୁ ଭାବ ଅଙ୍କିତ ହୋଇଯିବ । ବଡ଼ ହେଲା ଦିନକୁ ବହୁତ କଥା ଜାଣି ଥିବ । ପିଲା କାନ୍ଦିଲେ, ଅଳ୍ପ ହେଲେ ମାଆ ମାତା ମାରନ୍ତି, ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଗାଳି ମନ୍ଦ କରନ୍ତି । ଏହା ଅତି ଖରାପ ବ୍ୟବହାର । ଏପରି କଲେ ପିଲା ଖରାପ ହୁଏ । ପିଲାର ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ଅଭାବ ହୁଏ, ସେଥିଲାଗି ସେ କାନ୍ଦେ । ଅତି ପିଲାମାନେ କାନ୍ଦିବା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କିଛି ପ୍ରକାଶ କରୁପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସୁରଙ୍ଗ କେତେବେଳେ କେଉଁ କାନ୍ଦର କି ଅର୍ଥ ସେ କଥା ବୁଝି, ତାର ଅଭାବ ପୂରଣ କଲେ ସେ ଅନ୍ୟ କାନ୍ଦର ନାହିଁ, ତା ସୁଖରେ ସେ ଖେଳିବ । ମାରଧର କଲେ ପିଲାଏ ଗାଲୁଅ ଜିଦ୍‌ଖାର ହୁଅନ୍ତି, ଅନ୍ୟ କଥା ମାନନ୍ତି ନାହିଁ । କଥା କଥାକେ ଜବାବ ଦିଅନ୍ତି । ପିଲାଙ୍କୁ ଯାହା କହିବ ସେ ତାହା କହନ୍ତି । ତେଣୁ ପିଲାଙ୍କୁ ମନ୍ଦ କଥା କହିବ ନାହିଁ । ସେ ମନ୍ଦ କଥା ଶୁଣିଲେ ମନ୍ଦ କଥା କହିବ, ଡରାଣ କଥା ଶୁଣିଲେ ଡରାଣ, ସାହସ କଥା ଶୁଣିଲେ ସାହସୀ ହେବ, ବୀର କଥା ଶୁଣିଲେ ବୀର ହେବ; ପାଠ କଥା ଶୁଣିଲେ ପାଠ ଅଟକୁ ମନ୍ଦ ଯିବ । ପିଲାକୁ ଭଲ ମଣିଷ କରିବା ସହଜ କଥା ନୁହେଁ । ଗିଡ଼ିଲେ ଗିଡ଼ିଲେ, ବିରକ୍ତ ହେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ମନ ଅନନ୍ଦରେ କରିବାକୁ ହେବ । ସ୍ୱପ୍ନାର ପ୍ରତି ବିରକ୍ତ ହେଲେ ସ୍ୱପ୍ନାର ରୂପ ପ୍ରତି ବିରକ୍ତ ହେବ । ଘରେ ପିଲାହିଲେ ହେଲେ ତାଙ୍କ ଜଞ୍ଜାଳ ଅନନ୍ଦରେ ନ ସହ ବିରକ୍ତ ହେଲେ ଚଳିବ କିପରି ? ସବୁ ଅନନ୍ଦରେ କରି, ଫଳରେ ଅନନ୍ଦ ଲଭ କରିବ । ବିରକ୍ତ ହେଲେ ନିରାନ୍ତରରେ କାଳ ଯିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ଯାହା କହିଲ ସତ, ମାତ୍ର ଖାଲି କଣିମା ବାପକ ଦୋଷରୁ ପିଲା ଖରାପ ହୁଏ : ଯାହାର ଯେମନ୍ତ ସ୍ୱାସକ, ଗୁରୁ ବଚନେ କିସ ହେବ । ଏ କଥା ତ ଅଛି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କଥା ଅଛି “ଅଜ୍ଞାତ୍ୟନ୍ତ ଗୁଣାନ୍ ସର୍ବାନଂ ସ୍ଵର୍ଗାଦେ ମୁକ୍ତିବର୍ତ୍ତତେ
 ଅର୍ଥାତ୍ ସବୁଗୁଣକୁ ଅଜ୍ଞାନ କର ସ୍ଵର୍ଗର ମୁକ୍ତି କ୍ଷପରେ
 ବସେ । ଏ ତ ଗୋଟାଏ କାରଣ; ମାତ୍ର ଅଦୂର କଥା ଅଛି
 “ସ୍ଵସର୍ଗତା ଦୋଷଗୁଣା ଭବନ୍ତି ।” ସ୍ଵସର୍ଗ ହେତୁ ଦୋଷ-
 ଗୁଣମାନ ଜନ୍ମ ହୁଅନ୍ତି । ଯେପରି ସ୍ଵସର୍ଗରେ ରହିବ, ଯାହାଙ୍କ
 ସ୍ଵସର୍ଗରେ ରହିବ; ସେମାନଙ୍କ ଦୋଷ ଗୁଣ ପିଲା ଶିଖିବ ।
 ସେହି ହେତୁ ମା ବାପ ଯେପରି ପିଲାକୁ ବଢ଼ାଇବେ, ପିଲା
 ସେପରି ହେବ । ଅତି ଶିଶୁ ସମୟରୁ ଟିକ ଭଲ ହେବ ଏ କଥା
 ମାଆମାନେ ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ । ପୁତ୍ର କନ୍ୟାକୁ ଅତି ସ୍ନେହହେତୁ
 ଚେଲବସର କରନ୍ତି, ହେତୁ ହେଲେ ଭଲ କରକ ବୋଲି
 ମନବୋଧ କରନ୍ତି । ଫଳରେ ପିଲାଟା ସ୍ଵେଚ୍ଛାଗୁଣ ହୋଇ
 ପଡ଼େ । ପିଲା ଶରୀର ହେଲେ ଦୁଃଖ କରନ୍ତି; ମାତ୍ର ପିଲାକୁ
 ଭଲ ଟିକା ଦେବାକୁ ନହୁ ନିଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଯାହାଙ୍କ କି କାହାଙ୍କ ସା ନାହିଁ, ସେ ପୁଅକୁ କିପରି ପାଠ
 ପଢ଼ାଇବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ଖାଲି କଣ ଗୃହାଳୀ ସ୍କୁଲକୁ ଗଲେ ପିଲା ପଣ୍ଡିତ
 ହେବ ? ଘରେ ଶିକ୍ଷା ଦେବାପାଇଁ ତ ପରସା ଲାଗିବ ନାହିଁ ।
 ଘରେ ପିଲାଦିନୁ ଟିକା ଦେଲେ ରୋଗ ଭଲ ହେବ । ଯାହାର
 ଚରଣ ଭଲ ହେବ, ସେ ଭଲ ମନୁଷ୍ୟ ହେବ । ଭଲ ଚରଣକୁ
 ଲେକର ପ୍ରବୃତ୍ତ ଅଳଙ୍କାର । ସେଥିଲାଗି କଥା ଅଛି, “ଗୁଟଘର
 ପୁଅ ଗୁଟ, ଗୋଘର ପୁଅ ଗୋଟ” ଅର୍ଥାତ୍ ଘରେ ଯେପରି ଶିକ୍ଷା
 ପାଇବ ସେପରି ହେବ । ଯାହାର ଘର ଶିକ୍ଷା ଠିକ୍ ଖା ନାହିଁ,
 ଭଲ ସବୁ ଭୁଲ୍ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ପିଲା କପାଳେ ପାହା ଥିବ ତାହା ହେବ ନା କହୁଲେ କଣ ହେବ ? ଯାହାର ଗୁଣ ଥିବ ବଳେ ଫୁଟି ବାହାରିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ତମକୁ ଅରେ ଏ କପାଳ କଥା କହୁଥିଲି । କଲ କର୍ମତ କପାଳ, କପାଳ କଣ ଗଛରେ ପଡ଼ୁଛି ? ତମ ପୁଅଟି ତ ବେବଳ ତମର ନୁହେଁ—ସେ ଜାତିର ଜଣେ । ତା ଭଲ ମଦ ଉପରେ ଦେଶର, ଜାତିର ଭଲ ମଦ ନିର୍ଭର କରେ । ତମେ ସେହୁପରି ବେବଳ ପୁଅର ମାତା ନୁହ, ଦେଶର ମାତା । ଦେଶର ଭଲ, ମଦ, ଜାତିର ଭଲ, ମଦ ତମ ହାତରେ ନିର୍ଭର କରେ । ମାତାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଦେଶର ଗୁରୁ ଦାୟିତ୍ବ ଅଛି । ତମେ ମାତାମାନେ ସେ କଥା ବୁଝି ପୁଝି କାମ କରିବା ଉଚିତ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଆମ ହାତରେ କଣ ହେବ ମ ? ଆମେ ତ ହାଣ୍ଡିଶାଳ ଲୋକ, ଆମଦେଇ କି କଲ୍ଲତ ହେବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଆଗେ, ହାଣ୍ଡିଶାଳୁଟା କଣ ଖରାପ ସ୍ଥାନ କି ? ହାଣ୍ଡିଶାଳରେ ତ ମଣିଷର ଜୀବନ । ଖାଇଲେ ସିନା ଜୀବନ ରଖିବ ! ଆମ ଜୀବନ ରକ୍ଷା, ପଛେ ଅନ୍ୟ କଥା । ଭଗବାନ ତମମାନଙ୍କ ହାତେ ହାଣ୍ଡିଶାଳୁଟି ଦେଇ ଅନୁମୋଦିତ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ନିଜ ହସ୍ତରେ ଅଳ୍ପ ପାକକରି ଲୋକଙ୍କୁ ଚିତରଣ କଲବେଳେ ମନରେ କି ଅନନ୍ଦ ହେଉ ନ ଥିବ ! ସେହୁ ହାଣ୍ଡିଶାଳେ ତମେ ଯାହା କରିପାର, ସେଥିରେ ମଣିଷ ମଣିଷ ହେବ । ମା, ମାରିପ ଭଲ ଶିକ୍ଷା ଦେଲେ ମଣିଷ ମଣିଷ ହେବ । ହାଣ୍ଡିଶାଳ କୁମ୍ଭାରଶାଳ, ସେଠାରେ ହାଣ୍ଡିଗଡ଼ା କାମ ଭଲ ହୁଏ । ମାତା ଯେବେ ହାଣ୍ଡିଶାଳରେ ଥାଇ ପିଲାକୁ ଗଡ଼ି ଦେଇଥିବ, ତେବେ ସେ ଜଗତରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ହେବ । ପ୍ରଥମ କଥା ଜୀବନ

ରକ୍ଷା, ଖାଦ୍ୟପେୟ ଭଲ ହେଲେ ଯିଲେ ସୁସ୍ଥ ସକଳ ହେବ । ଖାଦ୍ୟ ଉପରେ ସୁସ୍ଥତା ଅଧିକାଂଶ ପରିମାଣରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଖାଦ୍ୟ ଦୋଷରୁ ନାନା ରୋଗ ଜନ୍ମେ । ଯିଲେ ଖାଦ୍ୟ ତ ମା ହାତରେ ! ଟିକ୍ ସମୟରେ ଖାଇବ, ଉଚିତ ପରିମାଣରେ ଖାଇବ, ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ସକଳକର ପଦାର୍ଥ ଖାଇବ, ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟ ଲାଗି ମାତା ଦାୟୀ । ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଭଲ ନ ହେଲେ କି ପାଠ ପଢ଼ିବ ? ନିଜପାଇଁ କଣ କରିପାରିବ ବା ଦେଶପାଇଁ କଣ କରିପାରିବ ରୋଗୀ ହେଲେ ତ ଅକାମୀ ହୋଇଯିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ରୋଗ ହେଲେ ଡାକ୍ତର, ବୈଦ୍ୟ ଔଷଧ ଦେବେ ସିନା, ଅମେ କଣ କରିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ. ମା ଯେବେ ରୋଗକଥା କିଛି ଜାଣିଥିବ ତେବେ ସବୁବେଳେ ବୈଦ୍ୟକୁ ଡାକିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ରୋଗ ନ ହେବ ଯେପରି, ସେପରି ଚେଷ୍ଟା ମା ହାତରେ । ଅନିୟମରେ ଚାଲିବା, ଅତ୍ୟଧିକ ଆହାର କରିବା, ଅସମୟରେ ଖାଇବା ହେତୁ ଅନେକ ରୋଗ ଜନ୍ମେ । ଏ ସବୁ ପ୍ରତି ମା ନଜର ଦେଲେ ରୋଗ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ନ ଥିବ । ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କର ମଣିଷମତ୍ତ ଏତେ ରୋଗ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କାର୍ତ୍ତିକ ମ ? ପଶୁ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି କଣ ମଣିଷର ବୁଦ୍ଧିଠାରୁ ବେଶୀ ? ମଣିଷ ତ ସବୁଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରାଣୀ, ତାର କାର୍ତ୍ତିକ ବେଶୀ ରୋଗ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ନିଜ ପ୍ରକୃତ ଅନୁସାରେ ଚଳନ୍ତି, ମଣିଷ ଅପଣା ବୁଦ୍ଧିରେ ଚଳେ । ମଣିଷର ବିଚାର କରିବାର କ୍ଷମତା ଅଛି । ଏ କାମ କରିବି କି ନ କରିବି, ଏ କାମ ଭଲ କି ମନ୍ଦ, ଏ ସବୁ ବିଚାର କରି ମନୁଷ୍ୟ ଚଳେ । ସ୍ବାକୁ କହନ୍ତି ସ୍ବାଧୀନତା

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହେଲେ ଖାଇବା ନ ଖାଇବା ମୋ ହାତର କଥା—
 ଖାଇଲେ ଖାଇଲି, ନ ଖାଇଲେ ନ ଖାଇଲି; ଭକ୍ତା କଲେ
 ଓଳିଏ ଉପାସେ ରହୁଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ପଶୁପକ୍ଷୀ ଏପରି ବିଚାର
 କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତ ଯାହା କରାଏ, ପଶୁପକ୍ଷୀ ତାହା
 କରନ୍ତି । ବିଚାର କରିବାର ସ୍ଵାଧୀନତା ସେମାନଙ୍କର ନାହିଁ ।
 ସ୍ଵାଧୀନତା ଯେଉଁଠି ଅଭ୍ୟାସର ସେଇଠି, ଅଭ୍ୟାସର ସେଉଁଠି
 ଦଣ୍ଡ ସେଇଠି । ରୋଗ କଣ କି ? ପ୍ରକୃତର ନିୟମ ନ ମାନି
 ଚଳିଲେ ସେହି ଦଣ୍ଡ ମିଳେ, ତାହାହିଁ ରୋଗ । ପଶୁପକ୍ଷୀ
 ପ୍ରକୃତ ଅନୁସାରେ ଯେତେବେଳେ ଅବଶ୍ୟକ ହୁଏ ଖାନ୍ତି,
 ଶୁଅନ୍ତି, ମାତ୍ର ମଣିଷ ଭକ୍ତା କଲେ ଖାଇବାବେଳେ ଗନ୍ଧିତ ଏ,
 ଶୋଇବା ବେଳେ ଗନ୍ଧିତାଏ । ମାତ୍ର ଦୋଷୁଦୋଷୁ ରାତ୍ର ପାହୁଗନ୍ଧ,
 ଗନ୍ଧ କରୁ କରୁ ଖାଇବା ବେଳେ ଗନ୍ଧିଗନ୍ଧ; ଏହିପରି ଅନେକ
 ନିୟମ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହୁଏ । ପ୍ରକୃତ ବିରୁଦ୍ଧରେ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ।
 ଫଳରେ ରୋଗ ହୁଏ, ଅସୁସ୍ଥତା ବଢ଼େ । ଅହାର, ନିଦ୍ରା, ଶ୍ରମ,
 ଜଳବାୟୁ ଏଗୁଡ଼ିକ ଶରୀରର ଉପକରଣ । ସୁଇଚ୍ଠ ଠିକ୍
 ସମୟରେ ଖାଇବା, ଠିକ୍ ସମୟରେ ଶୋଇବା ଯଦି ନିୟମରେ
 ନ ଚଳିଲେ ଦଣ୍ଡ ମିଳିବ । ଯେଉଁଠି ଧାରା ମାପିବେ ଖାଇବାକୁ
 ଦେବ । ଧାରା ବେଧାର ହେଲେ ଶରୀର ଅସୁସ୍ଥ ହେବ । ଖାଇବା
 ଦୋଷରୁ ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ହାଜା, କାନ୍ତି, ଶୂଳ ଭଦ୍ରାଦି ନାନା ପ୍ରକାର
 ପେଟର ବେଦନ ହୁଏ । ଖାଦ୍ୟ କ୍ରମର ହଜନ ହୁଏ ଜାଣି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମୁଁ ତା ଜାଣେ ଯେ ପେଟରେ ଅଗ୍ନି ଥାଏ । ଯାହା ଖାଇବ
 ତାହା ହଜନ ହୋଇଯାଏ । ଅଉ ଏଥିରେ ଅଧିକା କି ପାଠ
 ଅଛି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମୋଟା ମୋଟି ଅର୍ଥରେ ସେ କଥା ଠିକ୍, ମାତ୍ର ପେଟ ଭିତର ବିଦ୍ୟା ଯେ ଜାଣି ନ ଥିବ, ସେ ସହଜରେ କହୁ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏ ଶରୀର ବଡ଼ ଗୁପ୍ତ । କହନ୍ତି ପିଣ୍ଡ ବୁଝାଣି ସମାନ । ବୁଝାଣିରେ ଯାହା ଅଛି, ଏ ଛେଟିଆ ପିଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ସେ ସମସ୍ତ କଥା ଅଛି । ଦିବ୍ବ ଉପରୁ ଗମ, ବୈ, ମାଂସ ପ୍ରଭୃତି କାଢ଼ି-କେଲେ ଗୋଟିଏ ଭୟଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖାଯିବ—କେବଳ ଅସ୍ଥି କଳାଳମାଳ । ଏ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ଅସଂଖ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ର ଅଛି । ଘଣ୍ଟା ଭିତର କେବେ ଦେଖିଛ ? ମରୁ ଯନ୍ତ୍ରଯାକ ଏପରି ଖଞ୍ଜା ହୋଇ ବସିଛି ଯେ, ଥରେ ଗୁରୁ ମୋଡ଼ିଦେଲେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନଯାକେ ମନକୁ ଚଳୁଥିବ । ଗୁରୁ ଦେବାର ଅନିୟମ ହେଲେ, କିମ୍ବା କେ ପ୍ରଭୃତିରେ ଟଳି ପଡ଼ି ମଇଳା ହେଲେ ଯନ୍ତ୍ର ଖରାପ ହୁଏ—ଘଣ୍ଟା ଠିକ୍ ଗୁଲେ ନାହିଁ; ହୁଏତ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ । ଶାଦ୍ୟ ଶରୀର ଘଣ୍ଟାର ଗୁରୁ । ନିୟମିତ ଶାଦ୍ୟ ଖାଇଥିଲେ ଶରୀର ଚଳୁଥିବ । ଅମେ ଯାହା ଖାଇ ତାହାକୁ ଦାନ୍ତ ଚୋବାଏ । ଚୋବାଇବାବେଳେ ପାଟି ମଧ୍ୟରେ ଲଳ ବାହାରେ । ଶାଦ୍ୟ ସେହୁ ଲଳ ମଙ୍ଗେ ମିଶି କଣ୍ଠନଳୀ ବାଟେ ପେଟ ଭିତରକୁ ଯାଏ । ଶାଦ୍ୟ ଯାଇ ପାକସ୍ଥଳୀରେ ପହଞ୍ଚିଲାକୁ ସେଠାରେ ଅଉ ଏକ ପ୍ରକାର ଲଳ ବାହାର ସେ ଶାଦ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ମିଶେ । ଏହାକୁ ଜଂଗୁଗି କହନ୍ତି । ଏ ରସ ଶାଦ୍ୟକୁ ଧାବ କରାଯାଏ । ଗୁଳ୍ମ ଉପରେ ହାଣ୍ଡି କରି ତଳେ ନିଅଁ ଜଳୁଥାଏ । ନିଅଁ ଜଳିଲାକୁ ତାଳି, ଗୁଜଳ ସିଝେ, ଫୁଟେ, ଶେଷରେ ସିଝ ହୋଇଯାଏ । ସେହୁପରି ପାକସ୍ଥଳୀଟା ହାଣ୍ଡି, ଅଉ ଜଂଗୁଗି ନିଅଁ, ଶାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ତାଳି ଗୁଜଳ ପରି । ମନେକର ଭାଦ ଦରଫଟା କି ତନିପା ଫୁଟା ହୋଇଛି, ଅଉ

ଅରେ କଥା ଗୁଡ଼ିକ ପଚାରିଲି । ଫଳ କଣ ହେବ ? ଭାବ
ଅଧେ ସିଂହା, ଅଧେ କଥା । କିଏ ଦରୁଟି, କିଏ ଗୁଡ଼ିକିଆ, କିଏ
କଅଁଳ, କିଏ ନଢେଇ ହୋଇଯିବ । ସେହିପରି ପେଟରେ
ଖାଦ୍ୟ ଥାଇ ଅଜ ଥରେ ଖାଇଲେ ଏହିପରି ଫଳ ହୁଏ । ଆମ
ଦେଶ ମାମାନେ ଏ କଥା ଗୁଡ଼ିକ ନାହିଁ । ଯେତେ ପିଲା
କି ଯିଲା ତେବେ ଦୁନାଏ ଲୋଭ ଦିଅନ୍ତି । ମନେ କରନ୍ତି,
ବେଶି ବେଶି ଖାଇଦେଲେ ପିଲା ବଢ଼ି ପଡ଼ିବ : କିନ୍ତୁ ଫଳ
ଓଲଟା ହୁଏ । ପିଲାର ଅଜଣା ହୁଏ, ଅଗ୍ନିମାନ୍ୟ ହୁଏ । ଏଥିରୁ
ଦୃଶ୍ୟ ନାନାଶ୍ରେଣୀ ଜନ୍ମେ—ବୁଦ୍ଧି, ଜର, କାଶ, କଫ ଭଦ୍ରାଦି ।
ଦାନ୍ତ ନ ଗଠିବା ଯାଏ ଅତି ସାବଧାନରେ ଖାଦ୍ୟ ଦେବ ।
ଯେଉଁମାନେ ମା ଦୁଧ ଖାନ୍ତି ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କୁ ଗାଈଦୁଧ ବା
ଛେଳିଦୁଧ ଦେବ, ମହା ସେ ଦୁଧ ଯେପରି ଘନ ଅଜ୍ଞା ନ
ହୁଏ । ପିଲାର ହଜମ କରିବା ଅନୁସାରେ ତିନିଭାଗ ପାଣି
ଭାଗେ ଦୁଧ ବା ଅଧେ ପାଣି ଅଧେ ଦୁଧ ଦି ତିନି ଗୁଡ଼ିକ
ଅସିଲ ପରେ ଖାଇବାକୁ ଦେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ମା ଦୁଧରେ ପାଣି ମିଶା ଯାଏ ନାହିଁ । ସେ ଦୁଧ ବିନା
ଅଜ୍ଞାରେ କିପରି ପିଲା ଖାଏ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହ, ସେ ତ ଈଶ୍ବର-ଦତ୍ତ ଖାଦ୍ୟ । ପିଲାର ଜନ୍ମ ମୁହୂର୍ତ୍ତ
ମା ଥନରେ ଶିର ଥୁଆ ଯାଇଛି । ତିନି ଭାଗେ ପାଣି ଭାଗେ
ଗାଈଦୁଧ ମିଶିଲେ ଯେତେ ପତଳା ହେବ, ମା ଥନ ଶୀର
ତାଠାରୁ ପତଳା । ସେ ଦୁଧ ପିଲାର ବସୁଷବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ
ଘନ ହୋଇ ଅସେ । ପିଲା ସହଜରେ ହଜମ କରେ । ଯେତେ
ମାଙ୍କଠାରେ ଶୀର ନ ଥାଏ ବା ଅଳ୍ପ ଥାଏ ବା ଶ୍ରେଣୀ ସ୍ବଭାବ
ଜାତ ହେବା ହେତୁ ସେ ଶୀର ଦିଅଯାଏ ନାହିଁ, ତେବେ

ଗାଈଦୁଧ ପ୍ରଭୃତି ଅବଶ୍ୟକ ହୁଏ । ଗାଈ ନାଗୋଗୀ ହୋଇଥିବ,
 ବର୍ଷିକା ଦୁଧ ହୋଇଥିବ, ପଡ଼ିଆ ଗାଈଦୁଧ ହୋଇ ନ ଥିବ,
 ଏପରି ଦୁଧ ଦେବ । ପିଲଟି ସ୍ୱପ୍ନ ସକଳ ହୋଇ ମଣିଷ ହେବା
 ବଡ଼ ସହଜ କଥାଟିଏ ନୁହେଁ । ପିଲାପାଳିବା କାର୍ଯ୍ୟ ପର ଉପରେ
 ପକାଇଦେଇ ନିଜେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ବସିଲେ ଚଳିବ କିପରି ?
 ପରମଣିଷ ଏତେ ତହୁଁ ନେବା ସହଜ ନୁହେଁ । ଏ ସବୁ କାମ
 କ୍ଷମତାପତ୍ର ଦେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ, ସେପରି ଲୋକ ମିଳିବା
 ମଧ୍ୟ ସହଜ ନୁହେଁ । ଅମ ଦେଶରେ ସବୁ ମାଇପେ ଏହିପରି
 ବୁଝନ୍ତି, କାହା ମାଇପେ ଦେଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେବ । ଏତକ କଥା
 ମାମାନେ ଜଗନ୍ତି ନାହିଁ, ସାବଧାନ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଯେବେ
 ପିଲା ଦେହ ଶରୀର ହେଲା, ତେବେ ମହାବ୍ୟସ୍ତ, ଦୀର୍ଘ
 ଦେବତାଙ୍କୁ ଡକି, ବୈଦ୍ୟ ଡାକ୍ତରକୁ ଡକି, କେତେ ଖର୍ଚ୍ଚ
 ଭାର ସୀମା ନାହିଁ । ମାମାନେ ଅଶିକ୍ଷିତା, ଅମନସୋଗିନୀ
 ହେଲେ ଏ ସବୁ ଫଳ ମିଳେ । ପିଲାଙ୍କ ଦାନ୍ତ ଉଠିଲେ
 ପ୍ରତିଦିନ ଦାନ୍ତ ପରିଷ୍କାର କରାଯିବ । ଅପରିଷ୍କାର ରହିଲେ
 ଦାନ୍ତ ଶରୀର ହୁଏ, ସନ୍ଧ୍ୟା ମେଲା ହୁଏ, ଦାନ୍ତଗୋର ଜଳେ,
 ଦାନ୍ତର ଚୋବାଇବା ଶକ୍ତି କମିଯାଏ । ଦାନ୍ତ ଘୋରଶାର କାମ
 କରେ । ଘୋରଶାରେ ଯେପରି ସବୁ ଜିନିଷ ଯେଷା ଯାଏ,
 ଦାନ୍ତ ସେହିପରି ସବୁ ଜିନିଷ ଚୋବାଇ ପେଷିଦିଏ । ଯେଷଣା
 ଯନ୍ତ୍ରଟି ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ଥିବା ଅବଶ୍ୟକ । ସେଥିଭିତ୍ତି ପିଲାର
 ଦାନ୍ତ ପରିଷ୍କାର କରିବା ଉଚିତ । ପିଲାମାନଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଲାଗି
 ମାମାନେ ଦାୟୀ । ସେମାନେ ଖାଦ୍ୟ ବିଷୟରେ ସାବଧାନ ନ
 ହେଲେ ପିଲା ସ୍ୱପ୍ନ, ସକଳ ଓ ନାଗୋଗୀ ହେବନାହିଁ । ପିଲା
 ଯେତକି ହଜମ କରି ପାରନ୍ତି, ତାହା ଦେଖିବର ଦେବ ।

ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ଖାଇବାକୁ ଦେବ । ଅତି ସ୍ନେହରେ
ଯାହା ଭାହା ଦେବ ନାହିଁ । ସାହେବମାନେ ଏ ସବୁ ବିଷୟରେ
ବଡ଼ ଦୃଷ୍ଟିଆର । ସାହେବମାନଙ୍କ ଘରେ ଯେଉଁ ଧାଈମାନେ
ଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ଯିଲକୁ ବଡ଼ ସୁଦରଭାବରେ ପାଳନ୍ତି ।
ଅମ ଘର ଧାଈମାନେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଜନ୍ମ । ତାଙ୍କର ବା
ଦୋଷ କଣ ? ଅମ ଘର ମାଲିପେ ତ ସେହୁପରି; ଧାଈ
ଉପରେ ସବୁ ପକାଇ ଦେଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ । ପ୍ରଥମେ ମାଲିପେ ଏ
ସବୁ କଥା ଜାଣିବା ଅବଶ୍ୟକ । ମୁଁ ଦେଖିଛି, ସ୍ତ୍ରୀ ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟରେ
ଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ବିଷୟ ହେବା ଉଚିତ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଛି, ଅମେ ଯାହା ଖାତା ସେ କଣ ହୁଏ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଶବ୍ଦ ଯାହା ପାକସ୍ଥଳୀ-ହାଣ୍ଡିରେ ପଡ଼େ । ଜଠରୁ ତାକୁ
ପାକ କରେ । ଯଦି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିପାକ ହୋଇନାହିଁ, ତେବେ
ସାରଯାକ ରକ୍ତ ହୁଏ । ଅସାରଯାକ ମଳ ହୋଇ ବାହାର
ଯାଏ । ରକ୍ତରୁ ମାଂସ ହୁଏ । ମାଂସରୁ ଅସ୍ଥି, ଅସ୍ଥିରୁ ମେଦ
ଏବଂ ମେଦରୁ ଗୁଳି ହୁଏ । ରକ୍ତ ଏ ଦେହକୁ ଚଳାଏ । ରକ୍ତ
ଯିବା ଅସିବା ପାଇଁ କେତେ ନଳୀ, ପରନଳୀ ବଢ଼ିଛି । ଏହି
ବାଟ ଦେଇ ରକ୍ତ ସମସ୍ତ ଶରୀର ଭିତରକୁ ଯିବା ଅସିବା
କରେ । ତାକୁ ତଳେ ମସ୍ତିଷ୍କ ଅଛି । ମସ୍ତିଷ୍କ ମନୁଷ୍ୟେଣା ପରି,
ତା ଭିତରେ ଜାତୀୟ କୋମଳ ପଦାର୍ଥ ଅଛି, ତାକୁ ଦହ
କହନ୍ତି । ଏ ମସ୍ତିଷ୍କ ଟେଲିଗ୍ରାଫ ତାର ଯନ୍ତ୍ର ପରି । ଟେଲିଗ୍ରାଫ
ଯନ୍ତ୍ରରେ ହାତ ମାରିଦେବା ମାନ୍ଦିକେ ବହୁ ଦୂରକୁ ଶବ୍ଦର
ଗୁଲିଯାଏ । ସେହୁପରି ମସ୍ତିଷ୍କ-ଭାରଯନ୍ତ୍ର ଶରୀରର କେଉଁଠି
କି ଅଭାବ ସ୍ମୃତି ଜାଣିପାରେ ଏବଂ ତଦନ୍ତ୍ରାରେ ସେ ସ୍ଥାନକୁ
ରକ୍ତ ପଠାଇ ଅଭାବ ପୂରଣ କରେ । ଏ କଳ ତା ମନକୁ

ବୁଲୁଛି । ସେ ଯାହା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ
ଅନେକ ଯନ୍ତ୍ର ଅଛି । ପ୍ରତି ଯନ୍ତ୍ରର କାମ ଅଲଗା । କୌଣସି
ଜନିତ ଗୋଟି ଭିତରକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଅଙ୍ଗି-ତାଳର ଦେଖିବ,
ପରାସା କରବ, ଅଙ୍ଗିକ ରୁଚିଲେ ପାଟି ଭିତରକୁ ଯିବ । ନାକ
ସୃଷ୍ଟିକ, ଭଲ ବାସିଲେ ନେବ, ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ହେଲେ ପକାଇ ଦେବ ।
ଜିହ୍ଵା ସ୍ଵାଦୁ ବାସବ, ଭଲ ହେଲେ ଦାନ୍ତ ଗୋଟାଇବ, ଧାନ ଚଷ୍ମ
ପ୍ରଭୃତି ଥିଲେ ପକାଇ ଦେବ । ଭିତରକୁ ଗଲେ ଅସାର ପଦାର୍ଥ
ଯାକ ମଳ, ମୂତ୍ର, ଝାଳ, କାନଗଇ, ସିଙ୍ଗାଣି ପ୍ରଭୃତି ହୋଇ ବାହାର
ପଡ଼ିବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜନିତ ବାହାରବାପାର ଭଲ ଭଲ ବାଟ ଅଛି ।
ସବୁଠାରୁ ସାର ପଦାର୍ଥ ଭିତରେ ରହୁ ଶରୀରକୁ ପୁଷ୍ଟ କରବ ।
ଏ ଯେତେ କାମ ହେଉଛି ନିୟମରେ ବୁଲୁଛି । ଟିକିଏ ଅନିୟମ
ହେଲେ କଳ ବିଗିଡ଼ିବ । କଳ ବିଗିଡ଼ିଲେ ନାନା ରୋଗ ଜାତ
ହେବ । ଅଧିକାଂଶ ରୋଗ ଶାନ୍ତ୍ୟ ଦୋଷରୁ ହୁଏ । ଖାଇବା
ଶୋଇବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ବାଧା ହେଲେ ଅନିୟମ ହେବ ।

ଦଶମ ପରିଚ୍ଛେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଉ ହେ, ସେ ଦିନ କଣ ମହାହାର ପଡ଼ିଲେବେଳେ କହଲୁ,
ମା ହେଲେ ଦେବଳା ଦେବୀପର ହେବ । ଦେବଳାଦେବୀ କଣ
କରିଥିଲେ କି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦେବଳା ଦେବୀ ଜଣେ ଅଦର୍ଶମାତା । ସେ ଗୋଟିଏ ବିଧବା
ସ୍ତ୍ରୀ । ଜାତରେ ସନ୍ଧିୟା । ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର ସଞ୍ଜୟ । ପୁଅ
ବୋଲି ଗୋଟିଏ, ସଞ୍ଜୟ ଏକଇକି ବଳା । ପିତାଙ୍କୁ ହରାଇ
ସଞ୍ଜୟ ନିରାଶ୍ରୟ ହେଲା । ଭତି ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ଶତ୍ରୁ-

ଦ୍ଵାରା ଅଜାନ୍ତ ହେଲା । ସଞ୍ଜୁ କିନ୍ତୁ ସମୟ ଯୁଦ୍ଧ କରି ପାରୁନା
ହେଲା । ଯୁଦ୍ଧସେନାରୁ ପଳାଇ ଆସି ଶତ ଉପରେ ମୃତ ମାଡ଼
ଶୋଇଲା । ମାତା ଦେବଳା ଆସି ଦେଖନ୍ତି, ପୁଅ ଶୋଇ ରହିଛି,
ଯୁଦ୍ଧକୁ ଯାଇ ନାହିଁ । କ୍ଷତ୍ରିୟ ରମଣୀର ରକ୍ତ ଉଠିଉଠି ହେଲା ।
ସେ ପୁଅକୁ ଧକ୍କା ଲଗାଇ କହିଲେ—“ତୁ ଶୋଇ ରହିଛୁ ? ମୋ
ଗର୍ଭରେ ଜନ୍ମ ହୋଇ ତୁ ଏଡ଼େ କାପୁରୁଷ । ଶତ୍ରୁ ହସ୍ତାଧୀନ,
ତୁ କିପରି ସହୁଛୁ ! ମୋ କାନରେ ଶବ୍ଦର ଅନ୍ଧାର ପ୍ରବେଶ
କରୁଛି, ମୋତେ ସେ ଚିତ୍ତ ଦେଖା ଯାଉଛି ।”

ସ୍ତ୍ରୀ—ଆହା, ସେ ମାଆଟାର ମନ କେମନ୍ତ ଗୋ ! ଏକଇକି ବଳା
କିଶିକେସନ ପରି ଗୋଟିଏ ପୁଅ, ମା ହୋଇ କାୟମୁହଁକୁ
ପଠାଇ ଦେବାକୁ କମିତ କହୁଛି ଲେ । ରାଜ୍ୟ ନ ହେଲେ
ନାହିଁ, ଭିକା ମାଗି ଖାଇବ । ଯେ ଜନ୍ମ ଦେଇଛି; ସେ ମୁଠାଏ
ଖାଇବାକୁ ଦେବ ନାହିଁ ? ପ୍ରାଣ ଥିଲେ ସବୁ ଅଛି । ମାଆ
ହୋଇ ପୁଅକୁ ଯିବାକୁ ଯିବାକୁ କହିବାକୁ କିପରି ଜିଭ
ଲେଉଟିଲା ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ତୁମେ ହୋଇଥିଲେ ପୁଅକୁ ପେଡ଼ୀରେ ପକାଇ ଶିକାରେ ଉକୁଡ଼ି
ଦିଅନ୍ତୁ ପରା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମୁଁ ଦୁର୍ବ, ତୁମେ ଦୁଃଖ, କିଏ ଏ କଥା କରନ୍ତା ମ ? ମତେ ଖାଲି
କହୁଛି ନା ଆଉ କିଛି ଅଛି ? ତମେ କଣ ପୁଅକୁ କାୟମୁହଁକୁ
ଠେଲି ଦିଅନ୍ତୁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ମଣିଷ ଜନ୍ମିଛି, ଦିନେ ଅବଶ୍ୟ ମରବ । ଗାର ପରି
ମଲେ କିପରି, ଅଜ୍ଞ ଘରକଣରେ ବସି ମଞ୍ଚେ କିପରି ?
ଅକିକାଲି ବାବୁଙ୍କର ଯେତେ ଧନକ ଚମକ, ଗାଲ ଖୁରୁଡ଼ି,
କଥାଗୁଡ଼ିଆ, ବାହାଦୁରୀ ରତ୍ନାଦି ସେ ସବୁ ଖାଲି ମାରପକ

ଅଚେତେ, ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡା ଉପରେ । କଥା ଅଛି 'ଟାଣ କରଥାଏ
 ମାଲିପ ଅନେ, ଗୋଡ଼ ନ ପଡ଼ଇ ପାଇବ ଅଗେ' । ଅଳ୍ପକାଳ
 ପିଲାମାନେ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର । ସବୁ ଟାଣ କରୁଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର
 ଶତ୍ରୁକୁ ଦେଖିଲେ ହେଁସ ଘୋଡ଼ି ହୋଇ ଶୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି ।
 ଚରଣେ ଜାଣି ଚରଣେ କହନ୍ତି ବେଶି ପୁଣି, ମଫସଲିଆ
 ଲେକଙ୍କ ଅଗରେ କେତେ ଫୁଲଶିଆ କଥା କହନ୍ତି । ମନେ
 କରନ୍ତି ଅମକୁ କଣ ଏମାନେ ଚିନ୍ତା ପାରବେ ? ଲେକେ କିମେ
 ବୁଝିଲେଣି—ଏଗୁଡ଼ାକ ଅଜାଲ କୁସ୍ତାଶ୍ରୀ, ଦି ବଡ଼ାର
 ମୂଲ୍ୟ ନୁହନ୍ତି । ହଇ ହେ, ପଶୁ ପକ୍ଷୀମାନେ କଣ ପିଲା ଜନ୍ମ
 କରୁ ନାହାନ୍ତି କି ? ସେମାନେ କଣ ଖାଇ ପିଇ ବଞ୍ଚି ନାହାନ୍ତି
 କି ? ମଣିଷପିଲାଗୁଡ଼ିକ ଯେବେ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ପିଲାକପର ଖାଲି
 ଖାଇ ପିଇ ଶୋଇବେ, ତେବେ ମଣିଷ ପଶୁ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ
 କଣ ? ପୁଅ ଯେବେ ଗୁଣବାନ ନ ହେଲା, ତେବେ ସେ ପୁଅ
 ପୁଅ ନୁହେଁ । ନୀତିଶାସ୍ତ୍ର କହୁଛି ଗୁଣୀ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ଗଣନା
 ବେଳେ ଯେଉଁ ପୁଅ ନ ମରେ ଖଡ଼ ଗାଢ଼ ନ ପଡ଼ଲା, ସେ ମା
 ପୁତ୍ରବତୀ ନୁହେଁ । ସୁତରାଂ କେବଳ ପୁଅଟି ଯେନ କେନ
 ପ୍ରକାରେ ଜୀବନରେ ରହୁବ, ଶାଗ ଭାତ ମଠାଏ ଖାଇବ,
 ମରଣ ବେଳେ ମୁଖାଗ୍ନି ଦେବ, ଏତକ ହେଲେ ସେ କାମ
 ସରିଲା ତାହା ନୁହେଁ । ପୁଅ ଗୁଣବାନ ବାବ ହୋଇ ଯଶ ଶାନ୍ତି
 ଶେ ନ ପାରିଲେ ସେ ପୁଅ ପୁଅ ନୁହେଁ । ଭ୍ରମ ଅର୍ଜୁନ ଧର
 ପୁଅ ଥିଲେ, ତାଙ୍କ ନାମ ଅଜିଯାଏ କେବେ ଘୋଷ ହେଉବନ୍ତି ।
 ମନୁଷ୍ୟ ତ ଦିନେ ମରବ, ମାତ୍ର ସେ ମରଗଲେ ତାଙ୍କ ଗୁଣ
 ଗାଇ ଲେକେ ଶିରକାଳି ଘୋଷ ହେଉବେ, ସେହି ପୁଅ ପୁଅ,
 ସେହି ମାତା ମାତା । ବିଦୁଳା ପରି ମାତା ଥିଲେ ସଞ୍ଜୟ ପରି

ପୁଅ ଥିଲା । ଅଜିଯାଏ ମହାଭାରତ ସେମାନଙ୍କ ଗୁଣ ଗାଉଛି ।
 ଧନ୍ୟ ବିଦୁଳା ! ଧନ୍ୟ ସଞ୍ଜୟ ! ଭାରତ ରମଣୀମାନେ
 ବିଦୁଳାପରି ମାତା ନ ହେଲେ ଜାତୀୟ ଉନ୍ନତ ହେବ କିପରି ?
 ସବୁ ମାତାମାନଙ୍କୁ ଅଶ୍ରୁ ଭିଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ପୁଅମାନଙ୍କୁ
 ସେହୁପରି ଶୁଣିବେ ତାଳିବାକୁ ହେବ । କେବଳ ଶେଲବସର
 ମେଢ଼ା ଲଳେ ମାତାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଶେଷ ହେବ ନାହିଁ । ଅନେକ
 ଲୋକ ବିଚାରୁଛନ୍ତି, ପରଦା ଖୋଲିଦେଲେ ଭାରତ ଉଦ୍ଧାର
 ହେବ । କିଏ ବିଚାରୁଛି, ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ବାଧୀନତା ହେଲେ ଭାରତ
 ବୈଦୁଷ୍ୟ ପିବ । କିଏ ବିଚାରୁଛି, ଉପନ୍ୟାସ ପଢ଼ି ଦୋଳରେ
 ଶୋଇଲେ ଦେଶ ଉଦ୍ଧାର ହେବ । କିଏ ବିଚାରୁଛି, ବଧବାମାନେ
 ବବାହ ହେଲେ ଜାତି ଉଠି ବସିବ । କିଏ ବିଚାରୁଛି, ମାରପେ
 ବ, ଏ; ଏମ୍, ଏ, ପାଶ କଲେ ଦେଶ ଉଦ୍ଧାର ହେବ; ଇତ୍ୟାଦି
 ନାନା କଥା କଲ୍ଲିନା ଚାଲୁଛି । ଅଦର୍ଶ ମାତା, ଅଦର୍ଶ ଗୃହଣୀ
 ଅଦର୍ଶ ଚନ୍ଦ୍ରା କିପରି ହେବେ, ସେ କଥା କେହି ପାଞ୍ଚୁ ନାହିଁ ।
 ସୀତା, ସାବିତ୍ରୀ ପ୍ରଭୃତି ଏହି ଦେଶର ରମଣୀ । ବିଦୁଳା ଜଣେ
 ସେହି ପ୍ରାଚୀନ କାଳର ରମଣୀ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ପୁଅକୁ ଏପରି କହୁବାକୁ କିପରି ସତ ବଳିଲା ମ ?

ସ୍ବା—ତମେ ତ ତାଙ୍କ କଥା ସବୁ ଶୁଣି ନାହିଁ । ଶୁଣିଲେ ତମର
 ବୋଧହୁଏ ମୁର୍ତ୍ତୀ ହେବ । ସେ କହିଲେ, “ରେ କୁଳାଙ୍ଗାର
 ସଞ୍ଜୟ, ଏପରି ଖୋଇଛି, ଶବୁ ହସ୍ତଧାରିବେ ପିନା । ତୁ ମୋ ଗର୍ଭରେ
 ଏବଂ ପିତାଙ୍କ ଔରସରେ ଜନ୍ମ ହୋଇ ନାହିଁ । କେଉଁ
 ଅଜଣା ଦେଶରୁ ଅସିବୁ ? ତୋଠାରେ ଚୋଧ ନାହିଁ । ତୁ
 ନିର୍ବାଣି ପୁରୁଷପରି ନିରାଶ ହୋଇ ଶୋଇ ଶୋଇ ଦିନ କାଟୁଛୁ
 କାହିଁକି ? ଉଠ, ଜାଗ୍ରତ ହୋ, ବାଣି କର, ଆପଣାକୁ ସାଳ

ବୋଲି ଅପମାନ ଦେଲା । ଅଳ୍ପରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଉଛୁ କାହିଁକି ?
 ତର ଭୟ କଣ ? ନିର୍ଭୟ ଗିଞ୍ଜରେ ମଙ୍ଗଳକର କାର୍ଯ୍ୟ କର ।
 ରେ କାୟରୁପ, ଉଠ, ଶଯ୍ୟା ଡ୍ୟାଗ କର । ପରାଜିତା ହୋଇ
 କେତେ କାଳ ଶତ୍ରୁର ଆନନ୍ଦ ବର୍ଦ୍ଧନ କରୁ ? ମିତ୍ରପକ୍ଷ
 ଲୋକଙ୍କୁ କେତେକାଳ ଶୋକସାଗରରେ ବସାଇବୁ ? ଶ୍ରେଷ୍ଠିଆ
 ନଈ ଅଳ୍ପ ପାଣିରେ ପୂରିଯାଏ । ମୁଷା ଅଞ୍ଜଳି ଅଳ୍ପ ପଦାର୍ଥରେ
 ପୂରିଯାଏ । ଭାର୍ଯ୍ୟ ଲୋକ ଅଳ୍ପ ଲାଭରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୁଏ । ରେ, ଅଧମ
 ଯେପରି କୁକୁରକୁ ସାପ କାମୁଡ଼ିଲେ ସେ କେତେ ନିଃସନ୍ତୋଷ
 ହୁଏ ନାହିଁ, ସେପରି ଶତ୍ରୁଦ୍ୱାରା ପରାଜିତ ଅବସ୍ଥାରେ ମର
 ନା, ଅପଣା କଳ ବିକ୍ରମ ତେଜ ପ୍ରକାଶ କର । ତୋର
 କେହି ସାହାଯ୍ୟ ହୁଅନ୍ତୁ ବା ନ ହୁଅନ୍ତୁ, ଜିନେ ଅସ୍ତ୍ରା ଭଞ୍ଜ
 ଶତ୍ରୁ ସଙ୍ଗେ ଲଢ଼ିବା ତୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।”

ସ୍ତ୍ରୀ—ସଞ୍ଜୟ ଏ କଥା ଶୁଣି କଣ କହୁଛ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କିଛି କହୁଛ ନାହିଁ । ଗାରରେ ପଡ଼ିଥାଏ । ବିଭୁଜା ପୁଣି
 ଉଚ୍ଛ୍ୱାସରେ କହୁଲେ—

“ଶୋଭକୁ କପାଳ ମଳ ସାପ ପର ।
 ଶୁଭ ନାହିଁ କରେ ଅର ଉତ୍ତର ଭେଦ ।
 ଅଶ୍ୱା ଭଞ୍ଜ ଅଶ୍ୱେ ରଣସେନେ ପଣ ।
 ସୁକରମ ପଳେ ଜିଣି ରଣ ଯଶ ।
 ମଧ୍ୟ ରପାୟୁ ଅଟେ ସିନା ସନ୍ଧ ।
 ଅଧମ ରପାୟୁ ଅଟେ ଭେଦ ବୁଦ୍ଧି ।
 ସବୁଠାରୁ ନୀଚ ଅଟଇଟି ଦାନ ।
 ନ କର ମାନସ କରକ ଏମାନ ।

ସବୁଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉପାୟଟି ଦନ୍ତ ।
 ସାର କର ତାକୁ ନହ ଲକ୍ଷ୍ମୀଚକ୍ର ।
 କ୍ଷଣେ ହେଲେ ଜଳି ଉଠରେ ସନ୍ତାନ ।
 କୁହୁଲି ନ ରହେ ତୁଷ ଅଗ୍ନି ସମ ।
 ଅତି ପରଚକ୍ର ଅତି ମୁଦୁ ସୁତ ।
 ଶୁକା ଘରେ ନ ଜନମୁ କଦାଚିତ ।
 କରମ କରେ ଯେ ରଣସେନେ ଯାର ।
 ଧରମ ରଣରୁ ମୁକତ ଲଭଇ ।
 ଲଭ ହୁଏ ତାର ସକଳ କଲ୍ୟାଣ ।
 ଲଭ ଲେକସାନ ମଣେ ସେ ସମାନ ।
 ତେଜି ଧନ ଅଶ୍ୱା ଯଶ ଲଭ ଅଶେ ।
 ଯଥାଶକ୍ତ କର୍ମ କରେ ନିରଳସେ ।
 ହେ ପୁତ୍ର ଯେବେ ତୁ ଗୁହ୍ୟ ସନ୍ତାନ ।
 ଦେଖାଅ ଦେଖାଅ ନିଜ ଶାରପଣ ।
 ନାହିଁ ଯେବେ ତୋର ଏସନ ଶକ୍ତି ।
 ତେଜିଲେ ପରାଣ ହେବ ସଦାକ୍ଷ ।
 ଧରମକୁ ଗୁପ୍ତ ରହୁଲେ ଜାଣିତ ।
 ଅଜ୍ଞାନତ ବାନା ଉଡ଼ିବ ତୁରନ୍ତ ।
 ମରଯିବା ଭଲ କି କାର୍ଯ୍ୟ ଜାଣିନେ ।
 କେଉଁ ଅଶେ ଅର ରହୁବୁ ତୁ କ୍ଷଣେ ।
 ରେ କ୍ଳୀବ ଅକାଳ-କୁସ୍ମାନ୍ତ ସନ୍ତାନ ।
 ଭଜିଛୁ ବନାଶ ତୋ କାରତମାନ ।
 ହରାବୁ ଶତ୍ରୁ ହରାବୁ ଧନ ।
 ମନୋବାସ୍ତାମାନ ଭଜିଛୁ ମଲିନ ।

ବେଙ୍ଗ ଲଭ ଅଣେ ଜୀବନ ଧାରଣ ।
 କର ରହୁଛୁ ତୁ ଅଧମ ସନ୍ତାନ ।
 ଥିବ ଯାବ ବୁଦ୍ଧି ହେଲେହେଁ ପତନ ।
 ପଞ୍ଚବ ବଲ୍ଲଭ ବେଦ ଧର ଜାଣି ॥
 ବଢ଼ାଇ ଦିଗୁଣ ଉତ୍ସାହ ଉଦ୍ୟମ ।
 ସହସ୍ର ଗୁଣରେ କର ତୁ ଉଦ୍ୟମ ।
 ତୋର ଦୋଷେ ତୋର କୁଳ ଯିବ ନାଶ ।
 ଉଦ୍ଧର ଏ କୁଳ ବାଦ ତୁ ସାହସ ।
 ଯାହାର କାରତ ଚରିତ ମହତ ।
 ନ ଦୋଷେ ଏ ଲୋକ ମଣି ଅଦଭୁତ ।
 ନୁହେଁ ସେ ପୁରୁଷ ଅଥବା ରମଣୀ ।
 ନ ଗଣେ କେ ତାକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତୁଲେ ପୁଣି ।
 ଅର୍ଥଲଭ ବିଦ୍ୟା ତପ ଦାନ ସତ୍ୟ ।
 ଭୂଷଣେ ଭୂଷିତ ନ ହୁଏ ଯେ ସୁତ ।
 ମାତାର ସେ ସୁତ ଅଟେ ସିନା ମଳ ।
 ତାର ଜନମରେ କିଛି ନାହିଁ ଫଳ ।
 ବିଦ୍ୟା ତପ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ବିନୟ ।
 ବଳେ ଯେ ଅନକୁ ସ୍ୱର୍ଗରେ ଜଣିମ ।
 ସେହୁ ଏକା ସିନା ପୁରୁଷ ଉତ୍ତମ ।
 ଅନ କାପୁରୁଷ ମୁରୁଖ ଅଧମ ।
 ଶ୍ରେଷ୍ଠାରୁ ବଳି ନାହିଁ ସ୍ଥାନବୃତ୍ତ ।
 ଧରି ଲଭୁଛୁ କି ସ୍ୱର୍ଗାର କାରତ ।
 ଶତ, ହସେ ଶୁଣି ଯାହାର ଚରିତ ।
 ଲୋକ ସମାଜରେ ଯେହୁ ଅବହେତ ।

ଯାର ନାହିଁ ଶକ୍ତି ନିଜ ବାହୁ ପିଟି ।
 ଖାଇବ ପିନ୍ଧିବ ଅରଜିବ ରୁଟି ।
 ନୀଚସେବ ଅଶ୍ରେ କରି ନିଏ ଦିନ ।
 ନାହିଁ ବଳବାଣୀ ନାହିଁ ପରାଧମ ।
 ଏପରି ସନ୍ତାନ ହୋଇଲେ ଜନମ ।
 ବହୁବରଗର ସୁଖ ଭଜେ ଲୁନ ।
 ଜାଣୁଛି ଏ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକା ନିୟତ ।
 ସକଳ ସମ୍ପଦ ହରାଇବୁ ତୁ ତ ।
 ଦାନ ଶ୍ରବେ କାଳ କରିଯିବ ପ୍ରାଣ ।
 ଦେଖୁଛି ମୁଁ ତା ନ ମିଳିବ ଅଳ ।
 ରେ ପୁତ୍ର ମୋ ଗର୍ଭେ ଜନମିଲୁ ତୁହୁ ।
 ଅମଙ୍ଗଳକାରୀ କୁଳନାଶ ପାଇଁ ।
 କଳିରୂପେ ହୋଇଅଛୁ ଅବତାର ।
 ନାଶିଲୁ ତୁ କୁଳ ଅଧମ କୁମର ।
 ନିଦାବିଷ୍ଣୁ ପରି କାଟିଲେ ତୁ ଦିନ ।
 ନ ଘୋଷିବେ ଶୁଭେ କେହୁ ତୋର ନାମ ।
 ରମଣୀକ ପରି କାଳ କାଟୁ ତୁହୁ ।
 ଧୂବ ତୋ ଜନମ ନ ମଲ୍ଲ କିପାଇଁ ।
 ଲୁହାଠାରୁ ବଳ ଟାଣି କରି ମନ ।
 ହିତପରି ଭଣେ ଦେଖାଅ ବିଦମ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ କଥା ଶୁଣି ସଜ୍ଜୁ କଣ କହିଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ କହିଲା, “ହରି ଯେ ମା, ତୁ ଯାହା କହିଲୁ ସତ । ମୁଁ ସୁଦ୍ଧ
 କରିବାକୁ ଯିବି । ଯୁଦ୍ଧରେ ମରିବି । ମୁଁ ତ ମଲ୍ଲେ ଗଲା । ତୁ ତ

ଅଉ ମତେ ଦେଖିବୁ ନାହିଁ ! ତୋର ଅଉ ଅଳଙ୍କାର, ସ୍ତ୍ରୋତ-
ରାଜ୍ୟ, ପୃଥ୍ବୀରୁ କି ପ୍ରୟୋଜନ ?”

ସ୍ତ୍ରୀ—ପୁଅର ଏ କଥା ଶୁଣି ମା ମନ କିନ୍ତୁ ବଦଳିଲା ଭଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ତ ତୁମ ପରି ମା ହୁଏନି । ସେ କହୁଲେ, “ଅଗ୍ନେ ପୁଅ,
ମୁଁ ମୃତ୍ୟୁ ଜାଣିଛି, ଦିନେ ମରବ । ଯେ ନିଶରେ ହାତ ପକାଇ
ମରି ନ ପାରିଲା ତା ଜୀବନକୁ ଧୂକ୍—ଶତଧୂକ୍ । ସିଂହ ପରି
କାଳ କାଟି ମରି ପାରିଲେ ଭଲ । ଘୃଷ୍ଣପରି କେତେ ଲୋକ
କାଳ କାଟୁନାହାନ୍ତି କି ? ଯେ ଲୋକ ଅପଣା ବାହା ପିଟି ପେଟ
ପୋଷି ନ ପାରିଲା, ଯେ ପରିକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ଅଳସ୍ୟରେ
ଦିନ କଟାଇଲା, ତାର ଜୀବନର କି ମୂଲ୍ୟ ଅଛି ? ଫଳତଃ
ଛେ ପରି ଯାହା ବାହୁ ଗୁଣ୍ଠାତଳେ ବହୁତ ଲୋକ ଅଶ୍ରୁ ନେଇ
ନ ପାରିଲେ, ସେପରି କୁଳାଙ୍ଗାର ପୁଅ ଥାଇ କି ଲଭୁ, ନ ଥିଲେ
କି କ୍ଷତି ? ପରଲୋକେ ହୋ ନା, ଅପଣା ବିକ୍ରମ ଦେଖା ।
ଯାହାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ ତାକୁ ସମସ୍ତେ ଗୁଡ଼ିଆ । ତୁ ପରାଜିତ
କାପୁରୁଷ ପରି ଶୋଇଲେ ଲୋକେ ତେଜେ ଅତି ଘୃଣା ମନେ
କରିବେ । ତୁ ଶସ୍ତ୍ରୀୟ ସନ୍ତାନ ! ଶସ୍ତ୍ରୀୟ ନିଜ ବାହୁ ବଳରେ
ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରି ନ ପାରିଲେ ଗୌର ବୋଲି ଲୋକରେ
ବିଦିତ ହୁଏ । ମୋ କଥା ତୋତେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଲାଗୁ ନ ଥିବ । ସିନ୍ଧୁ
ରାଜା ଅମର ଅଜର ନୁହେଁ । ତତେ ଏପରି ଦେଖିଲେ ତୋ
ମେ ଲୋକଙ୍କ ବଳ ସାହସ କମିଯିବ । ସେମାନେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ
ତେଜେ ଗୁଣ୍ଠାତଳେ ପଡ଼ିଯିବେ । ପ୍ରଜାମାନେ ସିନ୍ଧୁ ରାଜା ପ୍ରତି
ସମ୍ମୁଖ ହୁଏନି, ମାତ୍ର ଦେଖୁଛନ୍ତି ତୁ ଦୁର୍ବଳ, କାପୁରୁଷ, ତୋ
ହାତରେ କିଛି କାମ ହେବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନେ
ସିନ୍ଧୁରାଜା ପରି ଗୁଡ଼ିଆ ନାହାନ୍ତି । ଶୀଘ୍ର ଗିରି ଦୁର୍ଗକୁ ଯା;

ଦେଠାରେ ହେଁ ଶହର କେଉଁଠି ଦୁର୍ବଳତା ଅଛି ଅନୁସନ୍ଧାନ
 କର । ତୋର ନାମ ସଞ୍ଜୟ । କାହିଁ ତୋ ନାମର ତ ସାର୍ଥକତା
 କିଛି ଦେଖି ନାହିଁ । ତୋ ନାମର ସାର୍ଥକତା କର । ତୋ
 ପିଲାବେଳେ ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତୋ କପାଳ ଦେଖି କହିଥିଲେ; ତୁ
 ପ୍ରଥମେ ବସନ୍ତରେ ଫୁଟୁ, ଫୁଟୁ ତୋର ଶର ଶ୍ରାବ୍ୟ ଡେଇଁବ ।
 ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ କଥା ମୋ ମନେ ପଡ଼ିଛି । ମୁଁ ଅଣା କରୁଛି
 ତୋର ଜୟ ହେବ । ହେ ପୁତ୍ର ! ଯାହାର ବେଳକର ଶ୍ରେତନ
 ସାମଗ୍ରୀ ବିପାର୍ଜନ କରିବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ, ତା'ଠାରୁ ବଳି ଘ୍ନନ
 ଅଧିକ ଲୋକ ଅତି କିଏ ଅଛି ? ଦରିଦ୍ରତା ଏକପ୍ରକାର ମୃତ୍ୟୁ ।
 ପତି ପୁତ୍ରର ନିଧନ ଅପେକ୍ଷା ଦରିଦ୍ରତା ଅଦୂର ଦୁଃଖ ଦିଏ ।
 ମୁଁ କାଲି ରାଜରାଣୀ ଥିଲି ତୁ ରାଜପୁତ୍ର ଥିଲୁ, କେତେ ଶ୍ରେୟ
 ବିଳାସରେ ଦିନ କଟାଇଛୁ—ଅଜ୍ଞି ଯେବେ ତୋ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଶ୍ରେ-
 ଲଗା ଫିରାର ନ ପାରିବୁ, ତେ ମୁଁଠାଏ ଖାଇବାକୁ ନ ଦେବୁ,
 ତୋର ଜୀବନ ଧାରଣ କରିବା ବୃଥା ହେବ ନାହିଁକି ? ତୋର
 ଏ ଘ୍ନନ ଅବସ୍ଥା ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଦାସ ଦାସୀ ଚାଲିଯିବେ ।
 ପୁରୋହିତ ଅର୍ଘ୍ୟ ଫୁଟେ ତୋ କର୍ଣ୍ଣରେ ମନ ଦେବେ ନାହିଁ ।
 ସେମାନେ ତୋତେ କାହିଁକି ଖାତର କରିବେ ? ତୋଠାରୁ
 ଫରସ୍ତ ଯାଜ୍ଞର ଅଣ ନାହିଁ । ପାଉଥିଲେ—ସେବାରେ
 ହାଜର ଥିଲେ; ଏବେ ଦଣ୍ଡବତ ହେବେ ନାହିଁ । ଏପରି
 ଅବସ୍ଥାରେ ବଞ୍ଚିରହିବା କି ପ୍ରୟୋଜନ ? ତୋର ପତ୍ନୀ ଯଶ;
 ପୁତ୍ର ଧନ, ପୁତ୍ର ସମ୍ପତ୍ତି ନ ଦେଖିବାଯାଏ ମୁଁ ଶାନ୍ତିରେ ରହି-
 ପାରିବି ନାହିଁ । କାଲି କିଏ ଅସି କିଛି ମାଗିଲେ 'ନା' ବୋଲି
 କେମିତି କହିବ ? କେବେ ପରର ଅଜ୍ଞାବାସ ହୋଇ ନାହିଁ,
 କାହାକୁ କେବେ 'ନା' କହି ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅତି ଜଣକୁ

ଅଶ୍ରୁ କରି ପେଟ ପାଲଟି, ଏପରି ପ୍ରାଣ ମୁଁ କେବେ ଧାରଣ
କରି ରହୁ ପାରିବି ନାହିଁ । ପରଘରେ ଘୃତାଳ ମିଳିଲେ ମଧ୍ୟ
ଯୋଗାଏ ନାହିଁ । ପର ଓଳିତଲେ ରହୁ ପର ନାକ ଛୁଞ୍ଚିବା
ତାନ ଛୁଞ୍ଚିବା ସହ ପେଟ ପାଲଟି ଅପେକ୍ଷା ମରଯିବା ଭଲ ।
ବିନା ପରିଶ୍ରମରେ ଅନ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଯେଉଁମାନେ
ଚଳନ୍ତି, ମେମାନେ ନିତାନ୍ତ ଅଧମ । ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁ ଚାହିଁଲେ
ଅମଙ୍ଗଳ । ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସାଥୀ ହେଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗୁଡ଼ିଆନ୍ତି ।
କ୍ଷତ୍ରିୟ ସନ୍ତାନ କେବେ କାହା ନିକଟରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଏ ନାହିଁ ।
କାଜିରଥ କାଠି ଭାଙ୍ଗିଯିବ ପଛକେ ଲଢ଼ିବ ନାହିଁ । ପାପାସ୍ତ୍ରୀ-
ମାନଙ୍କର ଦଣ୍ଡବିଧାନ କ୍ଷତ୍ରିୟର କାର୍ଯ୍ୟ । ଭାତହେବା
ବାପୁରୁଷତା ।”

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ କଥା ତ ସଞ୍ଜୁଷ୍ଟ ଦିହରେ ଗଲି ଯାଇଥିବ, ସେ କଣ ବହୁଲ
ଭଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ କହିଲା, “ମା ! ତୋର ହୃଦୟ କଣ ପାଷାଣରେ ଗଢ଼ା
ହୋଇଛି ? ନା ଲୁହାରେ ଗଢ଼ା ହୋଇଛି ? ବଧାତା କଣ ତୋ
ହୃଦୟ-ମନ୍ଦିରରେ ଧାନେ ହେଲେ କରୁଣା କଥା ରଖି
ନାହାନ୍ତି ? ଓଃ, କ୍ଷତ୍ରିୟଧର୍ମ କି କଠୋର !

“ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର ତୋର ଲୋ ଜନନୀ,
ମୋ ବିନୁ ଅନ କେ ନାହିଁ,

କିପରି ଜନନୀ ! କହୁଛୁ ମତେ ଲୋ
ସମର କରିବା ପାଇଁ ।

ରଣ କ୍ଷେତ୍ରେ ଯାଇ ପଶିବ ଜନନୀ,
ସମରେ ହେଲେ ନିହତ,

କିପରି ତୋ ହୃଦ ସହର ଜନନୀ,
ନ ହେବୁ ବିଲେ ମଞ୍ଜିତ ?

ମୋ ମନ୍ଦ ବାରିଆ ପାଇଲ ବେଳେ ଲେ

ତାଳିବୁ ନାହିଁ କି ଲହ ?

ଧନ ଅଭରଣ ଶ୍ରେୟଶ୍ଚ ସୁଖ

ଦେନି କି ବଞ୍ଚୁ କହ ?

ମାତା ହୋଇ ପରମାତା ପରି ମୋତେ

କହୁଛୁ କରବି ରଣ,

କି ସୁଖ ଲଭୁଛୁ କହ ଲେ ଜନନି,

ହୋଇଲେ ମୋର ମରଣ ।”

ସ୍ତ୍ରୀ—(ଲହ ପେଟୁ ପୋଟୁ) ଅହା, ପିଲାଟା କଥା ଶୁଣି ତ ଗୁଡ଼ି
ପାଟି ଯାଉଛି । ଏ କଥା ଶୁଣି ବିଦୁଳା କଣ କହୁଲେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଦୁଳା କହୁଲେ—“ବସ ! ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କ ପରି ବାତର
ହୋଇ ଫଦନ କରିବା କ୍ଷତିସ୍ୱର ଧର୍ମ ନୁହେଁ । ମନୁଷ୍ୟ ଯେ
ଅସ୍ତ୍ରୋରେ ଥାଉ ଧର୍ମ ଓ ଅର୍ଥ ଚନ୍ଦ୍ରା କରିବା ମନୁଷ୍ୟର
କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଏ ଦୁଇ ବିଷୟ ଲଭ କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ତତେ ଯୁଦ୍ଧକୁ
ପଠାଉଛି । ମୁଁ ଜାଣେ, ତୋର ଅସାଧାରଣ ସମତା ଅଛି ।
ଶତ୍ରୁକୁ ଅନ୍ତମଣ କରିବା ପାଇଁ ବେଳ ଅଛି । ଯଦି ଏ ସମୟ
ଯାଏ, ତୁ ତୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନ କରୁ, ତେବେ ତୋର ନିବିଷ୍ଣୁତ
ଅବକାରମୟ ହେବ । ତୋ ଜୀର୍ଣ୍ଣ, ତୋ ଯଶ ଶୁଣିଲେ ମୋ
ଜନ୍ମ ସାର୍ଥକ ହେବ । ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗରେ ତତେ ଯେବେ ବଢ଼ି ନ
କହିବି, ତେବେ କେବଳ ଅକାରଣ ପୁରସ୍କୃତ ଦେଖାଇବାର
ହେବ । ଅପଥା ଗେଲବସର କରି ପୁଅକୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ନ
ଦେବା ମାତାର ଧର୍ମ ନୁହେଁ । ପୁଅ ଯେବେ ପଣ୍ଡିତ ହୁଏ, ପୁଅ
ଯେବେ ପରିଶିକ୍ଷଣରେ ଜଣେ ହୁଏ; ପୁଅ ଯେବେ ଦୈବ
ପୁରୁଷଙ୍କାର ଭବିଷ୍ୟ ଥାଏ, ତେବେ ସେପରି ପୁଅ ଜନ୍ମ କଲେ

ମାତାର ଅନନ୍ଦ କେତେ ? ପୁତ୍ରପର ପୁତ୍ର ଦୁଅ । ଯେଉଁ ପୁଅ
ଅଳସ୍ୟପରାୟଣ, ଶୋଇ ଶୋଇ ପଶୁପର ମୁଠାଏ ଖାଇ ଖଣ୍ଡେ ପିନ୍ଧି
କାଳ କାଟେ, ଯାହାଠାରେ ଉଦ୍ୟମ ନାହିଁ, ଯାହାର ଚରଣ
ନାହିଁ, ଲୋକ ସମାଜରେ ଯେ ନିନ୍ଦିତ, ଅପମାନିତ, ସେ ପୁଅ
ପୁଅ ନୁହେଁ । ତାର ଇହକାଳ ପରକାଳ କୌଣସିଠାରେ ସୁଖ
ନାହିଁ । ଯୁକ୍ତ କରିବା ଶିକ୍ଷିତର ଧର୍ମ । ଶିକ୍ଷିତ ରଣସେନାରେ
ମଲେ କିମ୍ବା ଜୟଲଭ କଲେ ସେ ଇନ୍ଦ୍ରଲୋକ ପାଏ । ଶିଶୁଟି
ଲଭ କରିବାପାଇଁ ସର୍ବଦା ଚେଷ୍ଟା କରିବ; କେବେ ଅଳ୍ପକରେ
ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ, ଏପରି ଯେଉଁ ପୁତ୍ର ଅଚରଣ କରେ
ସେହି କେବଳ ପୁତ୍ର ।”

ସ୍ତ୍ରୀ—ହେଉ ଏ କଥା ଶୁଣି କଣ କହୁଲୁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହେଉ କହୁଲୁ, “ମା, ଏଡ଼େ କଠୋର କଥା କହୁଛୁ କାହିଁକି ?
ତୁ ମୋର ମା, ମତେ ଦଶମାସ ଗର୍ଭରେ ଧରି ଜନ୍ମ କରିଛୁ ।
ମତେ ଏପରି କଠୋର କଥା କହୁବା ଅନୁଚିତ । ମୋ ପ୍ରତି
ଦୟା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ଉଚିତ ।” ଏ କଥା ଶୁଣି ବିଦୁଳା
ଦେବା କହିଲେ, “ସ୍ତ୍ରୀ ! ତୁ କହୁଛୁ ମୁଁ ଦୟା ପ୍ରକାଶ କରିବି ।
କଥାଟା ଶୁଣି ମନରେ ବଡ଼ ଅନନ୍ଦ ହେଲା । ହେ ପୁତ୍ର !
ଯେତେବେଳେ ଦେଖିବି ଯେ, ତୁ ସିଦ୍ଧଦେଶ ଜୟ କରିଛୁ,
ତେତେ ସମ୍ମାନ କରିବି । ତୁ ମନେ କରିଛୁ ଧନ ନାହିଁ, ସାଧୁରେ
କେହି ନାହିଁ, କି ଭରସାରେ ଜୟ କରିବୁ ? ଅର୍ଥ ଥିଲା
ନାହିଁ, ଏହାଟି ଅପଟାକୁ ସାନ ମଣ୍ଡଳ କାହିଁକି ? ଅର୍ଥ ନ
ଥିଲେ ସଫଳ କରିବାକୁ ହେବ । ହାତରେ ଥିବା ଧନର ନାଶ
ହୁଏ । ଅତି ମୂର୍ଖ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଘୋଷରେ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଛୁ
ନାହିଁ । ସବୁ ଫର୍ମର ପଳ ଅନିତ୍ୟ । ପଶ୍ଚିତମାନେ ଜାଣନ୍ତି

କର୍ମଫଳ ଅନିତ୍ୟ ଉଥାପି କର୍ମ ବଳନ୍ତି, ସାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ।
 କେତେବେଳେ ଫଳ ମିଳେ, କେତେବେଳେ ନ ମିଳେ ।
 ହେଉଁ ମାନେ ଅଳସୁଅ, ଅକର୍ମ, ଯାହାର ଚେଷ୍ଟା ନାହିଁ, ଉଦ୍ୟମ
 ନାହିଁ, ସନ୍ତ ନାହିଁ; ସେମାନେ କେବେ କୌଣସି ଫଳ ପାଆନ୍ତି
 ନାହିଁ । ଚେଷ୍ଟା କଲେ ଅବଶ୍ୟ ଫଳ ହେବ । ଦେବତା ବ୍ରାହ୍ମଣ
 ଶୂଦ୍ରା କର, ଲୋକ ପଦାର୍ଥ ଦର୍ଶନ କର, ଉଠ, ଜାଗ୍ରତ ହୋ,
 ଏବଂ ମଙ୍ଗଳଜନକ କର୍ମକର । ଅବଶ୍ୟ ଜୟ ହେବ ! ଅବଶ୍ୟ
 ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବରଦାୟକ ହେବେ । ଉଦ୍ୟମୀ ପୁରୁଷକୁ ଅନେକ ବାଟ
 ଦର୍ଶିବ ! ଦିନେ ଭୟ ଇଂଗ କର, ପୁରୁଷ ପିଲାପରି ଅଶ୍ୱାରେ
 ଲଗା ଭଡ଼ି ଯୁଦ୍ଧକୁ ଯାଅ । ପ୍ରଥମେ ରାଗୀ, ଲୋଭୀ, ଚର୍ଚ୍ଚି,
 ଅକମାନନାକାରୀ ଓ ଜୟୀ ଲୋକଙ୍କୁ ବଶ କର । କେବେ
 ପବନ ମେଘକୁ ଭେଦ କଲପରି ତୁ ଶତ୍ରୁ ପକ୍ଷକୁ ଭେଦ କର
 ପାରିବୁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଧନ ଦେଇ, କାହାର ହୃଦ ଚେଷ୍ଟା କର,
 କାହାକୁ ଫରା ବଚନ କହ, ଚାରି କର । ସେମାନେ ଅବଶ୍ୟ
 ହିସ୍ତ ହେବେ । ବଶ କର ନ ପାରିଲେ ଯନ୍ତ୍ର ବା ଦାନ କଥା
 ପକାଇବ । ହୃଦେହୀ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ । ମାଉସକ ପରି
 କାନ୍ଦିଲେ ହେବ ନାହିଁ ।”

“ଉଠ ଉଠ ପୁତ୍ର ବିଳମ୍ବ ନ କର,
 ଶତ୍ରୁ ନାଶବାକୁ କରେ ଅସି ଧର ।
 ଯାଅ ରଣକ୍ଷେତ୍ରେ କମ୍ପାର ମେଦିନୀ,
 ଜନମ ମରଣ ସମାନରେ ଗଣି ।
 ଯାଉ ଏ ଶରୀର ହେଉ କାର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧି;
 କର ଏହି ପଣ ଟାଣ କର ବ୍ରତ୍ତି ।”

ସଞ୍ଜସ୍ବ ସନ୍ଧ୍ୟା ସନ୍ତାନ, ସନ୍ଧ୍ୟା ରକ୍ତ ତା ଶିର ପ୍ରଶିରରେ
 ବହୁଛି । ମାତାର କଟକ୍ତି, ମାତାର ଛଳୋକ୍ତି, ବସ୍ତ୍ରାହପଣ୍ଡ
 ବାରବାଣୀ ସଞ୍ଜସ୍ବ ରକ୍ତକୁ ଗରମ କରିଦେଲା । ନାମ ସାପ
 ପଦ୍ମତୋଳା ଶୁଣି ପଣା ଟେକେ, ମାଟିବରୁଡ଼ି ଟେକେ ନାହିଁ ।
 ସଞ୍ଜସ୍ବ ନାଗବଜା । ମାତା ବଥାରେ ତାର ମନ ବଦଳିଲା ।
 ବୁଗୁଣ ଉତ୍ସାହରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ପଣ କଲା । “ପିତୃବ୍ୟ
 ଉଦ୍ଧାର କରିବ, ନ କରିପାରିଲେ ରଣସେନରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ
 କରିବ, ଅଜ ପୃଷ୍ଠଭଙ୍ଗ ଦେବ ନାହିଁ ।” ଏହି ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଳ
 ହୋଇ ମାତାଙ୍କ ଅଶୀର୍ବାଦ ନେଇ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଗଲା ଏବଂ
 ଜୟୀ ହେଲା ।

ଅଜ ପ୍ରକାରେ ଅଳପୁଅ ମାଟିବରୁଡ଼ି ପିଲା ଅଛନ୍ତି;
 ସେମାନଙ୍କୁ “ଯେତେ ବୋଲୁଥିବ ବୋଲ, ତାଙ୍କ ଦିହଟାଯାକ
 ପୋଲ । ଯେତେ ମାଠୁଥିବ ମାଠ, ତାଙ୍କ ଦିହଟାଯାକ କାଠ—
 ସେ ସେହି ଦରପୋଡ଼ା କାଠ ।”

ସ୍ତ୍ରୀ—ମୋର ତ ଏ କଥା ଶୁଣି ଗୁଡ଼ି ଥରୁଛି । କଥା ଯାହା କହିଲ
 ସତ, ମାତା ମୋର ତ ଏ କଥା ଶୁଣି ଦିହ କିପରି ହୋଇ
 ଯାଉଛି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ନ ହେବ କାହିଁକି ? ଅଜ ସେ ସବୁ କଥା ସ୍ବପ୍ନପରି ଲାଗୁଛି ।
 ମୋ କାଳ ଗଲାଣି । ଶୁଣି ଦୁର୍ଗାବତୀ ନିଜେ ଅଶ୍ବମୁଖରେ ଚଢ଼ି
 ଯୁଦ୍ଧସେନାକୁ ଯାଇ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ । ପୃଥ୍ବୀରାଜ ଯୁଦ୍ଧକୁ
 ଲାଗିଗଲେ, ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧ ବେଶ କରି ଦେଇଥିଲେ ।
 ଦୁର୍ଗା ଯୁଦ୍ଧ କରି ମଦୁସାୟରକୁ ବଧ କରିଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ
 ନାମ ଅଜ ମଦୁସାୟନୀ । ଭାରତରେ ଏପରି ସ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ।
 ଅଜ ଯୁଦ୍ଧ ନାମ ଶୁଣିଲେ, ତୁମ୍ଭ ଗୁଡ଼ି ଥରୁଛି । ଦେଖ ଦେଖି,

ଭାରତ ରମଣୀମାନଙ୍କର କି ଅଧଃପତନ ହୋଇଛି । ଅଳ୍ପ ପୁଅ
ହୁଏକୁ ପାଠ ପଢ଼ି ଗଲେ ମାମାନଙ୍କ ଅଖିରେ ଲୁହ ବହୁ
ନାହିଁ । ସେମାନେ ପୁଅକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବେ କଣ ? ସ୍କୁଲ କଲେଜ
ଅପେକ୍ଷା ଗୃହରେ ଶିକ୍ଷାର ଚେଷ୍ଟା ମୂଲ୍ୟ ଅଛି । ଏ କଥା ସ୍ତ୍ରୀ
ସ୍ବରୂପ ଭବ୍ୟେ ନ ବୁଝିବା ଯାଏ, କିଛି ଫଳ ହେବ ନାହିଁ ।
ଶକ୍ତି ହୋଇ କରବା ବ୍ୟକ୍ତି ମାତା । ମାତା ଯେତେଦିନଯାଏ
ନିଜର ଦୟାକୁ ବୁଝିନାହିଁ, ପିଲାକୁ ଅବଶ୍ୟକମତେ ଗଢ଼ି ନାହିଁ,
ତେନେଦିନଯାଏ ସକଳ ଚେଷ୍ଟା ଅବଶ୍ୟକ୍ଷେଦନରେ ପରିଣତ
ହେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସାହେବମାନେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଯେପରି ସ୍ବାଧୀନତା ଦେଉଛନ୍ତି,
ତମେମାନେ ଦେଉ ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସାହେବମାନେ କଣ ଅଧିକ ସ୍ବାଧୀନତା ଦେଉଛନ୍ତି ମ ?
ତୁମେ ଦେଖୁଛ, ସାହେବାଣୀମାନେ ଦାଣ୍ଡରେ, ହାଟରେ
ବୁଲୁଛନ୍ତି, ତମେ ବୁଝୁଛ ମେମାନେ ସ୍ବାଧୀନ । ଭାରତବର୍ଷରେ
ସ୍ତ୍ରୀକି ଯେ ସ୍ଥାନ ଦିଆଯାଇଛି, ଅଉ କେଉଁ ଦେଶ ସେପରି
ସ୍ଥାନ କେବେ ଦେଇ ନାହିଁ । ରମଣୀମାନଙ୍କ ସ୍ଥାନ ଅଗରେ ।
ଦେଖ ଗଧାକୁସୁମ, ସୀତାସମ, ଭ୍ରମରହେଶ୍ବର; ରତନଦଳ,
ପାଦ୍ମପରମେଶ୍ବର, ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ଇତ୍ୟାଦିରେ ରମଣୀର
ନାମ ଅଗ । ସ୍ତ୍ରୀକି ଅଦ୍ୟାଶକ୍ତି କୁହାଯାଏ । ଶକ୍ତିର ବିନା
ସାହାଯ୍ୟରେ ଭବବାନ ମିଳନ୍ତି ନାହିଁ । ଏପରି ଅଦର୍ଶ ଅନ୍ୟ
କୌଣସି ଦେଶରେ ନାହିଁ । ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ସ୍ବୟମ୍ବର ହେଉଥିଲେ ।
ସାବିତ୍ରୀ ଅଦର୍ଶ ରମଣୀ, ମଙ୍ଗାଶିରୋମଣି, ଭରଣୀୟ ନାରାୟଣଙ୍କ
ମଧ୍ୟରେ ପୂଜ୍ୟା । ସେ ନିଜେ ସ୍ବଚ୍ଛଦିତ୍ରରେ ଯାଇ ନାନା
ସ୍ଥାନ ଭ୍ରମଣ କରି ନିଜର ପତି, ନିଜେ ବାଛୁଥିଲେ । ଦ୍ରୌପଦୀ,

ଦମୟନ୍ତୀ! ପ୍ରଭାତ ନିଜ ରଜ୍ଜୁନୁସାରେ ନିଜର ପତି ବରଣ
 କରିଥିଲେ । ଏମାନେ ରାଜକନ୍ୟା ଥିଲେ । ଏହାଠାରୁ କଲି
 ଅତି ଅଧିକ କି ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିଅପାରୁଥିଲେ ? ଅବଶ୍ୟ
 କାଳକ୍ରମେ ସେ ଭାରତ ନାନାପ୍ରକାର ବୈଦେଶିକ ଅବମାନ-
 ଦାଗ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ହୋଇ ଅନେକ ନିଜକୁ ହରାଉଛି । ପରଦା
 ପ୍ରଥା ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ଏକ ଦୃଷ୍ଟିନ୍ତୁ । ପୁରୁଷର ଦୃଢ଼ ଭାରତ
 ନିଜକୁ ଲୁଚାଇବ । ଭାରତରେ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟରେ ଯେପରି
 ପବିତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧ ଏକ ଭାରତର ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମ ଯେପରି ଶାନ୍ତି ସୁଖ-
 ପ୍ରଦ, ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଦେଶରେ ଯେପରି ଦେଶାଧୀନ ନାହିଁ ।
 ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରେ କଥା କଥାକେ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷକୁ ଗୁଡ଼ିପତି
 ଦେଉଛି; ପୁରୁଷ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଗୁଡ଼ିପତି ଦେଉଛି । କଥା କଥାକେ
 ଅଦାଲତରେ ମାମଲା ମକଦ୍ଦମା ହୋଇ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ଗୁଡ଼ିପତି
 ହେଉଛନ୍ତି; ମାତ୍ର ଭାରତରେ ସେପରି ନାହିଁ । ଯେଉଁ ନିମ୍ନ
 ଶ୍ରେଣୀୟ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଧବା ବିବାହ, ଗୁଡ଼ିପତି ପ୍ରଥା
 ଅଛି, ସେମାନଙ୍କ ଘରେ ସେହି ଅମାନ୍ୟ । ଭାରତୀୟ ବିବାହ-
 ସମ୍ବନ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ପବିତ୍ର ଦେବଭାବ ବିଦ୍ୟମାନ । ତତ୍ତ୍ୱ କଣ
 ମନେ କରୁଛ, ଯେ ଯାହାକୁ ଯେଉଁଠିବେଳେ ଭୁଲ୍ଲା ବିବାହ
 କରିବ, ଯେଉଁଠିବେଳେ ଭୁଲ୍ଲା କରିବ ଗୁଡ଼ିପତି, ଏ ପ୍ରଥା
 ଭଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ନାହିଁ ନାହିଁ, ଅମ ପ୍ରଥା ଯେଉଁଠି ଦେଖା ଯାଉଛି ।

ଏକାଦଶ ପରଲ୍ଲେବ

ସ୍ତ୍ରୀ—ହେ, ସମସ୍ତେ ଧର୍ମକୁ ଦ୍ଵାଦ୍ଵ ଦେଉଛନ୍ତି, ଧର୍ମ କଣ ?
ମୁଁ ତ କିଛି ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ ?

ସ୍ଵା—ଅହେ, ଭାଗବତରେ ଅଛି “ଧର୍ମ ଧାରଣା ଏ ଜଗତ—ଧର୍ମେ
ପୃଥୁବା ଅଭଯାତ ।” ଏଥିରୁ ଜଣାଯାଉଛି ଧର୍ମ ଏ ଜଗତର
ଧାରଣା ସ୍ଵରୂପ । ଧାରଣା କଣ ଜାଣ ଟିକି ? ଦେଖ ଅମ
ଧାନକୋଟି ତଳେ କାଠର ଧାରଣା ପଡ଼ିଛି । ତା ଉପରେ
କୋଠି ତିଆରି ହୋଇଛି । ଧାରଣା ଶକ୍ତ ଥିବାରୁ କୋଠି ପଡ଼ି
ନ ଯାଇ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ଅଛି । ଧାରଣା ଯେବେ ପୋକରା
ହୋଇଯିବ କି ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିବ, ତେବେ କୋଠିଟି ତଳେ
ପଡ଼ିଯିବ । ସେହିପରି ଏ ପୃଥୁବାଟି ଧର୍ମ ଧାରଣା ଉପରେ
ରହିଛି । ସୁତରାଂ ଧର୍ମ ପୃଥୁବାର ଧାରଣା । ଧର୍ମ କଣ ବୋଲି
ପଚାରଲେ ଯେ, ଧର୍ମ ଅବଶ୍ୟ କୋଟିଧାରଣା ପରି କାଠ, ପଥର
ବା ଲୁହା ଧାରଣା ନୁହେଁ । ଧର୍ମ ଅର୍ଥ ସତ୍ୟ । ସତ୍ୟ ସନାତନ
ଅର୍ଥାତ୍ ଥିଲା, ଅଛି, ରହିବ । ସତ୍ୟର ସବୁ ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ ।
ଅନ୍ୟରେ ଯାହା ଥିଲା ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହା ଅଛି ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତକୁ
ତାହା ରହିବ । ଏପରି ଲକ୍ଷଣବିଶେଷ ଯେଉଁ ସତ୍ୟ, ସେ
ପୃଥୁବାର ଧାରଣା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସତ୍ୟ କଣ ?

ସ୍ଵା—ଯାହା ମିଥ୍ୟା ନୁହେଁ, ତାହା ସତ୍ୟ । ମିଥ୍ୟା ଅର୍ଥ ଯାହା ପ୍ରକୃତ
ନୁହେଁ । ଯାହାର ଜନ୍ମ ମରଣ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଅଛି, ସେ ମିଥ୍ୟା;
ଯାହା ଚିରସ୍ଥାୟୀ ନୁହେଁ ତାହା ମିଥ୍ୟା ।

ସ୍ଵା—ଏପରି କି ଜିନିଷ ଅଛି ଯେ, ସେ ଚିରକାଳ ଥିବ ? କଲ୍

ମରଣ ନ କାହାକୁ ଛାଡ଼ି ନାହିଁ । ପଣ୍ଡା, ପଣ୍ଡା, କାଟ, ପତଙ୍ଗ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜନ୍ମ ମରଣ କାରଣ କର ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଗଛପତ୍ରର
ଦଶା ତ ସେହିପରି । ଅଉ ଏପରି କି ଜନିଷ ଅଛି ଯେ, ସେ
କେବେ ମରବ ନାହିଁ, ଜନ୍ମ ହେବ ନାହିଁ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ପୃଥ୍ବୀରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଜନିଷ ଅଛି; ସେ ଜନ୍ମେ ନାହିଁ,
ମରେ ନାହିଁ, ତାର କ୍ଷୟ ନାହିଁ, ବୃଦ୍ଧି ନାହିଁ, ସେ କିଏ
ଜାଣ ?—ପରମେଶ୍ଵର । ତାକୁ କିଏ ବୁଝୁ ବୋଲି କହେ, କିଏ
ପରମାତ୍ମା ବୋଲି କହେ, କିଏ ପରମେଶ୍ଵର ବୋଲି କହେ,
କହାଯାଏ । ସେ କେବଳ ଅଜର, ଅମର । ସେ ଏ ପୃଥ୍ବୀର
ପ୍ରାଣ ବା ପାବଣୀ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ କେଉଁଠି ଥାନ୍ତି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ସବୁଠାରେ ଅଛନ୍ତି । ଭଗବତ ପଢ଼ି ନାହିଁ ? ସେଥିରେ
ପଣ୍ଡ ଅଛି, “କାଷ୍ଠ ପାଷାଣ ତରୁ ତୃଣେ । ବସନ୍ତ ଅନାଦ
କାରଣେ ।” ସେ ନାହାନ୍ତି ଏପରି ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ
ତାଙ୍କଠାରୁ ଜାତ, ମାତ୍ର ସେ କାହାରଠାରୁ ଜାତ ହୋଇ
ନାହାନ୍ତି । ସେ ପରମବ୍ରହ୍ମ ସତ୍ୟ, ଅଉ ସବୁ ମିଥ୍ୟା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଗ୍ନି, ସେ ଅମ ଦେହରେ ଅଛନ୍ତି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମ ଦେହରେ ନ ଥିଲେ ଅମେ ବଞ୍ଚୁଥାନ୍ତେ କିପରି ମ ? ସେ
ଥିବାରୁ ସିନା ଏ ଘଟ ଚେତାଘଟ ହୋଇ ଚାଲୁଛି, ଚାଲୁଛି ।
ସେ ଚେତନା, ତାଙ୍କ ବ୍ୟଞ୍ଜିତ ଅଉ ସବୁ ଜଡ଼ପିଣ୍ଡ । ତାଙ୍କ
ଉପସ୍ଥିତି ହେତୁ ଏ ଦେହ ଜୀବିତ ଅଛି । ସେ ଏ ଘଟ ଛାଡ଼ିଲେ
ଏ ମାଟିପିଣ୍ଡ ପଡ଼ି ରହିବ, ଅଉ ଚାଲିବ ନାହିଁ । ତମେ
କହୁ, ସେ ଯେବେ ଅଛନ୍ତି । ଅମେ ଜାଣି ପାରୁ ନ ଥାଉ
କିପରି ? ଗୋଟାଏ ସହଜ କଥାରେ ଏଥିର ଈଶ୍ଵର ଜାଣି
ପାରିବ । ତମେ କହ ଏ ଘର ମୋର ? ତମେ କଣ ଘର ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ନା, ମୁଁ ଅଲଗା, ଘର ଅଲଗା, ମୁଁ ଘରର ମାଲିକ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ବେଶ୍ କଥା, ସେହୁ ତମେ କହ ଏ ଦେହଟା ମୋର, ତେବେ ତ ତମେ ଦେହ ନୁହ । ତମ କଥା ଅନୁସାରେ ତମେ ଦେହର ମାଲିକ ହୋଇପାର । ତେବେ ସେ କହୁଛି ଏ ଦେହ ମୋର କୋଲି, ସେ ଦେହ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଦେହର ମାଲିକ । ସେ ପରମାତ୍ମା । ସେ ତ ଅମ ଦେହରେ ଅଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ଯେଉଁଠି ଖୋଜିବ ସେଠି ଅଛନ୍ତି । ଛାନ୍ଦାଦ ବ୍ୟାସ କଲ ଶମ୍ଭୁରେ ଅଛନ୍ତି, ସେ ଶମ୍ଭୁରୁ ବାହାରିଲେ ପରା । ସେ ଏ ପୃଥିବୀର ପାରଣା । ସେ ଧର୍ମର ମୂଳ । ଏ ସୃଷ୍ଟି ଭଗବାନଙ୍କର । ଲେକହୁତ ଲଗି, ଏ ସୃଷ୍ଟି ରକ୍ଷାକରି ପୃଥିବୀର ଯାକଜୀବୀ ପ୍ରାଣୀ ଦାୟୀ । ପ୍ରତ୍ୟେକର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଣୀ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ବସ୍ତୁ ନିଜ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ କଲେ ଏ ସୃଷ୍ଟି ସୁପାଳିତ ହେବ । ଯେ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନ କରିବ, ସେ ପାପରେ ଦାୟୀ ହେବ । ଯେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମ କରିବ, ସେ ପୁଣ୍ୟ ଲଭି କରି ଈଶ୍ବର ସାକ୍ଷାତ୍‌କାର ଲଭି କରିବ । ଏହି କର୍ତ୍ତବ୍ୟକର୍ମକୁ ଧର୍ମ କୁହାଯାଏ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଜାଣିବା, ତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଧର୍ମ ପଥରେ ଚାଲି କରିବା ପ୍ରତ୍ୟେକର ଧର୍ମ । ଯେ ଏ ପୃଥିବୀର ପାରଣା କରିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ରକ୍ଷା ଭବେଶ୍ୟରେ ଯେଉଁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମ କରାଯାଏ, ତାହା ଧର୍ମ । ଧର୍ମ ସମ୍ଭବରେ ଭାଗବତ କହୁଛି—“ଧନ ଅର୍ଜିଲେ ଧର୍ମ କରି, ଧର୍ମେ ପ୍ରାପ୍ତ ନରହରି” । ଈଶ୍ବର ବା ପରମେଶ୍ବର ସତ୍, ଧର୍ମ ସତ୍, ସୁତରାଂ ସତ୍‌କର୍ମନିରତ ହେବା ମନୁଷ୍ୟର ଧର୍ମ । ସତ୍‌କର୍ମ କଣ ? ଯାହା ସୃଷ୍ଟି ପାଳନର ପ୍ରୋତ୍ସାହ, ତାହା ସତ୍‌କର୍ମ । ପରମେଶ୍ବରଙ୍କର ଅମେମାନେ ହାତକାରିଣୀ ପର । ଅମେମାନେ ଅସତ୍

ପଥରେ ଗଲେ, ପରମେଶ୍ଵରଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିରେ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ହେବ ଏବଂ ତହିଁର ପଳସ୍ପରୁପ ଅମେମାନେ ଶାପଭାଗୀ ହୋଇ ଅଧୋଗତ ଲଭି କରିବା । ଏଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଣୀ ଧର୍ମରେ ରହି ନିଜ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ ପୃଥିବୀରେ ତ ଅସଂଖ୍ୟ କାମ ଅଛି, ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ କେଉଁଟି ଧର୍ମ, କେଉଁଟି ଅଧର୍ମ, କିପରି ଜଣାଯିବ ମ ? ଏ କଥା ଠିକ୍ ଜଣା କରୁ କରୁ ତ ଦିହକ ବିତଯିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ନାହିଁ, ତମକୁ ଏତେ କାମ କରିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । ପୂର୍ବ-କାଳରୁ ଯୋଗୀ, ଭୃଷୀ, ମୁନୀ, ମହାତ୍ମା, ମହାପୁରୁଷ, ସ୍ଵୟଂ ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ସମୟ ସମୟରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଧର୍ମପ୍ରସ୍ତୁତ-ମାନ ଲେଖି ଯାଇଛନ୍ତି । ଅମେମାନେ କଡ଼ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ଯେ, ସେ ସବୁ ସ୍ଥରେ କରିବା ପାଇଁ ବେଶୀ ପରଶ୍ରମ କରିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । ଏ ବିଷୟରେ ଅନେକ ଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖା ହୋଇ ରହିଛି, ପଢ଼ି ଜାଣିଲେ ହେଲା । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ପାଠ କଲେ, ଆମର କଣ ଧର୍ମ, କଣ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଏ କଥା ଜାଣି ପାରିବା ଏବଂ ତଦନୁସାରେ କାମ କଲେ, କିଛି ସତ ହେବ ନାହିଁ, ଅଗଚୋଡ଼ରେ କଣ୍ଡା ବାଜିବ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଶାସ୍ତ୍ରରେ କଣ ସବୁ କର୍ମ ଅବର୍ମ ବିଷୟ ଲେଖା ହୋଇଛି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ନିଷ୍ଠାୟୁ; ପୁରାଣ, ବେଦ, ସ୍ମୃତି, ଶୂଦ୍ର; ଅନେକ ଧର୍ମ-ଶାସ୍ତ୍ରରେ କେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, କେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଲେଖା ଅଛି । ଭଗବାନଙ୍କ ଭଜନ, ସ୍ମରଣ କିପରି କରିବାକୁ ହେବ, କିପରି ପୂଜା କରିବାକୁ ହେବ, ଇତ୍ୟାଦି କଥା ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର-ମାନଙ୍କରେ ଲେଖା ଅଛି । ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଲେଖାଯୁବା ବିଧିବିଧାନ-

ମାନ ଲଙ୍ଘିଲେ ବିପଦ ଅଛି । ଶାସ୍ତ୍ର ବିଧି ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ
କଲେ ଜୀବନର ମଙ୍ଗଳ ହେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖିଲା ଏ କାମ କରିବ, ଏ କାମ ନ କରିବ, ତେବେ
ଅଉ ଭଗବାନଙ୍କ ପୂଜା କରିବ କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଭଗବାନ ପରା ଏ ସୃଷ୍ଟିର ମୂଳ । ସେ ପରା ଧର୍ମର ମୂଳ । ଅମେ
ସେ ମଣିଷ ଜନ୍ମ ପାଇଲେହିଁ, ଅମର ସେ ଏ ଧର୍ମ ଅଧର୍ମ କଥା
ବୁଝିବାର ସମତା ହେଲା, ଏ ସମସ୍ତର ମୂଳରେ ଭଗବାନ ।
ସେ ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା । ସେ ଏ ଦବ୍ୟସୁନ୍ଦର ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି ।
ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ଖାଦ୍ୟଲବ୍ଧି କେତେ କେତେ ପଦାର୍ଥ ସୃଷ୍ଟି
କରିଛନ୍ତି । ଭୋଗ ହେଲେ ଔଷଧ ଖଞ୍ଜିଛନ୍ତି, ଅଲୋକ ପାଇଁ
ଚନ୍ଦ୍ର, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଗ୍ରହ, ତାରା ଆକାଶରେ ଖଞ୍ଜି ଦେଇଛନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟ
ଯାହା କିଛି ଏ ସଂସାରରେ ଭୋଗକରୁଛି, ତାର କାରଣ
ଭଗବାନ । ଅମେମାନେ ଭଗବାନଙ୍କ ନିକଟରେ କେତେ-
ପ୍ରକାର ରଣୀ, ତାର ସୀମା ନାହିଁ । ଜୀବ କେତେ କେତେ
ଯୋନିରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କଲପରେ ମନୁଷ୍ୟ ଦେହ ଧାରଣ
କରିଛି । ସ୍ମୃତବାଂ ଭଗବାନ ଆମମାନଙ୍କର ପୂଜ୍ୟ ଓ ନମସ୍ୟ ।
ଭାଗବତ କହୁଛି, “ମାନବ ଜନମ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ଯେତେ ଗୋବିନ୍ଦ
କର ଭାବ ।” ସବୁ କର, ମାତ୍ର ଯଦି ଈଶ୍ଵରଙ୍କ ସକାଶେ
କରୁଛ ବୋଲି ବିଶ୍ଵାସ ଆସ, ତେବେ ସଂସାରରେ କିଛି ଦୁଃଖ
ନାହିଁ । ସବୁ ଖାଅ, ମାତ୍ର ପରମେଶ୍ଵରଙ୍କୁ ନୈବେଦ୍ୟ କର
ଖାଇଲେ ପରମ ଆନନ୍ଦ ଅଛି । ଯେଉଁ ମାନଙ୍କ ମନରେ ଅହ-
କାର ଅଛି, ସେମାନେ ସବୁ ନିଜପାଇଁ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି
କହନ୍ତି । ସେମାନେ ମୃତ, ଅଜ୍ଞାନା, ସେମାନେ ଆସନ୍ତା କର୍ମଫଳ
ଆସେ ଭୋଗନ୍ତି । ସେହିମାନେ ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ନିର୍ଭର

ରଖି ସକଳ କର୍ମ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ମନରେ ସବୁଦିନ ଶାନ୍ତି
 ସୁଖ ଭୋଗକରନ୍ତି । ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲେ, ତୋର
 ମୋର କିଛି ରହେ ନାହିଁ । ସେ ସକଳ ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ସମାନ
 ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖନ୍ତି । ସବୁଠାରେ ତ ଭଗବାନ ଅଛନ୍ତି,
 କାହାକୁ କହିବ ପର, କାହାକୁ କହିବ ଅପଣାର ? ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମ
 ସୁଖକର, ଯେବେ ଗୃହସ୍ଥ ମନେକରେ ଯେ; ଏ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ
 ପରିବାର, ସେ କେବଳ ଈଶ୍ୱରନିର୍ଦ୍ଦେଶ ରୁଲକ । ମଣିଷ କାମ
 କରବ, ମାତ୍ର ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ରକ୍ଷାଲାଗି, ଲେଖକହୃଦୟ ଲାଗି କାମ
 କରୁଛି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲେ କର୍ମ କରବାରେ ଅନନ୍ଦ ଅଛି ।
 ଈଶ୍ୱରନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଥିଲେ ମନୁଷ୍ୟ ଅବାଧକୁ ଯିବ ନାହିଁ, ଅକର୍ମ
 କରବ ନାହିଁ, ଅକଥା କହିବ ନାହିଁ, ଅନାଗୁର କରବ ନାହିଁ,
 କାଗଣ ଏ ସବୁ ଈଶ୍ୱରବରୁଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ । ଏପରି ଯେଉଁମାନେ
 ଅକାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଅପ୍ରିୟ ହୁଅନ୍ତି ।
 ଏମାନଙ୍କ ଅଧର୍ମରେଣ ବଢ଼ିଲେ, ଭଗବାନ ନିଜେ ଅବତାର
 ଗ୍ରହଣ କରି ଧର୍ମ ସ୍ଥାପନ କରନ୍ତି, ଅଧର୍ମକୁ ବିନାଶ କରନ୍ତି ।
 ଅଧର୍ମଗୁରୁମାନେ ରାକ୍ଷସ । ପୁରାଣ ପଢ଼ି ନାହିଁ ? ରାକ୍ଷସମାନେ
 ଅତ୍ୟାଚାର ହୋଇ ଉଠିଲେ ଭଗବାନ ସମ୍ଭାଳି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।
 ସେ ନିଜେ ଅବତାର ଗ୍ରହଣ କରି ରାକ୍ଷସମାନଙ୍କୁ ମାରନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁମାନେ ଅଧର୍ମ କରନ୍ତି, ସେମାନେ କଣ କିଛି ଦଣ୍ଡ
 ଭୋଗ କରନ୍ତି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦଣ୍ଡ ଭୋଗ କରନ୍ତି, ଯେଉଁ ପାପକୁ ଗୁଣ୍ଡି ଯେପରି ଦଣ୍ଡ ପାନ୍ତି ।
 କିଏ ନୀତି ଯୋନିରେ ଜନ୍ମ ହୁଏ, କିଏ ଭଲଟି ରୋଗ ଯନ୍ତ୍ରଣା
 ଭୋଗ କରେ, ସେ କଥା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଲେଖା ଅଛି । ଯେଉଁ କର୍ମ
 କଲେ ଯେପରି ଫଳ ମିଳିବ, ସେ କଥା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛି ।

ମଣିଷର ଜ୍ଞାନ ଅଛି, ସେ ନ୍ୟାୟ ଅନ୍ୟାୟ ଜାଣିପାରେ । ସବୁ
ଜାଣି ଶୁଣି ଯେବେ ଅମେ କିଅଁରେ ହାତ ଦେବା, ହାତ
ପୋଡ଼ିଯିବ ନାହିଁ ? ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଧର୍ମରରଣ କରିବା ମନୁଷ୍ୟର
କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଧର୍ମ ସତ୍ୟ—ଧର୍ମ ସନାତନ ।

ଦ୍ଵାଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ ପିଲାଗୁଡ଼ାକ ମତେ ବଡ଼ ବରକ୍ତ କରୁଛନ୍ତି ! ଟିକିଏ ବସର
ବସାର ଦେଲେ ନାହିଁ । ମଣିଷ ମରଗଲେ ହାତୁ ପାଆନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଉ ହେ, ଅଳ୍ପ ଏଡ଼େ ଖପା କିଅଁ ? ପିଲା ଯାହାଟିଏ ନାହିଁ,
ସେମାନେ ପିଲାଟିଏ ହେବାପାଇଁ କେତେ ଦିଅଁ ଦେବତା
ପଞ୍ଜୁଛନ୍ତି । ଦାଣ୍ଡରେ ଅନ୍ୟପିଲା ଦେଖିଲେ ଅଖିରେ ଲହ
ଗଢ଼ାଉଛନ୍ତି । ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଦିନ ସେହି ଚନ୍ଦ୍ର । ତମର ପିଲା ହେଲା,
ତେବେ ପୁଣି ତମେ ବରକ୍ତ, ଏଥୁରେ ପିଲା ହେବା ଭଲ କି
ନ ହେବା ଭଲ, କିଛି ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ମ, ମୁଁ କଣ ଟିଲ ନ ହେବା କଥା କହିଲି ? ପିଲାଟା ଅସ୍ତେ
ହେଲା ବୋଲି, ମନ ଚିଡ଼ିଲା ବୋଲି ଦି କଥା କହିଦେଲି ନା ।
ଟିଲ ନ ଥିଲେ ସେ ଭର କଣ ଭର ପର ଲଗେ ? ଯେତେ
ଭଲ୍ଲା ତେତେ ସମସ୍ତ ବାଡ଼ି ଥାଉ, ଟଙ୍କା ଥାଉ, ଯାନ ବାହାନ
ଥାଉ, କୋଠାରେ ଯେବେ ପିଲା ଖେଳୁନାହିଁ, ତେବେ ସେ
ସବୁ ବୃଥା । ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ାକ ମଡ଼ଣୀ, ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ାକ ବାନ୍ଧ,
ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଗୁହଁଲେ ଅମଙ୍ଗଳ ବୋଲି କହନ୍ତି ପରା ! କୌଣସି
ଶ୍ରଦ୍ଧକାର୍ଯ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁ ଗୁହଁ ଅନୁକୂଳ କରିବାକୁ

ମନା କରନ୍ତି ପରା ! ସନ୍ତାନ ସ୍ତ୍ରୀଜାତିର ଭୂଷଣ, ନିଃସନ୍ତାନ
ହେଲେ ତ ହୁଏ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ କଥା ଜାଣ ଟିକି ? ଭଗବାନ ତ ସନ୍ତାନ ଦେଇଛନ୍ତି, ଅଉ
ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ବିରକ୍ତ କାହିଁକି ? ଯିଲଙ୍କ ଅଳିଙ୍ଗି
ଅନନ୍ଦରେ ସହୁବ । ମାତାର ଦାୟିତ୍ବ ବଡ଼ ବେଶୀ । ମା ହେବା
ତ ସହଜ କଥାଟିଏ ନୁହେଁ । ପିଲା ଗର୍ଭରେ ରହିବା ଦିନଠାରୁ
ପିଲା ମଣିଷ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମା'କୁ ନାନାଦି କଷ୍ଟ ସହବାକୁ
ପଡ଼େ । ଅମମାନଙ୍କ ଅର୍ଥଭିକ୍ଷାମାନେ ସନ୍ତାନ ହେବା ଚିନ୍ତାରେ
ବହୁତ କଡ଼ା ନିୟମ କରନ୍ତି । କପର ଗାର ସନ୍ତାନ ହେବ,
କପର ଆମିକ ସନ୍ତାନ ହେବ, କପର ଦାର୍ଦ୍ଦିନୀ ସନ୍ତାନ ହେବ,
କପର ସକଳ ସୁସ୍ଥ ସନ୍ତାନ ହେବ, କପର ସୁକନ୍ୟା ହେବ,
ଏଥିଲଗି ପିତା ମାତା ଦାୟୀ । ଏଥିଲଗି ପିତା ମାତାଙ୍କୁ ବହୁତ
ନିୟମ ପାଳିବାକୁ ହେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ମା ବାପ କଣ କରବେ ମ ? ସେ ତ ଇଶ୍ବର ଘଟଣା କଥା,
ମଣିଷ ହାତରେ କଣ ଅଛି ମ ? ତମେ ସବୁ କଥାରେ ଗୋଟାଏ
ନୂଆକଥା ବାହାର କର ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ ନାହିଁ ହେ, ମୁଁ କିଛି ନୂଆ କଥା କହୁ ନାହିଁ । ମୁଁ
ପାହା କହୁଛି ସବୁ ପୁରୁଣା କଥା, ଶାସ୍ତ୍ର କଥା । ମୋର ଏଥିରେ
ମନଗଢ଼ା କଥା କିଛି ନାହିଁ, ତମର ଅବିଶ୍ବାସ ହେଲେ ଶାସ୍ତ୍ର
ପଡ଼ । ସନ୍ତାନ ଗର୍ଭରେ ରହିବା ପୂର୍ବରୁ କେତେକ ନିୟମରେ
ରହିବ, ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ ପରେ ଅନ୍ତତଃ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
କେତେକ ନିୟମ ପାଳିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସନ୍ତାନ ହେବା ପୂର୍ବରୁ କଣ ନିୟମରେ ରହିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କେବଳ ସ୍ତ୍ରୀ ନୁହେଁ, ଉଭୟ ପୁରୁଷ ସ୍ତ୍ରୀ ସେତେବେଳେ
 ନିୟମାଧୀନରେ ହେବେ । ହିନ୍ଦୁଭିମାନଙ୍କ ମତରେ, କେବଳ
 ଉତ୍ତ ସମୟ ସହକାସ ଲାଗି ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ । ଉତ୍ତ ସମୟ
 ୧୦ ଦିନ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମ ପାଞ୍ଚଦିନ ନିଷେଧ । ପାଞ୍ଚିବେ ଯେ
 ସବୁ ଦିନ ନିଷେଧ ବୋଲି ଲେଖା ଅଛି, ସେ ଦିନ ସବୁ
 ନିଷେଧ । ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ଉଭୟଙ୍କର ଉତ୍ତମ ସତ୍ତ୍ଵହ ବା କନ୍ୟା
 ଲଭ ବାସ୍ତା ମନରେ ଥିବ । ପରେ ସନ୍ତାନ ଗର୍ଭରେ ରହୁଲେ
 ମାତାକୁ ବହୁତ ନିୟମ ପାଳିବାକୁ ହେବ । ସର୍ବଦା ସତ୍ତ୍ଵ-
 କଥାରେ ମନ ଥିବ, ପୁରାଣ ପ୍ରଭୃତ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର, ବାବ ବାବଜନା-
 ମାନଙ୍କ କାହାଣୀ ପାଠ, ଉତ୍ତମ ଚିନ୍ତା ଦର୍ଶନ, ସ୍ଵୟତ ଅହାର,
 ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ଅହାର ଖାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେବ ଖାଇବ,
 ଏପରି ନିୟମରେ ଚଳିବାକୁ ହେବ । ଫିଲର ପ୍ରକୃତ ଏ ସମସ୍ତ
 ଉପରେ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଏ ବିଷୟ
 ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ, ରତ୍ନଶାସ୍ତ୍ର ପାଠ କରିବା
 ଅବଶ୍ୟକ । ଫିଲ ଜନ୍ମ ପରେ ଫିଲର ମା'ଣିର ଅହାର ।
 ମାତାର ଅହାର ଉପରେ ଫିଲର ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ବହୁ ପରିମାଣରେ
 ନିର୍ଭର କରେ । ଯେତେ ଦିନ ଫିଲ ମା'ଦୁଧ ଖାଇବ, ତେତେ
 ଦିନ ମା ସ୍ଵୟତ ଅହାର କରିବ । ଯଦି ଫିଲ କୌଣସି
 କାରଣରୁ ମା ସ୍ତ୍ରୀର ନ ଖାଇ ଛାଡ଼ିଦିଏ, ତେବେ ଫିଲକୁ
 ଛେଳିଦୁଧ ବା ଗାଈଦୁଧ ଖାଇବାକୁ ଦେବ । ଯେଉଁ ଛେଳି
 ବା ଗାଈର ଦୁଧ ଫିଲ ଖାଇବ, ସେ ଛେଳି ବା ଗାଈଠାରେ
 ଯେପରି କୌଣସି ରୋଗ ନ ଥାଏ ଏବଂ ସେ ସୁସ୍ଥ ସବଳ
 ହୋଇଥାଏ, ତହିଁ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବ । ସେ ଗାଈ ବା ଛେଳି
 ରୋଗୀ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ଦୁଧ ଖାଇ ଫିଲର ରୋଗ

ହୋଇପାରେ । ଅଉ ତ ପିଲାଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଗେ
କହିଛି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏତେ ନିୟମ ଅଳ୍ପକାଲି କିଏ ପାଠୁଛି ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ପାଠୁ ନାହାନ୍ତି, ମାତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ର କ ମିତ୍ର ନୁହେଁ । ତମେ ଶାସ୍ତ୍ର
ନ ମାନିଲେ ଶାସ୍ତ୍ର କଣ କରବ ? ନ ମାନିଲେ ଯେଉଁ ଫଳ
ହେବ, ତାହା ସବୁ ତ ଭୋଗ କରବ ? ଶାସ୍ତ୍ର ବିଧି ନ ମାନିବାରୁ
ଫଳ କଣ ହେଉଛି ଦେଖିଲ ଦେଖି । ଅଳ୍ପକାଲି ପିଲାଗୁଡ଼ାକ
ଦ୍ଵାନାୟ, ଶିଶୁଗଣ୍ଡାର, ମଦଗୁଳି, ବିକଳାଙ୍ଗ, ଶ୍ଵେତଗନ୍ଧ
ହେଉଛନ୍ତି । ଏବେ ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି, ସେ ତ
ବାଇଗଣ ଗଛକୁ ଅକୃତ ଲଗାଇବେ । ଏଇ ଦେଶରେ ଭ୍ରମ
ଅର୍ଜୁନପର ପଞ୍ଚହତା ବାର ଧନୁର୍ବିମାନେ ଜନ୍ମ ହେଉଥିଲେ ।
ଏଇ ଦେଶରେ ଭଗବାନ ବାର ବାର ମାନବଯୋନିରେ
ଅବତୁର ହେଉଥିଲେ, ଏଇ ଦେଶରେ ରାମୀ ମୁନୀମାନେ ଶାସ୍ତ୍ର-
ସମ୍ବନ୍ଧ ମନୁନ କରି ତହିଁର ସାର ସିଦ୍ଧାନ୍ତମାନ ଅମମାନକପାଇଁ
ରଖିଯାଇଛନ୍ତି । ଏଇ ଦେଶ ଅଛି, ମାତ୍ର ବଂଶଧରମାନଙ୍କ
ଦୂର୍ଗତ କହଲେ ନ ସରେ । ଏ ସମସ୍ତରୁ ମୂଳ ଶାସ୍ତ୍ରବିଧି ନ
ମାନିବା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ । ହିନ୍ଦୁର ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟ
ଧର୍ମ-ତୋରରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ରହିଛି । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟେକ
କାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି ବିଧି ବିଧାନ କରଛି । ଅମ୍ଭେମାନେ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ି
ଭୁଅଁ ବୁଲୁଥାଉଁ । ଇଂରେଜା ଭାଷାରେ ଯାହା ଲେଖା ଅଛି,
ସେ ଅମର ବେଦ । ଅମ ଘରେ ଯେ ସବୁ ପ୍ରାଚୀନ ପୋଥି
ପଡ଼ି ଅଛି, ତାର ମହତ୍ତ୍ଵ ଅମେମାନେ ବୁଝୁଛୁ କି ? ଅମମାନଙ୍କ
ଧାରଣା, ସେ ଗୁଡ଼ାକ ଗାଲିଗାଲୁ । ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରର ପ୍ରତ୍ୟେକ
ବିଧି ବୈଦିକ ଭବ୍ତ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । କୌଶସ୍ଥି ଉପଦେ

ନିରର୍ଥକ ନୁହେଁ ବା ତ୍ୟାଜ୍ୟ ନୁହେଁ । ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ
 ଫୁଲେ ଅର୍ଥ ଉପିମାନେ ଗଭୀର ଗବେଷଣା କରି ସେହି
 ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରିଥିଲେ, ଅଳ୍ପ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଦେଶବାସୀମାନେ ସେଥିରୁ
 କେତେକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବିଷୟ ଅଲୋଚନା କରି ସେମାନଙ୍କ ନୂତନ
 ଅବିଷ୍କାର ବୋଲି ଉତ୍ତମ ବଜାଉଛନ୍ତି । କୁଟୁମ୍ବ ମଧ୍ୟରେ କିନ୍ତୁ
 ଅପଣା ଗୋଡ଼ରେ ବିବାହ ନିଷେଧ, ରତ୍ନ ସମୟରେ ସ୍ତ୍ରୀ
 ସହବାସ ନିଷେଧ, ଗ୍ରହଣ ସମୟରେ ଭୋଜନ ନିଷେଧ,
 ତୁଳସୀର ଉପକାରତା ରତ୍ୟାଦି ଅନେକ ବିଷୟ ଅଳ୍ପକାଳ
 ଅମେରକାରେ ଅବିଷ୍କୃତ ହେଉଛି । ଏଥିରେ କେତେ
 ଘୋଷଣାପତ୍ର ବାହାରୁଛି, କେତେ ଖବରକାଗଜରେ ଲେଖା
 ହେଉଛି । ମାତ୍ର ଅମ ଦେଶରେ ମାର୍ଗେ ଏ କଥା ଜାଣନ୍ତି—
 ଅଳ୍ପ ଜାଣୁ ନାହାନ୍ତି । ଏସବୁ ବିଷୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଜ୍ଞାନ
 ଅମମାନଙ୍କର ମୌରସି ସମ୍ପତ୍ତି । ଅମ ଦେଶର ଅଗୁଣ୍ଡାଳ
 ବ୍ରହ୍ମଣ ଜାଣନ୍ତି । ଏ ସମସ୍ତ ବିଷୟ ପ୍ରାଚୀନ ଧର୍ମସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ
 ସ୍ମରଣାତ୍ମକ କାଳରୁ ଲେଖା ହୋଇ ରହିଛି । କି କୃତ୍ତି ବଢ଼ିବ
 କି ପାପ ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ତାହା ମଧ୍ୟ କର୍ମବିତ୍ତ
 ନାମକ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଅମେରକା ପ୍ରଭୃତି ଦେଶରେ
 ଏ ସବୁ ଅଜଣା, ସୁତରାଂ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅବିଷ୍କାରମାନ ସେ
 ଦେଶରେ ଅଶୁଦ୍ଧିଜନକ ହୋଇପାରେ; ମାତ୍ର ଅମ ଦେଶରେ
 ଏ ସବୁ କେତେ କାଳର ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନା କଥା । ଅମଦେଶର ସ୍ତ୍ରୀ
 ପୁରୁଷ ଉଭୟଙ୍କୁ ଏ କଥା ଜଣା । ଏକକାଳ ନୂତନ ଶିକ୍ଷକ
 ଲୋକେ ଏ ସବୁ କଥା ଜାଣୁ ନାହାନ୍ତି, ମାତ୍ର ଅମେରକାର
 ଲୋକଙ୍କ ଅବିଷ୍କାର କଥା ଶୁଣି ସେ ସବୁ ସତ୍ୟ ବୋଲି
 ମାନିବେ ।

ଦ୍ରଷ୍ଟାବଶ ପରିଚ୍ଛେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଜ୍ଞ ମୋର ବଡ଼ ଅଜ୍ଞାଣ ହୋଇଛି । ଟିକିଏ କଣ ଓଷଦ
ଦିଅନ୍ତୁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କାହିଁକି ? ତମର ଅଜ୍ଞାଣ ହେଲା କାହିଁକି ? ବେଶୀକରି ଖାଇ
ଦେଇଥିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସବୁଦିନେ ତ ଯାହା, ଅଜ୍ଞ ତାହା, ଅଜ୍ଞ ବେଶୀ କଣ
ଖାଇଲି ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ସେଇଥିରେ କଣ ହୋଇଥିବ । ଅଜ୍ଞାଣ ବଡ଼ ଭୟଙ୍କର
ରୋଗ । ଅନିୟମିତ ଓ ଅପରିମିତ ଭୋଜନ କଲେ ଏ ରୋଗ
ହୁଏ । ପଚା ମାଛ, ମାଂସ, ବାସି ଡରକାସା ପ୍ରଭୃତି ଖାଇଲେ
ଅଜ୍ଞାଣ ହୁଏ । ସାବଧାନ ହେବ, ନଚେତ୍ ଅଜ୍ଞାଣରୁ ହରଜା
ହେବ । ଏବେ ତ ତମେମାନେ ସବୁ ପାଖୋର ପକାଇଲ,
ଅନେ ମା ଅମର ସବୁ ଜାଣିଥିଲ । କେଉଁ ଜିନିଷ ଖାଇ ଅଜ୍ଞାଣ
ହେଲେ କି ଜିନିଷ ଖାଇଦେଲେ ସେ ଜ୍ଞାଣ ହୋଇଯିବ ତାର
ମୁଣ୍ଡ । ସାର ପଡ଼ିଶା ସମସ୍ତେ ଅସି ତାଠାରୁ ବୁଝି ଯାନ୍ତି ।
ଏବେ ତ ଖାଲି ନଭେଲ ପଡ଼ିଲ, ସେ ଗୁଡ଼ାକ ପଚାରିଛୁ କିଏ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଜ୍ଞାଣ ବେଶୀ ଓଷଦ କହୁଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଶୁଣ ଶୁଣ କହୁଛି :—

ନଡ଼ିଆ ଖାଇ ଅଜ୍ଞାଣ ହେଲେ ଅରୁଆ ଗୁଡ଼ାକ ଖାଇଲେ ଜ୍ଞାଣ ହେବ :

ଅମ୍ବ	”	ଦୁଧ	”
କଦଳୀ	”	ଘିଅ	”
ଗହମ	”	କାକୁଡ଼ି	”

- (୬) ମଲ୍ଲୀ ଲଗା ଦିବ୍ଧ ନାହିଁ । ମଲ୍ଲୀ ଗାମୁଛା ବ୍ୟବହାର କରବ ନାହିଁ ।
- (୭) ହାଣ୍ଡିଶାଳ, ହାଣ୍ଡି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରଚନପାଦମାନ ପ୍ରତଦନ୍ତ ପରିଷ୍କାର କରବ ।
- (୮) ବେଣୀ ଗ୍ରହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁନିଦ୍ଧ ହେବ ନାହିଁ ।
- (୯) ଭୋଗବେଳେ ଯାହା ମିଳିବ ଖାଇବ । ଛ ଭୁଣ ନ ଭଜା କରୁ କରୁ ଖାଇବାବେଳେ ଗଞ୍ଜିଗଲେ ଭୋଗ ମରିଯାଏ । ଭୋଗ ନ ଥିଲେ ଦିବ୍ୟଶାଳୀ ଅଳ୍ପ ଶୀଘ୍ରଗେଚେଡ଼ି ମଧ୍ୟ ସୁଖ ଲଗେ ନାହିଁ । କଥା ଅଛି ‘ଭୋଗବେଳେ ଅମ୍ବିଳା ଅମ୍ବ ସୁଅଦ ଲଗେ ।
- (୧୦) ଯାହା ଗୁଡ଼ିକ, ଯାହା ଖାଇବ, ତାହା ପ୍ରଥମେ ରକ୍ତଦେବତାଙ୍କୁ ନୈବେଦ୍ୟ କର, ପରେ ସେ ସବୁ ପ୍ରସାଦ ଜ୍ଞାନରେ ସେବା କରବ ।
- (୧୧) ପ୍ରାତଃକାଳରୁ ସ୍ନାନ କରବ । ନଦୀ, ପୁଷ୍କରିଣୀରେ ସ୍ନାନ ରହୁଛି । ପ୍ରାତଃକାଳରୁ ଶଯ୍ୟା ତ୍ୟାଗ କରବ । ଯେ ସହଳ ଉଠି ସହଳ ଶୁଏ, ସେ ସ୍ବପ୍ନ, ସକଳ ଓ ଧନୀ ହୁଏ । ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ପରେ ଶୋର ରହିଲେ ସ୍ବରଣଶକ୍ତି ନଷ୍ଟ ହୁଏ, ବୁଦ୍ଧିବୃଦ୍ଧି ମାତା ହୁଏ । ସୂତରାଂ କି ପୁରୁଷ କି ସ୍ତ୍ରୀ ସମସ୍ତଙ୍କ ଶୁଦ୍ଧ ଏ ନିୟମ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ।
- (୧୨) ଦେହରେ ଭୈଳ ମର୍ଦ୍ଦନ କଲେ ବର୍ମଗତ ରୋଗ ହୁଏ ନାହିଁ ।
- (୧୩) ନିଲୁଳା ଗୁଅଦିଅ ଖାଇଲେ ଅନେକ ରୋଗ ନଷ୍ଟ ହୁଏ, ପେଟ ବେମାର ହେବାର ଆଶଙ୍କା ନ ଥାଏ ।
- (୧୪) ଅଜିକାଲି ବଜାରରେ ନାନାପ୍ରକାର ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ବିକ୍ରି ହୁଏ । ସେଥିରେ ମିଶାତେଲ, ମିଶାଦିଅ ବ୍ୟବ-

ହୃଦ ହୃଦ । ସେ ଗୃହର ଏକପ୍ରକାର ଅଙ୍ଗାଦ୍ୟ । ସେ ସବୁ
ଖାଇବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

(୧୫) ଘର ନିକଟରେ ଦାଣ୍ଡଦୁଆର ପାଖେ ଅଳ୍ପ ବା ମୋଟର
କୌଣସି ପ୍ରକୃତ ଜମା କରିବ ନାହିଁ ।

(୧୬) ଭୂଲକ୍ଷୀ ଗଛ ଅଗଣାରେ ରଖିବ । ପ୍ରତ୍ୟହ ଜଳ ଭୂଲକ୍ଷୀ
ସେବା କରିବ ।

(୧୭) ଟିକିଏ ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ଉପବାସ କରିବ । ଉପବାସଦ୍ୱାରା
ଅନେକ ରୋଗ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।

(୧୮) ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁର ପ୍ରଭୃତି ଋତୁମ ଥାଉ ଖାଇବ । ଥଣ୍ଡା ଜନିତ
ଖାଇଲେ ସହଜରେ ହଜମ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଏହିପରି କେତେଗୋଟି ସ୍ଥୂଳ ନିୟମ ପାଳନ କଲେ
ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ବେଶ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ହୁଏ । କଥା ଅଛି, “ଜଳ
ପବନ ଲାଗି ଦେହ, ଆଉ ଅଧିକ ଥିଲେ କହା” ଉତ୍ତମ ଜଳ
ପାନ, ଉତ୍ତମ ବାୟୁ ସେବନ କଲେ ଶରୀର ସୁସ୍ଥ ଥାଏ । ଏ
ଶରୀରଟା ଜଳ ପବନଦ୍ୱାରା ଗୁଚ୍ଛୁ । ସେ ଦୁଇଟି ସ୍ୱଚ୍ଛ,
ପରିଷ୍କାର, ନିର୍ମଳ ଥିଲେ ରୋଗ ହେବା ସହଜ ନୁହେଁ । ଯେତେ
ପ୍ରକାର ଖାଦ୍ୟକ ରୋଗ, ସେ ସବୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନିୟମ ପାଳନ
କଲେ ଦୂର ହେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଖାଦ୍ୟକ ରୋଗ କଣ ? ଅତି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାର ରୋଗ
ଅଛି କି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଖାଦ୍ୟ ଅନିୟମରୁ ଯେ ରୋଗ ହୁଏ, ତାକୁ ଖାଦ୍ୟକ ରୋଗ
କହନ୍ତି । ଅତି ଏକପ୍ରକାର ରୋଗ ଅଛି, ତାକୁ କର୍ମଜ ବା
ପାପଜ ରୋଗ କହନ୍ତି । ଏ ସବୁ ପୂର୍ବଜନ୍ମକୃତ କର୍ମରୁ ଜନ୍ମେ ।
ଦେଖାଯାଏ, ପିଲା ଜନ୍ମ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାର କୁସ୍ମରୋଗ ହେଲା,

ଜନ୍ମ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅତି ହେଲୁ, ଲେଖା ହେଲୁ ଭଦ୍ରାଦି ।
 ଏ ସବୁ କର୍ମକ ଶ୍ରେଣୀ । ଏ ସବୁ ଶ୍ରେଣୀ ଶ୍ରେଣୀ ଶେଷ ନ ହେବା
 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭଲ ହେବ ନାହିଁ । କର୍ମକପାକ ବୋଲି ଶାସ୍ତ୍ର ଅଛି,
 ସେଥିରେ ଏ ସବୁ ଶ୍ରେଣୀର ନିଦାନ, ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ ପ୍ରଭୃତି ଲେଖା
 ଅଛି । ବଢ଼ି କଲେ ସେ ପୁସ୍ତକ ପଢ଼ିବ । ସେ ପୁସ୍ତକ ପଢ଼ିଲେ
 ଜାଣିପାରିବ ଯେ, କି ପାପ କଲେ କି ଶ୍ରେଣୀ ହେବ । ସୁନ୍ଦର
 ଜାଣିଲେ, ସେ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ନ କରିବାକୁ ସାବଧାନ ହେବ ।
 ଯେତେ ଚେଣୀ ବିଷୟ ଜାଣିବ ତେତେ ଜ୍ଞାନ ବଢ଼ିବ ।]

—୪—

ଚତୁର୍ଥ ପରିଚ୍ଛେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ କି ବହୁ ପଦ୍ମ କି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ଗୋଟାଏ ବଙ୍ଗଳା ଉପନ୍ୟାସ । ବିଜୟ ବସନ୍ତ ଉପନ୍ୟାସ

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ଅଜି କାଲି ଏ ସବୁ ବହୁର ବଡ଼ ଆଦର, ପଢ଼ି ସାରିଲ
 କି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ପଢ଼ି ସାରିଲଣି, ତମେ ପଢ଼ିବ କି, ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ନାହିଁ, ନାହିଁ, ମୁଁ ସେ ଉପନ୍ୟାସ କଥା ଜାଣେ । ଅଳ୍ପ ଦୃଷ୍ଟି
 ତ ପଢ଼ିସାରିଲଣି କହୁଛ, ବହୁଲ ଦେଖି, ବସନ୍ତ ସଙ୍ଗେ ଭାର
 ମାତାର ବ୍ୟବହାରଟା କିପରି ? ଉତ୍ତର ସେ ବରଦ କିପରି
 ଲାଗେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ କଥା ଅତି କଣ ବୁଝିବ ? ସେ ସ୍ତ୍ରୀଟା ଗୋଟାଏ ଶ୍ରୀମତୀ ।
 କଥାମିତ୍ର କହୁ ସତ ପଲେଇ ଦେଇ ପୁଅଟାକୁ ମରାବ ଦେବ !

ଓଃ ! ପୋଡ଼ାମୁଢ଼ୀର କି ସାହସ ! ମୁଁ ତ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ମନେ
କଲି, ଶ୍ରୀହାତୁଡ଼େ ପଡ଼ିଲେ ତା ଡାକ୍ତାରି ଗିରି ଦିଅନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ହଁ, ସେ ମାରିକିନିଆଟା ସେହୁପରି । ସେ ଭଲ ଚରିତ୍ରର
ଉପନ୍ୟାସ ପଢ଼ିବା ଭାବେ ନୁହେଁ । ଭଲ ଚରିତ୍ରର ନାଟକ,
ଉପନ୍ୟାସ ପଢ଼ିଲେ ଲଭି ଅଛି, ମାତ୍ର ମନ ଚରିତ୍ରଗୁଡ଼ାକପ୍ରତି
ଅଦୌ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା ଭାବେ ନୁହେଁ । ସେହୁ ଯେ ସ୍ତ୍ରୀ କଥା
ପଢ଼ିଲି, ସେ ଗୋଟାଏ କପର ପିଣ୍ଡାଳୀ ! ପୁଅଟାକୁ ମନ କାହିଁ
କରିବାକୁ ଫୁଲୁଲୁଲୁ, ପୁଅ ତା ଧର୍ମ ପ୍ରତିପାଳି ଅସ୍ଥିକାର
କରିବାରୁ ଓଲଟି ତା ଉପରେ ଦୋଷାସୋପ କର ତାର ପ୍ରାଣ
ନେବାକୁ ବସିଲା । ଓଃ, ଏହାଠାରୁ ବଳି ଅଜ ଅଧିକ କଣ
ହୋଇପାରେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଇ ହେ, ମୁଁ ତ ପଡ଼ି ପଡ଼ି କାବା ହୋଇଗଲି । ମୁଁ ମନେକଲି
ପୁଅଟାରୁ ଧର୍ମ ଲେପ ହୋଇଗଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ବୁଝିଲ, ସେମାନେ ଶ୍ରୀକ୍ଷୀ, ମାନବୀ ନୁହନ୍ତି । ମୁଁ ସେଥିଲାଗି
କହୁଛି, ସେ ସବୁ ଚରିତ୍ର ପାଠ୍ୟ ନୁହେଁ । ଭଲ ଚରିତ୍ରର ବହୁ
ପଡ଼ି, ନିଜର ଲଭ ହେବ, ଅନ୍ୟ ଦଶଜଣଙ୍କର ଲଭ ହେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଚରିତ୍ର ଅର୍ଥ କଣ ମ ? ମତେ ଟିକିଏ ବୁଝାଇଦେଲ !

ସ୍ତ୍ରୀ—ଚରିତ୍ର ଅର୍ଥ ଅଚରଣ, ଲୋକ ନିଜ ସ୍ଵଭାବ ଅନୁସାରେ
ଅଚରଣ କରେ । ସ୍ଵଭାବ ଚରିତ୍ର ଅର୍ଥ ସ୍ଵଭାବ । ଭଲସ୍ଵଭାବର
ଲୋକଙ୍କ ସ୍ଵଭାବ ଅନ୍ୟ ଦଶଜଣଙ୍କର ଅଦର୍ଶ ହୁଏ । ଅଜ
ଗୋଟିଏ କଥା ଦେଖ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲୋକେ ଯେପରି ଅଚରଣ
କରନ୍ତି, ଅନ୍ୟ ଲୋକେ ସେ ସବୁ ଅନୁକରଣ କରନ୍ତି । ଦେଖ,
ଅମ ଘରକୁ ଗାଁ ଲୋକେ ସାନ୍ତ ଘର ବୋଲି ମାନନ୍ତି । ଗାଁରେ
ସାନ୍ତଘର ବୋଲିଲେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଘର । ଅମ ଘରେ ଯେ ଯେ

କାହିଁ, ଯେ ଯେ ଅଚରଣ କରୁଥିବ, ଲୋକେ ସେଗୁଡ଼ିକ
 ଶୁଣିବେ, ସୁଦୂର ଗ୍ରାମର ଭଲ ମନ୍ଦ ଅଚରଣ ଲାଗି ଅମ ଘର
 ଦାସୀ । ତେଣୁ ଅମ ଘର ପରିବାରର ସମସ୍ତ ଲୋକେ ଭଲ
 ଅଚରଣ କରିବା ଉଚିତ । ଗାଁଦାରେ ଭଗବାନ କହୁଛନ୍ତି,
 “ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲୋକେ ଯେ ଅଚରଣ କରନ୍ତି, ଲୋକେ ସେମାନଙ୍କ
 ଅନୁକରଣ କରନ୍ତି ।” ସୁଦୂର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ
 ଭଗବାନ ଗୋଟାଏ ଭାବ ଲଦି ଦେଇଛନ୍ତି । ସେ ଭାବ କଣ ?
 ସଦାଚରଣ । ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ କହୁଛି, ଏପରି ପୁସ୍ତକ ପାଠ
 କର—ଯଦ୍ୱାରା ଭଲ କଥା, ଭଲ ଚରଣ, ଭଲ ଅଦର୍ଶ
 ଶୁଣିବ । ତମେ ଶରୀର ପୁସ୍ତକ ପଢ଼ିଲେ ପିଲାମାନେ ତମଠାରୁ
 ଦେଖି ପଢ଼ିବେ । ଶୁଦ୍ଧପୁର ରମଣୀମାନଙ୍କ ଚରଣ ପାଠ
 କର ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଶୁଦ୍ଧପୁର ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଚରଣ ପାଠକଲେ କଣ ଜଣାଯିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେମାନେ ସତୀତ୍ୱର ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଉଦାହରଣ । ସେମାନେ
 ବାବୁଜୀନା । ବାବୁଜୀନାମାନେ ମୁସଲମାନଙ୍କ ଅଧିପତ୍ୟକେଳେ
 ଅସାଧାରଣ ବୀରତ୍ୱ ଦେଖାଇଥିଲେ । ଜ୍ୱଳନ୍ତଅଗ୍ନିରେ ନିଜ
 ପ୍ରାଣ ଅମ୍ଳାନ ଦହନରେ ବିସର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ମୁସଲ-
 ମାନମାନେ ସେମାନଙ୍କ ରୂପ ଦେଖିବାର ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ
 ପାଇ ନ ଥିଲେ । ସେହି ପୁଣ୍ୟଚରଣ ଶୁଦ୍ଧପୁର ବାବୁଜୀନା-
 ମାନଙ୍କ ଜୀବନଚରିତ ପାଠ କରି ନିଜ ଜୀବନକୁ ଧନ୍ୟ କର ।
 ସେମାନଙ୍କ ତ୍ୟାଗ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାରୀର ଅନୁକରଣୀୟ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ତ୍ୟାଗ କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ତ୍ୟାଗ ଅର୍ଥ ଛାଡ଼ିବା । ଯେ ଯେତେ ସ୍ୱାଧିକାର କରୁଛି, ସେ
 ସେତେ ସଂସାରରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୋଇ ଯୁକ୍ତା ପାଉଛି । ନିଜର ସ୍ୱାଧି-

ସୁଖ ସ୍ବାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ ପରଦୂତ ପାଇଁ ଯେତେ ତ୍ୟାଗ କରି ପାଇବ, ସ୍ବପ୍ନାରେ ତେତେ ଫଳ ପାଇବ । କିନ୍ତୁ କି ପୁରୁଷ ଭବିଷ୍ୟତ ପକ୍ଷରେ ଏକା କଥା । ସୀତା, ସାବିତ୍ରୀ, ପ୍ରଭୃତି ଅଳ୍ପ ପୁଣ୍ୟା କାର୍ଯ୍ୟକ ? ସେମାନେ ଲୋକଦୂତ ପାଇଁ ଅନେକ ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ । ଦଧିଚୀ, ବଶିଷ୍ଠ, ଶମ୍ଭୁ, କୃଷ୍ଣ ପ୍ରଭୃତି ଅଳ୍ପ ସେହି କାରଣରୁ ଫଳ୍ୟ । ଯେ ଅନ୍ୟର ଦୂତ ଲାଗି ଅପଣା ଜୀବନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଞ୍ଚି କରପାରେ, ସେ ତ ଜଗତରେ ଦେବତା । ଲୋକେ ତାକୁ ଦେବତା ପରି ପୂଜା କରନ୍ତି, ତାର ଭକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି, ତାର ଗୁଣ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ବୃନ୍ଦାବନ ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ମନୁଷ୍ୟ ହାତରେ ଅସ୍ତ୍ର ହେଲେ, ସେହି ଅସ୍ତ୍ର ଦ୍ବାରା ବୃନ୍ଦାବନ ମରବ ବୋଲି ଜଣା ଗଲା । ଦେବତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଚନ୍ଦ୍ରା ପଡ଼ିଗଲା । ପୃଥିବୀରେ ଏପରି କିଏ ଲୋକ ଅଛି ଯେ, ନିଜ ଦେହରୁ ହାତ କାଟି ଦେବ, ହୁଏତ ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମରବ । ଲୋକର ସବୁ ଭୟଠାରୁ ପ୍ରାଣ ଭୟ ବେଶୀ । କଥାରେ ଅଛି, ଦେବା, ମରବାକୁ କେହି ରକ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ । ଦେବତାମାନେ ପୃଥିବୀଯାକ ଗୁଲିଲେ । ଯାହାକୁ ପଚାରିଲେ ସେ ରକ୍ତ ହେଲା ନାହିଁ । ଶେଷରେ ଦଧିଚୀ ମହର୍ଷୀ ଅନନ୍ତମନରେ ଅସ୍ତ୍ରୀ କାଟିଦେଲେ । ଏହା କି କମ୍ ତ୍ୟାଗ ! ବଶିଷ୍ଠ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ଗୁରୁ । ବିଶ୍ବମିତ୍ର ନିଜ କର୍ମବଳରେ ବ୍ରହ୍ମର୍ଷୀ ହେବାର ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ସେ ବର୍ଣ୍ଣରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ତାଙ୍କ ଉପସ୍ୟା ଦେଖି, ଅନେକ ବ୍ରହ୍ମର୍ଷୀ ତାଙ୍କୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କଲେ, ମାତ୍ର ବଶିଷ୍ଠ ସ୍ୱୀକାର କଲେ ନାହିଁ । ବିଶ୍ବମିତ୍ର ଏଥିରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ରୋଧ ହେଲେ, ଏବଂ ଯଜ୍ଞର ବଶିଷ୍ଠଙ୍କୁ ମାରଦେବେ ବୋଲି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ । ବିଶ୍ବମିତ୍ର ବଶିଷ୍ଠ-ମାରଣ-ଯଜ୍ଞ କରିବା ପାଇଁ ସକଳ ଅପ୍ଯୋଜନ

କଲେ । ମାତ୍ର କେହି ହୋତା ହେବାକୁ ଶକ୍ତି ହେଲେ ନାହିଁ । ଅବଶେଷରେ ବଶ୍ୟମିତ୍ର ବଶିଷ୍ଠଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ ଏବଂ ବସନ୍ତମାନ ଜଣାଇଲେ । ବଶିଷ୍ଠ ସମସ୍ତ କଥା ଶୁଣି ସାର କହିଲେ—“କଣ କହିଲେ ? ଅପଣଙ୍କର ଯଜ୍ଞରେ ହୋତା ହେବାପାଇଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମିଳିଲେ ନାହିଁ । ପୃଥ୍ବୀ କଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶୂନ୍ୟ ହେଲା ? ଅଗ୍ନି, ସୂ ହୋତା ହେବ ।” ବଶିଷ୍ଠ ହୋତା ହେଲେ, ଯଜ୍ଞ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ବଶିଷ୍ଠ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆଦୃତ ଦେଲେ । ଏଥର ଶେଷ ଆଦୃତ । ଏ ଆଦୃତ ଅଗ୍ନିରେ ପଡ଼ିବା ମାତ୍ରକେ ବଶିଷ୍ଠ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିବେ । ବଶିଷ୍ଠଙ୍କର ଚର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ନାହିଁ । ପ୍ରାଣ ଯିବ ତ ଯିବ । ପ୍ରାଣ ଅତୀତ ହୁଏ ପଦାର୍ଥ । ଯଜ୍ଞ କାର୍ଯ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ହେବ । ବଶିଷ୍ଠ ଶେଷ ଆଦୃତ ହାତରେ ଧରି ମନ୍ତ୍ର ପାଠ କଲେ—“ବଶିଷ୍ଠାୟ ସ୍ବାହା ।” ଘେଷ ତାଳିବା ବେଳକୁ ବଶ୍ୟମିତ୍ର ତାଙ୍କ ହାତ ଧରି ପକାଇ କହିଲେ, “ହେଲା ହେଲା, ଅପଣ ଏଠାରେ ଯାନ୍ତୁ ହୁଅନ୍ତୁ ।” ବଶିଷ୍ଠ ଯାନ୍ତୁ ହେଲେ । ବଶ୍ୟମିତ୍ରଙ୍କୁ ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କଲେ ଏବଂ କହିଲେ, “ତୁମ୍ଭେ ଯମା ଶିଖିଛ, ସୁତରାଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମ୍ଭେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ।” ବଶିଷ୍ଠଙ୍କ ପର କେତେ ଜଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଜି କାଲି ଦେଖୁଛ ? ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅର୍ଥ ପରତା ପକା ମନୁଷ୍ୟ ନୁହେଁ, କିମ୍ବା ବ୍ରାହ୍ମଣଠାରୁ ଜନ୍ମ ହେଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହେବ ନାହିଁ । ବ୍ରାହ୍ମଣର ଗୁଣ ଥିଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହେବ । ଏହି କାରଣରୁ ବଶ୍ୟମିତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶ୍ରେଣୀରେ ଗଣ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ଗୀତାରେ ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ଏହି କଥା କହିଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ମାନେ ଏହିପରି ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ, ସେମାନେ ଧନ୍ୟ ! ସତ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ହରିଷ୍ଟ, କଣ ତ୍ୟାଗ ନ କଲେ ! ଅପଣ

ସ୍ତ୍ରୀ ପୁଅକୁ ବିକଲେ, ଚଣ୍ଡାଳଠାରୁ ପରସା ନେଇ ଦକ୍ଷିଣା ଦେଲେ; ନଅଣ୍ଟା ହେବାରୁ ନିଜେ ଚଣ୍ଡାଳ ଗୃହରେ ଅସୁବିଦ୍ୟା କରୁଥିଲେ । ନିଜ ସ୍ୱାମୀ, ଘରଦ୍ୱାର ସବୁ ଛାଡ଼ିଲେ । ଫଳରେ ସ୍ତ୍ରୀଦେହରେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଗଲେ । ଏପରି କେତେ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ପୁରାଣ-ମାନଙ୍କରେ ମିଳିବ । ସେ ସବୁ ଚରିତ୍ର ପାଠକଲେ ଅପଣାର ଅନେକ ଉପକାର ହେବ । ଯେ ଯେତେ ଢ୍ୟାଗ କରୁଥାନ୍ତେ, ସେ ଯେତେ ବଡ଼ । କଥାରେ ତୁମ ମନ ମାନ୍ତି କି ? ଦେଖ; ଢ୍ୟାଗ କରିବ ଯେ ବେବଳ ଲୋକେ ମତେ ପ୍ରଣାମ କରୁଛନ୍ତି, ଏପରି ମନରେ ଭାବି କଲେ ସେଥିରେ କିଛି ଫଳ ନାହିଁ । ମନରେ କୌଣସି ଫଳ ପାଇବା ଇଚ୍ଛା ନ ରଖି ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ତହିଁରେ ପୁଣ୍ୟ ଅଛି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ଯାହା କହୁଛ ସତ । ଅମେ ମାଉସେ ଏତେ କଥା କାହୁଁ ଜାଣିବୁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ତୁମେ ଯା ବାଳିକା ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ୁଥିଲ ? ଅବ୍ ଏତେ ପଢ଼ି ବଣ ଟିଣିଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ବାଳିକା ସ୍କୁଲରେ ଯେଉଁ ବହୁ ପଢ଼ାଯାଏ, ସେଥିରେ ଏତେ କଥା କେଉଁଠି ଅଛି ମ ? ସେଥିରେ ତ ଖାଲି କାଉ, କୋଇଲି, ବଗ, ବିଲ୍ୱଅ କଥା ପଢ଼ାଯାଏ । ଗଛର ପତ୍ର, ଡେମ୍ଫ, ଶିଶୁ ଗଣ୍ଡୁ ଗଣ୍ଡୁ ଦିନ ଯାଏ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ଯେଉଁ କାଳେ ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟା । ଅଜ୍ଞବାଲି ବାଳିକା ସ୍କୁଲ ବାଳକ ସ୍କୁଲରେ ଏକା ପାଠ । ବାଳକମାନେ ପାଠ ପଢ଼ିଲେ ଗୁକ୍ତି କରୁଥିଲେ, ଏବେ ତ ମାଉସେ ପାଠ ପଢ଼ି ଗୁକ୍ତି କଲେଣି । ସରକାର ଯେପରି ନିୟମ କରୁଛନ୍ତି, ସେପରି ପାଠ ପଢ଼ା ହେଉଛି । ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ ସେ କ୍ଷମତା ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଲୋକଙ୍କୁ ହାତରେ ସେ କ୍ଷମତା ନାହିଁ କି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କାହିଁ କି ନାହିଁ, ସେ କଥା ତୁମେ ଏକଲଗେ ବୁଝି ପାରବ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମତା ସରକାରଙ୍କ ହାତରେ ଅଛି । ସରକାର କହନ୍ତି, ଏ ଦେଶ ଲୋକେ ପୋରୀ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅସ୍ତେ ଅସ୍ତେ କ୍ଷମତା ଦେବେ ।

୨୫୫
୫.୭.୫୫.

ପଞ୍ଚଦଶ ପରଲ୍ଲେହ

ଦାଣ୍ଡରେ ଜଣେ ଯୁବକ କାନ୍ଦରେ ଗୁଡ଼ିଏ ଖଦର ଲୁଗା
ପକାଇ ଗୀତ ଗାଉଛି ୫—

କେ କଣିବ ଅସ ଅସ କିଣ ଖଦର

ଅଛି ଏ ଲୁଗାର ଭାବ ଗୁଣ ଅପାର । ଘୋଷା ।

ବାପ ଅଜା ଅନ୍ଧର କର ବଡ଼ ଆଦର

ଫିକ୍ସୁଲେ ଏହି ଲୁଗା ନ ଗଣି ଦର । ୧ ।

କିଣ କିଣ ଖଦର ଦର ଦେଖି ନ ଡର

ଦେଶଧନ ଦେଶେ ରହୁଥିବ ନିକର । ୨ ।

ସକଳେ ମିଳିମିଶି କଣିବେ ବେଣୀ ବେଣୀ

ଅଳପ ଦିନରେ ଶସ୍ତ୍ରାହୋର ଦର । ୩ ।

ଦେଶ ଦିନକୁ ଦିନ ନାନା ରଙ୍ଗ ବସନ

ତଅର ହେଉଛି ଦେଶେ କର ଆଦର । ୪ ।

ଯେତେ ବେଣୀ କଣିବ ତେତେ ଦର କମିବ

ମିଳିବ ଉତ୍ତମ ଲୁଗା ନାନା ପ୍ରକାର । ୫ ।

ଦେଶ ଭାବ ଭଉଣୀ ସୁଦା କାଟନ୍ତି ପୁଣି

ଗଣେ କିଣି ତାଙ୍କ ତୁଣେ ଦିଅ ଆଦର । ୬ ।

ବୁଣିଛୁ ଦେଶ ତନ୍ତ୍ରୀ ଲଗିଛୁ ଦିନ ରାତି
 ନ କଣିଲେ ଦାନା ବୁଡ଼ିଯିବ ତାହାର । ୭ ।
 ସକଳେ କପା କର ଖାଇ ଅରଟ ଧର
 ଅରଟଶିବଦେ ପୁରୁ ସକଳ ଘର । ୮ ।
 ଗୁଡ଼ିଲ କପା ଗୁପ୍ତ ଗଲ ଅରଟ ନାଶ
 ଚେରାଶି କୋଟି ଟଙ୍କା କ୍ଷତି ଦେଶର । ୯ ।
 ଶଅସ୍ତ୍ରା ଲୁଗା ଦେଖି ଭୁଲିଲ ଦେଶ ଅଖି
 ସରୁ ଲୁଗା ଯିବି ସରୁ ହେଲୁଣିଶ୍ଵର । ୧୦ ।
 ଯିବି ରୋଷା ବସନ ଅଶନ ମୋଟା ଅଲ
 ବାପ ଅଜା ଥିଲେ ବଳୀ ସୁସ୍ଥ ଶରୀର । ୧୧ ।
 ବୋଲୁଅ ବଡ଼ଲୋକ ପେଟରେ ସଦା ଗ୍ରୋକ
 ସରୁ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି କେତେ ବଡ଼ାଇ କର । ୧୨ ।
 କଣ ଭାବ ଖଦର ସେହେ କର ଆଦର
 ଗୁଲ ହୋଇଯାଉ ଖଦରରେ ବଜାର । ୧୩ ।
 ଯିବି ମାଡ଼ି ମକନି ଗୁଡ଼ି ଏ ନବରୁଗି
 ଚପୁଡ଼ି ପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ନ ଭର । ୧୪ ।
 ଲୁଗା ଚପୁଡ଼ି ପାଇଁ ଦେହରେ ବଳ ନାହିଁ
 କପର ବଢ଼ୁଅ ଅମ୍ବେ କର ଚରୁର । ୧୫ ।
 କଳ ଲୁଗା ଛ ମାସେ, ଖଦି ଯିବ କରଷେ
 ଭାଉଁ କିଛି ହେଲେ ବେଶୀ ନାହିଁ ଖାତର । ୧୬ ।
 ସୁନ୍ଦର ଅସୁନ୍ଦର କିଛିହିଁ ନ ଚରୁର
 ନିଜ ଜିନିଷ ନିଜର କର ଆଦର । ୧୭ ।
 ବହୁହିଁ ଯୋଡ଼ି କର କଣ ଖଣ୍ଡେ ଖଦର
 ଖଦର ଯୁଗୁର ଲଗି ଯତନ କର । ୧୮ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଫିଲଟି ଭଲ ଗୀତ ଗାଉଛୁ ! ଅମର ଏ ଲୁଗାରୁ ଖଣ୍ଡେ କିଣନ୍ତୁନି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କେବେ ସେ ଲୁଗା ଦେଖିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ନା, ମୁଁ ତ ଦେଖିନାହିଁ, ଅଣିଲ ଖଣ୍ଡେ ଦେଖିବା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦେଇଟି ନିଅ, ଏ ଶାଢ଼ୀ ଦିଶୁଛି । ଦାମ ହେଉଛି ୪ ୩୩ । ଦେଖ, ପସନ୍ଦ ହେଲେ ରଖିବା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—(ଲୁଗା ନେଇ ହାତରେ ଦେଖି ସାର) ମୋ ମା ଲେ, ଏ ଲୁଗାଟା ବୋହେ ଭାରି ହୋଇଛି, କେତେ ଶ୍ଵେତ, ଧଉଳ ପୁର ନୁହେଁ, ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଲାଲ ପରି ଦିଶୁଛି, ପୁଣି ଏତେ ପଇସା । କାହାର ଭଲପେ ଅଛି ମ ଏ ଲୁଗାଟା ପିନ୍ଧିବ, ଧୋଇ ଚିପୁଡ଼ିବ ! ଟଙ୍କା ଦେଇଟା ଦେଲେ ଅତି ପୁରୁଷ କାଗଜ ପରି ପଡ଼ିଲା ଲୁଗା ମିଳିବ । ଏ ଗୁଡ଼ାକି ପିନ୍ଧିବ କିଏ ଲେ ମା !

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦାମ କଥା ଦେଖିଲେ ଅବଶ୍ୟ ମହରଗ । କଲ ଲୁଗା ଯେତେ ଶସ୍ତା, ଖଦର ତେତେ ଶସ୍ତା ହେବ କିପରି ? କଲ ଘଣ୍ଟାକରେ ଯେତେ ଲୁଗା ବୁଣିଦେବ, ପରୁଣ କଣ ହାତରେ ତେତେ ଲୁଗା ବୁଣି ପାରିବେ ନାହିଁ । କଲଲୁଗା ଦାମ ସଙ୍ଗେ ହାତକଟା ମୂଢ଼ାଲୁଗାର ଦାମ ସମାନ ହେବ କିପରି ? ଖଦର ଗୋଟାକ ଦାମରେ ଦି'ଟା କଲଲୁଗା ମିଳିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେବେ ଏକଥା କହୁଛ, ତେବେ ଘରୁ ତ ସେଇ ପଇସା । ଯିବ, ଯୋଡ଼ାଏ ଲୁଗା ନ କିଣି ଗୋଟାଏ ଲୁଗା କିଣିବା କଥା ମ ? ମୁଁ ଜଣେ ତ ଫିଲିଟି ନାହିଁ, ଘରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ କିଣିବ । ଖଦର ଲୁଗା କିଣିଲେ ଦୋହର ତପଟ ପଇସା ଯିବ । ଅଳ୍ପ ପଇସାରେ ଯେବେ ଦାମ ଚଳିଗଲା, କେଣି ପଇସା ଘରୁ ଯିବ କାହିଁକି ? ଏଣେ ପୁଣି ଲୁଗା ରୂପ ଦେଖିଲେ ବାନ୍ତି ମାଡ଼ିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଲୁଗା ସିନା ମୋଟା ଦେଖି ତମ ଅଖିକ ରୁଚି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏ ଲୁଗା ଭାସି ଟାଣି; ମାଡ଼ି ମରଗି ପିକିଆଅ, କିଛି ସତ ନାହିଁ ।
ଯେତେ ଯେତେ ଧୋବାଘରେ ପଡ଼ିବ, ସେତେ ମୁଲମ ହେଉଥିବ । ଲୁଗାରେ ଥଣ୍ଡା ଗରମ ଭବିଷ୍ୟ ଗୁଣ ଅଛି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କଥାତ ଅଛି, କପାସିଆ ଛ'ମାସିଆ, ଅର୍ଥାତ୍ କପାରୁ ଯେଉଁ ଲୁଗା ତିଆରି ହୁଏ, ତାର ପରମାୟୁ ଅତି କୋର ଛ' ମାସ, ତେଣିକି ପୋରିହାଁ—ମଶାଲ ବଢ଼ା କରବେ । କଲଲୁଗା ହେଉ ବା ଖଦର ହେଉ, ଯାହା ଶସ୍ତ୍ରରେ ମିଳିବ, ଅମକୁ ତାହା ଭଲ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ସେ କଥାରେ କିଛି ସତ ଅଛି । ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଗୋଟାଏ ଶସ୍ତ୍ରା ଜିନିଷ ମିଳିଲା, ତେବେ ତାକୁ ନ କଣି ମହର୍ଗ ଜିନିଷ ଲେବେ କଣିବେ କଥା ? ସେଥିଲଗି ଖଦର ଅଳ୍ପ ବଢ଼ି ହେଉଛି । ଲୋକଙ୍କର ଖଦର ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ଅଛି, ମାତ୍ର ବେଶୀ ଦାମ ହେତାରୁ ବେଶୀ ଲୋକ କଲଲୁଗା କଣି କାମ ତଳାଉ-ଛନ୍ତି । ପେଟେ ଦିନ ଯାଏ ଖଦର ଶସ୍ତ୍ରା ନ ହେବ, ବେଶୀ ଲୁଗା ବଢ଼ି ହେବ ନାହିଁ କି ଖଦର ବେଶୀ ଦିନ ରହୁପାରବ ନାହିଁ । ସବୁ ମୋଟ ସଙ୍ଗେ କିଛି ଯାଏ ଅସେ ନାହିଁ । ଅଳ୍ପ ଲେବେ ଭଲ ସୂତା କାଟି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି, ଲୁଗା ମୋଟା ହେଉଛି । ଅନ୍ୟାସ ବେଶୀ ହେଲେ ସବୁସୂତା କାଟିବେ, ସବୁ ଲୁଗା ହେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କଲଲୁଗା ପିବିଲେ କ୍ଷତି କଣ, ଖଦର ପିବିଲେ ଲଭ କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଲଭ କ୍ଷତି ବହୁତ ଅଛି, ବୁଝିଲେ ହେଲା । ଅମ ଦେଶରେ କଲ ତିଆରି ହୁଏ ନାହିଁ କି କଲଲୁଗା ତିଆରି ହୁଏ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଦେଶରେ ଲୁଗା ତିଆରି ହୁଏ । ସେ ଦେଶରୁ

ଅଥା ଅମ ଦେଶରେ ବନ୍ଧୀ ହୁଏ । ଅମେ ପରସା ଦେଇ ଲଗା କଣ୍ଟ । ଅମେ ଯେଉଁ ପରସା ଦେଉଁ, ସେ ବେଉଁ ଠାକୁ ପାଏ ବହୁଳ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମର ଯେଉଁ ମାରୁଅଡ଼ ଦୋକାନରୁ ଲଗା ଅସେ, ସେ ଦୋକାନ ପରସାଟା ନାଏ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦୋକାନ ତ ଲଗା ତ ଅର କରେ ନାହିଁ, ସେ ବନ୍ଧୀ କର ଦିଏ ପରସା ଲଗ କରେ । ସେ କଲିକତାରୁ ମାଲ ଆଣେ । କଲିକତାବାଲ ବିଦେଶରୁ ମାଲ ଆଣେ । ଏମାନେ ମଝିରେ କେବଳ ସାମାନ୍ୟ ଲଭ ନିଅନ୍ତି ଅସଲ ପରସା ବେଉଁ ଦେଶକୁ ଗଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ତେବେ ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଲଗା ତ ଅର ହେଉଛି, ସେହୁ ଦେଶକୁ ଗଲ । ଅମେ ମାଲପିଲେକେ, ଏତେ କଥା କିଏ ଜାଣୁଛି ମ ? ଅମେ ଜାଣୁ, ଅମ ଦେଶଲେକେ ଲଗା ବହୁତନ୍ତି, ପରସା ନେଉଛନ୍ତି । ଏତେ ମେଣାରେ ପାଣି ଉଠୁଛି ବୋଲି କିଏ ଜାଣୁଛନ୍ତି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଲେକେ ତ ଜାଣିପାରୁ ନାହାନ୍ତି ସତ, କିନ୍ତୁ ବେତେଜଣ ଏକଥା ଚିନ୍ତା କରୁଛନ୍ତି ? ସମସ୍ତେ ତ ସରୁଲଗା ପିନ୍ଧି ଗୋଲ । ସେ ପିଲଟି ଗାଉଥିଲା ପରା, ‘ଚଉରାଶୀ କୋଟି ଟଙ୍କା କ୍ଷତି ଦେଶର ।’

ସ୍ତ୍ରୀ—ଚଉରାଶୀ କୋଟି ଟଙ୍କା କ୍ଷତି କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ତମେ ଜଣେ ମଣିଷ, ବର୍ଷକେ ଦଶ ବାର ଟଙ୍କାର ଲଗା ପିନ୍ଧୁଛ ତ ? ଭାରତବର୍ଷରେ ତେଜସ କୋଟି ଲୋକ ଅଛନ୍ତି । ଏ ସମସ୍ତ ଲୋକ ଯେତେ ଲଗା କଣି ପିନ୍ଧୁଛନ୍ତି, ତହିଁର ଦାମ ୮୦ କୋଟି ଟଙ୍କା । କୋଟିକ ୧୦୦ ଲକ୍ଷ ।

ଲକ୍ଷକ ୧୦୦ ହଜାର । ହଜାରକ ଦଶ ଶହ । ଏପରି ହୁଏକ
କଲ, କେତେ ଟଙ୍କା ହେବ କହୁଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମୋର ତ ଅଣି ପାଉ ନାହିଁ । ଏତ ଗୋଟାଏ ପାହାଡ଼ ହେବ ।
ଏତେ ଟଙ୍କା ଗୁଲି ଯାଉଛି । ସେମାନେ କଣ ନଗଦ ଟଙ୍କା
ନେଉଛନ୍ତି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଟଙ୍କା ନେଉଛନ୍ତି, ଧାନ ଗୁଜଲ ପ୍ରଭୃତି ଏ ଦେଶରେ ଯାହା
ହୁଏ ନେଉଛନ୍ତି । ଏ ଟଙ୍କା ତ ଅମ ଦେଶକୁ ଆଉ ଫେରୁ
ନାହିଁ । ଯେ ଗଲ ସେ ଏକାକେଲକେ ଗଲ । ଦେଶରୁ ଧନ
କମି ଯିବାରୁ ଲୋକେ ଦରଦ୍ର ହେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ବାର ବାର
ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ହେଉଛି । ଅଳ୍ପ, ବର୍ତ୍ତମାନ କହୁଲ ଦେଖି, ଖଦର
ଫିକିରାରେ ଲଭ ଅଛି କି ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଛି, କିନ୍ତୁ ଖଦର ଶସ୍ତା ହେବ କିପରି କହୁଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଶସ୍ତା ହେବାପାଇଁ ଦୁଇଟି କଥା ଅବଶ୍ୟକ ପ୍ରଥମ—ପ୍ରତ୍ୟେକ
ଗୃହୀ ତା ବାରିରେ କପା କରବ । ଦ୍ଵିତୀୟ କଥା—ପ୍ରତି ଘରେ
ମାଲପେ ଅରଟରେ ସୂତା କାଟିବେ । ଏ ଦୁଇଟି ବିଷୟ ନ
ହେବା ଯାଏ ଖଦର ଶସ୍ତା ହେବ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମ ଦେଶରେ କଣ କପା ହେଉ ନ ଥିଲା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମ ଦେଶରେ କପା ହେଉଥିଲା । ମୋ ପିଲାଦିନେ ଅମ ବୁଣା
ଓହ୍ଲରେ କପା ହେଉଥିଲା । ମୁଁ ତ କେତେ ଥର କପା ତୋଳା
ହେବାକେଲେ କପା ଦେଇ ଯୁଅଣିପକା ଗୁଜଲଗଜା ଖାଇଛି ।
ପ୍ରତି ଗ୍ରାମରେ କପା ହେଉଥିଲା । ପ୍ରତି ଘରେ ମାଲପେ ଖାଇରେ
କପା ଖୁଆଇ, ଲୁଟିରେ ଭଣି, ବରଣା କରି ଅରଟରେ ସୂତା
କାଟୁ ଥିଲେ । ସେହି ସୂତା ନେଇ ବୁଣା ଘରେ ଦେଇ ଆସିଲେ
ସେ ବାଣ ନେଇ ବୁଣି ଦେଉଥିଲା । ଲଗା ଗୋଟାଏ ବୁଣି

ଦେବାକୁ ବାଣ ପରସା ଗୁରୁଅଣା, ଛ'ଣା ପଡୁଥିଲା ।
ଲୋକଙ୍କୁ ପରସା ଦେଇ ଲୁଗା ଢାଳିବା ପରି ଜଣା
ପଡୁନ ଥିଲା । ଏବେ ମୁଁ ଟଙ୍କା ନେଇ ବଜାରକୁ ନ
ଚଲେ ଘରକୁ ବେତେ ଖଣ୍ଡ ଲୁଗା ଆସିବ ନାହିଁ । ଏବେ ମଧ୍ୟ
ଭାରତବର୍ଷର ପଶ୍ଚିମାଞ୍ଚଳରେ ଅନେକ କପା ହେଉଛି । ସେ
କପାଯାକ ଅନ୍ୟଦେଶ ଲୋକେ ଅତି ଅଲଗାମରେ କିଣି ନେଇ
ସେଥିରେ ଲୁଗା ତିଆରି କରି ଆମ ଦେଶକୁ ପଠାଉଛନ୍ତି ।
ଆମେ ପୁଣି ଗୁରୁଗୁଣ ମୂଲ୍ୟ ଦେଇ ଲୁଗା କଣୁଥାଉ ।

ସ୍ତ୍ରୀ— ଆମ ଦେଶରେ ତ ସବୁ ଥିଲା, ବୁଝିଗଲା କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ— ଗୁରୁସାଲ ବନ୍ଦୋବସ୍ତୁକେଲେ କିଏ ଗୋଟାଏ ଦୁପା ଉଠାଇ-
ଦେଲା, କପାଗୁଣ ଉପରେ ବେଶୀ ଖଜଣା ହେବ । ଲୋକେ
ଏଇ ହୋରେ ମାଡ଼ କପା କଲେ ନାହିଁ । ଯେ ଗୁଡ଼ିଦେଲେ
ସେ ଆଉ ଡେରିକି ମନ ଦେଲେ ନାହିଁ । ସେହି ସମୟରେ
ଧାନ ଭଡ଼ ଟିକିଏ ବେଶୀ ହେଲା । ଧାନ ଭରଣ ଦଶ ବାରଟଙ୍କା
ହେଲା । ଏଣେ କିଦେଶୀ ଲୁଗା ଭାର ଶସ୍ତ୍ରରେ ମିଳିଲା । ଲୁଗା
ଗୋଟିକୁ ଟଙ୍କାଏ, ବାରଅଣା । ଅଗ୍ନିକୁ ବାୟୁ ସାହା ପରି କପା
ନ ହେବାକେଲେ ଧାନ ହେଲା ମହରଗ, ଲୁଗା ହେଲା ଶସ୍ତ୍ର ।
ଲୋକେ ଦେଖିଲେ, ହାତକୁ ଯାଇ ଟଙ୍କାଟାଏ ପକାଇ ଦେଲେ,
ଲୁଗାଟାଏ । ଏତେ କଥା କିଏ କରୁଛି ? କପା ଭରବାକୁ
ପରଶମ; ତାକୁ ଭଣି ସୁତା କାଟି ଲୁଗା ଗୁଣାଅ, ଏତେ
କଲେଇରେ କିଏ ପଶୁଛି ! ଏହପରି ସବୁ କଥା ବୁଝିଗଲା ।
ଗୋଟାଏ କଥା, କିଛି କାମ ଗୁଡ଼ିଦେଲେ, ଆଉ ସେ ସୁଖ
ଲାଗେ ନାହିଁ । ଏବେ କପାଗୁଣ ନାମ ଶୁଣିଲେ ମରଦକୁ ମାଡ଼
ପଡୁଛି । ଅରଟ ନା ଶୁଣିଲେ ମାରିପେ ରଟମଟ ଗୁଡ଼ି ବଟକଟ-

ହେଉଛନ୍ତି । ଏତେ ପରସ୍ପର କିଏ କରୁଛି ? ଦ'ପହର ମଣିଷ
 ଟିକିଏ ଶୋଇବ ସିନା, ଏଥିରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଜଞ୍ଜାଳ ପୁଣି ମୁଣ୍ଡକୁ
 କିଏ ଅଣୁଛି ? ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶର ଅବସ୍ଥା ଏହିପରି । ଏଥିରେ
 ମରଦ ମାଇପେ ଉଭୟେ କଥାଟାକୁ ବୁଝି, ଯେବେ କାମରେ
 ଲାଗିଯାନ୍ତେ, ତେବେ ଅମଦେଶ ଲୁଗା ଅମେ ପିନ୍ଧି-
 ବଳନ୍ତା । ଅମେ କାହିଁକି ଅନ୍ୟ ଦେଶକୁ ଗୁଡ଼ି ବସନ୍ତେ ? ଅନ୍ୟ
 ଦେଶରୁ ଲୁଗା ଆସିଲେ ଅମେ ପିନ୍ଧିବୁ, ଭଲଲେବ ହୋଇ
 ଦାଣ୍ଡକୁ ବାହାରକୁ; ନଚେତ୍ ଅମେ ଲଙ୍ଗଳା । କେବଳ
 ଅଳସୁଆପଣିଆରୁ ଅମେ ମରୁଥାଉ । ଅମର ଜମି ଅଛି, ବାଡ଼ି
 ଅଛି, ଅଧର ହାତ ଅଳସରେ ନିଶ ବଢ଼ା ପର କପା କରୁ
 ନାହିଁ, ସତା କାଟିବୁ ନାହିଁ କି ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବୁ ନାହିଁ ।
 ଏକାଳ ହିଅମାନେ ଅରଟ ନା ଶୁଣିଲେ ନାକ ଟେକିଦେବେ ।
 ପିନ୍ଧିବୁ ଯେବେ ସେମାନେ ଦେଖନ୍ତେ ଯେ ମା'ମାନେ ଅରଟ
 ଧରି ବସିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ମନ ତେଣିକି ଗୋଡ଼ାନ୍ତା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଛୁ, ଅମର ଖଣ୍ଡେ ଅରଟ ଅଣନ୍ତୁ, ମୁଁ କାଟନ୍ତି । ଅମ ଘରେ
 ଅରଟ ଚଳିଲେ ସାର ପଡ଼ିଗା ଲେକେ ବଦଣି ଶିଖନ୍ତେ ।
 ଅମର କପା କର ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ ଏ କାଳ ଗୁଡ଼ର ଏମନ୍ତ ହେଲେଣି ଯେ, କପା କରବା
 କଥା କହିଲେ ବାର ଅପଡ଼ି ଉଠାଇବେ । ଏତେକ ଲେକେ
 ବୁଝି ନାହାନ୍ତି ଯେ, କିରେ ବାରୁ ଟେକକୁ ରୋଟା ମୋଟା
 ଗୁଡ଼ାଏ ଖାଇବ, ଗାଣ୍ଡିକି ରୋଟା ମୋଟା ଖଣ୍ଡେ ପିନ୍ଧିବ; ଏତକ
 ହେଲେ ତ ହେଲା । ଅମର ଜମି ଅଛି, ଯାହା ଗୁଡ଼ି ବ ତାହା
 ଦେବ । ଜମିକି ସେବ ପାରିଲେ ହେଲା । ଜମିରେ ଧାନ
 ହେଉଛି; ଘାତ କାମ ଚଳି ପାଉଛି; କପା ହେଲେତ ଲୁଗା କାମ

ଲେପିବ । ଅଉ ବେଣୀ ଅଭବ କଣ ? ତିକି, ଅରଟ ଘରେ
 ଥିଲେ ଅଉ କିଛି ଭାବନା ନାହିଁ । ତିକି ଯଥା ତଥା ଅଛି ।
 ଅଟେ ବଣ ଲେପ ହେଲଣି । ମନ ଥିଲେ ଏବଂ ମନ କଲେ
 ଏକାଦିନକେ ସବୁ ଘରେ ଅରଟ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିବ । ତମେ ଯେବେ
 ଇଚ୍ଛା କରୁଛ; ମୁଁ କାଲି ଅରଟ ଅଣିଦେବ । ମନ ଧ୍ୟାନ ଦେଇ
 କାମ କଲେ ହେଲା । ଅଗେ ଦଶ ପାଞ୍ଚ ମାଲପେ ଏକା
 ପାଞ୍ଚକେ ଅରଟ ନେଇ ବସି ଯାଉଥିଲେ । ସୁତା କଟା ଗୁଲିଛି,
 ଗାଢ଼ ବୋଲ ଗୁଲିଛି; ଅଟେ ଥା ସୁତା ଉପରେ ଥାଏ । ଏବେ
 ସେ କଥା ଦେଖ ବାବୁ ସୁନେ । ଏବେ ଚାଲି ଦି'ପହରପାଞ୍ଚ
 ଅସନ; ନେହୁଲେ ପରଘର ବାଦ ଛେଦ କଥାବାର୍ତ୍ତା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏବେ ଯେ ବାଲିକା ସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ସୁତାକଟା ଶିକ୍ଷା ଦିଅ
 ଯାଉଛି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ ହଁ; ସବୁ କଥା ଯେପରି ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଉଛି, ଅରଟ ଶିକ୍ଷା
 ସେହିପରି । କାହିଁ, କେଉଁ ବାଲିକା ଘରେ କେତେ ସୁତା
 କାଟିଲଣି ? ଏ କଥା ସ୍କୁଲରେ କଣ ଶିଖିବ ମ ? ଅଗେ
 ମାଲପେ କଣ ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ି ସୁତାକଟା ଶିଖୁଥିଲେ ? ସେ
 କାଳରେ ସ୍କୁଲ ନ ଥିଲା, ଅଥଚ ଘରେ ଘରେ ସୁତାକଟା
 ଗୁଲିଥିଲା । ଏବେ ପ୍ରତି ଗ୍ରାମରେ ସ୍କୁଲ ବସିଲା; ମାତ୍ର ଅରଟ,
 ସୁତାକଟା କୁଅଡ଼େ ଛପିଗଲା । ସ୍କୁଲ ପଢ଼ାରେ କିଛି ହେବ
 ନାହିଁ; ଘରେ ମାଲପେ ମରଦ ଉଭୟେ ଅଣ୍ଟା ଭିଡ଼ିଲେ କାମ
 ହେବ । ଏଥିରେ କେଣି ଧନ ଲାଗିବ ନାହିଁ; ମନ ଖରଚ କରିବା
 ଅବଶ୍ୟକ । ତମେ ଯେତେ କହୁଲ ସୁତା କାଟିବ ବୋଲି,
 ସେହିପରି ଡ଼ାକ ଘରର ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ମନେକଲେ ବରଷକ
 ମଧ୍ୟରେ ଅମ ଲୁଗା ଅମେ ପିନ୍ଧିବ । ସେପରି ନ କଲେ ଖଦର

ଟେକି ପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା । ଅନ୍ୟଥା
ତୁଳା ଅଣେ ଗଣ୍ଡା ଗଣ୍ଡା ଗୁହର ରଖି କାମ ଚଳାଇଲେ ଖଇଁ
ବହୁତ ହେବ ଏବଂ ସେ ଖଇଁ ଲୁଗା ମୂଲ୍ୟ ଉପରେ ବସିଲେ
ଖଦର ଲୁଗାର ମୂଲ୍ୟ ଏତେ ବେଶୀ ହେବ ଯେ; ଖଇଁଦଦାର
ମୁହଁ ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଏପରି ବୁଲି ବୁଲି ବକିଲେ
କେତେ ଲୁଗା କଟିବ ? ଅମୁକ ଲୋକ ଅସିଛନ୍ତି; ଏତେ କଥା
କହୁଛନ୍ତି; ଅଗ୍ନି ଖଣ୍ଡେ କିଣିବା । ଏପରି କେତେ ଜଣ କୁଣିଲେ
ଖଦର ବଜାର ଚଳିବ ନାହିଁ । ଲୋକେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅର୍ଥା-
ଭାବରେ ଛଟପଟ; ସବୁବେଳେ ଅଣ୍ଟା ଖୋସଣିରେ ନଜର ;
ସବୁବେଳେ ପଇସା ପାଇଁ ଟାଣି ଓଟାରି ହେଉଛନ୍ତି । ଖଦର
ଦାମ ଶୁଣି ଶୁଣି ତାଙ୍କ ହାଲୁକ ଶୁଣି ଯାଉଛି, ସେ କଣିବେ
କିପରି ? ବଜାରରେ ଅନ୍ୟ ଲୁଗା ପରି କାରବାର ହେଲେ
ସୁନା ହେବ । ପାଟ ମକୁଟା ପରି କିଏ ଖଣ୍ଡେ ଅଧେ ରଖି
ପିକିଲେ କଣ ହେବ ?

ଥୁଲେ ଶୁଭେ ମୋର ଅରଟ ଶୁଣି ।

ପିକାଇବ ମୋତେ ପାଟ ପତଙ୍ଗ ।

ଧରିଥିଲେ ହାତେ ଅରଟ ହତା ।

ଯେପରି ଗୁହଁକ ସେପରି ସୁଦା ।

ସବୁ ମୋଟ ମଧ୍ୟଭଳି ଅବର ।

ଯାହା ଭଲ୍ଲା ତାହା କର ବାହାର ।

କାରିଅଡ଼ି କପା ତୋଳି ଅଣିବ ।

ଦିନେ କି ଦିନ ଶୁଖାଇ ଦେବ ।

ବାଛି ବୁଛି ଖାଇ-ପାଟିରେ ଦେବ ।

ମଞ୍ଜିଯାକ ସବୁ ବାହାରଯିବ ।

(ତୁଳାଯାକ ବାରି ହୋଇ ରହିବ) ।

ତା'ପରେ ତୁଳାକୁ ଏକାଠି କର ।
 ଭିଣା ଲାଠି ଦେଲେ କେତେ ପାହାର ।
 ଭଣିଭଣା ହୋଇଯିବ ସେ ତୁଳା ।
 ତାପରେ ହୋଇବ ବରଣା ବଳା ।
 ଗୋଟିଏ ବରଣା ହାତରେ ନେଇ ।
 ତାକୁଡ଼ ମୂଳରେ ଦେବ ଲଗାଇ ।
 ଦକ୍ଷିଣ ହାତରେ ଅରଟ ହତା ।
 ବୁଲାଇଲେ କାଟି ହୋଇବ ସୂତା ।
 ବାମ ହାତେ ବରଣାକୁ ଧରିବ ।
 ଯେତେ ଦୂର ଯାଏ ଲମ୍ବାଇ ଦେବ ।
 ସେହି ଦେବ ସୂତା ନାନା ପ୍ରକାର ।
 ହାତ ଗୁଣେ ସବୁ ମୋଟା ଅବର ।
 ମଠର ଅମୀୟ ଅରଟ ଧୁଳି ।
 ଶୁଣି ନ ଭୁଲିବ କେଉଁ ରମଣୀ ।
 ଲଜ୍ଜା ନିବାରଣ ବାମା ଅରଟ ।
 ତାକୁ ନ ଧରିଲେ ପାଇବ କଷ୍ଟ ।
 ଅରଟ ଯେ ଦିନ ଦେଇଛ ଛାଡ଼ ।
 ବିଦେଶୀ ବସନ ବସିଲ ମାଡ଼ ।

ଜାଗ ଜାଗ ସବେ ଭାରତ-ରମଣୀ ।
 ଭୁଡ଼ ଅଣ୍ଟା ବେଗେ ଉଠ ଶିର ଝୁଣି ।
 ଘରେ ଘରେ ଶୁଭ୍ର ଅରଟ ନିନାଦ ।
 ଭେକ ଅଲସ୍ୟତା ଦିନସୁଅ ନିଦ ।

ଅରଟ ସଙ୍ଗୀତ ଗାଅ ଘରେ ଘରେ ।
 କେତେ ଶୋଇଥିବ ନିଗମ ନିଦରେ ।
 ନିଜ ଘରେ ନିଜ ବସନ ବୁଣାଇ ।
 ଦିଅ ଏ ବସନେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଘୃଷ୍ଣାଇ ।
 ଝିଅ କୋହ ମାତା ଭରଣୀ ନାତୁଣୀ ।
 ଅରଟ ପାଗରେ ରୁଣୁ ଘୁଅ ପୁଣି ।
 ଦେଇ ଫୁଲଫୁଲି ଚଳାଅ ଅରଟ ।
 ଘୁଞ୍ଚିବ ଅତିନେ ଏ ବସନ ବସ୍ତ୍ର ।
 ଭରତ ରମଣୀ ଅଳ୍ପଦୃଷ୍ଟିଗଣ ।
 ରଖ ନିଜ ଘରେ ନିଜ ନିଜ ଧନ ।
 ପୁଣି କାଲି ହସି ଉଠିବ ଭାବେ ।
 ପିତ ନିଜ ଲୁଗା ହୋଇ ଅନନ୍ଦ ।
 ପର ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ବୋଲିବା ନିଜର ।
 ଘୁଞ୍ଚି ଏ ଉଦ୍ରା ବଡ଼ ଲଜ୍ଜାବର ।
 ଏକମନ ଏକଚିତ୍ତେ ଲାଗିଯାଅ ।
 ଅତିରେ ଏ ଦୁଃଖ କଳଙ୍କ ଘୁଞ୍ଚାଅ ।
 ଅଛି ତ ଶକତି, ଅଛି ଗୋଡ଼ ହାତ ।
 କି ବାରିଣେ ଜଡ଼ ପର ହୋଇ ମାତ ।
 ଶୁଣୁ ନାହିଁ ବାରେ ଜନନୀର ବାଣୀ ।
 ବୁଝୁ ନାହିଁ ତଳେ ପ୍ରାଚୀନ କାହାଣୀ ।
 ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ନାଶନ ଖର କରବାଳ ।
 ଅରଟ ଚକରେ ଦିଅ ବେଗେ ଢେଲ ।
 ବୁଲୁ ସେ ଅରଟ ବୁଲୁ ବେଗେ ବେଗେ ।
 ଜାଗ ରୋ ରମଣୀ ! ବେଗେ ଜାଗ ଜାଗ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହା, କି ସୁନ୍ଦର ଗୀତ ଗାଉଲ, ମୋ ଦିବ୍ୟ ତ ଉଲ୍ଲସି
ଉଠିଲା । ଏ ଗୀତ ଶୁଣିଲେ ସବୁ ମାନସେ ଅରଟ ଧରି
ବସିବେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ନାଁ ହେ ନାଁ, ଏଇ ଗୋଟାକ ଗୀତ ଶୁଣିଲେ ଯେବେ ସବୁ
ମାନସେ ସୁଦା କାଟି ବସନ୍ତେ, ତେବେ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଗଡ଼
କିତନ୍ତୁ । ତୁମେ ଟିକିଏ ଶୁଣିଲ, ଶୁଣିବାବେଳେ ମନୁଷ୍ୟ ସଦସକ
ହେଲା । ଅତି କାଲିକି ଏ ମନ ନ ଥିବ ଯେ ! ଏ ଗୀତ
ଗାଉବା ଅର୍ଥ କେବଳ ଅରଣ୍ୟ ରୋଦନ । ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ
ବାଢ଼ିଲେ ଯେପରି କେନ୍ଦ୍ର ଶୁଣିବାକୁ ନ ଥାଏ, ଏ ଗୀତ
ଗାଉବା ସେହୁପରି । କେତେ ଲୋକ କେତେ ଗୀତ ଗାଉ
ଗାଉ କଣ୍ଠ ପଡ଼ି ଗଲଣି । ଏ ଗୀତଟା ଏପରି କି ଅପୂର୍ବ ଗୀତ !
କି ପୁରୁଷ କି ସ୍ତ୍ରୀ ସମସ୍ତଙ୍କ କାନ ବସୁର ହୋଇ ଗଲଣି ।
ହୃଦୟତନ୍ତ୍ରୀ କଳକିତ ହୋଇ ଗଲଣି । ପଦ୍ମତୋଳା ଶୁଣି ଫଣୀ
ଟେକିବାପାଇଁ ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ତମେ ଅଗ ଅରଟ ଧରି, ସୁଦା
କାଟି, ଦେଖାଯାଉ କେତେଜଣ ପଛରେ ବାହାରୁଛନ୍ତି । ଏକା
ଏକ କଥାପାଇଁ କହୁ ନାହିଁ, ସବୁ ଦିଗରେ ଏହୁ ଦଶା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ମୁଁ ଏକା ଅରଟ ଧରିଲେ କଣ ହେବ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, କିଛି ନ ହେଲେ ଅମ ଘର କଥା ଅମର ଚଳିଲା ।
ଅମର ବହୁକୁଟୁମ୍ବୀ ଘର । ଲୁଗା କିଣାରେ କେତେ ଟଙ୍କା
ଯାଉଛି । କେତେ ଭରଣୀ ଧାନ ବିକିଲେ ଲୁଗା ଖର୍ଚ୍ଚ ଚାଲୁଛି ।
ଯେବେ ବାହରେ କପା ହୋଇ ଘରେ ସୁଦାକଟା ହୋଇ ଅମ
ଲୁଗା ଖର୍ଚ୍ଚଟା ଅଲ୍ଲାଲ୍ଲାରେ ଚଳିଗଲା, ତେବେ ତ ଅମର ଲାଭ
ଅଛି । ଅମର ତ କିଛି ଧାନ ରହୁଥିବ । ସେତକ ପିଲଙ୍କ
ଖାଇବା ଖରଚ ଉଦ୍ଧମରୂପେ ଚଳିବ । ସେତକ ଧାନ ବିକି

ଦିଅ ଖାଇବ । ଯେଉଁ କାମଟା କଲେ ଅମ ହାତରେ ହୋଇ
 ପାରିବ, ସେଟା ନ କରିବ କାହିଁକି ? ଅଳସୁଆ ପଣରେ ନ
 କରିବା ସିନା । ବାୟା ଚଢ଼ାଇ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ଭରସୁ ରାତି ଦିନ
 ଲାଗି କପରି ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ବସା ତଥର କରୁଛନ୍ତି ଦେଖୁଛ
 ତ ! ତମେମାନେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ନିକମ । ବାୟା ବସା ବୋଲି
 ଲୋକେ କହନ୍ତି ସିନା; ସେଥିରେ କେତେ କାରଗର କରିଛି
 ଦେଖ ! କେବଳ କ୍ଷୁଦ୍ର ଥଣ୍ଡା ସାହାଯ୍ୟରେ କେତେ ପ୍ରକାରେ
 ବୁଣିଛି ଦେଖିଲ ! ଅଶୁର୍ଣ୍ଣ ମାୟା ! କେଡ଼େ ଟିକିଏ ଡେଇ,
 କେତେ କୌଶଳ ଜାଣେ, କେତେ ଶିଳ୍ପ ଗୁଡ଼ର ଦେଖାଇ
 ବୁଣିଛି । ଏକା ବାୟା ଚଢ଼ାଇ କାହିଁକି, ମଦୁମାଛି, ଭର,
 ପାଟପୋକ, ବୁଢ଼ିଆଣୀ ଏମାନେ ଦିନତମାମ କାମରେ
 ଲାଗିଛନ୍ତି । ଦ'ପହରେ ଏମାନେ ଶୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କ
 କାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ଵାରା କେତେ ଲୋକଙ୍କର କେତେ ଉପକାର ହୁଏ ।
 ପରୋପକାରପାଇଁ ଏମାନେ କେତେ ପରିଶ୍ରମ କରୁଛନ୍ତି ।
 ସେମାନେ ଅନୁମାନଙ୍କର ଗୁରୁ ହେବା ଭାଗିତ । ଏମାନେ
 ସବୁଦା କାମରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ମଣିଷଗୁଡ଼ାକ ଖାଇ ପିଇ
 ଶୋଇଲେ କିପରି ସୃଷ୍ଟି ରହୁବ ?

ଷୋଡ଼ଶ ପରିଚ୍ଛେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—ତମେ ଏଥର କେଉଁଠାକୁ ଯାଇଥିଲ କି ? ଏତେଦିନଯାଏ
 କେଉଁ ଅଡ଼େ ବୁଲିଲି ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମୁଁ ଏଥର ବହୁତ ଖର୍ଚ୍ଚ ଦେଖି ଅସିଲି । ମଧୁରା, ବୃନ୍ଦାବନ,
 ପୁଷ୍କର, କାଶୀ ଓ ଗୟା ଯାଇଥିଲି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଗୟା କାହିଁକି ଯାଉଥିଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଗୟା ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଡାର୍ଥ ସ୍ଥାନ । ଏଠାରେ ଶ୍ରାବ ଦେବାକୁ ହୁଏ । ମୁଁ ଯାଏଁ ଶ୍ରାବ ଦେଇ ଆସିଲି । ଏଠାରେ ପିତୃ ମାତୃ ଶ୍ରାବ ହୁଏ । ଏଠାରେ ଶ୍ରାବ ବଢ଼େ ପିତୃତନ୍ତ୍ର ପ୍ରେତଭୂତ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯାନ୍ତି । ପୁତ୍ରର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛି, “ଜୀବନ୍ତେ ବାନ୍ଧ୍ୟ କରଣୀ ମୃତାହେ ଭୂତତ୍ୟାଗୀନଂ, ଗୟାୟାଂ ପିଣ୍ଡଦାନଂ ଚ ବିଭିଃ ପୁତ୍ରାୟ ପୁତ୍ରତା,” ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବତାବସ୍ଥାରେ ପିତୃ ଯାହା କହୁଛନ୍ତି ତଦନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ, ପିତୃଶ୍ରାବ ଦିବସରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଖାଇବାକୁ ଦେବ ଏବଂ ପିତାଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତିପରେ ଗୟାରେ ପିଣ୍ଡଦାନ କରିବ । ଗୟାରେ ପିଣ୍ଡଦାନ କରି ସାରିଲେ ମଠନ କରିବ ଯେ, ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଶେଷ ହେଲା । ଅଗେ ଗୟା ଶ୍ରାବ କରିବାକୁ ବହୁତ କଷ୍ଟ ପାଇ ଯାଉଥିଲେ । ଅନେକ ଦିନ ଲାଗୁଥିଲା । ଏବେ ତ ଆଉ ସେ କଥା ନାହିଁ । ଆଜି ରେଲରେ ବସିଲେ କାଲି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିବ । ଖର୍ଚ୍ଚ ମଧ୍ୟ ଆଗ ପରି ବେଶୀ ନୁହେଁ । ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ଦିନ, ତଳ ଦିନ କିମ୍ବା ଦିନେ ଶ୍ରାବ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଗୟା ତଳ ସ୍ଥାନରେ ଅଛି—ବୁଢ଼ଗୟା, ନାଭିଗୟା, ଓ ପାଦଗୟା । ଗୟାରେ—ବୁଢ଼ ଗୟା, ପିଠାପୁରଠାରେ—ପାଦଗୟା ଏବଂ ଯାଜପୁରରେ—ନାଭିଗୟା । ଏ ତଳ ସ୍ଥାନରେ ପିଣ୍ଡ ଦେଇ ଶ୍ରାବ କରାଯାଏ । ମୁଁ ପାଦଗୟାରେ ମଧ୍ୟ ଥରେ ଶ୍ରାବ କରିଥିଲି, ଏଥର ଗୟାରେ ପିଣ୍ଡ ଦେଇ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଶେଷ କଲି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଆଉ ଏଣିକି କଣ ଆମ ଘରେ ଶ୍ରାବ ହେବ ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଗୟା ଶ୍ରାବ ପରେ ଆଉ ଶ୍ରାବ ନ କଲେ ଦୋଷ ନାହିଁ ।

ତେବେ ନ କରିବ ବୋଲି ବେଉଁଠାରେ ମନା ନାହିଁ । ମାତ୍ର
ଲେବଣିଆ ସବାଣେ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ପାଳନା କରାଯାଏ । ଯଦି ନ କରିବ
ତେବେ ପିତୃମାନେ ଘରେ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ହୁଏ ନାହିଁ ବୋଲି ଅଦୌ
ନ କରି ପାରନ୍ତି । ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଶ୍ରାଦ୍ଧ କରାଯାଏ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଗ୍ନି ହରି ହେ, ଶ୍ରାଦ୍ଧଦିନ ପିଣ୍ଡ ଦେଲେ କଣ ସତରେ
ପିତୃଲୋକେ ପାନ୍ତି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହୃଦୟମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ, ପିତୃଲୋକେ ପାନ୍ତି । ପିତୃଲୋକକୁ
ଅବାହନ କଲେ ସେମାନେ ଅସନ୍ତି କି ନା ଏ କଥା ଅବିଶ୍ୱାସ
କରାଯାଇ ପରନ୍ତା, ମାତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ସାହେବ ଲୋକେ ପ୍ରେତକୁ
ଅବାହନ କରି ତା ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ପାରୁଥିବାର
ଦେଖାଯାଉଅଛି । ଏହା ଯଦି ସତ୍ୟ, ତେବେ ପିତୃଲୋକକୁ
ଅବାହନ କଲେ ଅସ୍ପୃହନ୍ତି ବୋଲି କାହିଁକି ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବ ?
ହୃଦୟମାନଙ୍କ ମତରେ “ଜୀବାତ୍ମା ମରେ ନାହିଁ । ସେ ଏକ ଘଟରୁ
ଯାଇ ଅନ୍ୟ ଘଟ ନିଏ” ତେବେ ଶ୍ରାଦ୍ଧକୁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବ
କାହିଁକି ? ମନେକରି ପିତୃଲୋକେ ନ ଅସନ୍ତି, ତେବେ ଶ୍ରାଦ୍ଧ
କରିବା ଅବଶ୍ୟକ କଣ, ଏ କଥା ଯେବେ ବେହୁ ପଚାରେ, ତେବେ
ତାକୁ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ହେବ ଯେ, ପିତୃଲୋକେ ଯେଉଁଦିନ
ମରିଥିଲେ, ସେ ଦିନ ଫୁଲରାଜା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ସହୃଦ
ପିତୃଲୋକଙ୍କ ନାମ ଫୁଲରାଜା କରିବା ଓ ସେମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ
ପ୍ରୀତିଭୋଜନ କରିବାରେ ସତ ତ କିଛି ନାହିଁ । ପିତୃଲୋକେ
ଜନ୍ମଦାତା, ଇଶ୍ୱରଭୂକ୍ତ, ସେମାନଙ୍କଠାରେ କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ
କରିବା, ସେମାନଙ୍କ ରକ୍ଷିତ ସମ୍ପତ୍ତି ଭୋଗ କରିବା, ସେମାନଙ୍କ
ମୃତ୍ୟୁ ସ୍ମରଣ କରି କିଛି ବ୍ୟୟ କରିବା ଅପମାନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।
ଅନ୍ୟମାନେ ଅନେକ କଥା ବିଶ୍ୱାସ କରୁ ନାହିଁ, କୁହୁହୁକ୍ତ

ବୋଲି ଉଡ଼ାଇ ଦେଇଁ, ମାତ୍ର ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ସତ୍ୟଥାଏ ।
 ଯୁବକରେ ପଡ଼ିଥିବା, ଶ୍ରମକର, ଗୟାରେ ପଲ୍ଲୀ ନଦୀରେ
 ଶ୍ରାବ୍ୟ କରୁଥିଲେ, ସୀତା ପିଣ୍ଡ ଦେବାବେଳେ ତାଙ୍କ ଶ୍ଵଶୁର
 ଦଶରଥ ହାତ ବଢ଼ାଇ ପିଣ୍ଡ ନେଲେ । ଶ୍ରାବ୍ୟ ଦିନ ମନରେ
 ଗୋଟିଏ ପବିତ୍ର ଭାବ ଅସେ । ଅଳ୍ପ ଶ୍ରାବ୍ୟ ବୋଲି ସମସ୍ତଙ୍କ
 ମନରେ ଅନନ୍ଦ ଥାଏ । ପାଞ୍ଚଜଣକୁ ଖୁଅଇ ପିଆଇ ଅନନ୍ଦ
 ଅନୁଭବ କରାଯାଏ । ସେବା ସେବେଇତକର ଅଗା ଥାଏ,
 ସେମାନେ ମୁଁିଏ ଶାନ୍ତି, ଅନ୍ୟ ଦିନେ ତ ସେମାନଙ୍କୁ ଦିଅଯାଏ
 ନାହିଁ । ଶ୍ରାବ୍ୟ ଦିନ ବୋଲି କିଛି ଦାନ ଧର୍ମ କରାଯାଏ,
 ସାଇ ପଡ଼ିଶାରେ ଦିଅ ନିଅ ହୁଏ, ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଭୋଜନ
 ଦିଅଯାଏ, ଏହିପରି ନାନା ପ୍ରକାର ଅନନ୍ଦ ଉତ୍ସବରେ
 ଦିନ ଯାଏ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ କାହିଁକି ଭୋଜନ ଦିଅଯାଏ ? କେତେ ଜଣ
 ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୋଜନ କରାଉଛନ୍ତି,—ଏପରି କଣ ବିଧି ଅଛି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମନୁ ପ୍ରଭୃତି ଶାସ୍ତ୍ରକାରମାନେ କହୁଛନ୍ତି, ଶ୍ରାବ୍ୟଦିନ ଜଣେ
 ବ୍ରାହ୍ମଣ ମିଳିଲେ ମହାଭାଗ୍ୟର କଥା; ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୋଜନ
 କରାଇଲେ ପଥେଷୁ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ସାକ୍ଷାତ ନାରାୟଣ ସ୍ଵରୂପ । ଜଣେ
 ସେପରି ବ୍ରାହ୍ମଣ ମିଳିବା ତ କଷ୍ଟ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ବ୍ରାହ୍ମଣ କଣ ଅଭାବ ଅଛି ? ଅମ ଗ୍ରାମ ଶାସନରେ ତ
 କେତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଛନ୍ତି ? ପୂର୍ବରେ ତ ଯେତେ ଜଣ ରହୁ
 ତେତେ ଜଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମିଳିବେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହ, ସେପରି ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁହାଯାଏ ନାହିଁ । ବ୍ରାହ୍ମଣ
 ପ୍ରଥମ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅନେକ ଅଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ
 କାହିଁ ? ବଶିଷ୍ଠ, ଦଧିଚୀ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କପରି ବ୍ରାହ୍ମଣ କାହିଁ ? ଅଳ୍ପ

କାଲି ଯେଉଁମାନେ ପଇତା ପକାଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ ତ ବେଦର ବ ଅକ୍ଷର ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, ସନ୍ଧ୍ୟା ଚାୟାଦୀ କଣ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, ଅଗୁର ବ୍ୟବହାର ଶୂନ୍ୟଠାରୁ ଅଧିକ ଖରାପ, ସେମାନଙ୍କୁ କଣ ପ୍ରକୃତ ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁହାଯିବ ? ଯେଉଁମାନେ ସାଧନାଦ୍ୱାରା ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ଲଭି କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ହୃଦୟ ଗ୍ରାହଣ । ବିଧି ଅଛି, ଶ୍ରାବ୍ୟ ଦୁଇ ତନି ଦିନ ପବନ ଗ୍ରାହଣ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବ, ଠିକଣା କରିବ, ଶ୍ରାବ୍ୟ ପବନ ତାଙ୍କୁ ଯାଇ ବିଧିବଦ୍ଧ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବ । ସେ ଶ୍ରାବ୍ୟ ଦିନ ଅଭୋଜନୀୟ ଖାଦ୍ୟ ଅସିବେ, ଶ୍ରାବ୍ୟ ଶେଷରେ ଭୋଜନ କରି ଦର୍ଶିଣା ନେବେ । ଏ ଶ୍ରେଣୀର ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପାଇ ପାରିଲେ ମହାଭାଗ୍ୟ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ବ୍ରାହ୍ମଜ୍ଞାନ କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ କଣ ଏ କଥା କଣ ତମକୁ ବୁଝାଇବ ? ଦେଖ ଯେ, ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ଯେପରି ଜୀବ ବ୍ରହ୍ମ ଅଛି, ମୋହଠାରେ ସେହିପରି ଜୀବ ବ୍ରହ୍ମ ଅଛି, କୁଳରଠାରେ ସେହି ଜୀବ ବ୍ରହ୍ମ ଅଛି, ହାତୀଠାରେ ସେହି ଜୀବ ବ୍ରହ୍ମ ଅଛି, ଗୁଣ୍ଡାଳଠାରେ ସେହି ଜୀବ ବ୍ରହ୍ମ ଅଛି । ସକଳ ପ୍ରାଣୀଠାରେ ଏକ ଜୀବ ବ୍ରହ୍ମ ଅଛି । ଯାହାର ଏପରି ଜ୍ଞାନ ହେବାରୁ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମାନ ଦେବେ ଦେବେ; ତୋର ମୋର କୌଣସି ଭେଦଭାବ ରଖେ ନାହିଁ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୁଣ୍ଡାଳ ଭେଦଭାବ ରଖେ ନାହିଁ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୋର ବୋଲି ମନେ କରେ, ସମସ୍ତଙ୍କ ସ୍ୱର୍ଗଦୁଃଖକୁ ଅପଣାଇ ଦୁଃଖୀ ବୋଲି ଭାବେ, ସେ ହୃଦୟରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଶେଷ ଜ୍ଞାନ ବଳରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୁଏ, ଜାତି ବା ଜନ୍ମବଳରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୁଏ ନାହିଁ । ଯାହାର ଏପରି ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ହୁଏ ସେ ଇଶ୍ୱରଭୂତ୍ୟା,

ଭଗବାନ ତାଠାରେ ନତମସ୍ତକ । ଶୁଣିଥିବ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏହିପରି
ତଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଥିଲେ । ସେ ଦିନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ
କରିବାକୁ ଗଲେ । ଦେଖିଲେ, ଭଗବାନ ଚିତ୍ ହୋଇ ଶୋଇ-
ଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅନେକ ସମୟ ଠିଆ ହେଲେ, ଭଗବାନ ଉଠିଲେ
ନାହିଁ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ହୋଧରେ ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ିକ ଗୋଇଁଠାଏ ପକା-
ଇଲେ । ଭଗବାନଙ୍କର ନିଦ୍ରାଭଙ୍ଗ ହେଲା, ଦେଖନ୍ତି ଅଗରେ
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ! ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ପାଦ ଧରି ଅର୍ଘ୍ୟ ଦେଇ
କହିଲେ, “ଅପଣଙ୍କ ପାଦକୁ କଷ୍ଟ ହୋଇଥିବ ।” ଭଗବାନ
ସେହି ପାଦଚିହ୍ନ ହୃଦୟରେ ଧାରଣ କରି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନ
ବୋଲାଇଲେ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଋକ୍ଷ ଗୁଜସ୍ତୁପଙ୍କ ବେଳେ ଭଗବାନ
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ-ପଦଧୌତ କରିଥିଲେ । ବୃହତ୍ ମହତ୍ତ୍ୱ ଏତେ
ଅଧିକ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଜି କାଲି ସେପରି ବ୍ରାହ୍ମଣ କଣ ନାହାନ୍ତି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଥାଇ ପାରନ୍ତି କୋଟିକେ ଗୋଟିଏ । ଅଜିକାଲି ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ
ତ ସେପରି ଜ୍ଞାନୀ ହେଉ ନାହାନ୍ତି । ନିଜ ଧର୍ମ ବର୍ମ କରୁ
ନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ଜ୍ଞାନ ବଳରେ ଉଠା ହୋଇ ପିବାରୁ
ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଜ୍ଞାନଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅନ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣର ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ
ନମସ୍କାର କରି ପକାଇଛନ୍ତି । ଜ୍ଞାନ ବଳରେ ଅନ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣର
ଲୋକ ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲୁଥିଲା, ଯଥା ଶ୍ରେୟାମିତ ଯଦିୟୁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଜିକାଲି ତ ଅନେକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପିଲା ଇଂରାଜୀ ପଢ଼ୁଛନ୍ତି,
ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ପାଠ୍ୟା ଗୁଡ଼ିର ପାଠଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର
ବୃହଜ୍ଞାନ ହେଉ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଗୁଡ଼ିର କଲେ କଣ ବୃହଜ୍ଞାନ ହୋଇପାରିବ ? ଗୁଡ଼ିର କଲେ
ତ ଲୋକ ଜ୍ଞାନ ବିବେଚନା ହୋଇପାରିବ । ଯଦ୍ୱାର ଗୁଡ଼ିର

କରବ, ସେ ଯେପରି ନଗୁରବ ସେପରି 'ନାଗବ । ସେ ଗୁରବ
କରେ ସେଇ ଅର୍ଥର ଦାସ ହୋଇ ପଡ଼େ । ଅର୍ଥ ଦେବାଲୋକ
ଯେପରି ଇଚ୍ଛାକରେ ଗୁରବ ସେହୁପରି କାମ କରେ । ଇଂରେଜ
ପାଠରେ ତ ସେପରି ଜ୍ଞାନଲଭ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନାହିଁ । ସରକାର
ଗୁରବ କରିବାକୁ ଯେପରି ଜ୍ଞାନ ହେବା ଅବଶ୍ୟକ, ସେହୁପରି
ସିକ୍ଷା ଦିଆଯାଏ । ସେଥିରେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ହେବ କିପରି ? ବ୍ରାହ୍ମଣ
ଭଳି ଜ୍ଞାନୀ ଲୋକ, ସେ ମଧ୍ୟ କହିଲେ "ମୁଁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭନ
ଘରେ ଅଛି, ତା ଅଳରେ ପ୍ରତିପାଳିତ, ମୁଁ ଜାଣୁଛି ଦୁର୍ଲ୍ଲଭନ
ପକ୍ଷରେ ନ୍ୟାୟ ଧର୍ମ ନାହିଁ, ଅର୍ଜୁନ ପକ୍ଷରେ ଧର୍ମ ଅଛି,
ଉଭୟ ପକ୍ଷ ମୋର ସମାନ ଅସ୍ତ୍ରୀୟ, ତଥାତ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭନ ମତେ
ଅର୍ଥ ଦେଉଛି ଏବଂ ମୁଁ ତାର ଅଳ ଖାଉଛି, ତା ପକ୍ଷ ଗୁଡ଼ି
ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।" ସେ ତ ଏପରି କହିଲେ, ଆଉ କାହା
କଥା କଣ କହିବ ?

—8—

ସପ୍ତଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—ତମେ କି ଗୀତ ଗାଉଥିଲୁ ଟିକିଏ ଗାଇଲୁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ଗୋଟାଏ ସଙ୍ଗୀତ । ସଙ୍ଗୀତ ବିଦ୍ୟା ବଡ଼ ଭଲ ବିଦ୍ୟା ।
ସଙ୍ଗୀତ ଯେପରି ପ୍ରାଣକୁ ତରଳାଇ ଦିଏ, ଅନ୍ୟ କିଛି ସେପରି
କରିପାରେ ନାହିଁ । ତମେ ଟିକିଏ ସଙ୍ଗୀତ ଗାଇ ଶିଶୁ ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମୁଁ ମାରିପିଟା କଣ ଗୀତ ସିଖିବି ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଗୀତ ଗାଇବା ପାଇଁ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ କଣ ଅଛି ମ ? ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକେ
ତ ଭଲ ଗାଇ ପାରିବେ, ସେମାନଙ୍କ ଗଳା ଭଲ । ଗଳା

ସେହିମାନଙ୍କର ଭଲ, ସେମାନେ ଗାରଲେ ଭଲ ଶୁଣାଯାଏ ।
କଥା ଅଛି ପରା “ଗଲାରହୁଁ ଗାୟୁକ” । ସରସ୍ବତୀ ତ ସ୍ତ୍ରୀ
ଲେକ । ତାଙ୍କ ହାତରେ ସବୁଦିନ ଶୁଣା ଥାଏ । ସେ ଭଲ ଗାର
ପାରନ୍ତି । ସେ ଗୀତ ବନ୍ଦୀର ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଦେବୀ । ସରସ୍ବତୀଙ୍କ
ଭାରତୀ ବୋଲି କହନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ କହନ୍ତି “ଭାରତୀ
କଣ୍ଠଦେବୀ,” ଅର୍ଥାତ୍ ଭାରତୀ ଯାହା କଣ୍ଠରେ ବଜେ ନ
କରିବେ, ତାଙ୍କୁ ଗାର ଅସିବ ନାହିଁ । ବାଲିଦାସେ ସରସ୍ବତୀଙ୍କ
ଠାରୁ କର ପାଇ ବଡ଼ କବି ହୋଇଥିଲେ । ଗାରବା କଟାକ-
ବାକୁ ଗାରାର ବନ୍ଦୀ କହନ୍ତି । ଅତୀତ ଅମର ମାରସେ
ଲୁହ ଗୀତ ଗାଉଥିଲେ । ଗୀତ ଶୁଣିଲେ ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ
ହୁଅନ୍ତି । ସେହିଦେଇ ଭଗବାନଙ୍କ ଭଜନ, କୀର୍ତ୍ତନ, ପ୍ରତି
ପ୍ରକୃତ ଗୀତରେ ନାନା ରାଗ ଶୁଣିଣୀ ହୃଦରେ ଗୋନାଏ ।
ଏବେ ବାଲିବାସୁଲ ମାନଙ୍କରେ ଟିକିଏ ଗୀତଗାରବା ଶିକ୍ଷା
ଦିଆଯାଉଛି । କି ପୁରୁଷ କି ସ୍ତ୍ରୀ ସମସ୍ତଙ୍କର ଗାର ଜାଣିବା
ଅବଶ୍ୟକ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ମରଦମାନେ ଗୀତ ଗାର ଶିଖିଲେ ଦାଣ୍ଡରେ ବୋଲିବେ ।
ଅମେ ଶିଖିକର କଣ କରବୁଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମାରସେ ଅମଣା ଭିତରେ ବସି ବୋଲିବେ କଣ ଦୋଷ
ଅଛି ? ମନ ଦୁଃଖରେଲେ ଗୀତ ଗାରଲେ ଦୁଃଖ ହରଣ
ହୋଇଯାଏ । ହିଅ ଗୀତ ଗାରଲେ ମା ଶୁଣିବ, ବୋହୂ ଗୀତ
ଗାରଲେ ଶାଶୁ ଶୁଣିବ । ବନ୍ଦୀ ଥିଲେ, ଗୁଣ ଥିଲେ କଣ
ପାଣିରେ ପଡ଼ିବ ? ହିଅମାନଙ୍କୁ ଟିକିଏ ଶିକ୍ଷା ଦେବା
ବିଚିତ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଝିଅରେ କି ଗୀତ ପୋଥି ଅଛି ମା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅନେକ ପ୍ରକାର ଗୀତ ଅଛି, ଯଥା—କାର୍ତ୍ତନ, ଭଜନ, ସ୍ତବ,
ସଙ୍ଗୀତ, ଗୀତ, ପୁରାଣ, ଭାଗବତ, ଗୁଡ଼ ରତ୍ୟାଦି । ନାନାରସର
ଗୀତ ଅଛି, ଯଥା—ବୀରରସ, କରୁଣ ରସ, ଅଦରସ, ହାସ୍ୟ
ରସ ଇତ୍ୟାଦି । ନାନା ରାଗରାଗିଣୀ ଅଛି । ଛ ବାଗ ଛନ୍ଦିଶ
ରାଗିଣୀ । କେତେଟା ଗୀତର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେବା ଦେଖ :—

- (୧) ଜାଗିବ ନାହିଁ କି ମା ଗୋ ଭାବତ-ରମଣୀ,
ତାକୁଛନ୍ତି ବଚସ୍ପରେ ଭାବତ-ଜନନୀ । ପ୍ର ।
ଜାଗ ଜାଗ ଲଗ କର୍ମେ ଦୁଃସ୍ତ ସୁଗୁହଣୀ ।
ବୀର-ଜାୟା ବୀର-କନ୍ୟା ବୀର-ପ୍ରସବିନୀ । ୧ ।
ପୋଛୁଦିଅ ଭାବତେ ବିଷାଦ କାହାଣୀ ।
ହସି ଉଠ ଏ ଭାବତ ପବନିଶା ଘେନି । ୨ ।
ଜାଗି ଉଠିଲେଣି ସାରା ଜଗତ ରମଣୀ ।
କେତେ କାଳ ପଡ଼ିଥିବ ହୋଇ କଳକିନୀ । ୩ ।
ଥିଲ କାଳେ ଗୁହଳକ୍ଷ୍ମୀ ଜ୍ଞାନ ଗରବଣୀ ।
ଜାଗି ଉଠ ଦେଖାଇବ ପଦ୍ମ ଯଶଶ୍ରେଣୀ । ୪ ।

- (୨) ବାଜ ମୋ ବଣି ମୋହନ ବଣି
ପ୍ରାଣ ପରଣି ବାଜ ମୋ ବଣି । ପ୍ର ।
ବାଜ ସଦନେ ପଞ୍ଚମ ତାନେ
ଉଠୁ ସକଳ ହୃଦ ବିଚ୍ଛିସ୍ତେ,
ଏକତା-ନରେ ଏକ ତାନରେ
ଶିଖାଅ ମନ୍ତ୍ରର ଉଦେ ଘୋଷି । ୧ ।

ପରଗଣ ମାରଦଣ୍ଡ କରଣରେ ତାପିତ ଧରଣୀ ଗୋ ।
 ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଅନ୍ତରେ ଅତି ଅନନ୍ଦରେ ଖେଳେ ପୁଣି କମଳିନୀ ଗୋ । ୧ ।
 ଜଳନ୍ତା ଅନଳ ଅତି ଭୟଙ୍କର ହାତ ଦେଲେ ଯାଏ ପୋଡ଼ି ଗୋ ।
 ସେ ଅନଳ ଦେଖି ପରାଣ ଉପେକ୍ଷି ପଡ଼ଇ ଯାଏ ତ ପଡ଼ି ଗୋ । ୨ ।
 ଜଗବନ୍ଧୁ ଭଣି କିଛି ନୁହେଁ ଜାଣି ଏଥୁର କିସ କାରଣ ଗୋ ।
 ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକା ଜାଣିଛନ୍ତି ଏକା ପ୍ରେମର କି ଭାବ ଗୁଣ ଗୋ । ୩ ।

(୪) ଶ୍ରୀମତୀ—ଭୀଷ୍ମ—ଏକତାଳୀ

ମୋ ଜନମ-ଭୁବ୍ଧ; ଏ ଭାବତ ପର ଦେଶ ନାହିଁ କାହିଁ । ଧ୍ରୁ ।
 ପାଦ ଧ୍ରୁ ଯାଏ ମହୋଦଧି ଶିରେ ହୁମାତଳ ଅଭୁବ୍ଧ
 କଷ ଦେଶେ ଭେଦ କେତେ ନଦ ନଦୀ ସୁଧାଧାର ଦେଇଯାଏ ବହୁ । ୧ ।
 ଧନ ଧାନ୍ୟ ପୁଷ୍ପ ପଳେ ଭରା, ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସବେ ଏହୁ ଧରା
 ଗରବେ ଯାହାର ଅଳ୍ପ ରତ୍ନସାର ଶୋଭାସଜ୍ଜି ସାର ସାର ଏହୁ । ୨ ।
 ଶତ୍ରୁଭିତ୍ତି ଖଟେ ପଦେ ଯାର, ଉଦ୍ଭୁଜ ଚର ଖେଳ ସୁଳ
 ନିକଟ ନିକୃଷ୍ଟ ବନେ ପକ୍ଷିପୁଞ୍ଜ ପକ୍ଷୀ ମଞ୍ଚଳ ଗୀତ ଗାଉ । ୩ ।
 ଶ୍ୟାମଳ କେଦାର ଶୋଭା ଅତି, ରବି ଶଶି ବୃନ୍ତ ଉଠେ ନିତି
 ପୁଷ୍ପକୁଣ୍ଡେ ଅଳି ଗୁଣ୍ଡରବ କରି ମୋଦେ ନିଦ୍ରାଯାଏ ମଧୁ ପିଇ । ୪ ।
 ଶ୍ୟାମଳ କୋମଳ ଶସ୍ୟପରେ, ପବନ ତରଙ୍ଗ-ରଙ୍ଗେ ଖେଳେ
 ଅକାଶେ ମିଶିଲ ପର ଦକ୍ଷିଣାଏ ଅଳପ ଦୂରରୁ ଦେଲେ ଗୁହଁ । ୫ ।
 ଏକାକରେ ଭାବ ଭାବ ମିଳି, ଏ ଦେଶେ ଥାନ୍ତି ନ କର କଳି
 କେଉଁ ଦେଶେ କେହୁ ନ ଥାନ୍ତି ଏଭଳି ମାତାଭ୍ରାତାସ୍ନେହ କଳି ନାହିଁ । ୬ ।
 ଧନ ଜନ ମନ ମାନ ପ୍ରାଣ, ସତ୍ୟ ଅଗ୍ନେ ସବୁ ତୃଣ ସମ
 ଗଲେ ସବୁ ଯିବ ସତ୍ୟ ରକ୍ଷା ହେବ ଏ ନୀତି ଏ ଦେଶେ ଥିବ ରହୁ । ୭ ।
 ଏମନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ସାରଦେଶ, ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ କର ଚରଣସ
 ଜନାରୁପେ ହର ଏଥୁ ଅବତର ଦୁଷ୍ଟଜନ ନାଶି ପାଳେ ମଦ୍ୟ । ୮ ।

ଅଳପ, ଶୁଣି ଭୂମି ମା ଭାରତ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ଅଳ ନିତ୍ୟ ନିତ୍ୟ
ନିଅନ୍ତୁ ସେ ଯେତେ ଦିଅର ସେ ତେତେ ନିରାଶବଚନ ନ କହଇ । ୧ ।
ମା ଭାରତ ଦେବଭୂମି ଭୂମି ତବ ଶ୍ରୀ ଚରଣେ ନମି ନମି
ଏ ଦେଶେ ଜନମ ଏ ଦେଶେ ମରଣ ଦିଅ ମାତ ଏହି କର ଭୁକ୍ତ । ୧୦ ।

(୫) ଉଠ ଗୋ ଉଠ ଗୋ ଭାରତ-ରମଣୀ

କେତେକାଳ ଆଉ ଶୋଇବ ଶେଷେ ।
ନୟନ ମେଲଇ ଗୃହ ଚେତା ପାଇ
ପ୍ରଭୁ ଗଗନେ ରବି ବିରାଜେ । ୧ ।
ସୀତା ଦମୟନ୍ତୀ ପାବନ ସାବଣୀ
ଲଳାବତୀ ଖନା ଏ ଦେଶ ନାଶୁ
ସେହି ବଣେ ଜାତ ସେ ଦେଶେ ପାଲଟ
ସେହି ରକତେ ଏ ଶରୀର ଭାସୁ । ୨ ।
ତବ ହେଲାରୁ ଏ ଭାରତ ସନ୍ତାନ
ନିର୍ବାଣ ହେଲେଣି ସବୁଠୁଁ ଘନ ।
ସବୁଠାରେ ପାଉଛନ୍ତି ଅପମାନ
ହା ଅଳ୍ପ ଚିନ୍ତାରେ କାଟନ୍ତି ଦିନ । ୩ ।
ଛଡ଼ଇ ଅରଟ ପଡ଼ି ନାନା ପାଠ
ଉଲଟ ହେଲେଣି ସକଳ ଜନ ।
ପରଦ୍ରବ୍ୟ ଆଣି ନିଜ ବୋଲି ମଣି
କରୁଅଛ କେତେ ବୁଆ ଗର୍ଜନ । ୪ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଗୀତଗୁଡ଼ିକ ଶୁଣିବାକୁ ଭଲ ଲାଗୁଛି । ଅନ୍ଧ ଗୋଟିଏ ଗୀତ
ବୋଲଇ !

ସ୍ତ୍ରୀ—କି ଗୀତ ଗାଉନ କହ ଗୋ ସଜନୀନ ଗୀତ ଅନ୍ଧ ଦୟା ନାହିଁ,
କେଉଁ ପାପ ଫଳ କହ ଏ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ବାଣୀପାଣି ଗଲେ କାହା ଧୂଳି ।
ନାହିଁ ମନେ ଅନ୍ଧ ପୁରୁଷ ଫୁଲଶା, ନ ଶୁଭେ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ସେବାଚୀନ ବାଣୀ ।
ନାହିଁ କି ଉଚ୍ଛନ୍ନେ ବିଭୁକ କରୁଣା, କିଛି ଜଣା ଯାଉ ନାହିଁ । ୧ ।
ଜୀର୍ଣ୍ଣ ଶୀର୍ଣ୍ଣ କିମ୍ବା ତୋ ସନ୍ତାନ ଗଣ, କାର ମୁଖେ ନାହିଁ ଶାନ୍ତି ସୁଖରକ୍ଷ
ସନ୍ତତ ବିକଳ ହା ଅଳ୍ପ ହା ଅଳ୍ପ, ବିରସ ବଦନେ ଚାହିଁ । ୨ ।
ଲେପ ହେଲା ଅସି ସକଳ ଶକତି, ଲେପ ହୋଇଲଣି ସବୁ ବୁଦ୍ଧି ଚୁଡ଼ି ।
ଜଳବା ପରାଏ ଚାହିଁ ରହିଛନ୍ତି, କାହାକୁ କିଛି ନ କହୁ । ୩ ।
ଛୁଡ଼ିଦେଲା ଚଷାଭାବ କପାଗୁପ, ଅରଟ ଭଜିଲା ସମ୍ବଳେ ବିନାଶ ।
ତନ୍ତ୍ରଭାବ ବଂଶ ହୋଇଗଲା ନାଶ, ଟିକିବା ବସନ ନାହିଁ । ୪ ।
ବେପାର ବଣିଜ ଦେଖୁଁ ପଳାଇଲା, ଅମୀର ଉଚ୍ଛନ୍ନ ଫକୀର ହୋଇଲା ।
ଦେଶଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେଶେ ନ ରହିଲା, ବଞ୍ଚିବା ଉପାୟ ନାହିଁ । ୫ ।
ବିପଣୀରେ ଦ୍ରବ୍ୟ ହଜାର ହଜାର, ଅଭ୍ୟନ୍ତ୍ର ସୁନ୍ଦର ଅନ୍ଧ ମନୋହର ।
ପଡ଼ିଗଲେ ନେତ୍ର ଫେରବା ଦୁଷ୍ଟର, କରଜ କର ଜାଣିଲି । ୬ ।
ଭାରତ ସନ୍ତାନ ନୋହୁଁ କର୍ମଯୋଗୀ, ଅନୁକର୍ମଯୋଗ ଫଳେ ମହାଭୋଗୀ
ବିନିମୟେ ଧନ ଦେଇ ବଳରାଗୀ, ବୁଝି ଏହା ନ ବୁଝିଲି । ୭ ।
ଏ କର୍ମ-ଜଗତେ କର୍ମବଳ ଏକା, ଭବ ସେହି ସନ୍ତୁରଣିକ୍ର ନଉକା ।
କରମ ବିହୀନେ ହୋଇ ସବେ ବୋକା, ବୁଦ୍ଧି ଗାଠ ନ ଦିଶଇ । ୮ ।
ଶିଖାଅ ସନ୍ତାନ ଦୁଃସ୍ଥର ସକଳ, କର୍ମଯୋଗେ ଗଢ଼ି କରନ୍ତୁ ନିଜଳ ।
ଦଳି ଦୁଃସ୍ଥର ସେ ଅବାଶ ପାତାଳ, ଘାତନା ପିତ ପଳାଇ । ୯ ।
ହୋଇ କର୍ମବୀର କର୍ମସେବେ ପଣି, ଦୁଃସ୍ଥର ଅଜ୍ଞାନ ଜନ୍ମେ ବିନାଶି ।
ଉଦ୍ଧୃତ ହୋଇବ ପୁଣି ସୁଖ-ଶଶୀ, ଅନ୍ଧେ ହସିବ ଚାହିଁ । ୧୦ ।

କାକ ହେ ସାହସ ନ ହୁଅ ନିରାଶ, ଅନ୍ଧରେ ପଳାଇଯିବ ଏ ପରାସ ।
 ଅସ ଅସ ବେଗେ କର୍ମସେବେ ପଣ, ମଙ୍ଗଳଭେଗୁ ବଜାଇ । ୧୧ ।

ଅଷ୍ଟାଦଶ ପରଲ୍ଲେହ

ସ୍ତ୍ରୀ—ତମେ କଣ କାରକ ଯାଉଛ କି ? ଯାଅ ନାହିଁ, ଯାଅ ନାହିଁ,
 ସେ ପଟେ ମେହେନ୍ଦ୍ରଗଣୀ ଅଛି ।

ସ୍ୱା—ମେହେନ୍ଦ୍ରଗଣୀ ଅଛି ତ ଅଛି, ମୁଁ ଗଲେ ! ଦୋଷ କଣ ? ସେ
 ମାଇପି ଲେବ, ମତେ ଦେଖିଲେ ତା କାଟରେ ସେ ଚାଲିଯିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଆ, କି କଥା କହ ମ ! ତା ଗୁଲ ପଡ଼ି ଯାଇପାରେ । ଅଉ
 ଥରେ କଣ ଗାଧୋଇବ ?

ସ୍ୱା—ମଣିଷ ଗୁଲଟା ମଣିଷ ଉପରେ ପଡ଼ିଗଲେ ଅଉଥରେ ଗାଧୋଇବ
 କାହିଁକି ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେଟା ଯେ ଚଣ୍ଡାଳ, ତାକୁ ତୁମ୍ଭେ ପୋଗାଏ ନାହିଁ । ସେ ନର୍କ
 କାନ୍ଦୁଛି, ମୁଣ୍ଡରେ ମୁଣ୍ଡାଇ ନେଉଛି । ତା ଗୁଲ ଉପରେ
 ପଡ଼ିଗଲେ ତୁମ୍ଭେ ହେବ ନାହିଁ ?

ସ୍ୱା—ସେଟା ମଣିଷ କି ନାହିଁ ଅଗେ କହୁଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ମଣିଷ, ମାତ୍ର ମଣିଷରେ ମଣିଷ ତ ଅଛନ୍ତି । ବିଧାତା
 ପାହାଚ ପାହାଚ କରୁଛି କାହିଁକି ?

ସ୍ୱା—ବିଧାତା କଣ କହୁଛି, ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ଛୁଇଁବ ନାହିଁ । ଏପରି
 କେଉଁ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଲେଖା ଅଛି କହୁଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସବୁ ମଣିଷ ତେବେ କଣ ସମାନ; ଅଉ ପାହାପାହ କହୁବ
 କିଛି ନାହିଁ ? ତେବେ ସେ କଣ ଅଛି ଅମ ସଙ୍ଗେ ସହବା

ହୋଇ 'ବସିବ ? ତା ସଙ୍ଗରେ ବସି ତେବେ ଅମେ କଣ
ଖାଇବା ? ତା ଘରେ କଣ ଅମ ପୁଅ ହିଅନ୍ତ ବବାହ ଦେବା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ବବାହ ଦେବା, ଖାଇବା ପିଇବା 'କଥା ଅଲଗା,
ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ହୁଏ ପକାଇଲେ ହୁଏ ଦେବା କଥା ଅଲଗା ।
ଦେଶ, ମେହେନ୍ଦ୍ରର ଯେଉଁ କାମ କରୁଛି, ତାହା ଦେଖି ତୁମେ
ନାକ ଟେକୁଛ, ମାତ୍ର ତୁମ ବସ୍ତ୍ରା ସେ ଅନନ୍ଦରେ ମୁଣ୍ଡରେ
ବୋହୁନେଇ ଯାଉଛି । ମେହେନ୍ଦ୍ରର ସେ କାମ ନ କଲେ
ତୁମେ ନିଜେ ସେ କାମ କରିବ । ତେତେବେଳେ କଣ ଅଛୁ
ତୁମକୁ ସେ କାମ ଖରାପ ଲାଗିବ ? ଅଳ୍ପ ଦେଖିଲ ଦେଖି,
ତୁମେ କଣ ସେହୁ କାମ ହୁଅନ୍ତି କରୁନାହିଁ ? ହାଡ଼ା ଫେରି
ସାରି କାମ ହାତରେ ଶୌଚ ହେଉଛନ୍ତି ? ପୁଣି ମାଟି ଲଗାଇ
ଦେଇ ସଫା ସୁତୁରା ହୋଇ ସେ ହାତରେ ଅଛୁ ସବୁ କାମ
କରୁଛ । ସେ କାମ ହାତଟାକୁ କାଟି ପକାଇ ଦେଉ ନାହିଁ ?
ସେ ହାତ ତ ଚଣ୍ଡାଳ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ସେହୁ ହାତ ପୁଣି ମୁଣ୍ଡରେ
ଲଗୁଛି, ଦେହରେ ଲଗୁଛି; କାହିଁ ତୁମ ଦେହ ତ ଅପବିତ୍ର
ହେଉ ନାହିଁ ? ମନୁଷ୍ୟ ଦେହର ଅଳ୍ପ କାମ ହାତ ଯେ କାମ
କରୁଛି, ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜରେ ମେହେନ୍ଦ୍ରର ସେହୁ କାମ କରୁଛି ।
ନିଜ ହାତପ୍ରତି ଯଦି ନିଜର ଲେଖ ମାତ୍ର ଦୁଶା ନାହିଁ, ତେବେ
ସେ ସମାଜ ସେବକକୁ ଏଡ଼େ ଦୁଶା କିଅଁ ? ଉଚ୍ଚଜାତି
ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ପରିଚୟ ଦେଉଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଏ
ପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାର ଅତି ଅନ୍ୟାୟ । ଏପରି ବ୍ୟବହାରଦ୍ୱାରା
ହିନ୍ଦୁ ସମାଜର ବହୁତ ହାନି ହେଉଛି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହୁକୁ ସମାଜର କି ନିତି ହେଉଛି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହୃଦୟମାନଙ୍କର ସ୍ୱର୍ଗ୍ୟ-ବଳ ଉଣା ହୋଇ ଯାଇଛି । ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଅତ୍ୟୁତ ଲୋଭ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଅମୃତମାନଙ୍କର ସୋଦର ! ସ୍ନେହ ନ ପାଇ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମକୁ ଗୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି । କିଏ କିରସ୍ତାନ ହୋଇ ଯାଇଛି, କିଏ ମୁସଲମାନ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଅଥଚ ସେମାନେ ଭଲ ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରି ପରସ୍ପର ପରଲୋକ ହୋଇ ପାଠ ପଢ଼ି ହାକିମ ହୋଇ ଆସିଲେ, ଯେଉଁମାନେ ଘୃଣା କରୁଥିଲେ ସେମାନେ ଆଜି ଯାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଦର ସମ୍ମାନଣ କରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନେ ମନେ କରୁଛନ୍ତି, ଆମେ ଏ ଧର୍ମକୁ ଆସିଲୁ ହୃଦୟଲୋକେ ଆମକୁ ଆଦର କଲେ, ତେବେ କିରସ୍ତାନ ଧର୍ମ ଭଲ । ସେମାନଙ୍କର ଏପରି ବିଶ୍ୱାସ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ସୁତରାଂ ହୃଦୟ ସ୍ୱର୍ଗ୍ୟ କର୍ମ ଯାଇଛି । ସ୍ୱର୍ଗ୍ୟ ବଳ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ବଳ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏପରି ହେଉଛି ? ଆମକୁ ଜଣା ନାହିଁ ତ । ଆମେ ଯାହା ବାପ ଅଜା ଆମରୁ ଦେଖି ଆସୁଛୁ ତାହା କହୁଲୁ ସିନା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ ତା କଣ ଦେଖା ଯାଉନାହିଁ କି ? ସବୁ ମନୁଷ୍ୟ ସମାନ, ସମସ୍ତଙ୍କଠାରେ ନାରୀୟତା ଅଛି । ଭାଗବତ କହୁଛି ପରା, “କାଷ୍ଠ ପାଷାଣ ତରୁ ଭୃଣେ, ବସନ୍ତ ଅନାଦି ପ୍ରମାଣେ” । କେବଳ ଯାହା ପ୍ରକୃତ ଅନୁସାରେ ଯାହାକୁ ଯେଉଁ କର୍ମକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ମନେ କରାଯାଉଛି, ସେ କାମ ସେ କରୁଛି ଏବଂ ସେହି କର୍ମ କରି ତା ମନରେ ଆନନ୍ଦ । କେବଳ ଗୁଣ ଓ କର୍ମାନୁସାରେ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଭଲ ଭଲ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ଛନ୍ତି ସିନା; ମାତ୍ର ଜାବାବ୍ବା ସବୁଠି ସମାନ । ତାଠାରେ ଯେଉଁ ରକ୍ତ ଆମଠାରେ ସେହି ରକ୍ତ; ମାତ୍ର ଫୁଲର ଅନୁସାରେ ସେ ଯେପରି କର୍ମ କରୁଛି ସେ ସେପରି ଫଳ ଭୋଗୁଛି । ପୁଣି ଏ

ଜନ୍ମରେ ଯେ ଯେପରି କର୍ମ କରବ, ସେ ଅରଜନକୁ ସେପରି
 ଫଳ ହେବେ । ଏଥିଲଗି ମନୁଷ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଘୃଣା କରବ
 ନାହିଁ । ଘୃଣା କଲେ ଅପଣାର ହାନି; ତାର କିଛି ହାନି ନାହିଁ ।
 ସକଳ ମନୁଷ୍ୟକୁ ସ୍ନେହ ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିବ, ସେମାନଙ୍କୁ ମଧୁର
 ବଚନ କହି ଅପ୍ୟାୟିତ କରବ, ସେମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା
 ଦେଖି ଅହା ବୋଲି କହି ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ କରବ,
 ଯଥାସାଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରବ । କେ ଜାଣେ
 ଭବିଷ୍ୟତରେ ନିଜର କି ଦଶା ହେବ । କେଜି ପୁଣ୍ୟରୁ
 ଭଗବାନ ଅମୃତ ଭଲ ଅବସ୍ଥା ଦେଇଛନ୍ତି, ଭଲ କୁଳରେ ଜନ୍ମ
 ଦେଇଛନ୍ତି, ଘୈଷ୍ଠ ଭାତ ଖାଇବାକୁ ଦେଇଛନ୍ତି । ଅମ୍ଭେ ସେସବୁ
 ପାଇଁ ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ କୃତଜ୍ଞ ହେବା; ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସେପରି
 ସୁଖ ମିଳୁ ବୋଲି ପ୍ରାର୍ଥନା କରବା । ମାତ୍ର ଅମ୍ଭେମାନେ ନିଜ
 ଅବସ୍ଥା, ନିଜ ସମ୍ପତ୍ତି, ନିଜ ପଦମର୍ଯ୍ୟାଦା, ନିଜ ଜାତି ଅଭି-
 ମାନରେ ଅତି ହୋଇ ସର୍ବବିଧେ ଯେବେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଘୃଣା
 କରବା, ତେବେ ଭଗବାନ ଅମ୍ଭମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବେ ।
 ଯାହାଙ୍କ ଭ୍ରୁଭଙ୍ଗିରେ ଏ ସୃଷ୍ଟି, ସ୍ଥିତି, ସହାର ହେଉଛି, ସେ
 ରୁଷ୍ଟ ହେଲେ ଅମ୍ଭମାନଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ହେବ ନାହିଁ ।
 ଅମ୍ଭମାନଙ୍କର ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରଥା କଣ ଥିଲା ଶୁଣ । ପ୍ରତ୍ୟେକ
 ପୁରାଣ ପାଠ ଶେଷରେ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସତ୍କର୍ମ ଶେଷରେ
 ନିମ୍ନଲିଖିତ ଶ୍ଳୋକଟି ବୋଲିଯାଏ ।

ସ୍ତୁତ୍ତିପ୍ରଜାଭ୍ୟଃ ପରିପାଳୟନ୍ତୁ

ନ୍ୟାୟେନ ମାର୍ଗେଣ ମଦ୍ଘାଂ ମଦ୍ଘାଶାଃ,

ଗୋବ୍ରାହ୍ମଣେଭ୍ୟଃ ଶ୍ରବମସ୍ତୁ ନିତ୍ୟଂ

ଲୋକାଃ ସମସ୍ତାଃ ସୁଖୀନଃ ଭବନ୍ତୁ ।

ଏଥିର ଅର୍ଥ ବୁଝି ପାରୁଥିବା “ଶୁକା ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ନ୍ୟାୟ-ମାର୍ଗରେ ପାଳନ କରୁ, ଗୋକ୍ରାନ୍ତ୍ରଣମାନଙ୍କର ସ୍ୱର ହେଉ ଏକ ସମସ୍ତ ଲୋକେ ସୁଖରେ ରହନ୍ତୁ ।” ପୂର୍ବରୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ସୁଖେଚ୍ଛା କରିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ତେବେ ମେହେନ୍ଦ୍ରର ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି ସେଇଟା କଣ ଭଲ କାର୍ଯ୍ୟ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କାର୍ଯ୍ୟରେ ଭଲ ମନ୍ଦ କିଛି ନାହିଁ । ଯାହାର ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ତା ପ୍ରତି ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ଭଲ । ସ୍ୱର୍ଗେ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ଯେତେ କାର୍ଯ୍ୟ ଅବଶ୍ୟକ ସେ ସବୁ ଭଲ କାର୍ଯ୍ୟ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ତାର ନିଜ ଗୁଣ ଓ ଶକ୍ତି ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ, ସେଥିରେ ଭଲ ମନ୍ଦ କଣ ଅଛି ? କେବଳ ଆମେ ଯାହା କରୁଥାଉଁ ତାହା ଭଲ, ଅନ୍ୟ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ମନ୍ଦ ବା ନିକୁଟ । ଏପରି ଧାରଣା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଲୋକ ନ କଲେ ଆମକୁ ନିଜେ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ନିକୁଟ ହେବ କିପରି ? ଯେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଅପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି କରୁଛି, ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ତା ପ୍ରତି ପବିତ୍ର, ଉଚ୍ଛୁନ୍ନ । ସେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ତାର ସେହି ମମତା ଅଛି, ସେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ତାର ସୁଖ ଅଛି । ସେପରି ନ ଥିଲେ ସେ ଆଦୌ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତା ନାହିଁ । ତାର ଯଦି ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ଘୃଣା ହୁଅନ୍ତା, ସେ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ କିପରି କରନ୍ତା ? ଏ କଥା ଚିନ୍ତା କରି ଦେଖିଲେ ଦେଖି, ସତ ନୁହେଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ଯାହା କହୁଛ ସତ ପରି ଜଣା ଯାଉଛି; ମାତ୍ର ଚିନ୍ତା କଲେ କାର୍ଯ୍ୟକ କଥାଟାଏ ଅଛି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କେବେ କାଣି ଯୋଗୁଁ ଚଣ୍ଡାଳ ନୁହେ । କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଅଗୁରୁ
 ବ୍ୟବହାର ହେତୁ ଲେବକୁ ଚଣ୍ଡାଳ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।
 ହିନ୍ଦୁମାନେ ଅଗୁରୁ ବ୍ୟବହାର ସର୍ବଦା ପବିତ୍ର ଓ ବିଶୁଦ୍ଧ
 ରଖିବାକୁ ଧର୍ମ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ସେହି ଅଦର୍ଶ ଅଗୁରୁ
 ବ୍ୟବହାର ଦୃଷ୍ଟିରେ କେହି ଯେବେ ଅଶାନ୍ତ୍ୟ ଖାଇଲେ; ଅନ୍ୟତା
 ଅଚରଣ କଲେ, ତାକୁ ଚଣ୍ଡାଳ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଯେଉଁ-
 ମାନେ ଟୋମାସ ଉଠିଣ, ଦୁଃଖ, କୁକୁଟ ପ୍ରଭୃତିର ମାଂସ
 ଉଠିଣ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ସାଧାରଣତଃ ଚଣ୍ଡାଳ କହନ୍ତି ।
 ଯେଉଁମାନେ ଚୋରା କରନ୍ତି, ନିଶା ପାନ କରନ୍ତି, ପର ସ୍ତ୍ରୀ
 ହରଣ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଚଣ୍ଡାଳ କହନ୍ତି । ଭଗବାନ
 ଉଦ୍ଧବଙ୍କ ସେହି କଥା କହିଥିଲେ ପରା :—

ଜୀବରେ ଯାର ଦୟା ନାହିଁ,

ଉଦ୍ଧବ ଚଣ୍ଡାଳଟି ସେହି ।

ମନୁଷ୍ୟ ତ ଚଣ୍ଡାଳ ହୋଇ ଜନ୍ମ ହୋଇ ନ ଥାଏ । ଅଚରଣ
 ଦ୍ୱାରା ଚଣ୍ଡାଳ ହୋଇ ପଡ଼େ । ଅଚରଣ ଶୁଦ୍ଧ ଥିଲା ବୋଲି
 ଲକ୍ଷ୍ମୀ କପର ଶୟା ଶ୍ରେକ୍ତିଣୀ ଘରକୁ ଆସିଲେ, ଏକଥା ଲକ୍ଷ୍ମୀ
 ଶୁଣିବାରେ ଶକ୍ତିଥିବ । ଯେଉଁଠି ନିଶାନାଥ, ଅଗୁରୁଶକ୍ତି ଅଛି,
 ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେଠାକୁ ଯାନ୍ତି, ସେ ଜାତି ବିଗୁର କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଉନବିଂଶ ପରିଚ୍ଛେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଉ ହେ, ଅଜିତାଲ ମାଲପେ କଣ ପରଦା ଉଠାଇ ଦେଉଛନ୍ତି
 ମ ? ସେହିନ ଝବର କାଗଜରେ ଦେଖିଲି, ଅପଗାନ୍ନସ୍ଥାନ ।

ଅମୀରଙ୍କ ଶ୍ରୀ ସରସ୍ବତୀ ପରଦା ଉଠାଇ ଦେଇ ଦାଣ୍ଡରେ ପଦାକୁ ବାହାର ପଡ଼ିଲେ । ପୁଣି ଶୁଣିଲି, ବହାରରେ ମାନସେ ପରଦା ଉଠାଇ ଦେବାକୁ ସକ୍ଷମ କରିଥିଲେ, ଏଥିର କଥା କଣ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ ହୁଁ ହେ, ଏପରି ଗୋଟାଏ ଚହଲ ପଡ଼ିଛି । ମାନସେ କହୁଛନ୍ତି, ଅମେ କାହିଁକି ସବୁବେଳେ ଘର କଣରେ ପଡ଼ିଥିବୁ, ଅମେ ଏଣିକି ପଦାରେ ବୁଲିବୁ, ସକ୍ଷମ ସମୟକୁ ଯିବୁ । ସବୁବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ପକାଇ ବୁଲିବୁ କିଏ ? ଶ୍ରୀ ସରସ୍ବତୀ ବଳକକୁ ବୁଲି ଯାଇଥିଲେ । ଦେଖିଲେ ସେ ଦେଶରେ ମାନସେ ଘରେ ଲାଗି ନାହିଁ । ସେ ତେଣୁ ତାଙ୍କ ପରଦା ଉଠାଇ ଦେଲେ । ସାହେବାଣୀମାନେ ପଦାରେ ବୁଲିବୁ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଅମ ଦେଶ ମାନସେ ମନ ସବୁ ସବୁ ହେଉଛି । ଶାନ୍ତି ମାନସେପାଦ ପଦାରେ ବୁଲିଲେ କଣ ଅମେ ସାହେବ ଜାତି ପାଲଟି ଯିବା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଛି, ସେ ଦେଶରେ ତ ପରଦା ନାହିଁ, ଅମ ଦେଶରେ ଏବେ ପରଦା କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଉ ହେ, ପରଦା କଅଣ ଜାଣ ? ସେବସାଧାରଣ ଅମକୁ ନ ବାହାରବା ଅର୍ଥ ପରଦା । ଘରେ ତ ବେହୁ ସବୁବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ଦେଇ ନ ଥାଏ । ତେବେ ମାନସେ ସେବେ ଅମରେ ଓଡ଼ିଶା ଥାଏ । ଅମ ଦେଶରେ ପାଟିର ଜାତି ମାନସେ ତ ହାଟ, ବଜାର, ମେଳଣ, ମେଳାକୁ ଯାନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଓଡ଼ିଶା ନ ଥାଏ । ବାହୁଣୀମାନଙ୍କ ଘରେ ସେପରି ବାହାର ଓଡ଼ିଶା ନ ଥାଏ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ପାଦା ଗର୍ଭକୁ ଯାନ୍ତି । ମୋଟାମୋଟ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଅମ ଜାତି ମଧ୍ୟରୁ ବାହାର ମାନସେ

ପରଦା ନାହିଁ । ବେଶୀ ପରଦା ଦେଖାଯାଏ କରଣ, କ୍ଷତିଯୁକ୍ତ
ଘରେ । ସେମାନେ ଦିଅଁ ଦେଉଳକୁ ଚାଲିଯାନ୍ତି, ତେତେ-
ବେଳେ ପରଦା କାନ୍ଦୁ ନ ଥାଏ । ତେବେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ପାଟକୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଲେକକ ପରି ଦାଣ୍ଡ ହାଟକୁ ବେ ପରଦାରେ ଯାନ୍ତି
ନାହିଁ । ମାନ୍ୟଲେକଙ୍କୁ ଅବାଚିତ ଭାବେ ଦେଖା ଦିଅନ୍ତି
ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁମାନଙ୍କର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି
ବଂହାରକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କର ପରଦା ବେଶୀ ।
ହୁତୁମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ମୁସଲମାନ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପରଦା ଅଧିକ
ବେଶୀ । ସେମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡଠାରୁ ଗୋଡ଼ଯାଏ ଘୋଡ଼ଣୀ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସତେ ମ, କରଣ କ୍ଷତିଯୁକ୍ତ ଘରେ ଏତେ ପରଦା
କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କରଣ କ୍ଷତିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କର ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନେ ଗୁଜା ଓ ଗୁଜର୍ମ-
ରୁ ଥିଲେ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କର ଗର୍ବ—ଅମେ ଗୁଜା ଜାତି,
ଅମର ସମାଜରେ କେତେ ଅଧିକାର, ଅମକୁ ସମସ୍ତେ ଶିର
ନୋଟିଛନ୍ତି, ଅମ ମାରିପେ ଦାଣ୍ଡକୁ ଯିବେ ? ସାଧାରଣ ଲୋକର
ସ୍ତ୍ରୀ ପରି ଦାଣ୍ଡରେ ଚାଲିବେ ? ଅମ ମାରିପକ୍ଷୁ ପୁଣି ଲୋକର
ଲେକ ଦେଖିବ ? ନା, ତା ହେବ ନାହିଁ । ଏହି ଅଭିମାନ
ହେତୁ ଏମାନଙ୍କ ଘରେ ବେଶୀ ପରଦା କାନ୍ଦୁ । ଏମାନେ
ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ବୋଲି ଦାବା କଲେ । ଏମାନଙ୍କର ଗୁଜର ବାକର
ଥାଇ କାମ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ହାଟ ବଜାର କରିବାକୁ ଅପମାନ
ମନେ କରନ୍ତି । ସୁତରାଂ ବାହାରକୁ ଯିବା ଅବଶ୍ୟକ ପଡ଼େ
ନାହିଁ, ଘରେ ଥାନ୍ତି । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ହାଟ ବଜାରକୁ ନ
ଗଲେ ନ ଚଳିବ, ସେମାନେ ପରଦା ରଖି ଚଳିବେ
କେଉଁଠି ? ସୁତରାଂ ନିମ୍ନ ଶ୍ରେଣୀୟ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପରଦା

ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁଥିବା କାହିଁ କରୁ ଶେଷ-
ଗାର କରନ୍ତି, ସ୍ୱର୍ଗର କାହାଣୀ ହୋଇ ପଦାକୁ ବାହାରନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସାହେବାଣୀମାନେ କାହିଁକି ପରଦା ରଖନ୍ତି ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ସେହିପରି ଚଳନ । ସେ ଦେଶ ମାଲପେ
ଗୁଜର କରନ୍ତି, ଶେଷଗାର କରନ୍ତି, ହାଟ ବଜାର କରନ୍ତି,
ସ୍ୱର୍ଗ ପରଦାରେ ଘରୁଲେ ଚଳିବେ କିପରି ? ଅମ ଦେଶରେ
ମୁଁ ଏ ଶାଢ଼ୀକୁ ମିଳୁଛି; ମାଲପେ ଗୁଜର କରୁ ଶେଷଗାର
କରବାର ବେଳ ଅଛି ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ସେ ବେଳ
ଅସିବ ପରଦା ମନକୁ ଉଠିଯିବ । ସତ୍ତ୍ୱ ସମିତ କଲେ କଣ
ହେବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଳ୍ପ ପରଦାଟା ଭଲ ନା ମଦ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏଥିରେ ଭଲ ମଦ କିଛି ନାହିଁ । ଏ କେବଳ ଅବଶ୍ୟକତା
ନେଇ କଥା । ଅବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିଲେ କଲେ ଉଠିଯିବ ।
ଅବଶ୍ୟକତା ନ ପଡ଼ିଲେ ମାଲପେ ଗୁଜର ଯାଇ ବନା କାହିଁରେ
ରଖିପା ପରି ଏଣେ ତେଣେ ବୁଲୁଥିବେ । ବୁଲିକରି କଣ
କରିବେ, ଗୋଟି ଘୋଳା ହେବ ସିନା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଳ୍ପ ଲେଉଟରେ ମାଲପେ କାହିଁକି ଗୁଜର କରୁ ଶେଷଗାର
କରନ୍ତି, ଅମ ଦେଶରେ କାହିଁକି କରନ୍ତି ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ ଏ କଥା ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ ? ଅମ ଦେଶରେ ଯେତେ
ନିମାତ ଲେକଟିଏ ହେଲେ ତାର ଦି'ମାଣ ଜମି ଅଛି । ଅମ
ଦେଶରେ ଗୁଜର ଶେଷଗାର ଅଭାବ ନାହିଁ, ଲୁଣ କି ଶାଗ
ଟିକିଏ ହେଲେ ଲେକ ମୁଁ ଏ ଖାଇ ଦେଇ ଚଳିଯିବ ।
ବିଲତରେ ଖାଇବା ଫିରକା ଏଡ଼େ ସହଜ ଶସ୍ତା ନୁହେଁ ।
ସେ ଦେଶର ବାରପଣ ଲେକକର ଜମି ବାଡ଼ି ନାହିଁ

ସେମାନେ ମଜୁର ନ ଖଟିଲେ ପେଟକୁ ଦାନା ମିଳିବ ନାହିଁ ।
 ଖାଇବା ଜିନିଷ ବଡ଼ ମହରଘ । ବିଦେଶରୁ ଜିନିଷ ଗଲେ
 ସେମାନେ କୁଣି ଖାନ୍ତି । ଏତେ ଦୂରକୁ ବାହୁଁକି ଯାଉଛ ହୋ,
 ଅମ ଦେଶରେ ଦେଶ ନାହିଁ ! ଯେଉଁ ଲୋକଙ୍କର ଜମି ବାଡ଼ି
 ନାହିଁ, ସେମାନେ ମାଲପେ ମରଦ ସମସ୍ତେ ମଜୁର ନ
 ଖଟିଲେ କାମ ଲୋକ କପର ? ଅମ ଦେଶରେ ବାଉଁରଙ୍କର
 ଜମି ନାହିଁ, ସେମାନେ ପର କଥାରେ ମୂଲ ଲାଗି ଚଳନ୍ତି ।
 ନୋଲୀଅଣୀଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ସେହିପରି । ତେଣୁ ସେମାନେ ମାଲପେ
 ମରଦ ସମସ୍ତେ ମଜୁର ଖଟନ୍ତି । ଯେଉଁ ମାନବ ମାଲପେ
 ମଜୁର ନ ଖଟିଲେ ଘର ଚଳିବ ନାହିଁ, ସେମାନେ ପରଦା
 ରଖିବେ କପର ? ହାଟୁଆ ଜାତିରେ ସେହିପରି । ତେଲୁଣୀ
 ତେଲ ବେକେ, ଗୁଡ଼ିଆଣୀ ମୁଢ଼ି ଉଠା ବେକେ, ଗରୁଡ଼ାଣୀ
 ଦହ ଦୁଧ ବେକେ, ଲୁଣିଆଣୀ ଲୁଣ ବେକେ, ଏମାନେ ପରଦା
 ଭିତରେ ରହିଲେ ଚଳିବେ କପର ? ହାଟୁଆ ଜାତି ଲୋକଙ୍କର
 ମଧ୍ୟ ଜମି ବାଡ଼ି ନାହିଁ । ବଲ୍ଲଭର ଅଧିକାରୀ ଲୋକଙ୍କର
 ଅବସ୍ଥା ଅମଦେଶର ଜମି ନ ଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଅବସ୍ଥା
 ପରି କିମ୍ବା ତହିଁରୁ ନ୍ୟୁନ । କାରଣ ଅମର ଏ ଦେଶରେ
 ଜଣେ ଲୋକ ଜିନିଆଣୀ ଗୁରୁଆଣୀରେ ଦାନେ ଚଳିଯିବ,
 ମାତ୍ର ବିଲ୍ଲଭରେ ଟଙ୍କାଏ ଦେଡ଼ଟଙ୍କା ନ ହେଲେ ଚଳି
 ପାରିବ ନାହିଁ । ସେ ଦେଶରେ ମାଲପେ ଘର ବଣରେ
 ବସିଲେ ପେଟ ବିକଳରେ ମର ଯିବେ, ପରଦା ରଖିବେ
 କପର ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ତେବେ କଣ ପରଦା ମନକୁ ଉଠିଯିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ନିଶ୍ଚୟ, ଏବେ ଦେଖ, ଅମଦେଶ ବାଲିବାମାନେ ସୁନ୍ଦର ପକିଲେଣି । ଯେଉଁମାନେ ପାଠ ପଢ଼ୁଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ମଧ୍ୟ ପରଦା କାରଦା ନାହିଁ । ସେ ଭାବ କ୍ରମେ ଅପଣା ମନକୁ ଉଠି ଯାଉଛନ୍ତି । ଅଗେ ଯେପରି କିଏ କାହା ଘରକୁ ଯାଉ ନ ଥିଲା ଏବେ ସେ କଥା ଉଠି ଯାଉଛି । ଏବେ ତ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ସ୍ତ୍ରୀ କେବେ ଯାହା ଗାର୍ଟକୁ ବାହାରୁଛନ୍ତି, ଯାଉଛନ୍ତି । ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ମିଳାମିଶା ହେଉଛନ୍ତି । ଏପରି କ୍ରମେ ସେ କଥା ଉଠି ଯାଉଛି । ଯେତେବେଳେ ବେଶୀ ସଂଖ୍ୟକ ମାଲପେ ପାଠ ପଢ଼ିବେ, ସେମାନେ ଏକାଠି ବସିବେ, ଉଠିବେ, କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବେ । ଏ କଥା କେତେ କାରଣ କରି ପାଉଁରେ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ରେଲରେ ଯିବା ଆସିବା କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ବା ପରଦା କାହିଁ ? ତେବେ ସେହି-ମାନେ କହନ୍ତି ପରଦା ଥିବାରୁ ଅମ ଦେଶ ଅସତ୍ୟ, ପରଦା ଉଠିଗଲେ ଅମେ ସତ୍ୟ ହେବା, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏକମତ ହୋଇ ପାରୁ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ବାଣୀ ଗାନ୍ଧୀର ଭାବେ ଗୋଟିଏ ପରି ତମର ସବୁ ଗୋଟାଏ କଥାରେ ଅଲଗା ପଡ଼ିଲା !

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହ, ନାହିଁ ହେ, ସେପରି କଥା ନୁହେଁ । ତମେ କଥାଟାକୁ ଅଳ୍ପ କରି ବୁଝ । ସତ୍ୟତା ଅର୍ଥ କଣ ସାହେବଙ୍କ ଗୁରୁ ଲେଖକୁ ଅନୁକରଣ କରିବା ? ଅମେମାନେ ସତ୍ୟ ହେଲେ ଅମ ନିଜ ଗୁଣରେ ହେବା । କେବଳ ସାହେବଙ୍କ ପରି ଗୋଷାକ ପିନ୍ଧି, ସାହେବଙ୍କ ପରି ଖାଦ୍ୟ ଖାଇ, ସାହେବାଣୀଙ୍କ ପରି ପରଦା ଉଠାଇ ଦେଇ ସତ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବା ନାହିଁ, କରଂ ଅସତ୍ୟ ହୋଇଯିବା ! ଗୁଣ ଅର୍ଜନ କରିବା ଅବଶ୍ୟକ ।

ଜ୍ଞାନ ନ ହେଲେ, ଗୁଣ ନ ଥିଲେ, ଜାତି ସତ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଅମ ଜାତି ଯେତେବେଳେ ସତ୍ୟ ହୋଇଥିଲା, ତେବେ ବେଳେ ବୌଦ୍ଧମାନସାସ୍ତ୍ର ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଜଗତକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଉଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସାହେବ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ମଧ୍ୟ ଅମେ ଅସତ୍ୟ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ କଥା ତ କହୁଲ; ଅମ ଦେଶରେ ତ ବାରବର୍ଷ ହେଲେ ବାଲିକା ସ୍କୁଲକୁ ଯିବ ନାହିଁ, ସେ ଅଛୁ କେତେ ପାଠ ପଢ଼ିବ ? ବୋହୁ ବୟସ ହେଲାକୁ ସେ ତ ଘରୁ ବାହାର ପାରିବ ନାହିଁ । ଏଠି ତ ପରଦା ପ୍ରଥା ବାଧା ଦେଉଛି । ଏପରି ପ୍ରଥା ନ ଥିଲେ କନ୍ୟାଟି ବି. ଏ., ଏମ. ଏ. ପାସ କରିବାଯାଏ ପଡ଼ନ୍ତା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ଏ କଥା କହୁଲ ଯେ ଅମ ଦେଶର ଚଳନ ଅନୁସାରେ କେଲେ ଝିଅ ପରଦା ଭିତରେ ରହେ । ବି. ଏ., ଏମ. ଏ. ପାସ କଲେ ଯେ ପଣ୍ଡିତ ହେବ ତାହା ନୁହେଁ । ଅଜିକାଲି ଯେଉଁ ଟରଣରେ ପଢ଼ା ହେଉଛି, ସେଥିରେ ବି. ଏ., ଏମ. ଏ. ପାସଟା କେବଳ ଗୁକ୍ତିର କରକାପାରି ଗୋଟାଏ ଅବଲମ୍ବନ; ଏବଂ ଏଥିରେ ଜ୍ଞାନ ଲଭ ହେଉଛି ବୋଲି ମୋର ଶିକ୍ଷାସ ହେଉ ନାହିଁ । ବାଲିକା ପିଲା ପାଠ ପଢ଼ିବା ଅମ ଦେଶରେ ନୂଆ କଥା ନୁହେଁ । ମନୁ ନ ସ୍କୁଲ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଲେଖି ଯାଇଛନ୍ତି, କନ୍ୟାକୁ ପାଲିବ ଏବଂ ଶିକ୍ଷା ଦେବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ସ୍ତରରେ ସ୍କୁଲ କଲେଜ ବସିଛି, ଅମ ଦେଶରେ ଅମେ ସେପରି ନ ଥିଲା । ତଥାତ ସ୍ତ୍ରୀ ଲେବେ ଅମ ଦେଶରେ କଣ ପଣ୍ଡିତ ନ ଥିଲେ ? ତୁମେ କଣ ଖନା, ଲୁଲୁଚଣା, ରମାବାଇ ପ୍ରଭୃତି ବିଦୁଷୀ ରମଣୀକ କଥା ଭୁଲିଗଲ ? ଥରେ ତ ସେ କଥା କହୁଥିଲ । ଏ ବସୟରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଶିକ୍ଷା କଥା କହୁବାବେଳେ

ଅନେକ କଥା କହିଥିଲି, ମନେ ଥିବ । ଅମ ଦେଶରେ ବୃନ୍ଦା-
ବତୀ ଦାସୀ ଥିଲେ, ସେ “ମୂର୍ଖତମ-ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ” ପୁସ୍ତକ ଲେଖି
ଯାଇଛନ୍ତି । ସ୍କୁଲକୁ ନ ଚଲେ ଯେ ପାଠ ପଢ଼ା ହେବ ନାହିଁ,
ଏ କଥା ମନେକରିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ବରଂ ଅଜ୍ଞତାଲି ଯେଉଁ
ଘଡ଼ରେ ବାଳକ ବାଳିକାମାନଙ୍କର ସ୍କୁଲ କଲେଜରେ ସ୍ୱସର୍ଗ
ହେଉଛି, ତାହା ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ କଣ ମ ? ମୁଁ ତ କିଛି ଜାଣି ପାରଲି ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ କଣ ଜାଣ ନାହିଁ ? ମୂଳ କଥା ତ ବ୍ରତ ନାହିଁ,
ଅର୍ଥାତ୍ କଣ ବ୍ରତ ? ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟର ଦୁଇଟା ଅର୍ଥ ଅଛି । ସେ
କଥା ତ କହିଲେ ଗୋଟାଏ ପୋଥି ହେବ, ଅର୍ଥାତ୍ ଦିନେ
କହିବା । ତମେମାନେ ସେ କଥା ଅଗ୍ରହଣ କରୁଛୁ ।
ତେଜ୍ ମାନବ ହାତରେ ସନ୍ତାନ ପାଳିବା, ସନ୍ତାନର ଚରଣ
ଟିକିବା ଭାବ ଅଛି, ସେମାନେ ମଣିଷ ଜୀବନର ଏହି ମୂଳମନ୍ତ୍ର
ଜାଣିବା ନିତାନ୍ତ ଅବଶ୍ୟକ । ଭାରତ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ବଳରେ
ଦିନେ ପୃଥିବୀରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲା, ଅଜ୍ଞ ସେହି
ବଳ ହରାଇ ଭାରତ ଅତି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାକୁ ଅସିଲୁଣି ।

ବିଂଶ ପରିଚ୍ଛେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ କଥା କଣ କହିବ ବୋଲି କହିଥିଲ ପର ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟର ଦୁଇଟା ଅର୍ଥ ଅଛି । ପ୍ରଥମ ଅର୍ଥ ବ୍ରହ୍ମରେ
ବିଚରଣ ଅର୍ଥାତ୍ ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଆତ୍ମ-
ସମର୍ପଣ । ମନୁଷ୍ୟ ସାଧନା ବଳରେ ଏହି ଶେଷ ଅବସ୍ଥା ଲାଭ
କରେ; ଯେପରି ଶ୍ରୀରାଧା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କଠାରେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରି

ଥୁଲେ । ଅପଣାକୁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ସମର୍ପଣ କରିଦେବ, ମୋର ବୋଲି କିଛି ନ ଥିବ; ଦେହ, ମନ, ପ୍ରାଣ ସବୁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଦେଇଦେବ; ଏହାକୁ ଅନୁସମର୍ପଣ କହନ୍ତି । ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟର ଅତି ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ଅର୍ଥ ଅଛି; ଯଥା—ବୀର୍ଯ୍ୟଧାରଣମ୍ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟମ୍, ଅର୍ଥାତ୍ ବୀର୍ଯ୍ୟଧାରଣ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ବୀର୍ଯ୍ୟ କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମନୁଷ୍ୟଦେହ ସପ୍ରସାଦୁ ଦ୍ଵାରା ଜର୍ମିତ, ଅର୍ଥାତ୍ ସାତଗୋଟି ଧାତୁରେ ଅମ ଦେହ ଗଠା ହୋଇଛି । ସେ ସାତ ଧାତୁ କଣ ?
ରସ, ରକ୍ତ, ମାଂସ, ମେଦ, ଅସ୍ଥି, ମଜ୍ଜା ଓ ଶୁକ୍ର ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ ସବୁ ଜିନିଷ କେଉଁଠି ଅସେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅନୁମାନେ ଯେଉଁ ପଦାର୍ଥ ଖାର୍ଜ ହେଉଥିବୁ ଏ ସାତ ଧାତୁ ଜାତ ହୁଏ । ଅମେ ଯାହା ଖାର୍ଜ ତାହା ପାଞ୍ଚ ଦିନରେ ପରିପାକ ହୋଇ ରସ ହୁଏ । ସେହି ରସ ପାଞ୍ଚ ଦିନରେ ରକ୍ତ ହୁଏ । ସେହି ରକ୍ତ ପାଞ୍ଚଦିନରେ ମାଂସ ହୁଏ । ସେହି ମାଂସ ପାଞ୍ଚ ଦିନରେ ମେଦ ହୁଏ । ସେହି ମେଦ ପାଞ୍ଚ ଦିନରେ ଅସ୍ଥି ହୁଏ । ଅସ୍ଥି ପାଞ୍ଚ ଦିନରେ ମଜ୍ଜା ହୁଏ । ମଜ୍ଜା ପାଞ୍ଚ ଦିନରେ ଶୁକ୍ର ହୁଏ । ଅମେ ଅଳ୍ପ ଯେଉଁ ଜିନିଷ ଭୋଜନ କରିବା, ମାତ୍ର ପାଞ୍ଚଦିନ ବା ପଞ୍ଚବିଂଶ ଦିନରେ ଶୁକ୍ରରେ ପରିଣତ ହେବ । ଶୁକ୍ର ଅନ୍ୟ ଛଅ ଅବସ୍ଥା ପାର ହୋଇ ଛଅର ହୁଏ । ଖାଦ୍ୟ-ଦ୍ରବ୍ୟର ସବୋଲ୍ଲକ୍ଷ୍ମ ସାର ଅବସ୍ଥା ଶୁକ୍ର । ଏହା ଅତି ସାର ସୁସ୍ଥ ପଦାର୍ଥ । ଅଧସେର ରକ୍ତରୁ ଏକ ବିନ୍ଦୁ ଶୁକ୍ର ବିଶୁଦ୍ଧ ରାସରେ ଜାତ ହୁଏ । ଏହି ଶୁକ୍ରକୁ ବୀର୍ଯ୍ୟ କହନ୍ତି । ଏହି ଶୁକ୍ର ଶରୀରରେ ଯେତେ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ରହିବ, ମନୁଷ୍ୟ ତେତେ ସୁସ୍ଥ, ସବଳ, ବୃଦ୍ଧିମାନ ଓ ଜ୍ଞାନବାନ୍ ହେବ । ଏହା ଜାଣି

ଜୀବନଶକ୍ତି ଓ ଫାଶର ଅବଲମ୍ବନ । ମନୁଷ୍ୟର ତେଜ, ବାନ୍ତି,
ଶୋଭା, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ଲବଣ୍ୟ, ଶକ୍ତି, ସାମର୍ଥ୍ୟ, ଉଦ୍ୟମ, ଉତ୍ସାହ,
ସୁରକ୍ଷଣ; ପ୍ରଭୃତି; ଯାହା କିଛି ମନୁଷ୍ୟର ମୂଲ୍ୟବାନ ବସ୍ତୁ
ଅଛି, ସେ ସମସ୍ତର ମୂଲ୍ୟଦୂଅ ହେଉଛି ଶୁଦ୍ଧ । ସୁତରାଂ ଶୁଦ୍ଧ
ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନର କେତେ ଅଳ୍ପ ବସ୍ତୁ ତାହା ସହଜରେ
ଜାଣିପାରିବ । ଶାସ୍ତ୍ର କହୁଛି, “ମଣେ ବିନ୍ଦୁ ପାତେନଂ ଜୀବନଂ
ବିନ୍ଦୁ ଧାଶୋତ୍” ଅର୍ଥାତ୍ ଶୁଦ୍ଧ ଶୟ ହେଲେ ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନ
ଶୟ ହୁଏ, ମାତ୍ର ଶୁଦ୍ଧ ଶୟ ନ ହୋଇ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ରହିଲେ
ଜୀବନ ରକ୍ଷା ହୁଏ । ସ୍ୱର୍ଗ ମହାଦେବ କହୁଛନ୍ତି :—

ନ ତପସ୍ତପ ଇତ୍ୟାଦୁ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଂ ତପୋଭ୍ୟମମ୍,

ଉର୍ଜ୍ଜ୍ୱରେତା ଉଦେତ୍ ଯସ୍ତୁ ସ ଦେବୋ ନତୁ ମାନବଃ ।

ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଉତ୍ତମ ତପସ୍ୟା, ଅନ୍ୟ ତପସ୍ୟା କିଛି ନୁହେଁ ।
ଯେ ଉର୍ଜ୍ଜ୍ୱରେତା, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେ ଶୁଦ୍ଧ ଶୟ କରୁ ନାହିଁ; ସେ
ମନୁଷ୍ୟ ନୁହେଁ, ଦେବତା । ଶୁଦ୍ଧରେ କୋଟିଏ ବକ୍ରଶକ୍ତି
ଅଛି । ଯେ ପ୍ରକୃତ ବ୍ରହ୍ମରୂପ ତା ନିକଟରେ ଦୈବ ଶକ୍ତି
ହାରଯାଏ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଛି ଶୁଦ୍ଧ ରକ୍ଷା କଲେ ଫଳ କଣ ହେବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେ ଶୁଦ୍ଧ ରକ୍ଷା କରେ, ତାର ଯେଉଁ ଶୁଦ୍ଧ ଅର୍ଥ ଗୋଟିଏ
ଧାତୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ଏହି ଅଷ୍ଟମ ଧାତୁକୁ ଓଜ ବା ବ୍ରହ୍ମତେଜ
କୁହାଯାଏ । ଏହି ବ୍ରହ୍ମତେଜ ମସ୍ତିଷ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଞ୍ଚିତ ହେଲେ
ମନୁଷ୍ୟ ମାନବଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୁଏ । ଏହାର ଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧି ତୁଳ୍ୟ ।
ବୃଦ୍ଧି ଯେପରି ଲହାକୁ ଟାଣି ଅଣେ, ସେହିପରି ଯେଉଁ
ଲେବ ମସ୍ତିଷ୍କରେ ଏହି ଓଜରୂପ ବୃଦ୍ଧି ଅଛି, ତା ପାଖରେ
ସମସ୍ତେ ନିତମସ୍ତକ ହୁଅନ୍ତି, ହିଂସ୍ରଜନ୍ତୁମାନେ ମଧ୍ୟ ତା

ପାଖରେ ଅଦ୍ଭୁତ ହୋଇପାନ୍ତି । ଯାହା ମନ୍ତ୍ରିଷ୍ଠରେ ଏହି ଓଳ
 ଧାତୁ ବା ବୃହତ୍ତେଜ ଯେତେ ବେଣୀ, ତାର ଶକ୍ତି ତେତେ
 ବେଣୀ । ଯାହାଠାରେ ବୃହତ୍ତେଜ ଅଛି, ସେ ଜନକାଳ କଥା
 ଜାଣିପାରେ । ସେ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ଶୁଦ୍ଧ ରଖି ପାରିଛି, ତାର
 ଶିର ପ୍ରଶିଷ୍ଟ ଲହାପର ଟାଣି ହୁଏ । ସେହି ଶୁଦ୍ଧ ମସ୍ତିଷ୍କକୁ ଯାଇ
 ତାକୁ ପରସ୍ପର କରେ ଏବଂ ଏହାଦ୍ୱାରା ମାନସିକ ଶକ୍ତି ଅନନ୍ତ,
 ଅସୀମ, ଅସାଧାରଣ ହୁଏ । ସେ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟରେ ଅନନ୍ଦମୟ ।
 ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଘନୀଭୂତ ଅନନ୍ଦ, ଅଥାତ୍ ଯେଉଁ ସ୍ୱରୂପ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ
 ତାର ମନ ସବୁଦିନ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଏବଂ ସେ ସବୁଦିନ ଅନନ୍ଦ-ସାଗରରେ
 ବୁଡ଼ି ଥାଏ । ତା ହୃଦୟରେ ଅଶା, ଉଦ୍ୟମ, ଉତ୍ସାହ ଶତ
 ପ୍ରକାରେ ପ୍ରତି ଦାହାରେ ଏବଂ ସେ ଭଗବାନଙ୍କ ବ୍ୟାଘାତ
 ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଲୋକକୁ ଡରେ ନାହିଁ । ତାର ଶରୀର ସୁସ୍ଥ,
 ସବଳ, ନୀରୋଗ ଏବଂ ସେ ଶରୀର ବର୍ଣ୍ଣ ସଦୃଶରେ । ତା
 ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଲବଣ୍ୟମୟ, ସୁନ୍ଦର, ଶ୍ରୀମନ୍ତ୍ରି । ତା କଣ୍ଠସ୍ୱରର
 ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ଅକ୍ଷମ୍ଭାସ୍ୟ । ତାର କଥା ସୁନ୍ଦର, ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ସୁନ୍ଦର
 ସୁଶ୍ରୀମ୍ଭାଳ, ଅବରଣ ଶିଷ୍ଟ, ଶାନ୍ତ । ତା ଅନ୍ତଃକରଣରେ ଭୟ
 ନାହିଁ । ତାଠାରେ ଅଳସ୍ୟ ନାହିଁ । ସେ କପଟୀ ନୁହେଁ । ସେ
 ଚରନ୍ଦ୍ରବାନ, ସତ୍ୟପରାୟଣ, ଅଲ୍ପଭୀଷୀ, ମିତାଶୁର, ଲୋକ-
 ହିତକାମୀ । ତାର ଦୃଷ୍ଟି ମଧୁମୟ, ତାର କଥା ମଧୁମୟ,
 ତାର ହାସ୍ୟ ମଧୁମୟ । ତାକୁ ଦେଖିଲେ ଲୋକ ମୋହିତ
 ହେବ । ମୋହମୋଟି ଜାଣି ଯେ, ଶୁଦ୍ଧ ବା ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଶରୀରର
 ଅମୃତ । ଦେବତାମାନେ ଅମୃତ ପାନ କରି ଅମର ହୁଅନ୍ତି
 ବୋଲି ପୁରାଣରେ ଶୁଣିଛ । ମନୁଷ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଏହି ଶୁଦ୍ଧିପାରିଣୀ
 ଅମୃତ ପାନ ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ଏହା ବଳରେ ଲୋକ ଭଗବାନଙ୍କ

ଦଶନ ଲଭିବରେ । ତାର ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ବନ୍ଧନ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।
ସୁତରାଂ କେଉଁ ମା ବାପ ଅପଣା ପୁଅ ହେଉଛନ୍ତି, ଏହିପରି
ଦେବ ଦେବୀ ପରି ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ନ କରିବେ ? ତୁମେ
ଏ କଥା ଶୁଣି ତୁମ ମନ କଣ ହେଉଛି ଭଲ ସତ କରି
କହିଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କେଉଁ ମା ବାପ ଏ କଥା ଇଚ୍ଛା ନ କରିବେ ମ ? ମୁଁ କଣ
ଦୁନିଆରୁ ବାହାର ? ସବୁବେଳେ ତ ପିଲାଟିମାନଙ୍କ ଧନ୍ୟସ୍ତୁତି
ଲାଗି ଦିଅଁ ଦେବତାଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଜଣାଇ ଦିନ ସବୁ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମ ଦେଶ ମାଲପେ ଏ କଥାଟି ବେଶ୍ ଜଣନ୍ତି । ରୋଗର
ନିଦାନ ନ ବୁଝି ଔଷଧ ବାଟୁଥାନ୍ତି । ରୋଗ ବାହୁଁକ ହେଲା
କାରଣ ବୁଝି, ପୁନର୍ବାର ସେ କାରଣ ଯେପରି ନ ହେବ ତା
କରି । କେବଳ ଦିଅଁଙ୍କୁ ଡାକିଲେ କଣ ହେବ ? ଦିଅଁ ତ
ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀରରେ ଅମୃତ-ଅକ୍ଷୟ-କରତ ରଖି ଦେଇଛନ୍ତି ।
ଶୁଦ୍ଧ ସେହି ଅମୃତ ଅକ୍ଷୟ କରତ ସେ କରତ ଯେତେବେଳେ
ଦେହରେ ଥିବ, ତେବେବେଳେ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବେ । ସେଥିରୁ
ହେବେ କିଛି କିଛି ପକାଇ ଦେବ କିମ୍ବା ଗୋଟିକିଏକ କରତ
ପକାଇଦେବ, ତେବେ ରୋଗ ଧରିବ, ଖେଳେ ପ୍ରାଣ ନେବ ।
ରକ୍ଷା କରିବା ବା ରକ୍ଷା ନ କରିବା ମନୁଷ୍ୟର ନିଜ ହାତରେ
ଅଛି । ଭଗବାନ ଅମୃତ ଦେଇଛନ୍ତି, ଅମେ ଗୋରଠା ମାରି
ତାକୁ ପକାଇ ଦେଲେ ତହିଁର ଫଳ ଘୋର କରିବା, ଆଉ
ଦିଅଁ କଣ କରିବେ ? ପିଲାଙ୍କୁ ପିଲାଦିନୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଲେ
ସେମାନେ ଉପଯୁକ୍ତ ହେବେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଛି ଶୁଦ୍ଧସୟ ହେଲେ କଣ ଫଳ ହୁଏ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଶୁଣିବୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯେ ପଳ ହୁଏ, ତାହା ବ୍ରାହ୍ମଣରେ ବହୁ ହେବ ନାହିଁ । ଶରୀର ତା ବ୍ୟତୀତ ରୋଗର ଘର ହୁଏ । ତେଲ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଥାଇ ଘାପ ଜଳୁଥାଏ, ତେଲ ସରିଗଲେ ଘାପର ଯେ ଅବସ୍ଥା ହୁଏ, ଶୁଣିବୁ ହେଲେ ମନୁଷ୍ୟର ସେହି ଅବସ୍ଥା ହୁଏ । ଗୋଟାଏ ପାଣି ଶୁଖିଗଲେ ମାଛର ଅବସ୍ଥା ଯାହା, ତାର ସେହି ଅବସ୍ଥା ହୁଏ । ଶୁଣିବୁ ମୁକ୍ତ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଅହର ଗୁଣିଣ, ବୟସ୍କର । ଅସୁବିଧା ଯେଉଁ ମାନେ କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରାଣ ଦଣ୍ଡକେ ବାହାରିଯାଏ; କିନ୍ତୁ ଶୁଣିବୁ କଲେ ସାଗ୍ର ଜୀବନ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଅସୁବିଧା କର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ କରୁଥାଏ । ସବୁ ରୋଗମାନେ ତା ଶରୀରରେ ବସା କରନ୍ତି । ଅଜଣ୍ଠ, ଅବିମାଦ୍ୟ, କେଶୁବେକ, ଅମ୍ଳ, ବହୁମୁତ୍ର, ରାଜଯନ୍ତ୍ରା, ଅମବାତ, ମେହ, ପ୍ରମେହ, ଉପଦଂଶ ଇତ୍ୟାଦି ରୋଗମାନ ଅସି ସେ ଶୂନ୍ୟ-ମନ୍ଦିରରେ ବାସ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମୁଖମଣ୍ଡଳ ମାନ, ଶରୀର ଜାଣି ଶୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ । ତାର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଉଦ୍ୟମ, ଉତ୍ସାହ ନ ଥାଏ । ସର୍ବଦା ଅଳସ୍ୟପରାୟଣ ହୁଏ; ଅର୍ଥ ଗାଡ଼େ ଗାଡ଼େ ପଶିଯାଏ, ଗୁଡ଼ିଆଡ଼ ବାହାର ପଡ଼େ, କଣ୍ଠସ୍ଵର ଜାବୁ ଓ କଠିନ ହୁଏ । ମୋଟାମୋଟି କହୁଲେ, ମହୁପେଟାରୁ ମହୁ ଚିପୁଡ଼ି ନେଲେ ଖାଲି ଫେଣା ଯେପରି ପଡ଼ିଥାଏ, ଶୁଣିବୁ କଲେ ଶରୀର ସେହିପରି ହୋଇ ଯାଏ । ଦେବତା ନରକ କାଟରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁରୁଷ ଟିକିଏ ଧ୍ୟାନ ଦେଲେ ପ୍ରତିଦିନ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବେ । ଏଥିଲାଗି ବେଶୀ କିଛି ଅବଶ୍ୟକ ନାହିଁ । କୌଣସି କାରଣରୁ ଶୁଣିବୁ ହେଲେ ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ବୀର୍ଣ୍ଣ ପଳାପଳ ତ ବହୁଳ । ଅସ୍ତ୍ର କି କି କାରଣରୁ ଶୁଦ୍ଧ
ସମ୍ବୁଦ୍ଧ, କହୁଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏଥୁର ଅନେକ କାରଣ ଅଛି । ଯେତେ କାରଣ ଅଛି,
ତାକୁ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରା ଯାଇପାରେ (୧) ଶାରୀରିକ
କାରଣ, (୨) ମାନସିକ କାରଣ ।

ଶାରୀରିକ କାରଣ, ଯଥା—(୧) ଅପରିମିତ ଅହାର ଅର୍ଥାତ୍
ପରିମାଣର ଠିକଣା ନ ଥିବ, ଭଲ ଜିନିଷ ମିଳିଲେ ତ
କଣ୍ଠପାଏ ଖାଇ ଦେବ, କେତେବେଳେ ଅଧାପେଟେ ଖାଇବ
ଏହିପରି (୨) ଅସମୟରେ ଅହାର (୩) ଋତୁଜନିତ ଦ୍ରବ୍ୟ
ଭକ୍ଷଣ (୪) ବାସୀ ପଶୁ ସତ୍ତ୍ୱ ଜିନିଷ ଖାଇବା (୫) ଅହାର
ବେଳେ ମନରେ ଘୃଣା କରିବା (୬) ଅନିଦ୍ରା (୭) ଅତନିଦ୍ରା
(୮) ଦିବାନିଦ୍ରା (୯) ଶୁଦ୍ଧରେ ଚେର ରହିବା (୧୦) ଅସ-
ମୟରେ ଶୋଇବା (୧୧) ଶୁଦ୍ଧ ଶେଷ ପ୍ରହରରେ ଶୋଇବା
(୧୨) କାହା ସହିତ ଏକ ଶଯ୍ୟାରେ ଶୟନ (୧୩) ଶାରୀରିକ
ପରିଶ୍ରମ ଅଧିକ ନ କରିବା (୧୪) ଅଧିକ ପରିଶ୍ରମ ବା ବ୍ୟାୟାମ
କରିବା (୧୫) ମଳ ମୂତ୍ରର ବେଗ ଥାଇ ବ୍ୟାୟାମ କରିବା
(୧୬) ଅସମୟରେ ବ୍ୟାୟାମ କରିବା (୧୭) ଅନିୟମିତ
ବ୍ୟାୟାମ କରିବା (୧୮) ଅହାର ପରେ ବ୍ୟାୟାମ ବା ପରିଶ୍ରମ
କରିବା (୧୯) ମାଦକ ଦ୍ରବ୍ୟ ସେବନ କରିବା, ଯଥା,—ପାନ,
ତମାଖୁ, ଗଞ୍ଜେଇ, ଅପିମ, ମଦ, ଚୂ, ଚିରୁଟ, କାଫି, ଜର୍ଦ୍ଦୀ
ଇତ୍ୟାଦି (୨୦) ବେଶଭୂଷା, ବିଳାସିତା ଓ କାକୁଗିରି (୨୧)
ପଶା, ତାସ ପ୍ରଭୃତି ଖେଳରେ ରତ ହେବା (୨୨) ଯୁବକ
ଦଳ ବା ଯୁବତୀ ଦଳ ଏକାଠି ବସି ହସ, ଖେଳ, କୌତୁକ
ପ୍ରଭୃତିରେ ମଗ୍ନ ହେବା (୨୩) କାଳିକା, ବାଲିକା, ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ-

ମାନଙ୍କ ଅଙ୍ଗ ପୁର୍ଣ୍ଣନ (୨୪) କାହାସଙ୍ଗେ ହାତ ଧରାଧର ହୋଇ ବା ବେକରେ ହାତ ପକାପକ ହୋଇ ଭ୍ରମଣ କରିବା (୨୫) ବିନା ପ୍ରୟୋଜନରେ ଯେଉଁ ସେଠି ବୁଲିବା (୨୬) କାହା ଅଙ୍ଗକୁ ଗୁହ୍ୟ କରିତ ମୁଖଭଙ୍ଗି, ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗି ପ୍ରଭୃତି ଦେଖାଇବା (୨୭) ବିନା କାରଣରେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ମୁଖକୁ ଗୁହ୍ୟିବା (୨୮) କୌର୍ମନ ନ ପିନ୍ଧିବା (୨୯) ଖରାପ ଚିତ୍ର ଦେଖିବା (୩୦) ଖରାପ ଉପନ୍ୟାସ ପଢ଼ିବା, ଖରାପ କାହିଁ ଦେଖିବା ଇତ୍ୟାଦି ।

ମାନସିକ ଓ ବାଚକ କାରଣ —

- ୧ କୁଟଳ—ଅର୍ଥାତ ମିଥ୍ୟାବାଦୀ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ବଦମାସ, ଗୁଣ୍ଡା, ମଦୁଅ, ବିଳାସୀ, କୁମନ୍ଦଶାଳୀ, ନାସ୍ତିକ, ଇନ୍ଦ୍ରପୁସ୍ତପୁଣା, ବେଶ୍ୟାସକ୍ତ ଲୋକମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବସିବା, ଆଳାପ କରିବା, ମିଳା ମିଶି କରିବା ।
- ୨ କୁଚିନ୍ତା—ମନ୍ଦ ବିଷୟ ଚିନ୍ତା କରିବା, ଭାବିବା, ବଲ୍ଲନା କରିବା, ହିଂସା ଓ ଚୋଧପରବଶ ହୋଇ କାହାର ଅନ୍ତର ଚିନ୍ତା କରିବା, ବାରୁଗିର ଓ ବିଳାସ ବାସନା, ଅକାରଣ ଅପ୍ରୟୋଜନ ଚିନ୍ତା କରିବା ।
- ୩ କଦାଳାପ—ବାଳକ, ବାଳିକା, ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ, ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖେ ସମାଲୋଚନା, ମନ୍ଦ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା ଓ ଅଲୋଚନା, ଲଗବାନଙ୍କ ବିରୋଧ ବିଷୟର ଅଲୋଚନା, ବୁଝା ଢର୍କ ବିତର୍କ ଓ ଅଲୋଚନା, ବହୁତ କଥା କହିବା, ହସିବା, ଥଟ୍ଟା କରିବା, ତାମସା କରିବା, ଗାଳି ମନ୍ଦ ଦେବା ।
- ୪ କୁଗ୍ରହପାଠ—ନାଟକ, ନଭେଇ ବା ଉପନ୍ୟାସ । ଯେଉଁ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କ ହାବଭାବ, ରୂପଲବଣ୍ୟ ବିଷୟ

କଣ୍ଠିତ ଅଛି, ଭଗବାନଙ୍କ ବିଶେଷପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦ୍ମ, ଅଗ୍ନିର ଶକ୍ତି
ପାଠ, ସ୍ବାଧ୍ୟାୟ ତତ୍ତ୍ୱ ନ ବୁଝି ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ବାସ୍ତବ ପଦ୍ମ
ପାଠ, ବଂରେଇ ନାଟକ, ନଭେଲ ପାଠ ଇତ୍ୟାଦି ।

୫ କୁଚିତ ଦର୍ଶନ—ବାୟୁସ୍ଥାପ, ଥୁପଟର, ଦେବାଳୟ
ପ୍ରଭୃତିରେ ମନ ଚିତ୍ତ ଦର୍ଶନ ।

୬ କୁସଙ୍ଗୀତ—ଅଦରସ ଘଟିତ ସଙ୍ଗୀତ ଗାୟନ ଶୁଣିବା
ଇତ୍ୟାଦି ।

ମୋଟାମୋଟି କଥାରେ, ଯେଉଁ କଥାରେ ଶରୀର, ମନ ଓ
ବଚନ ପ୍ରତି ନ ହେବ ଚକ୍ର ଫେର, ସେ କଥା ତ୍ୟାଗ
କର । ଶରୀର, ମନ, ବଚନ ପ୍ରତି ରଖିଲେ, ଶୁଦ୍ଧ ପୁର
ହେବ । ମାତ୍ର ଏମାନେ ଚକ୍ର ଫେରେ ଶୁଦ୍ଧ ତରଳ, ଚକ୍ର
ହୋଇଯିବ । ଫଳରେ ବୁଦ୍ଧିର ନଷ୍ଟ ହେବ । ଉପରେ ଯେ
ସବୁ ବିଷୟ ନିଷେଧ କରାଗଲା, ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ
ବିଷୟରେ ସିଧା କରବାର ବିଷୟ ଅଛି । ଥୁପଟର ବା
ନାଟକାଭିନୟ ଦେଖିଲେ କେତେ ବିଷୟ ଶିଖି ପାରବ, ମାତ୍ର
ଅନିଚ୍ଛାର ଅଶଙ୍କା ଅଛି, ସୁତରାଂ ସେ ସବୁ ତ୍ୟାଗ କରବା
ଶେଷସ୍ୱର । ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରକୃତ ଏପରି ଯେ, ମନୁଷ୍ୟ ମନ ଅନ୍ତେ
ଚକ୍ର ଚାଲିଯାଏ, ଭଲଅନ୍ତେ ଯିବାପାଇଁ କିଛି ମନେ କରେ ।
ପାପ ପଥକ ଗୋଟାଏ କ୍ଷଣିକ ମୋହନାଶକ୍ତ ଅଛି । ସେ ମନୁଷ୍ୟ
ମନକୁ ଶାନ୍ତ ଟାଣି ନେଇପାଏ । ସୁତରାଂ ସାଧନା ଯୋଗ
ସେ ପଥ ଏକାବେଳେକେ ତ୍ୟାଗ କରବା ଉଚିତ । ଅବଶ୍ୟ
ଯୁକ୍ତ ଯୁଗ୍ମାମାନେ ଏ କଥା ଶୁଣିଲେ କରନ୍ତି ହେତେ, ମାତ୍ର
ଉପରେ ଯେତେ ବିଷୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୋଲି ଲେଖା ପାରିଛି
ତହିଁରୁ ଅଧିକାଂଶ କାରଣ ହେତୁ ସ୍ମୃତିକାୟ ହୁଏ । ସ୍ମୃତିକାୟ

ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତର ଶେଷ । ଏହି ସେତେବେଳେ ସୁନ୍ଦର ଯୁବକ
କୁହୁଳିତ ହୋଇଯାଏ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ ଯେଉଁ କାରଣରୁ ଶୁଦ୍ଧ ନଷ୍ଟ ହୁଏ, ସେ କଥା ତ କହୁଲୁ,
କିନ୍ତୁ କଣ କଲେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ରକ୍ଷା ହେବ, ସେ କଥା ତ କହୁଲୁ
ନାହିଁ । ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ କି ନିୟମରେ ଚଳିଲେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ୟ
ବ୍ରହ୍ମଚରଣୀ ହୋଇ ପାରିବେ, କହୁଲୁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଗ୍ନି ସେ କଥା କିଛି କହୁବା ଶୁଣ । ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ
ହୃଦୟରେ ହେଲା ମାତ୍ରକେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ୟ ବ୍ରତ କରିବାପାଇଁ ଦୃଢ଼
ସକଳ୍ପ କରିବେ । ଅମର କନ୍ଦଳି ନାହିଁ, ଅମୃତ ଲେବ
ଅମୃତ କଥା ମାନସିକ କରି ଓଷା କି ବ୍ରତ କରୁଛି । ଓଷା
ବ୍ରତ କଲେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ବିଷୟ ପାଳନ କରାଯାଏ । ତମେ
ତ କେତେ ଓଷା କର, ଏ କଥା ତ ଜାଣିଥିବ । ସେହୁପରି
ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ମାନସିକ କରି ସେ ବ୍ରତ
ଅନୁରଣ କରିବ । ମାନସିକ କରି ଲେବେ କେତେ ବାସ୍ତା
ନିର୍ଜଳା ଉପବାସ ପ୍ରଭୃତି କରନ୍ତି । ସେହୁପରି ଜୀବନରେ
ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ମାନସିକ କଲେ ନିଶ୍ଚୟ କରି ପାରିବ,
ଏଥିରେ ତ ଏପରି କିଛି ଅସମ୍ଭବ ବ୍ୟାପାର ନାହିଁ । ନିୟମ
ପାଳିବା ନ ପାଳିବା ନିଜ ହାତ କଥା । କି କି ନିୟମ
ପାଳିବାକୁ ହେବ ନିମ୍ନରେ କୁହା ଯାଉଛି ଶୁଣ—

୧—ମାଛ, ମାଂସ, ଉମ୍ବ, ଟିଆଳ, ଚପୁଣ ଆଦି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକ ପଦାର୍ଥ
ଖାଇବ ନାହିଁ । ବଜାରରେ ତଅରି ହୋଇ ବକ୍ତୀ ହେଉଥିବା
ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଖାଇବ ନାହିଁ । ମାଛ ଖାଇବାର ନିତାନ୍ତ କୌଣସି
ଅବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିଲେ ଅତି ଅଳ୍ପ ପରିମାଣରେ ଖାଇବ, ମାତ୍ର
ଅଭ୍ୟାସ କରି ପ୍ରତିଦିନ ଖାଇବ ନାହିଁ । ନିମ୍ନଲିଖିତ ହୋଇ

ଅନ୍ୟ ଘରକୁ ଖାଇବାକୁ ଯିବ ନାହିଁ । ସେହିମାନେ ଇଚ୍ଛୁକର
 ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କେବଳ ତାଲି
 ଭାତ ଖାଇଲେ ଶରୀର ଦୃଢ଼ପୁଷ୍ଟ ଓ ସକଳ ହେବ । ବିଧବା
 ବ୍ରାହ୍ମଣୀମାନେ ବ୍ରହ୍ମଗୃହଣୀ ବୋଲି ସେମାନେ ଓଲଟ ହବସ୍ୟ
 ଖାଇ ସୁସ୍ଥ ସକଳବାୟୁ ଥାନ୍ତି । ବାଳକ ବାଳିକା ଦୁର୍ବଳ
 ଶରୀର ହେଲେ ବାପ ମା, ଶିଶୁ ଓ ମୃଗବି ଲେଟକ କହନ୍ତି
 ଯେ, ଭଲ ଖାଇବାକୁ ନ ମିଳିବାରୁ ପିଲାଟି ଅଣ୍ଟା ମୋଡ଼
 ହୋଇଯାଉଛି, ମାତ୍ର ସେମାନେ ଅସଲ ଭିତର କାରଣକୁ
 ଦୃଷ୍ଟି ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । କେତେକେଲେ ହେଲେ ଅବଶ୍ୟ ଶ୍ରେୟନ
 କରବ ନାହିଁ । ପେଟକୁ ଖୋଲିଦେଇ କଲେ ଅଠପଣ ଖାଦ୍ୟ
 ଗୃହପଣ ପାଣି, ବାକି ଗୃହପଣ ପକନ ଯିବା ଅସିବା ପାଇଁ
 ସ୍ଥାନ ରଖିବ । କଥା ଅଛି “ଉଣା ଭାତରେ ଦି’ଗୁଣା ବଳ,
 ଭଗ୍ନପେଟ ରସାତଳ ।”

୨—ଏକାଦଶୀ, ଅମାବାସ୍ୟ, ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବଶିଷ୍ଠ
 ଦିନମାନଙ୍କରେ ଉପବାସ କରିବ । ଯେଉଁମାନେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନା-
 ହାରରେ ରହି ନ ପାରିବେ, ସେମାନେ ଲଘୁ ଅହାର କରିବେ ।
 ଲଘୁ ଅହାର ଯଥାରେ ଦୁଧ, ଫଳ, ଲୁଅ, ରୁଟି ପ୍ରଭୃତି ଅଳ୍ପ
 ଅହାର କରିବ ।

୩—ଯାବତ୍ୟାୟ ବିଳାସ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯତୁପୂର୍ବକ ଗୁଡ଼ିବ । ଅମର ଗୋଟାଏ
 କଥା ଅଛି, “ଗୋଟା ଖାଇ ମୋଟା ଯିବ କର ଭଜନନ୍ତା ।”
 ଜୀବନଧାରଣ କରିବାପାଇଁ ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଯାହା କିଛି
 ଅବଶ୍ୟକ, ତାହା ଛଡ଼ା ଅତିରିକ୍ତ ଚପଟ୍ଟ ବିଳାସିତା । ଶରୀର
 ରକ୍ଷାପାଇଁ ତାଲିଭାତ, ଦିଅଦୁଧ, ଲୁଗା, ଖଣ୍ଡେ ଅଧେ ଜାମା
 ଗୁଦର, ଖଣ୍ଡେ ଅଧେ ପତଳା ଶେଫ ରତ୍ୟାଦି । କେବଳ ବାମ

ଜଳ ଯିବା ମାଟିରେ ଏ ସବୁ ବ୍ୟବହାର କରିବ । ହାତେ ଉଠି
ଦେଇ ପରେ ଶୋଇବା, ସ୍ୱାସିତ ବହୁମୂଲ୍ୟ ପାଟ ପ୍ରଭୃତି
ବସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର, ସୁରାସିତ ତେଲ ବ୍ୟବହାର ଇତ୍ୟାଦି
ବିଳାସ ମଧ୍ୟରେ ଯିବ, ଏ ସବୁ ତ୍ୟାଗ କରିବ ।

୪—ମାଦକଦ୍ରବ୍ୟ ସେବନ କଲେ ନାହିଁ । ମାଦକଦ୍ରବ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ
ଭଜା, ଛୋଇ, ଅପିମ, ଗୁ, କଫି, କୋକେନ, ବିଡି; ପିତାରେଟ,
ପାନ ଇତ୍ୟାଦି । ଏ ସବୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ ହୋଇପାରେ, ମାତ୍ର
ଏଥିରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ବିରୋଧୀ ।

୫—ଅନ୍ୟ ଲୋକ ବ୍ୟବହାର କଲେଥିବା ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ
ଲୋକ ଶୋଇଥିବା ଶେଯରେ ଶୋଇବ ନାହିଁ । କାହାର
ଅଂଠା ଖାଇବ ନାହିଁ । ନିଜ ବ୍ୟବହାର ଜିନିଷ ଯେପରି ଅନ୍ୟ
କେହି ବ୍ୟବହାର ନ କରେ ତହିଁ ଗୁଡ଼ିକ ସାବଧାନ ଥିବ ।

୬—ଏକାନ୍ତରେ ଗୋଟିଏ ଶଯ୍ୟାରେ ଶୋଇବ, ବରଂ ତଳେ
ଶୋଇବ ଅନ୍ୟ ଲୋକ ଶୋଇଥିବା ଶଯ୍ୟାରେ ଶୋଇବ ନାହିଁ ।
ତେହୋଇ ପିଆରେ ଶୋଇବ; ତଳକୁ ମୁହଁ ମାଡ଼ି ଶୋଇବ
ନାହିଁ ।

୭—ପାଞ୍ଚ ଦଶାରୁ ବେଶୀ ଶୋଇବ ନାହିଁ । ଗୁଣି ଦଶଟାରୁ ତଳିଆ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୋଇବ । ଗୁଣି ଶେଷ ଟୁହରରେ ଶୋଇବ ନାହିଁ ।
ତଳିଆବେଳେ ଉଠି ଜପ, ଧ୍ୟାନ, ସ୍ମୃତିପାଠ ଆଦି କରିବ ।
ଶେଷ ଦିନରେ ଶୋଇଲେ ପ୍ରାୟ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୁଏ । ଶେଷ
ରାତ୍ରରେ ଯେଉଁମାନେ ଶୁଅନ୍ତି, ସେମାନେ ବ୍ରହ୍ମଗୁଣ ହେବା
ବ୍ୟବସାୟ । ତଳିଆବେଳେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲେ ଅନ୍ଧ କେବେ
ଶୋଇବ ନାହିଁ । ଶୁଣିବେ ଅନିଦ୍ରା ରହିବ ନାହିଁ । ଦିନବେଳେ

କେବେ ଶୋଇବ ନାହିଁ । ଦିବା ନିଦ୍ରା ସ୍ବପନ ନାଶକରେ
ଏବଂ ମହାପାପ ।

୮—ସର୍ବଦା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର କରବ; ଏହା ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟର
ପ୍ରଧାନ ସହାୟ । ପିଲାଦିନ କୌଣସି ନିମିତ୍ତ ମାରିବା ଅମ ଦେଶରେ
ଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ନୂତନ ସତ୍ୟତାଦ୍ବାରା ସେ ପ୍ରାୟ ଉଠିଯାଇଛି ।
ଏବେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପାଠକମା, ସେମିତି ପ୍ରଭୃତିରେ ଭୂଷଣ
କରାଯାଉଛି ?

୯—ସକାଳେ ଓ ଉପରାଦେଲା ଦୁଇଥର ବ୍ୟାୟାମ କରବ । ଅଳ୍ପ
ମନହେଲା କଲି, କାଲି ନ କଲି, ଏପରି କରବ ନାହିଁ ।
ନିୟମିତ ରୂପେ କରବ । ଦି'ଥର କର ନ ପାରିଲେ ଥରେ
କରବ । ମାତ୍ର ପ୍ରତିଦିନ କରବ । ବ୍ୟାୟାମ ଲାଗି ଅମ ଦେଶୀ
ମାଲୁକ୍ତ୍ରୀ, ଦଣ୍ଡ ପ୍ରଭୃତି ଉତ୍ତମ । ବ୍ୟାୟାମ କରବା ଅଧଃଶ୍ଳା
ପର୍ବରୁ ବହୁତ ବୃଦ୍ଧ ମୁଦାଏ ଟିକିଏ ଲାଣ, ଟିକିଏ ଗୁଡ଼ ଦେଇ
ଖାଇବ । ବ୍ୟାୟାମ କଲେ ଶରୀର ଲଘୁପର ଟାଣ ହୁଏ,
ଖାଇବା ପଦାର୍ଥ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ; ମନ ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଏ,
ସୁନିଦ୍ରା ହୁଏ; ମଦଗନ୍ଧା ମସ୍ତିଷ୍କରେ ପ୍ରବେଶ କରେ ନାହିଁ ।

୧୦—ସର୍ବଦା କୌଣସି କର୍ମରେ ଲାଗିଥିବ । ଖାଲି ବସିଲେ
ଅଳସ୍ୟ ମୁଣ୍ଡରେ ଭୂତ ବସା କରେ । ସର୍ବଦା ସତ୍‌କାର୍ଯ୍ୟ
କରବ, ଉତ୍ତମ ପୁସ୍ତକ ପାଠ କରବ । ମଦପରାଦ ଲୋକଙ୍କ
ସଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗ ହେବ ନାହିଁ । କାହାର ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ସ୍ପର୍ଶ କରବ
ନାହିଁ । ବନା ପ୍ରୟୋଜନରେ ହିଲୋକମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡକୁ ଗୁହ୍ୟକ
ନାହିଁ । ଦୃଷ୍ଟିକୁ ସୃଷ୍ଟି । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବ୍ରହ୍ମଗୁଣ ଥିଲେ । ସେ ସୀତା
ରାମଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବହୁକାଳ ଏକକ୍ରତୀରେ ବାସ କରୁଥିଲେ,
ମାତ୍ର ସୀତାଙ୍କ ମୁଖ କିପରି ସେ ଦେଖି ନ ଥିଲେ ।

- ୧୧—ବିନା କାରଣରେ କୌଣସି କଥା କହିବ ନାହିଁ । ଗୁଡ଼ାଏ କଥା କହିବାରେ ଅନେକ ଦୋଷ ଅଛି ଏବଂ ଅଲ୍ଲୁକଥା କହିବାରେ ଅନେକ ଗୁଣ ଅଛି । ଯେତେ ଭଣ୍ଡା କଥା କହିବାକୁ ପଡ଼େ ତେବେ ଭଲ । ବାବ୍‌ସପମଦ୍‌ବାସ ଅନେକ ମାପ ଓ କୁସଙ୍ଗ ହାତରୁ ଖୋ ମିଳେ । ବାବ୍‌ସପମଦ୍‌ବାସ ମାନସିକ ଶକ୍ତି ବଢ଼େ, ମୁଁ ତିଶକ୍ତି ହବଳ ହୁଏ, ତେଜ ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ । ଓଜନ ବଢ଼େ କଥା କହିବ । ବାବ୍‌ସପମଦ୍‌ବାସ ବିଷୟରେ ଅତି କୃପଣ ହେବ । ଯେତକି ଅବଶ୍ୟକ ତେତକି କଥା କହିବ ।
- ୧୨—ଭାସ, ପଣା ପ୍ରଭୃତି ଟେଲରେ ରତ ହେବ ନାହିଁ; ଏ ଗୁଡ଼ାକ ବ୍ୟସନ । କଥା ଅଛି, “ପଣା ଶବ୍ଦଟା ଜୁଆ ରଙ୍ଗ, ପାସ ନ୍ୟାୟବଳ ବେଶ୍ୟାସଙ୍ଗ । ଏ ଛତରସେ ଯେଉଁ ପୁଅ ରହେ, ଗୋବରେ ଶୋର ଟାକର ଖାଏ ।” ଅର୍ଥାତ୍ ଏଥିରେ ଯେଉଁ ମାନେ ରତ ହୁଅନ୍ତି ସେଗୁଡ଼ାକ ଅଲକ୍ଷଣା, ଅଲକ୍ଷଣ, ଅର୍ଥେ । ଏମାନଙ୍କୁ ଶେଷକୁ ଅଳ୍ପ ଜଳ ମିଳେ ନାହିଁ । ଏହା ଏକପ୍ରକାର କୁସଙ୍ଗ, ଏଥିରେ ରତ ହେଲେ ସ୍ୱପନ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।
- ୧୩—ମନରେ କେବେ-ମନ୍ଦ ଚିନ୍ତାକୁ ସ୍ଥାନ ଦେବ ନାହିଁ । ସତ୍‌କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ, ସତ୍‌ଚିନ୍ତା କରିବ, ସତ୍‌ସଂକଳ୍ପ କରିବ, ସତ୍‌ଗ୍ରନ୍ଥ ପାଠ କରିବ, ଭଗବାନଙ୍କ ନାମ ଜପ, ଧ୍ୟାନ, ସ୍ମରଣ, କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ, ସ୍ତବ୍ଧପାଠ କରିବ । କେତେକେଲେ ମନ୍ଦଚିନ୍ତା ମନକୁ ଅସ୍ଥିଗରେ ରହିଦେବତାଙ୍କ ନାମ ସ୍ମରଣ କରି ଜପ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ କରିବ । ଶୋଇବା ପୂର୍ବରୁ ଅନ୍ୟ ସବୁ ଚିନ୍ତା ଦୂର କରି ଭଗବାନଙ୍କ ନାମ ଜପ କରି ଶୋଇବ । ଶୋଇବା ପୂର୍ବରୁ କିମ୍ବା ଶୋଇବା ବେଳେ କୌଣସି କୁଚିନ୍ତା କରିବ ନାହିଁ ।

୧୪—ପ୍ରତିଦିନ ଗୀତା ବା ଭାଗବତ ପାଠ କରିବ । ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଶ୍ଳୋକ ମୁଖସ୍ଥ କରିବ । ଅନ୍ତରା ଦିନକେ ଘଣ୍ଟାଏ ଦ୍ଵିଘଣ୍ଟା ଭଗବାନଙ୍କ ନାମ ଧ୍ୟାନ କରିବ । ଶୋଇବା ଫୁର୍ତ୍ତୁ ଅସୁପ୍ରଶ୍ଵାସ କରିବ; ଅର୍ଥାତ୍ ଅଜି କି କି କାମ କଲେ, ସେଥିରୁ ଭଲ କେତେ, ମନ୍ଦ କେତେ । ଯଦି କିଛି ମନ୍ଦକଥା ଥାଏ, ତେବେ ବାଲି ଯେପରି ସେ କଥା ନ ହେବ ତହିଁ ପାଇଁ ସଂକଳ୍ପ କରିବ । ସଂକଳ୍ପ କଲେ ମନୁଷ୍ୟ ଅସାଧ୍ୟ ସାଧନ କରିପାରେ । ସଂକଳ୍ପ ବଳରେ ଲୋକେ ଦେବତାମାନଙ୍କଠାରୁ ବର ନେଇ ପାରୁଥିଲେ । ସଂକଳ୍ପ କଲେ ସଂଯମୀ ହୋଇ ପାରବାରେ କିଛି ଅଶ୍ଵର୍ଥ୍ୟ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ତମେ ଯେତେକଥା କହୁଲ ଏ ସବୁ କୈଷ୍ଠକମାନେ କର ପାରନ୍ତି, ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମରେ ରହି ଏ ସବୁ କିପରି କରି ପାରିବ ?

ସ୍ଵା—କାହିଁକି ? ଗୃହସ୍ଥ ଲୋକ ଏ ସବୁ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ଯାହା କହୁଛ, ତାହା ନିଜାନ୍ତ ଭୁଲ । ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମରେ ରହି କିପରି ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ରକ୍ଷା କରି ପାରିବ, ସେ ବିଷୟ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପୋଥି ହେବ । ଗୃହସ୍ଥର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅଲଗା ଶାସ୍ତ୍ର ଅଛି । ଏହାକୁ କାମଶାସ୍ତ୍ର କହନ୍ତି । ଏଥିରେ ଗୃହସ୍ଥ ଓ ଗୃହଣୀର ବ୍ୟବହାରସେବ କର୍ମ ବିଷୟରେ ସମସ୍ତ କଥା ଲେଖା ଅଛି । ସେ ପୋଥି ପଢ଼ ଏବଂ ସେ ପୋଥିରେ ଲେଖା ଥିବା ନିୟମ ପାଳି, ତେବେ ଗୃହସ୍ଥ-ଶ୍ରମରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଗୃହସ୍ଥ ଓ ବ୍ରହ୍ମଗୃହଣୀ ହୋଇ ପାରିବ । ମୁଁ ଉପରେ ଯେ ସବୁ ନିୟମ ପାଳିବା କଥା କହୁଲି, ସେ କଥାମାନ ମଧ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛି । ସେ ସବୁ ନିୟମରେ ରହି ଗୃହସ୍ଥ ହେବାରେ କିଛି ବାଧା ନାହିଁ । ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମ ସଂସାରରେ

ଉତ୍ତୁକ୍ଷ ସିନ୍ଧା ଅଶ୍ରମ । ଭଗବାନ ନିଜେ କହୁଛନ୍ତି, “ଗୃହସ୍ଥା-
ଶ୍ରମରେ ରହି ଯେ ୧୨ର୍ଥ ଅବସ୍ଥା, ସେ କଥା ଗୋଟିକୁ ପାଞ୍ଚ
ବେଦୁ ନୁହେଁ ସର ।” ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମରେ ଥିଲେ,
ଅଥଚ ସେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ରହ୍ମଗୁରୁ ଏବଂ ସେ ଅଜି ସାରା ଜଗତରେ
ଦେବତା ବୋଲି ପୂଜ୍ୟ । ସେ ତ କେବେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହୋଇ
ବୁଲି ନ ଥିଲେ । ଜନକରାଜା ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମରେ ଥାଇ ପୂର୍ଣ୍ଣ
ବ୍ରହ୍ମଗୁରୁ ଥିଲେ । ଅନେକ ଉପିମ୍ବନମାନେ ସମ୍ମାନ ବନରେ
ଥାଇ ମଧ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଗୁରୁ ଥିଲେ । ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମରେ ଥାଇ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ
ନିୟମ ପାଳନ କରିବାରେ କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ । ବରଂ ଗୃହସ୍ଥା-
ଶ୍ରମରେ ଥାଇ ଯେଉଁମାନେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ପାଳନ କରିନ୍ତି,
ସେମାନେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବ୍ରହ୍ମଗୁରୁ । ସର୍ବଦା ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ
ପାଟନା କରିବ, ‘ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଦୃଢ଼ ହେଉ’ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଗ୍ନି, ଅଗ୍ନି ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ରକ୍ଷାକରି ଅଧିକ କଣ ହେଉଥିଲା,
ଏବେ କଣ ଉଣା ହେଉଛି

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ କଥା ପଚାରିବ ? ଅଗ୍ନି ଶାସ୍ତ୍ର, ଅର୍ହୁଣ, ଭାମ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ପରି
ଗୀତ ଥିଲେ, ଏବେ କାହାନ୍ତି ? କାହିଁ କେଉଁଠି ଗୋଟାଏ
ପଞ୍ଚଦାତ ମନ୍ଦିର ଦେଖିବ ? ଦିନେ ଲେଙ୍କେ ଲେଙ୍କେ ହୋଇ
ଅସୁଛନ୍ତି, ଅତି କେତେଦିନ ପରେ ବାରିଗଣ ଗଛକୁ ଅଳ୍ପ
କଢାଇବେ । ମଣିଷ ପରି ମଣିଷଟାଏ ଦେଖିବାକୁ ସ୍ବପ୍ନ
ହେଲଣି । ଜଣେ ସାହେବ ଅଗ୍ନିରେ ପଡ଼ିଗଲେ ଲେଙ୍କେ ଲେଙ୍କେ
ରକ୍ତ ସିପିପଡ଼େ, ଭୟରେ ଅବାକାବା ହୋଇଯାନ୍ତି । ଯେତେ
ପାଠପଢ଼ୁଅ ଲେଙ୍କେ ତାଙ୍କର ଦଶ ବାର ବର୍ଷରୁ ଚଷମା ବା
ପରସେ ନ ହେଲେ ନ ଲେ । ରୋଗ ସଂଖ୍ୟା ବହୁଳ
ପୋଥିଏ ହେବ । ଡାକ୍ତରଖାନା ସଂଖ୍ୟା ଦିନୁଦିନ ବଢ଼ୁଛି

ବୈଦ୍ୟ କବିରାଜ ସଖ୍ୟା ବଢ଼ନ୍ତି; ହୋମିଓପାଥୀ, ବାର୍ଡ଼ବେମିର,
ଜଳଚିକିତ୍ସା ପ୍ରଣାଳୀ ବଢ଼ନ୍ତି । ଦେଶୀ ଓଷଧରେ କାମ ନ
ଚଳିବାରୁ ବିଦେଶରୁ ଓଷଧ ଆସୁଛି । ଏ ସବୁ କଥାରୁ କଣ
ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଛି ? ଏଥିରୁ ପ୍ରମାଣିତ ହେଉନାହିଁ କି; କିମ୍ପେ
ଅମ ଦେଶ ଲୋକମାନେ ଶ୍ରେଣୀ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ଶ୍ରେଣୀ
ଦେହରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ସବୁ କଳ ଭାଙ୍ଗି ଦିଏ, ଲୋକ
ନିର୍ବାସ୍ୟ ହୋଇ ଜାଣି ଶାଣି ହୋଇଯାଏ । ଯେଉଁମାନେ
ସର୍ବଦା ଶ୍ରେଣୀ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଛଟପଟ, ସେମାନେ ରାଜନୀତି
କୁଡ଼ିବେ କଣ ? ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସିଂହାସେୟ କଥା କୁଡ଼ିବେ କଣ ?
ଶ୍ରେଣୀ ପକ୍ଷେ ଅଳ୍ପ କଷ୍ଟ ମିଶି ଏ ଜାତି ଶରୀରରୁ ସର କାଢ଼ି-

ନେଇ ଯାଇଲେଣି । ଅଛି କେବଳ ଅନ୍ତଃସାବେଶ୍ୟ କଳାଳ-
ମାଳ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ତ ଜାଣି ଅବଳା;
ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଦ୍ଵାନା ହୋଇ ସେମାନେ ଦୁର୍ବଳା ଅବଳା । ମାତ୍ର
ପୁରୁଷମାନେ ଦାକ୍ଷିଣ୍ୟଧାରୀ ଅବଳା । ଭାରତବର୍ଷରେ ଆଜ
କୋଟି ଲୋକ ବାସ କରନ୍ତି । ଏ ତେତିଶକୋଟି ଲୋକ ମଧ୍ୟରେ
କୋଟିଏ ହେଲେ ଭ୍ରଷ୍ଟ କି ଅର୍ଜୁନ ନାହିଁ । ଏ ଜାତି ବ୍ରହ୍ମଭେଦ
ହର, ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ନଷ୍ଟକର ଏପରି ନିର୍ବାସ୍ୟ ହେଲାଣି ଯେ,
ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥାରେ ଆଜ ସେମାନେ ଭ୍ରଷ୍ଟ ଅର୍ଜୁନ ଜନ୍ମିବାଲାଗି
ସୁଯୋଗ ନାହିଁ । ଭାରତବାସୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ନୟ-ସକ ତୁଲ୍ୟ ପଡ଼ି
ରହିଛନ୍ତି । ଏ ଅବସ୍ଥାରେ କି ଉନ୍ନତ କରି ପାରିବ ? ବର୍ତ୍ତମାନ
ସମୟରେ ଅସୁବିଧା ବାଧ୍ୟକାର, କର୍ମକାର ସଖ୍ୟା ନାହିଁ
କହିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହେବ ନାହିଁ । କର୍ମ କରବାପାଇଁ ଶକ୍ତି
ସାମର୍ଥ୍ୟ ନାହିଁ କି ଉଚ୍ଚ ଚିନ୍ତା ଉଚ୍ଚ କଲ୍ପନା କରିବା ଲାଗି
ମସ୍ତିଷ୍କରେ ଓଜ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କଣ କଲେ ଏ ଅବସ୍ଥା ହୁଏ ହେବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଛି, ଉପାୟ ଅଛି, । ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ଭବୟ ଏ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ
ଲଗି ଅଣ୍ଟା ଲଢ଼ିବା ଅବଶ୍ୟକ । ଭବୟେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ମହତ୍ତ୍ୱ
ବୁଝି, ଭବୟ ସାଧନା କଲରେ ବ୍ରହ୍ମଗୁଣ ଓ ବ୍ରହ୍ମଗୁଣିଣୀ
ହେବାକୁ ହେବ । ଏହି ସଫଳତା କର କାର୍ଯ୍ୟକାରଣୀ ଶକ୍ତି
ପ୍ରଦର୍ଶନ ଜାଗରତ କରିବାକୁ ହେବ । ଏପରି କଲେ
ଭ୍ରାତୃତ୍ୱ ଉଲ୍ଲସ ଶୀଘ୍ର ହେବ । ସେ ଦିନ ଜଣେ ବ୍ରହ୍ମଗୁଣ
ଗୋଟିଏ ଗୀତ ଗାଉଥିଲେ, ତାର ପ୍ରତି ଅକ୍ଷର ସତ୍ୟ ।

ଗୀତ ।

ତ୍ୟାଗୀ ବୀରଧର, ତ୍ୟାଗପୂର୍ବକାର, ଭ୍ରାତୃତ୍ୱାସୀ ବଳାସେ ।
ଲୁଲି ତ୍ୟାଗଧର୍ମ, ବଳାସରେ ମନ, ରସିକ ନିଶି ଦିବସେ । ୧ ।
ବାହୁ ପୂର୍ବ ତେଜ,
ବାହୁ ପୂର୍ବ ବୀର୍ଯ୍ୟ
ସବୁ ଲଗିଗଲା ଏ ଦେଶେ,
ଜୀର୍ଣ୍ଣ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନ,
ଶ୍ରୀମୁଖ ମଳିନ
ବୁଲିଲ ବାବାଳ ବେଶେ । ୨ ।
ନାହିଁ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ,
ନାହିଁ ତେଜ ଓଜ
କକାଳ ଶରୀର ଶେଷେ,
ଭ୍ରାମ ଅରଜନ
ଭ୍ରାସ୍ତ୍ର ବୀରଗଣ
ବୁଲିଲ ବାମନବେଶେ । ୩ ।
ବାହୁ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର,
ବାହୁ ସେ ରାଜେନ୍ଦ୍ର
ଚଣ୍ଡାଳ ପେ ଦାନଶେଷେ,
ବାହୁ ଶୈବ୍ୟା ରାଣୀ
ସ୍ୱାମୀ ଲଗି ପୁଣି
ବିକଳ ମହତ୍ତ୍ୱ ଶେଷେ । ୪ ।

ଏହି କି ସେ ଦେଶ, ସେ ନଦୀ ଅକାଶ
 ସେ ଗ୍ରହ ତାରା ବିକାଶେ,
 କାହିଁ ସେହି ଯଜ୍ଞ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ବରୁଣ
 ଡୋର କଜ୍ଜଳିନ ବେଶେ । ୪ ।
 କାହିଁ ବ୍ରହ୍ମଗୁରୁ, ବ୍ରହ୍ମଜେଜ ଧର
 ଦମ୍ଭେ ଠିଆ ହେବ ଦେଶେ,
 ପ୍ରପଞ୍ଚ ବଦନେ ନିଜ ଅସ୍ଥି ଦାନେ
 ଦୁଃଖ ଦୂର କରବ ସେ । ୫ ।
 କାହିଁ ବର୍ଣ୍ଣ ଦାନା ସତ୍ୟ ବାଚ୍ୟ ମାନି
 ପୁତ୍ର ଶିର ଛେଦ ହସେ,
 ଶିବରାଜା କାହିଁ ଛର ପକ୍ଷୀପାରି
 ନିଜ ମାଂସ କାଟିବ ସେ । ୬ ।
 ନାହିଁ ଦେହେ ବଳ ଭୟେ ଥରହର
 ନ କହେ କଥା ସାହସେ,
 ଦମ୍ଭ ନାହିଁ ଛତି ଦେଖି ଏ ଦୁର୍ଗତି
 ସାରା ବିଶ୍ୱବାସୀ ହସେ । ୭ ।
 କର କର ପଣ୍ଡା ଭାରତ ସନ୍ତାନ
 ବ୍ରହ୍ମଜେଜ ପରକାଶେ,
 ତବ ପଦତଳେ ଲେଟିବେ ସକଳେ
 ଜହାରବେ ପଦ-ଦେଶେ । ୮ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ରସୁଲରେ ଏ ବସୟ ସବୁ ଶିକ୍ଷା ଦିଅଯାଉ ନାହିଁ କାହିଁ କି ?
 ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ଏ ସୁନିଅରେ ଏ ପିଠା ନାହିଁ । ସୁଲ କଲେଜରେ
 ପିଲାମାନେ ଯେଉଁ ଶୁଦ୍ଧ ନୀତିରେ ପଢନ୍ତି ଓ ବୋର୍ଡ଼ରେ ବାସ

କରନ୍ତି, ସେ ସମସ୍ତ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟର ବିରୋଧୀ । ଭାରତ ସନ୍ତାନ -
ମାନଙ୍କୁ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଦେବାଲାଗି ଅମର ପ୍ରାଣୀନ ପତ୍ନୀ
ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଅଜ୍ଞତାକୁ ଅନେକ ଲୋକ ଏ
କଥା ବୁଝିଲେଣି; ମାତ୍ର କେତେ କାଳକେ କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ
ଦେଖା ପାରି । ସମସ୍ତ ଶିକ୍ଷା ନ କଲେ ଦୁର୍ଗତର ସୀମା
ବଦ୍ଧ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସମସ୍ତ ଶିକ୍ଷା କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସମସ୍ତ ଅର୍ଥ ପରା ଅଗରେ କହୁଛି, ବୁଝି ପାରୁନା ନାହିଁ ?
ଇନ୍ଦ୍ରପୁର ଅଧୀନ ନ ହେବା । ମନୁଷ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରପୁର ଅଧୀନ ହୋଇ
ପଡ଼ିଲେ ଅପଣାର ସର୍ବନାଶ ଅସ୍ତେ କିଣେ । ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରପୁରୀନକ,
ନିଜ ଅଧୀନରେ ରଖିପାରେ, ସେ ପ୍ରକୃତ ମନୁଷ୍ୟ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଇନ୍ଦ୍ରପୁ କଣ ? ସେମାନଙ୍କୁ କିପରି ନିଜ ଅଧୀନରେ ରଖିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଇନ୍ଦ୍ରପୁ ଅଟେ ଚନ୍ଦ୍ର, କର୍ଣ୍ଣ, ନାସିକା, ଭୁବ, ପ୍ରଭୃତି । ସାଧନା
ଦ୍ୱାରା ସମାନଙ୍କୁ ଅଧୀନରେ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଚନ୍ଦ୍ର ପାହା
ଦେଶେ ତାକୁ ଘସେ । ମଟରଗାଡ଼ ଦେଖିଲେ, ଶୂନ୍ୟ ଜାହାଜ
ଦେଖିଲେ, ଇନ୍ଦ୍ରପୁ ବିଷୟ ହାଟ ବଜାରରେ ଦେଖିଲେ
ତତ୍ତ୍ୱଶାତ୍ରୁଗୋଷ୍ଠୀ ଶାନ୍ତି ଅଣିବାକୁ ମନକୁ ଟାଣେ, ମନ
ସମ୍ଭଳା ହୁଏ ନାହିଁ । ଅସ୍ଥାରେ ପରସା ଆଉ କା ନ ଆଉ ଜାଣି
ପକାଏ । ଏହାକୁ କହନ୍ତି ଇନ୍ଦ୍ରପୁଲକ୍ଷ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଅବଶ୍ୟକ
ନାହିଁ, ଅଧିକ କେବଳ ଲଳସାରେ ପଡ଼ି ଜାଣି ପକାଏ ।
କେଉଁଥଡ଼େ ବୁଲି ବୁଲି ଗଲେ ହାତରେ ଖଣ୍ଡେ ବାଡ଼ି
ଅବଶ୍ୟକ । ଅମ ଦେଶରେ କଣ ବେତ, ବାଉଁଶ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ଗଛର ଅଙ୍କୁର ଅଛି ? ସେଥିରୁ ଖଣ୍ଡେ ହାତରେ ଧରିଲେ କାମ
ଚଳିଲା, ଅଧିକ ସେଥିଲାଗି ପରସା ଦେବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ଜଙ୍ଗଲରେ ହରେକ ରକମର ବିଦେଶ ତଥାବ ବାଡ଼ି
 ଅଛି । ଦେଖିବାକୁ ସୁନ୍ଦର, ପାଲିଶ, ନାନା ଅକାର ପ୍ରକାର ।
 ଏ ସବୁ ସେମନ୍ତ ଅଖି ପଡ଼ିଲା, ସେ ମନକୁ ଫୁଲାଇଲା । ମନ
 ଭିତସ୍ତର ହୋଇ ଶେଷରେ ପାଞ୍ଚଟିକା ଦେଇ ମଧ୍ୟ ଶାଣି
 ପକାଇଲା । ମନର ଏହି ଅବସ୍ଥାକୁ ସଂଯତ ଅବସ୍ଥା କହନ୍ତି ।
 ମନ ଯଦି ବିଚାରନ୍ତା; “ଓ, ସେଇ ବାଡ଼ି ତ, ଅମ ବାଞ୍ଛା
 ବାଡ଼ି ପାହା କାମ ଦେବ, ଯେତେ ସୁନ୍ଦର ହେଲେ ଏ ଦଶ-
 ଟିକିଆ ବାଡ଼ିଟା ତ ସେହି କାମ ଦେବ, ‘ଅଧିକା କେବଳ ଏ
 ଚକଚକ ଟିକକ, ଏଥିଲାଗି ଏତେ ପରସା କାହିଁକି ବୃଥାରେ
 ଦିଅଯିବ । ସେ ପରସାଟା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସତ୍ତ୍ୱ ବାଞ୍ଛାରେ
 ଦେଲେ ତ ଅଧିକ ଉପକାର ଅଛି । ନା, ଏ ବାଡ଼ି ଶାଣିକର
 ଫଳ ଲାଗି ? ମନ, ତୁମ୍ଭା ହୋ, ମନ ଏ ଜାଲରେ ପଡ଼ି ନା ।” ଏପରି
 ମନକୁ ବୁଝାଇଦେଲେ ମନ ଥଣ୍ଡା ହୋଇଗଲା, ଅନ୍ଧ ଦେଖିକି
 ଗଲେ ନାହିଁ । ମନର ଏ ଅବସ୍ଥାକୁ ସଂଯତ ଅବସ୍ଥା କହନ୍ତି ।
 ଏଠାରେ ଚନ୍ଦ୍ର ହାରିଲା, ମନ ଜିତିଲା । ଏଠାରେ ଭଦ୍ର ପୁ ନିଜ
 ଅସୁବିଧାରେ ରହିଲା । ଯଦି ଲୋଭ ଲାଲସାରେ ପଡ଼ି ଶାଣି ଥାନ୍ତା,
 ତେବେ ଭଦ୍ରପୁ ଜିଣିଥାନ୍ତା । ଏବଂ ସେ ଭଦ୍ରପୁର ଅଧୀନ ହୋଇ
 ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ଦୁହ୍ମାନୁ ସ୍ବରୂପ ଏ ଗୋଟିଏ କଥା କହିଲି ସିନା ।
 ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟରେ ବିଚାର କରି ଦେଖ । କିଛି ଦିନ ମନକୁ
 ସଂଯତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର, ଦେଖିବ ଭଦ୍ରପୁମାନେ ଅଧୀନ
 ହୋଇ ପଡ଼ିବେ, ସେମାନେ ମନକୁ ଅନ୍ୟ ଦିଗକୁ ଟାଣି ନେଇ
 ପାରିବେ ନାହିଁ । ଏହିପରି ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କର, ମନକୁ ସଂଯତ
 କରିନେଲେ ଅମ୍ବେମାନେ ଅନେକ ଅନର୍ଥକ ଖର୍ଚ୍ଚ ରସା
 ପାଇବୁଁ ଏବଂ ଅନେକ ପାପରୁ ମୁକ୍ତ ହେବୁଁ । ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ବରୂପ

ଭବିଷ୍ୟ ସଂଯତ ହୋଇ ଚଳିଲେ ଏବଂ ବାହାର ଶୁଦ୍ଧତା ଦେଖି ନ ଭୁଲିଲେ, ଅମୁମାନଙ୍କ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ସମ୍ଭବେ କନାଶ-ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ । ପୁଣି ଭାରତବାସୀ ପର୍ବ ତେଜସ୍ବି ଘେନି ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଠିଆ ହେବ । ସଂଯମ ଭାରତ ଉଲ୍ଲସ ମୂଳମନ୍ତ୍ର ଏବଂ ଅସଂଯମ ଭାରତ ଦୁର୍ଗନ୍ଧର ମଳକାରଣ । ଭାରତବାସୀ ସଂଯମ ଶିକ୍ଷା କଲେ ତାର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିବା ଅବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ; ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ଯଦି ଏହି ସାମାନ୍ୟ କଥାଟି ବୁଝିପାରେ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ମାନସିକ କରି ଏହି ବାକ୍ୟଟି ପାଳନ କରେ, ତେବେ ଭାରତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବାଜେ ଚିନ୍ତାରେ ମୁଣ୍ଡ ଖଇଁ କରିବାର ଅବଶ୍ୟକ ନାହିଁ । ମୋର ଏହା ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ବାସ । ସଂଯମ ଧର୍ମର ପ୍ରଧାନ ଅଙ୍ଗ । ସଂଯମ ନଷ୍ଟ ହେବା ଅର୍ଥ ଧର୍ମ ନଷ୍ଟ ହେବା । ଭାରତବାସୀ ସଂଯମ ହରାଇ ଘୋର ପାପରେ ଭୁବିଷ୍ଣୁ । ସେ ଧର୍ମର ପୁନରୁଦ୍ଧାର ନ ହେଲେ ଭାରତର ଗର୍ଭାନ୍ତର ନାହିଁ । ଯେଉଁଠି ଧର୍ମ, ସେଠାରେ ଜୟ । ଅମର ଧର୍ମ ନାହିଁ ତ ଜୟ ନାହିଁ । ଶୁଖିଲା ଢେଙ୍କ ଓ ବାକ୍ସୁକ କରି ଫଳ ନାହିଁ । ଅଜ୍ଞ ଏତକ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଭାରତରୁ ଏ ଧର୍ମ ଲେପ ହେଲା କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେଥିରେ ଅନେକ କଥା ଅଛି । ସେ କଥା କହିବା ପାଇଁ ଏଠାରେ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ସେ ରହସ୍ୟ ବୁଝିବାକୁ ରଜ୍ଜାକଲେ ଭାରତ ରଜହାସ ପଡ଼ି । ସେ କଥା ଅଲେଖନା କରିବାରେ ବିଶେଷ କିଛି ଫଳ ନାହିଁ । ମୋଟାମୋଟି କହିବାକୁ ଗଲେ ଏହା ଅମ ବର୍ମଦୋଷ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ କଥା ମାସି ହେଲେ କଣ ହେବ ? କେବଳ କୃଥା ସମୟ ନଷ୍ଟ ହେବ ସିନା । ସେ କୌଣସି କାରଣରୁ ରୋଗ ଗ୍ରାସିଛି, ନିଦାନ ଯାହା ଜଣାଗଲା,

ତହିଁର ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ଲାଗିପଡ଼ି । ଭାରତବାସୀ ନିଜ
ଧର୍ମୋଦ୍ଧାର ପାଇଁ ପ୍ରାଣପଣେ ଯତ୍ନ କଲେ ଭଗବାନ ସହାୟ
ହେବେ । ଅମ୍ଭମାନଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ ସେପରି ବ୍ୟାକୁଳତା ନ
ନ ଦେଖିଲେ ଭଗବାନ ସହାୟ ହେବେ ନାହିଁ ।

— ୫ —

ଏକବିଂଶ ପରିଚ୍ଛେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଉ ହେ, ବାଲି ଖବରକାଗଜରେ ପଡ଼ିଲି, ମାଲପେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ଦେବାର ଅଧିକାର ପାଇଲେ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ କଣ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅର୍ଥ ତମେ ଅଜ୍ଞ ଯାଏ ବୁଝି ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମ, ମୁଁ କଣ ଏକା ବୁଝି ନାହିଁ, ସାରା ଓଡ଼ିଶାପାକ ବୁଲି
ଅଛନ୍ତି, କେତେଜଣ ବୁଝିଛନ୍ତି ଭଲ ଦେଖିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମାଲପେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପାଇବା ଅଧିକାର ପାଇଲେଣି, ତମେ କହୁଛ,
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅର୍ଥ କଣ ? ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବା ଅର୍ଥ ଯେଉଁମାନେ ବୁଝି
ନାହାନ୍ତି, ତାହୁଁ ଅଧିକାର ଦେଲେ କେତେ ନ ଦେଲେ
କେତେ ? ଅହେ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅର୍ଥ ମତ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ମତ ଅର୍ଥ କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କି ବିପଦ ! ମତ ଅର୍ଥ କଣ ବୋଲି ଯେ ନ ଜାଣେ ତାକୁ କି
ଭ୍ରାସରେ ବୁଝାଇବ ? ମତ ଅର୍ଥ ବିଚାର । ମାଲପେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ବା ମତ ଦେବେ ଅର୍ଥାତ୍ ମାଲପଙ୍କ ବିଚାରକୁ କଣ ପସନ୍ଦ
ହେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ମାଲପେ କାହାକୁ କଣ ପସନ୍ଦ କରିବେ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ଲକ୍ଷ୍ମୀଦେବୀଙ୍କ ସହକୁ ମେୟର ବନ୍ଧୁ ହେଲବେଳେ
ଜିଲ୍ଲାବାଡ଼ି, ମ୍ୟାନିସିଆଲଟି ସବୁକି ମେୟର ବନ୍ଧୁ ହେଲ-
ବେଳେ, କିଏ ଗଲେ ଭଲ ହେବ, ଏହା ତମମାନଙ୍କ ମତ
ନିଅଯିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମେ ବାହାକୁ ଜାଣୁପେ, କିଏ ଗଲେ କଣ କରିବ କିପରି
କହିବୁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦେଶରେ କେଉଁ ଲୋକ କି କମ କରୁଛି, ତା. କଣ ବୁଝି
ପାରିବ ନାହିଁ ? ପରସ୍ପରରେ ଶୁଣାଯିବ, ଖବର କାଗଜମାନେ
ଲେଖିବେ, ତମେମାନେ ଏଣିକି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ ଜଣାଯିବ ।
ସେମାନେ ନିଜେ ନିଜେ ତମମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସି ତାଙ୍କ ଗୁଣ
ଗାର ବୁଲିବେ ଯେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅପଣା ଗୁଣ ଗାର ବୁଲିବେ କଣ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, କଲିପୁତ୍ରରେ ସବୁ ଓଲଟା । ଶାସ୍ତ୍ର ବହୁଛି, ଅପଣା
ଭୂତରେ ଅପଣା ପ୍ରଣାୟା କରିବା ମହାପାପ, ଏପରି କଲେ.
ନିଜର ପୁଣ୍ୟ ନାଶ ହୁଏ । ଏ କାଳର କାରୁଣ୍ୟରେ ଅପଣା
ଗୁଣପାକ ଲେଖି ବହୁ ଛପାର ବାଣ୍ଟୁଛନ୍ତି 'ସର ! କିଏ
ଖବରକାଗଜ ବାନ୍ଧବୁ ଧରି ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ଲେଖାଉଛି, କିଏ
ସାଥୀ ଲୋକଙ୍କଦ୍ୱାରା ବକ୍ତୃତା କରାଉଛି, କିଏ ବହୁ ଛପାର
ବାଣ୍ଟୁଛି, ଏପରି ବୁଲିଛି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅପଣାର ମନ୍ଦଗୁଣ ଥିଲେ କିଏ ବହୁବ ? ତେବେ ନିଜ
ଗୁଣ ଗାର ବୁଲିବାଟା ଅସୁବର । ଅନ୍ୟମାନେ କହୁଥିଲେ ସିନା
ସୁନ୍ଦର, ନିଜେ କହୁ ବୁଲିବା ଅତି ଅସୁବର । ଯେ ଦେଶବାସୀ
କରିବାକୁ ବାହାରିଛି, ତାର ଗୁଣ ଥିଲେ ଲୋକେ ଅପଣା
ଖସିରେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ମତ ଦେବେ । ଯେ ଏପରି କ୍ୟାକୁଳ

ହୋଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭକ୍ତି ହେବେ କାହିଁକି ? ଅନ୍ଧ, ମେଘର ହେଲେ
କିଛି ଲଭ ଅଛି କି ? ଯେଉଁମାନେ ଲକ୍ଷ ସଂଗ୍ରହ ପାନ୍ତି,
ଜଳବୋର୍ଡ଼କୁ ପାନ୍ତି, ସେମାନେ କିଛି ପାନ୍ତି କି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଯିବା ଅସିବା ବାଟ ଖର୍ଚ୍ଚ ମିଳେ ରହିବା ଦିନଦିନର ଖୋରାକ
ମିଳେ । ଦୁସାରରେ ଚଳିଲେ କିଛି ଲଭ ହେବ ନାହିଁ କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସତେ ! ମୁଁ ତ ଜାଣିଥିଲି ଯେ, ଏମାନେ ହାତରୁ ଖର୍ଚ୍ଚବାଦ
କରି ସଂଗ୍ରହ ପାନ୍ତି । ଅସଲ କଥା ତ ଜାଣି ନ ଥିଲି; ଦାସ
ବେଳିଲେ ହାତ ଚିକ୍କଣ । ଯାହାର ଅନ୍ୟ କିଛି ସ୍ୱେଚ୍ଛାବାର
ଭ୍ରାତା ନ ଥିବ, ସେ ଭୋଗ ସଂଗ୍ରହ କରିବାପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ ନ
ହେବ କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ଖଲି କଣ ବ୍ୟାକୁଳ ହୁଅନ୍ତି ? ଏଥିଲଗି କେତେ
ଖରଚ କରନ୍ତି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏଥିରେ ପୁଣି ଖର୍ଚ୍ଚ କଣ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ଗାଡ଼ ଶଗଡ଼ ଘେନି ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ବୁଲିବାକୁ ହେବ ।
ଯେତେ ଭୋଗ ଦେବାବାସ ଅଛନ୍ତି, ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ
ହେବ । ମୁଁ ଦେଶଦୁର୍ଦ୍ଦେଶୀ, ମୋତେ ଭୋଗ ଦେବ; ମୋ
ସାଥରେ ଯେ ଠିଆ ହୋଇଛି, ସେ ଦେଶଦ୍ରୋହୀ ଖରାପ ଲୋକ,
ତାକୁ ଭୋଗ ଦେଲେ ଓଡ଼ିଶା ରସାତଳକୁ ଯିବ, ଇତ୍ୟାଦି
ନାନାକଥା କହି ଲୋକଙ୍କୁ ମାୟାଜାଲରେ ଜଡ଼ିତ କରିବାକୁ
ହେବ । ସାଥରେ ଦଳେ ଭଡ଼ାଟିଆ ଲୋକ ଥିବେ, ସେମାନେ
ତାଙ୍କ ପ୍ରଶଂସା ଗାଇ ଠାବେ ଠାବେ ସଭା କରି ଭୋଗକୁ
ବୁଝାଇବେ । ଯେଉଁଦିନ ଭୋଗ ନିଅଯିବ, ସେଦିନ ଭୋଗର
ମାନଙ୍କୁ ଅଦର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ଯେତେ ପ୍ରକାରେ କରିପାରି ପାରେ
ତାହା କରିବେ । ଏଥିରେ ଅନେକ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୁଏ । ଏତେ କଥା

କରି ସେବେ ଅଧିକ ଲୋକ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଭୋଗ ଦେଲେ,
ତେବେ ସେ ମେମ୍ବର ହେବେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏତେ କଥା ଏଥି ଭିତରେ ଅଛି ଅମେ ଜାଣିବୁ କିପରି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏବେ ଜାଣିବ ଯେ, ଆମେ ସିନା କେବଳ ପୁରୁଷମାନେ ମତ
ଦେଉଥିଲେ; ଏବେ ପରା ପୁଣି ମାଲପେ ମତ ଦେବେ ! ଇଚ୍ଛା
ଲଲେ ମାଲପେ ମେମ୍ବର ହୋଇଯିବେ !

ସ୍ତ୍ରୀ—ମରଦମାନେ ମେମ୍ବର ହେଉଥିଲେ, ଏବେ ମାଲପେ ମେମ୍ବର
ହୋଇ ଅଧିକ କଣ କରିବେ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ସାହେବମାନେ ପରା କହୁଛନ୍ତି, ଭାରତବର୍ଷର ମାଲପେ
ଅପାର୍ଥକ୍ୟ, ସେମାନଙ୍କୁ ଭାରତବାସୀମାନେ କଣରେ ପରା
ରଖନ୍ତି । ସେମାନେ କେବଳ ହାଣ୍ଡିଶାଳକୁ ଯୋଗ୍ୟ । ଯେଉଁ
ଦେଶରେ ଏପରି ବ୍ୟବହାର ଅଛି, ସେ ଦେଶକୁ ସ୍ୱାଧିଷ୍ଠାସନ
ଦିଅଯିବ କିପରି ? ଶେଷରେ ମାଲପେ ସବୁ ସ୍କୁଲ କଲେଜରେ
ପଢ଼ନ୍ତି, ବି. ଏ., ଏମ୍. ଏ. ପାସ୍ କରନ୍ତି, ଗୁରୁ କରନ୍ତି,
ସରକାରୀ କର୍ମରେ ମେମ୍ବର ହୁଅନ୍ତି । ତେଣୁ ଭାରତବାସୀ କହନ୍ତି,
ଆମ ମାଲପେ ସେପରି ହେବା ଉଚିତ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କଥାରେ ଅଛି ପରା ଦେଖାଶିଖା ଓଡ଼ିଆ । ଯାହା ସାହେବ
କରିବେ, ତାହା ଆମେ କରିବା । ଆମ ନିଜ ବୁଦ୍ଧି ବିଦ୍ୟା
କିଛି ନାହିଁ । ଭାରତରେ ଫୁର୍ତ୍ତେ କଣ ପାଠ୍ୟ ମାଲପେ ନ
ଥିଲେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ଯେଉଁ କାଳେ ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟା । ଏ କାଳକୁ ତ ଏଇ
ଗୁରୁ । ଏବେ ବୁଦ୍ଧିଲବ୍ଧିକ ଭୋଗ ଅର୍ଥ କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, କିଛି କିଛି ବୁଦ୍ଧିଲ । ମୋଟ ଉପରେ ଯେ ବେଶୀ ଭୋଗ
ଦେବାବାଲାଙ୍କୁ ହାତ କରିପାରିବ ତାର ଜୟ । ଯେଉଁମାନେ

ମେମ୍ବର ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରିବେ, ସେମାନେ ଦୁଆରେ ଦୁଆରେ
ନ ବୁଲିଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—କାହିଁକି, ସେମାନେ ପ୍ରତି ଭୋଟବାଲଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ ସତ
କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କ୍ଷତ ନାହିଁ କଣ, ଲୋକେ ମୋଡ଼କଦରେ ପଡ଼ିଯିବେ,
ସ୍ବାଧୀନ ମତ ଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଯେ ଦେଶପାଇଁ କାମ
କରିବ, ତାକୁ ତ ଲୋକେ ବଳେ ପସନ୍ଦ କରିବେ, ସେ
କାହିଁକି ଭୋଟ ଭିକାରୀ ବୁଲିବ ? ସେ କାହିଁକି ଅନ୍ୟର
ନିନ୍ଦା କରିବ ? ସେ କାହିଁକି ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ନିଜ ପ୍ରଶଂସା
ଗାଇବା ପାଇଁ ଖେଳିବ ? ସେ କାହିଁକି ଘରପନ ନେଇ
ଏଥିରେ ଖଇଁ କରିବ ? ସେ କାହିଁକି ଏଡ଼େ ବ୍ୟାକୁଳ
ହେବ ? ଏଗୁଡ଼ାକ ମତେ ଭଲ ଲାଗୁ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହ, ଏ ଭୋଟ କାରଖାନା ଏହିପରି ବଳିତରେ ହୁଏ; ଅମ
ଦେଶରେ ନ ହେବ କାହିଁକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସବୁ ତ ବିଲତଠାରୁ ଶିଖିବ, ଏ କଥା ନ ଶିଖିବ କାହିଁକି ?
ତେବେ ମୁଁ ଦେଖୁଛି, ଯେ ଏ ଭୋଟପାଇଁ ବିକଳ ହେବ, ତାକୁ
ଭୋଟ ନ ଦେବା ଉଚିତ । ସେଥିରୁ ଜଣାଯିବ, ସେ ନିଜ
ସ୍ୱାର୍ଥପାଇଁ ଏତେ ଉଦ୍ୟମ କରୁଛି । ଦେଶସ୍ୱାର୍ଥପାଇଁ ଲୋକେ
ନିଜ ସ୍ବାଧୀନ ମତ ଦେଇ ଯେତେବେଳେ ଲୋକ ବାଛିବେ,
ତେତେବେଳେ ଭଲଲୋକ ପାଇବେ । ତେଣିକି ଲୋକେ ନିଜ
ମତ ଅନୁସାରେ ଭଲଲୋକ ଦେଖି ମତ ଦିଅନ୍ତେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ତମେମାନେ ତ ଏଣିକି ଅଧିକାର ପାଇଛ, ସେହିପରି ହେଉ
ବୋଲି ସରକାରକୁ ଜଣାଇବ । ଲୋକେ ତ କିଛି ବୁଝି
ନାହାନ୍ତି, କଣ ହେବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ଲେକେ ତ ଜାଣି ଅଛିକିତ, ବୁଝି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି; ତମେ ପାଠ୍ୟ ଯାକ ତ ଲେକକ୍ କରାବ ଦେବ ନାହିଁ । ତମେ ତ ସବୁ ଅପଣା ଅପଣା ମଧ୍ୟରେ କଲି କରବ, ସମସ୍ତେ ବହୁବ ମୁଁ ବଡ଼, ଲେକେ କଣ କରବେ ? ତମେ-ମାନେ ତ ଲେକକୁ ଟିକା ଓଟରା କରି ବ୍ୟସ୍ତ କରବ, ତମେମାନେ କାମ କର । ତମ କାମ ଦେଖି ଲେକେ ବୁଝିବେ ଯେ, କାମ ବେଳକୁ କେତୁ ନାହିଁ; ଖାଲି ନାମ ପାଇଁ କଲି କଲିଅ । ଅମ ମାଲପିରୁଜିକି ତ ପସଦ ଦିଏ ନାହିଁ । ଫୁଲ ପୁଟିଲେ ତ ଗୁରୁଆଡ଼େ ମହକିବ, ବଳେ ଚାହିଁବେ !

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ସେ କଥା ସତ, ତେବେ ଏ ଦେଶରେ ତ ଏ କଥା ନ ଥିଲା, ନାହିଁ ହେଉ ହେଉଛି; ସମସ୍ତେ ସକ ସକ ହେଉଛନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅ ହେ ନାହିଁ ହେ, ଅସଲ କଥା ପରସା । ଯେବେ ଏମାନଙ୍କୁ ହସ୍ତା ଖଇଁ କି ଖୋରାକ ନ ମିଳନ୍ତା, ତେବେ ବେତେଜଣ ବାହାରେନ୍ତେ ଦେଖନ୍ତେଇଁ ! ସରକାର ଭଲଲେକ ଦେଖି ବାହୁକର ନେଉ ନାହାନ୍ତି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସରକାର ଯେବେ ବାହୁକର ନେବେ, ତେବେ ଦେଶ ଲେକକର ଅଛ କି ଅଧିକାର ରହିବ ? ସରକାର ଯାହାକୁ ବାହୁକର ନେବେ, ସେ ସରକାରଙ୍କ ମୋହବତ ରଖିବେ, ଦେଶ ଲେକକପାଇଁ ନିର୍ଭୟରେ ଲଢ଼ି ପାରବେ ନାହିଁ । ଅଗେ କଣ ସେପରି ହେଉ ନ ଥିଲା କି ? ଦେଶାଲେ ଯେ, ସେମାନେ ଲେକକ୍ରତପାଇଁ କିଛି କର ପାରଲେ ନାହିଁ । ସେହୁ ହେତୁ ପରା ଅପଡ଼ି ହେଲା, ସରକାର ସେ କଥା ବୁଝି ଅଛନ୍ତି ବଦଳାଇ ଦେଲେ, ଏବେ ଏ କ୍ଷମତା ଲେକକ ହାତକୁ ଅସିଛି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ସେ କଥା ମଧ୍ୟ ସତ । ହୃଦୟମଣି ଯେ ଭୋଟ ଦେବା ଅଧିକାର ପାଇଲେ, ଭାରତବର୍ଷ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଉଠିବ, ସେ କଥା ମଧ୍ୟ ମୋ ମନକୁ ଆସୁ ନାହିଁ । ରମଣୀର ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଛି, ଦାୟିତ୍ୱ ଅଛି, ଦେଶର ମଙ୍ଗଳ ଅମଙ୍ଗଳରେ ତାର ଭାଗ ଅଛି, ଦେଶର ଉନ୍ନତ ଲାଗି ତାର ଗୁରୁ ଭାର ଅଛି, ମାତ୍ର ଭୋଟ ଦେଲେ ସେ ଦାୟିତ୍ୱ ଶେଷ ହେବ ନାହିଁ । ଅଳ୍ପ ଭାରତବର୍ଷରେ ଗୋଟାଏ ଦୁଆ ଉଠୁଛି, ନାଶ ପୁରୁଷର ସମ୍ମାନ ଅଧିକାର ପାଇ । ଏଥିଲାଗି ଶୁଣୁଛି, କେତେ ମାରପେ ସତ୍ତା ସମିତ କରି ବଳୁତା କରୁଛନ୍ତି । ମାରପେ ଭୋଟ ଦେବେ; ଗୁରୁର କରବେ; ଓକିଲ, ମନ୍ତ୍ରୀର ହେବେ; ସଭାରେ ମେୟର ହେବେ, ଏଥିଲାଗି ଭାର ଚିତ୍ତାର ଉଠୁଛି । ଅଳ୍ପକାଳ ଶିକ୍ଷିତା ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ମନେ କରୁଛନ୍ତି, ପୁରୁଷ ଯାହା କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ କାହିଁକି ତା ନ କରିବେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏପରି କହିବାରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର କିଛି ଭୁଲ ହେଉଛି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଭୁଲ ହେଉ ନାହିଁ କଣ ? ମାରପଙ୍କର କଣ କାମ ନାହିଁ ଯେ ସେମାନେ ଏ ଅଧିକାର କାମଗୁଡ଼ାକ କରିବେ ? ଏ ପ୍ରଥମକାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ କିଛି କାମ କରିବ । ଯହାର ଯେପରି କ୍ରିୟା ଅଛି ସେ ସେପରି କାମ କରିବ । ମାରପେ କଣ ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି ? ତାଙ୍କୁ ଭଗବାନ ଯେଉଁ କାମ ଦେଇଛନ୍ତି, ସେଇ କାମ ତ କରି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ଅଉ ଏ ଅଧିକାର କଥାକୁ ମନ ବଳାଇଲେ କଣ ହେବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ କି କାମ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେହି ଯେ ପରମ ପବିତ୍ର ବିଧିବିଧି କମ—ସନ୍ତାନ ପ୍ରତିପାଳନ । ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରମାନେ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାରତବାସୀ

ହେବାକୁ ଲଜ୍ଜା ଥିଲେ, ସେ କାର୍ତ୍ତି ରମଣୀ ହାତରେ ଅଛି ।
 ସେ କାମଟି ତ ସହଜ କାମ ନୁହେଁ । ପ୍ରପୁତ୍ର ପୁରନ୍ତା ହେବା
 ଲାଗି ହୁଅୁ ରମଣୀ ଦାସୀ । ସେ ହାଣ୍ଡିଶାଳେ ଥାଇ, ଘର
 କଣେ ଥାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଯେପରି ବଢ଼ିଦେବ, ସେମାନେ
 ସେପରି ହୋଇ ଦାସକୁ ବଢ଼ାଇବେ । ହୁଏ ରମଣୀର ଏ
 ପବନ ଗୁରୁଦାୟିତ୍ବ ଜ୍ଞାନ ଚକ୍ରପଣ କମି ଯାଇଛି । ଏହି
 ହେତୁ ଅଳ୍ପ ଭାରତସନ୍ତାନ, ଭାରତ କନ୍ୟା ଭାର୍ତ୍ତ କାପୁରୁଷ
 ବୋଲି ଜଗତରେ ଉନ୍ନିମ ବାଜୁଛି । ଚନ୍ଦ୍ରାଙ୍ଗଦା ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ
 କଣ କହୁଥିଲେ, ଶୁଣି ନାହିଁ ? ସେ ଅଦର୍ଶଶିଷା ଭାରତରେ
 କାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଚନ୍ଦ୍ରାଙ୍ଗଦା ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ କଣ କହୁଥିଲେ କି, କହୁଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଚନ୍ଦ୍ରାଙ୍ଗଦା କହୁଥିଲେ—

ନୁହେଁ ମୁହଁ ଦେବା, ନୁହେଁ ମୁହଁ ସାମାନ୍ୟ ରମଣୀ,
 ବାସ୍ତା ନାହିଁ, ପୂଜା ପାଇ ବସିବ ମୁଁ ସ୍ବାମୀ ମସ୍ତକରେ,
 ଲଜ୍ଜା ନାହିଁ, ଥିବ ପୁଷ୍ପଦେଶେ ପୂଜା ପାଇ ଅବହେଳା ଜ୍ଞାନେ,
 ରଖ ମୋତେ ସଦା ପାର୍ଶ୍ବଦେଶେ, ସମ୍ମଦେ ବିପଦେ,
 ଦିଅ ଅନୁମତି, ହେବ ତବ ସାଥୀ ସଙ୍କଟ ପଥରେ,
 କଟିନ ବଳ ପାଳନେ ଅବା ତବ ଦୁରୁହ ଚିନ୍ତାରେ,
 ସୁଖେ ଦୁଃଖେ, କର ମୋତେ ସଦା ସହଚରୀ,
 ପାଇବ ମୋ ପରଚୟ ତେବେ ସିନା ନାଥ !
 ଧରନ୍ତି ଗରବେ ମମ ସନ୍ତାନ ଭ୍ରମର,
 ହୁଏ ପଦ ପୁଟ. ଅଶେଷର ଦେଇ ବାରଣ୍ଡିଆ,
 କରପାରେ ତାକୁ ମୁହଁ ଦ୍ବିଜୟ ଅର୍ଜୁନ,
 ପଠାଇ ଦେବ ଯେ ଦିନ ତବ ଶ୍ରୀ ଚରଣେ ତାକୁ,

ତେବେ ସିନା ଜାଣିବ ହେ ପ୍ରାଣ ପ୍ରିୟତମ,

ମମ ପରିଚୟ ! ଅଳ୍ପ ଆଉ କହୁଲି ଏତକ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଓହୋଃ ! କି ପରତ ଭାବ ! କି ପରତ ଅଦର୍ଶ ! ହୃଦ୍-
ରମଣୀର ଏ କଠୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଳ୍ପ ସ୍ମୃତି ପର ଲଗୁଛି । ଏ
ଅଦର୍ଶ ଅଗରେ ବଞ୍ଚି ଯେତେବେଳେ ହୃଦ୍‌ରମଣୀ କାର୍ଯ୍ୟ
କରିବ, ତେତେବେଳେ ଭାରତ ପୁଣି ନାଶ ଉଠିବ ! ଗନ୍ଧା-
ଙ୍ଗଦାକ ଉକ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାରତ ରମଣୀର ଗୁରୁମନ୍ତ ହେବା
ଅବଶ୍ୟକ । ଏ ପ୍ରକାର ଶିକ୍ଷା ଘରେ ଘରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା
ଅବଶ୍ୟକ । ଅମ ହୃଦ୍‌ଶାନ୍ତ ଅନୁସାରେ ମାତା ଯେପରି ହେବ,
ପୁତ୍ର କନ୍ୟା ସେପରି ହେବେ । ସହକାସଠାରୁ ସନ୍ତାନ ସ୍ୱରକ
ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାତାକୁ ଅନେକ ନିୟମ ପାଳି ଚଳିବାକୁ
ହେବ ଏବଂ ଏହା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ କଠିନ ସାଧନା । ଏ
ବିଷୟରେ ହୃଦ ମହର୍ଷିମାନେ କାମଶାସ୍ତ୍ର ନାମକ ଏକ ଶାସ୍ତ୍ର
ଲେଖି ଯାଇଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ସେ ଶାସ୍ତ୍ରର ନିୟମ-
ମାନ ପାଳନ କଲେ ଶୀଘ୍ର ଭାରତର ଉଦ୍ଧୃତ ହେବ । ଭାରତ
ରମଣୀ ଲଜ୍ଜାକଲେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ, ବଡ଼ କଲେ, ଅସ୍ତେଶରେ
ଭାସି, ଅର୍ଚ୍ଚନାକ ପରି ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ ହେବେ । ଗନ୍ଧାଙ୍ଗଦା
ସେହି ହେତୁ କହୁଲେ, ପୁତ୍ରକୁ ଶିକ୍ଷା ଦାଶା ଦ୍ଵାରା ଦ୍ଵିତୀୟ
ଅର୍ଚ୍ଚନା କରି ପାରିଲେ ତାଙ୍କ ପରିଚୟ ମିଳିବ ।

—8—

ଦ୍ଵାବିଂଶ ପରିଚ୍ଛେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—ହରି ହେ ! ଜନ୍ମଭୂମି ବାହାକୁ କହନ୍ତି ମ ? ତମେ ତ ବେତେ
ଥର ଏ କଥା କହ, ମୁଁ କିଛି ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେ ଯେଉଁଠି ଜନ୍ମ ହୁଏ, ସେ ତାର ଜନ୍ମଭୂମି । ଯିଏ ମା ଯେତେ ବାହାର ଆଗ ଭୂମିରେ ପଡ଼େ । ମା ଯେତେ ଭିତରେ ଯିବାକୁ ସ୍ଥାନ ଦେଇଥାଏ; ମାତ୍ର ବାହାରକୁ ଅସିବା ମାତ୍ରେ ଭୁଲି ତାକୁ ସ୍ଥାନ ଦିଏ । ତେଣୁ କହନ୍ତି, ଜନନୀ ଓ ଜନ୍ମଭୂମି ଦୁହେଁ ମାତା ସମାନ । ମାତାକୁ ପୁତ୍ର ଯେପରି ଭକ୍ତି, ସ୍ନେହ ଓ ପୂଜା କରବ, ଜନ୍ମଭୂମିଙ୍କ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଭକ୍ତି ସ୍ନେହ ଓ ପୂଜା କରବ । ମାତାଠାରେ ପୁତ୍ର ଯେପରି ରଖି, ଜନ୍ମଭୂମି ନିକଟରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ରଖି । ଯେତେ ଭିତରେ ଥିଲବେଳେ ମାତା ତା ନିଜ ରକ୍ତ ଦେଇ ପିଲାକୁ ଯୋଗେ, ମାତ୍ର ପିଲା ଜନ୍ମହେଲ ପରେ ଭୂମିରେ ଶସ୍ୟ ଫଳ ମୂଳ ଇତ୍ୟାଦି ଖାଇ ଜୀବନ ଧାରିଣ କରେ । ସୁତରାଂ ମାତା ଜନ୍ମଦାତା; ମାତ୍ର ଜନ୍ମଭୂମି ଅନ୍ୟଦାତା ଓ ଅନ୍ୟଦାତା ମାତା । ଏହି ହେତୁ କହନ୍ତି, ଜନନୀ ଜନ୍ମଭୂମି ସ୍ୱର୍ଗ ଅପେକ୍ଷା ବଡ଼ । ଏକମାତ୍ର ଯେତେ ଯେତେ ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମନ୍ତି, ସେମାନେ ଯେପରି ନିଜର ଭାଇ ଭଉଣୀ, ଜନ୍ମଭୂମି ଯେଉଁ ମାନଙ୍କୁ ଅଳ୍ପ ଦେଇ ଯୋଗେ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ନିଜର ଭାଇ ଭଉଣୀ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ୱଦେଶ କହ କୁ କହନ୍ତି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ନିଜର ଜନ୍ମଭୂମି ଯେଉଁ ଦେଶରେ, ସେ ଦେଶ ତାର ସ୍ୱଦେଶ । ତମର ଜନ୍ମ ନିମାପଡ଼ା ଗ୍ରାମରେ । ନିମାପଡ଼ା ଗ୍ରାମ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ । ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶରେ । ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ଭାରତବର୍ଷ ଦେଶରେ । ସୁତରାଂ ସମସ୍ତ ଭାରତ ଅମର ସ୍ୱଦେଶ । ଭାରତବର୍ଷରେ ଯେତେ ନର ନାରୀ ଜନ୍ମିଛନ୍ତି ବା ଜନ୍ମିବେ, ସେମାନେ ଅମର ଭାଇ ଭଉଣୀ । ସେମାନଙ୍କ ସୁଖରେ ସୁଖୀ ହେବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଦୁଃଖରେ

ଦୁଃଖୀ ହେବା । ଅମମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ । ଜନ୍ମଦାତା
ମାତା ବିପଦେ ଅପଦ ବିପଦ ପଡ଼ିଲେ ପୁଅ ଯେପରି ନିଜ ପ୍ରାଣ
ଦେଇ ତାର ଦୁଃଖ ମୋଚନ କରିବାକୁ ଧର୍ମତଃ ବାଧ୍ୟ,
ସେହିପରି ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରର ଅପଦ ବିପଦବେଳେ ପ୍ରତ୍ୟେକ
ଦେବୋପାସୀ ତାକୁ ସେ ବିପଦରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାପାଇଁ ବାଧ୍ୟ ।
ଏହାକୁ କହନ୍ତି ଦେଶସେବା, ଦେଶହୃଦ, ଦେଶହେମ,
ଦେଶଭକ୍ତି ଇତ୍ୟାଦି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏପରି ହିସାବରେ ସାରା ଦୁନିଆଟା କଣ ଅମର ନୁହେଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ନୁହେଁ ବୋଲି କିଏ ନାହିଁ କଲ ? ସେ ତ ଅସ୍ତବ୍ୟ କଥା; ସେ
ହିସାବରେ ଏ ବସ୍ତୁଧାରେ ଯେତେ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ସମସ୍ତେ ତ
ଅମର କୁହନ୍ତି । ତର୍ପଣ କଲବେଳେ ତ ଏ ଅନନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ
ମଧ୍ୟରେ ଯେତେ ଲୋକ ଯେଉଁଠି ମରୁଛନ୍ତି, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପାଣି
ଦିଆଯାଏ । ଅମର ସମସ୍ତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ଥିଲେ, ପାଣି
ଦିଆ ଯାଆନ୍ତା କାହିଁକି ? ସମସ୍ତେ ଯେବେ ସେ କଥା ବୁଝନ୍ତେ
ଏବଂ ସେହି ନୀତିରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତେ, ତେବେ ଏ ସଂସାରରେ
ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ହୁଅନ୍ତା କାହିଁକି ? ସେ କଥା ତ ସବୁ ଦେଖିଲେକେ
ବୁଝି ନାହାନ୍ତି । ଲୋଭ ହେତୁ ଏକ ଦେଶର ଲୋକେ ଅସି
ଅନ୍ୟ ଦେଶ ଲୋକଙ୍କ ଶାସନ ଭାତ ନେଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ଏହି
କାରଣରୁ ଏକ ଦେଶର ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ଦେଶର
ଲୋକଙ୍କର କଳିକଳିଆ, ମାରପିଟ, ଯୁଦ୍ଧ ଇତ୍ୟାଦି ଗଣ୍ଡଗୋଳ
ହେଉଛି । କହୁଲ ଦେଖି; ତମେ ଯେବେ ଅସି ମୋ ପହଞ୍ଚି
ଅଲ ନେଇ ପିତାକୁ ବସିବ, ମୁଁ ମୋ ଅଳ ମୁଠାକ ରଖିବା
ପାଇଁ ଚୋରା କରବ ନାହିଁ ? ମୋ ବଳ ଯେତେ ଦୂର
ପାଇବ, ମୁଁ ତ ଲଢ଼ିବି, ତେଣିକି ତମ ବଳ ଦେଖି ହେଲେ

ତେମେ ନେଇଯିବ, ମୁଁ ଭୋଗରେ ମରବ । ଏଟା କଣ ନ୍ୟାସ
ହେଲା ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ନ୍ୟାସ ତ ହେଲା ନାହିଁ । ସେମାନେ କାହିଁକି ଏ କଥା ବୁଝୁ
ନାହାନ୍ତି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କାହିଁକି ଏ କଥା ବୁଝୁ ନାହାନ୍ତି—ବୁଝି ପରୁ ନାହିଁ ?
ଦେଖି ନାହିଁ ଗୋଟାଏ କୁକୁର ଖାଉଛି, ଅନ୍ଧ ଗୋଟାଏ ବଳୁଆ
କୁକୁର ଆସିଲେ ସେ ତାକୁ ଘରୁଡ଼ାଇ ଦେଇ ମାଡ଼ ବସି ଖାଇ
ଯାଉଛି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ପଶୁ ଜାତିରେ ଏ କଥା ଦେଖା ଯାଉଛି । ମନୁଷ୍ୟ ତ ପଶୁ
ନୁହେଁ ? ପଶୁର ସିନା ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ ବୋଲି ସେ ଏପରି କରୁଛି,
ମନୁଷ୍ୟର ତ ଜ୍ଞାନ ଅଛି, ସେ କାହିଁକି ଏପରି କରୁଛି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କି ହେ, ମନୁଷ୍ୟ କଣ ପଶୁ କଣ ? ମନୁଷ୍ୟଠାରେ ପଶୁବୃତ୍ତି
ଅଛି । ଅହାର, ନିଦ୍ରା, ଭୟ, ମୈଥୁନ ଏ ଗୁରୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ
ମନୁଷ୍ୟ ଓ ପଶୁ ମଧ୍ୟରେ କିଛି ପ୍ରଭେଦ ନାହିଁ ବୋଲି ପଶୁ
ଗୀତା କହୁଛି । ମନୁଷ୍ୟଠାରେ ଜ୍ଞାନ ଅଛି ସତ୍ୟ, ମାନ ମନୁଷ୍ୟ
ପେଟେ ଜ୍ଞାନଲଭ ନ କରେ, ତେବେ ତ ସେ ପଶୁ । ମନୁଷ୍ୟ
ଜନ୍ମ ପାଇବାର ପେଟଟିକ ଲାଭ, ସେ ଟିକ ମନୁଷ୍ୟ ପେଟେ
ଅଜନ କର ନ ପାରେ, ତେବେ ସେ ପଶୁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ମନୁଷ୍ୟ ଜନ୍ମର ଅଧିକା ଲାଭ କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଭାଗବତ କହୁଛି—

ମନୁଷ୍ୟ ଜନ୍ମର ଏ ଲାଭ,
ଯେବେ ଗୋବିନ୍ଦେ କରେ ଭାବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କଠାରେ କିପରି କଣ ଭାବ କରିବ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମନୁଷ୍ୟର ଯଦି ଏତକ ଜ୍ଞାନ ହୁଏ ଯେ, ଭଗବାନ ଏ ସୃଷ୍ଟିର
 ନିର୍ମାତା, ପ୍ରାଣୀ ମାତ୍ରଙ୍କ ସେହି ଭଗବାନଙ୍କର ସନ୍ତାନ,
 ସମସ୍ତଙ୍କ ହୃଦୟରେ ସେହି ଭଗବାନ ବା ଗୋବିନ୍ଦ ଅଛନ୍ତି,
 ତେବେ ମନୁଷ୍ୟ ବୁଝି ପାରବ ଯେ, ଏ ଜଗତରେ ଯେତେ
 ପ୍ରାଣୀ ଅଛନ୍ତି, ସମସ୍ତେ ମୋର କୃତ୍ରିମ । ଜଣେ ବକ୍ତୃତା ହୋଇ
 ପାରେ, ଜଣେ ନିବକ୍ତୃତା ହୋଇପାରେ, ତଥାତ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭତାରେ
 ଯେଉଁ ଭଗବାନ ଅଛନ୍ତି, ନିବକ୍ତୃତାତାରେ ତ ସେହି ଭଗବାନ
 ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ବକ୍ତୃତା ହେଲି ବୋଲି ନିବକ୍ତୃତା ଉପରେ
 ଅତ୍ୟାଚାର କରିବି କାହିଁକି ? ମନୁଷ୍ୟର ଏ ଟିକକ ଜ୍ଞାନ
 ହେଲେ ଅତି କେନ୍ଦ୍ର କାହା ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରିବୁ ନାହିଁ ।
 ଏହି ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଥ ଗୋବିନ୍ଦ ଭାବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ କଲିକାଳରେ ଯେଉଁ ଭାବ କାହାର ହେଉଛି ମ ? ଅତି
 ତ ମାକୁ ପୁଅ ଗୋରା ମାରୁଛି, ବାପକୁ ପୁଅ ମାନ ନାହିଁ,
 ଅତି କାହା କଥା କହୁବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ତା ହେଉଛି, ତେବେ ଏ ସବୁ ଅଧର୍ମ । ପାପ ବେଶୀ ହେଲେ
 ଲୋକଙ୍କର ଲୋଭ ବଢ଼ୁଛି, ଲୋଭ ବଢ଼ିଲେ କେହି କାହାକୁ
 ଚାହିଁ ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଏହି ଅଗତ୍ୟା ବ୍ୟାଧି ଘୋଟିଲେ
 ଲୋକେ ଅପଣା ଅପଣା ମଧ୍ୟରେ କଲି ଗୋଳ, ବାଦ
 ବସନ୍ତାଦ କରୁଛନ୍ତି । ପଶୁମାନଙ୍କ ପରି କାମୁଡ଼ା କାମୁଡ଼ି
 ହେଉଛନ୍ତି । ଏକ ଦେଶ ଅନ୍ୟ ଦେଶ ଉପରେ ବଳ ପ୍ରୟୋଗ
 କରୁଛି । ଯେଉଁ ଦେଶ ଉପରେ ବଳ ପ୍ରୟୋଗ ହେଉଛି, ସେ
 ଦେଶ ଅସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅସୁରକ୍ଷା ଅର୍ଥ କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ନିଜ ଜୀବନକୁ ରକ୍ଷା କରିବାଲାଗି ଭଗବାନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଣୀକ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଅସ୍ତ୍ର ଦେଇଛନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ପ୍ରାଣୀକ କୌଣସି ପ୍ରାଣୀ ଅକ୍ରମଣ କରବ, ସେ ପ୍ରାଣୀ ତା ନିଜ ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରିବା ଲାଗି ସେ ଅସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରବ । ନଦୀ ପିମ୍ପୁଡ଼ା ଉପରେ ଅସ୍ତ୍ର ଅସିଲେ ସେ କାମୁଡ଼ି ଦେବେ, ସାପ ଉପରେ ଚେନ୍ଦୁ ଗୋଡ଼ ପକାଇ ଦେଲେ ସେ ଦାଣ୍ଡିଦେବ, ଘୋରୁ ଗାଈଙ୍କ ଅକ୍ରମଣ କଲେ ସେ ଶିଙ୍ଗଡ଼ାବ ଚୁଷି ଦେବେ, ମାଙ୍କଡ଼ ଅମ୍ବୁଡ଼ା କାମୁଡ଼ି ଦେବ ରତ୍ୟାଦି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ମନୁଷ୍ୟଠାରେ ତ ସେପରି କିଛି ଅସ୍ତ୍ର ନାହିଁ, ମନୁଷ୍ୟ କଣ କରବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମନୁଷ୍ୟଠାରେ ମହାଅସ୍ତ୍ର ଅଛି । ସେ ଅସ୍ତ୍ର ବୁଦ୍ଧି, ବିବେକ ଓ ଜ୍ଞାନ । ଭ୍ରାତବତ ପର କହୁଛି—

ବୁଦ୍ଧି ବିବେକ ଜ୍ଞାନ ବଳେ,

ମରଣ ଜିଣିପାରେ ହେଲେ ।

ମନୁଷ୍ୟ ବୁଦ୍ଧି ବଳରେ ହିପୁର ଜିଣି ପାରେ, ନିରୁଦ୍ଧିଏ ହେଲେ ମରିବ । ଅସୁରପା ପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜ ବୁଦ୍ଧିବଳରେ ଚେତେ ଉପାୟ କୌଶଳ କରି ପାରୁଛି । ମନୁଷ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରାଣ ଭିତରେ ମେଳ ବାନ୍ଧି ବାସ କରୁଛି, ନାନା ପ୍ରକାର ଅସ୍ତ୍ର, ଶସ୍ତ୍ର, ଯାନ, ବାହନ ତଥାବ କରୁଛି, ନାନା ପ୍ରକାର ଓଷଧ କରୁଛି, ରତ୍ୟାଦି ନାନା ପ୍ରକାର ଅସୁରପା କାର୍ଯ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ବୁଦ୍ଧିବଳରେ କରୁଛି । ଦେଶ, ବୁଦ୍ଧିବଳରେ ଲେଖକ ଆକାଶରେ ଉଡ଼ୁଛନ୍ତି, ଜଳରେ ବୁଡ଼ୁଛନ୍ତି, ମାସକ ବାଟ ଦିନରେ ଯାଉଛନ୍ତି । ସେ ଯେତେ ବୁଦ୍ଧି ଖୋଲାଉବ, ସେ ସେତେ ଜ୍ଞାନ ହେବ । ମନୁଷ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ବଳରେ ଶତ୍ରୁରଙ୍ଗ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଲାଭ କରୁଛି । ଏ ପୃଥିବୀରେ

— ସେତେ ପ୍ରାଣୀ ଅଛନ୍ତି, ମନୁଷ୍ୟ ସବୁଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ମନୁଷ୍ୟ
ଯେବେ ବୁଦ୍ଧି ପରିଶୁଦ୍ଧି ନା କରି ନ ପାରିବ, ତେବେ ହାବକ !
ମନୁଷ୍ୟକୁ ଭଗବାନ ଏହାଠାରୁ ବଳି ଅନ୍ଧ କି ଅସୁଖସୁ
ଦିଅନ୍ତେ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଯଦି ବୁଦ୍ଧିବଳ ପ୍ରଧାନ ଅସୁ, ତେବେ ତ ସାହାର ବୁଦ୍ଧିବଳ
ବେଶୀ, ସେ ଅନ୍ୟ ଉପରେ ଅଭ୍ୟାସ କରିବ, ଅନ୍ଧ ନ୍ୟାୟ
ଅନ୍ୟାୟ କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ନ୍ୟାୟ ଅନ୍ୟାୟ ନ ଥିଲେ ସଂସାର ଲୋକ କିପରି ? ଯେ
ଯେତେ ବଳଶାଳୀ ହେଉ, ସେ ଯେତେ ବୁଦ୍ଧିମାନ ହେଉ,
ନ୍ୟାୟ ପଥ ଛାଡ଼ିଲେ ତାର ପାପ ହେବ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ସେ
ଦଣ୍ଡ ଭୋଗ କରିବ । ଭଗବାନ ପରା ଗୀତାରେ କହୁଛନ୍ତି—
ଯେତେବେଳେ ପୃଥ୍ବୀରେ ଅନ୍ୟାୟ ଅଧର୍ମ ବେଶୀ ହେବ,
ତେତେବେଳେ ସେ ନିଜେ ଅବତାର ହୋଇ ଦୁଷ୍ଟମାନଙ୍କୁ
ସହାର କରି ଶିଷ୍ଟମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବେ । ପୁରାଣ ପଢ଼ିଛ
ଟିକି ? ରାବଣ ଭାସି ବଳୁଅ, ଭାସି ବୁଦ୍ଧିମାନ, ମାତ୍ର ଯେତେ-
ବେଳେ ଧର୍ମପଥ ଦୃଢ଼ିଲା, ସଂସାର ଲୋକମାନଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ଦେଲା,
ତେତେବେଳେ ରାମ ଅବତାର ହେଲା । କଂସ ନାଶପାଇଁ
କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅବତାର ହେଲା । ଏପରି ପୁରାଣରେ ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ
ଦେଖିବ । ଯେତେବେଳେ ଲୋକସବୁ ଦରକାର ପଡ଼ୁଛି,
ସେତେବେଳେ ନାନା ଉପାୟରେ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି । କରପ
ପଡ଼ି ଲୋକେ ମରୁଛନ୍ତି, ଭୂମିକମ୍ପରେ ଲୋକେ ମରୁଛନ୍ତି,
ମହାମାଗ୍ନି, ଦୁରାସ, କାନ୍ତାରରେ ମରୁଛନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେବେ ଭଗବାନ ନ୍ୟାୟ ଅନ୍ୟାୟ ପାଇଁ ଦୃଢ଼ ଦେବେ, ତେବେ
ମନୁଷ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ; ଅସୁରମାନ ପାଇଁ କଷ୍ଟ କରିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ତମ କହୁବା ମତଲବ ଏହି ଯେ, ଅମେ ଲହରେ ଭେଲ ପକାଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇବା, ଭଗବାନ ଅସି ଅମ ଶତ୍ରୁକୁ ତଣ୍ଡି ଦେବେ । ଏହା ହୋଇ ପରବ ନାହିଁ । ମନୁଷ୍ୟର ବୁଦ୍ଧିବଳ ଯେତେବେଳେ ଶେଷ ହେବ, ମନୁଷ୍ୟକୁ ଅନ୍ଧ କିଛି ବୁଦ୍ଧି ବାଟ ଦେଖା ନ ଯିବ, ତେତେବେଳେ ଭଗବାନ ସହାୟ ହେବେ । ମନୁଷ୍ୟ ତାର ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ମନୁଷ୍ୟ ଅଳସୁଆ ହୋଇ ଶୋଇଲେ ତା କଥା କେହି ଶୁଣିବେ ନାହିଁ । ନ୍ୟାୟ ପଥରେ ଥାଇ ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମ କରିବ । ଶୁଣି ନାହିଁ, ଅର୍ଜୁନ ଯେତେବେଳେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ ନାହିଁ ତୋଳି କହୁଲେ, ଭଗବାନ କହୁଲେ, ତା ହେବ ନାହିଁ, ତାଙ୍କ ସରଣ କରି ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ହେବ । ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ଶସ୍ତ୍ରଯୁଦ୍ଧ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଜାଗ୍ରତ ହୁଅ, ଉଠ, କର୍ମ କରି, ଫଳାଫଳ ଭଗବାନ ବିଚାର କରିବେ । ମନୁଷ୍ୟ ଏହି ନୀତି ଧରି ସବୁଦିନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଉପର ଥୁବ । ଜନନୀ ହେଉ ବା ଜନ୍ମଭୂମି ହେଉ, ଅପଦ ବିପଦବେଳେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନରନାରୀ ଅଶ୍ରୁ ଭରି ଠିଆ ହେବା ଧର୍ମ । ଜନନୀ ବା ଜନ୍ମଭୂମିର ଅବମାନନା, ଦୁରବସ୍ଥା ଦେଖି ଯେଉଁ ସନ୍ତାନର ହୃଦକୁ ନ ବାଧେ, ସେ ଅଧମ ସନ୍ତାନ ! ଯାହାର ଯେତେ ଶକ୍ତି ଅଛି, ଯାହା ହାତରେ ଯାହା ହୋଇ ପାରିବ, ସେ ତାହା କରି ଜନ୍ମଭୂମିର ମଙ୍ଗଳକର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଜନ୍ମଭୂମିର ମଙ୍ଗଳକର କାର୍ଯ୍ୟ କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମାତାର ମଙ୍ଗଳକର କାର୍ଯ୍ୟ କଣ ? ମାତା ସୁସ୍ଥରେ ରହିବ, ତାର ଶାରିରୀକ ପରିବାର କିଛି କଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ; ମାତାକୁ କେହି ଅପମାନ ଦେବ ନାହିଁ, ମାତାର ଧନ ଦ୍ରବ୍ୟ କେହି

କାନ୍ତି ନେବ ନାହିଁ, ମାତାର ଯଶ ଗୌରବ ଦେଶ ଦେଶାନ୍ତରରେ ବିଖ୍ୟାତ ହେବ, ଇତ୍ୟାଦି କଥା ମାତାର ମଙ୍ଗଳକର କାର୍ଯ୍ୟ । ସେହିପରି ଜନ୍ମଭୂମିର ଲୋକେ ସ୍ଵପ୍ନରେ ରହିବେ, ସେମାନଙ୍କ ଅଳ୍ପ କେନ୍ଦ୍ର କାନ୍ତି ନ ନେବ, ସେମାନଙ୍କ ଧନ ଦ୍ରବ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର କାନ୍ତି ନ ନେବ, ସେମାନେ ଶିଳ୍ପ, ସାହିତ୍ୟ, ଭାଷା, କାଶିକୀ, ବେପାର କରି ସୁଖ ସ୍ଵଚ୍ଛନ୍ଦରେ କାଳଯାପନ କରି ପାରିବେ, ଅନ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ସେମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତ ପଥରେ ବାଧା ଦେଇ ନ ପାରିବ, ସେମାନେ ଅବାଧରେ ଅପଣା ଘର କଥା ଅପେ ବୁଝି ପାରିବେ, ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟ ଜନ୍ମଭୂମିର ମଙ୍ଗଳକର କାର୍ଯ୍ୟ । ଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉନ୍ନତ ଦେଶର ଉନ୍ନତ । ଜନ୍ମଭୂମି ଉନ୍ନତ ହେଲେ ଦେଶ ବିଦେଶରେ ତାର ଜୟପତାକା ଉଡ଼ିବ ଏବଂ ତାର ଜାତି, ଯଶ, ଗୌରବ ବେଶ ଦେଶାନ୍ତରରେ ବିଖ୍ୟାତ ହେବ । ଦେଶ ବିଦେଶରେ ସେମାନଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ର ଅପମାନ ନ ଦେବ । ଏ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି ପ୍ରତ୍ୟେକ ନରନାରୀ ଦାୟୀ । ଜନ୍ମଭୂମିର ଏ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି ପ୍ରତ୍ୟେକ ନରନାରୀ ପ୍ରାଣପଣେ ଚେଷ୍ଟା କରିବ । ଏହା ଅନୁମାନକର କର୍ତ୍ତବ୍ୟକର୍ମ ଓ ଧର୍ମ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶବାସୀ ଏ ଭାବରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହେଲେ, ଜନ୍ମଭୂମିର ଉନ୍ନତ ପଥରେ କେନ୍ଦ୍ର ବାଧା ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଯଦି ଦେଶବାସୀମାନେ ଅପଣା ଅପଣା ହିତକାର୍ଯ୍ୟରେ ନ ଲାଗନ୍ତି, ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ କଲିହୁଦ ଘଟାନ୍ତି, ତେବେକେଳେ ଅତି ଜନ୍ମଭୂମିର ସମୃଦ୍ଧ ଉନ୍ନତତରରେ ବିଚାର କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ତେବେକେଳେ ଅନ୍ୟ ବୃଦ୍ଧିମାନ ଲୋକେ ଅନ୍ୟ ଦେଶରୁ ଆସି ଏହି ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଉକ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅଧିକାର କରି ବସନ୍ତି । ଏକା ଅମର

ଜନ୍ମଭୂମି ଶ୍ରବଣବର୍ଣ୍ଣ କଥା କହୁ ନାହିଁ, ଏହା ଜଗତର
ଚରନ୍ତନ ନିୟମ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏଥୁରେ ଏତେ କଥା ଅଛି, ଅମେ ମାରିବି ଲୋକେ କିପରି
ଜାଣିବୁ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ତମେ ମାରିପେଯାଇ ଏ କଥା ବୁଝୁନାହିଁ ବୋଲି ତ
ଏତେ କଥା କହୁଲି । ତମେମାନେ ବୁଝୁ ନ ଥିବାରୁ ଫିଲମାନେ
ବୁଝୁ ନାହାନ୍ତି । ତମେମାନେ ପରା ହାଣ୍ଡି ଡେବା ବାଲି ! ହାଣ୍ଡି
ଗଢ଼ିବାବେଳେ ଯେପରି ଗନ୍ଧ କରାକୁ ଲୁଗା କରି ଗାର
ପକାଇବ, ସେହିପରି ଗନ୍ଧ ଦାଗି ହୋଇଯିବ । ସେହିପରି ଅତି
ଶିଶୁବେଳେ ପିଲାକୁ ମା ଯେପରି ଶିଖାଇବ, ସେ ଯେପରି ଶିଖିବ ।
ଭଲକଥା ଶୁଣିଲେ ଭଲ ହେବ, ମନ୍ଦ କଥା ଶୁଣିଲେ ମନ୍ଦ
ହେବ । ଏହି ହେତୁ ଜନନୀର ସକଳପ୍ରକାର ବିଦ୍ୟାରୁ କିଛି
କିଛି ଜାଣିବା ଉଚିତ । ମାତା ନିଜେ ଜାଣି ନ ଥିଲେ ପିଲାକୁ
କି ଶିକ୍ଷା ଦେଇପାରିବ ? ଜନ୍ମଭୂମି କଥା ମାତା ଯେବେ ଶିଶୁ
କାନରେ ମୂଳରୁ ପକାଏ, ତେବେ ଶିଶୁ ଅତୀବ୍ରାତ୍ତ ଦେଶପ୍ରେମୀ
ହେବ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶର ଇତିହାସ ପଢ଼ି; ଜାଣିବ; ଦେଶ-
ଲଗି କେତେ ଲୋକ ଜୀବନ ଦେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ
ମାତାମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଥମରୁ କିପରି ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥିଲେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏପରି କେଉଁ ଦେଶରେ କେଉଁ ମାତା ପୁଅକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥିଲା,
ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଲି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଛା, କହୁଛି ଶୁଣ । ଜାପାନ ଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ
ଥିଲା । ତାର ଗୋଟିଏ ମାନ୍ୟ ପୁଅ ଥିଲା । ସେତେବେଳେ
ଜାପାନ ଉଷିଅ ମଧ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା, ତେତେବେଳେ ପ୍ରତ୍ୟେକ
ପୁରୁଷ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ । ମାତ୍ର ଜାପାନର ନିୟମ

ଅନୁସାରେ ଯେଉଁ ଲୋକର ମାତା ଜାତିର ଥିବ ଏବଂ ସେ ମାତାର ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର ହୋଇଥିବ, ସେ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଏହା ଜାଣିପାଇ ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ମନରେ ଭାବ ଦୁଃଖ ହେଲା । ସେ ପାଣ୍ଡୁଲ, ଦେଶ, ସେ ବଞ୍ଚିଥିବାରୁ ତା ପୁଅ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଯାଇ ଦେଶସେବା କରିପାରିଲା ନାହିଁ ସେନା ! ତା ଘରେ ପଟେ ଖଣ୍ଡା ଥିଲା । ସେ ତାକୁ ନେଇ ପୁଅକୁ ଦେଇ କହିଲା, “ମୁଁ ବଞ୍ଚିଛି ବୋଲି ତୁ ଦେଶବାସୀ କରି ପାରୁ ନାହିଁ । ଅଳ୍ପ ଏ ଶ୍ରେଣୀ ନେ, ମତେ ହାଣିଦେଇ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଯା । ଏହା ନ କରି ପାରିଲେ ତୁ ଜାପାନର ଅଧମ ସ୍ଥାନ ସନ୍ତାନ ବୋଲି ପରିଗଣିତ ହେବୁ । ପରି ଜୀବନ ଧାରଣ କଲେ ଯେ, ନ କଲେ ସେ ।” ଦେଖିଲ ଦେଖି, ସେ ରମଣୀର ସ୍ବଦେଶପ୍ରେମ କି ପ୍ରକାରର ! ଅମ ଦେଶ ମାଇପେ ଯେତେବେଳେ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରେ ଜନ୍ମଭୂମିକୁ ଦେଖି ପାରିବେ, ସନ୍ତାନପ୍ରେମ ଅପେକ୍ଷା ସ୍ବଦେଶ-ପ୍ରେମକୁ ଅଧିକ ବୋଲି ଜାଣିବେ, ନିଜ ପ୍ରାଣ ଅପେକ୍ଷା ସ୍ବଦେଶକୁ ବଡ଼ ବୋଲି ମନେ କରିବେ, ତେତେବେଳେ ଜଣାଯିବ ଯେ, ଭାବେ ଉନ୍ନତ ଆତ୍ମକୁ ଯାଉଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ପଶୁ ପକ୍ଷୀ-ଠାରୁ ଆମ ଜ୍ଞାନ ଉଣା, ଆମ ଜନ୍ମଭୂମିକୁ ଚାହିଁବା କିପରି ? ଯେଉଁ ଦେଶରେ ମାତା ବା ଜନନୀଙ୍କ ଜାତୀୟ ଦେବତାପରି ପୂଜା କରୁଥିଲେ, ସେ ଦେଶରେ କାଳ ପ୍ରସ୍ତାବରୁ ତାକୁ ଗୋଇଠା ମାରିଲେଣି, ସେ ଦେଶରେ ଆଉ ଜନ୍ମଭୂମିକୁ ଚାହିଁବେ କିପରି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଜୀବନ୍ତ ଦେବତା ପରିକ୍ଷଣ ପୂଜା କରୁ ଥିଲେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମହାଭାରତରେ ପଢ଼ି ନାହିଁ, ଜଣେ ବ୍ୟାଧି ଥିଲା, ସେ ଭାବ ଧାମକ । ଜଣେ ବ୍ରହ୍ମଗୃହ ଉପସ୍ୟା କରି ଗର୍ବ କଲେ ଯେ,

ତାଙ୍କର ସିଦ୍ଧିଲଭ ହୋଇଛି; ସେ ଯାହାକୁ ଗୃହିଣେ ସେ ଭୟ ହୋଇଯିବ । ଏପରି ଭାବି ଯେଉଁ ଗଛ ମୂଳେ ତପସ୍ୟା କରୁଥିଲେ, ତା ଭୟରକୁ ଗୃହିଣେ । ଦୈବାତ୍ ଯୋଡ଼ି ଏ ପକ୍ଷୀ ଗୃହ ଭିତରେ ଥିଲେ, ମର ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ । ସେ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ମନେ କଲେ ଯେ, ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏ ପକ୍ଷୀ ଭୟ ହୋଇଗଲେ । ମନରେ ଏହି ଗର୍ବ କରି ଜଙ୍ଗଲମଧ୍ୟରୁ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରେ ନାହିଁ, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଭାତ ଗୁଡ଼ି, ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଭାତ ପତ୍ରଦା । ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ଅନେକ ଡାକିଲେ, ଭକ୍ଷା ମାଗିଲେ; ମାତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଉତ୍ତର ଦେଲା ଯେ, ତାର ସ୍ଵାମୀପାଇଁ ସେ ଭାତ ଗୁଡ଼ି । ସେ କାମ ନ ସାରିଲେ ଭିକା ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ଭାତ ଗୁଡ଼ି-ଗଲେ, ଶାପ ଦେବାକୁ ଧମକ ଦେଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣୀ କହୁଲା, ତାକୁ କଣ ସେ ପକ୍ଷୀ ମନେ କରିଛନ୍ତି କି, ଭୟ କରିଦେବେ ? ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ଅବାକ୍ ହେଲେ; ପାହୁଲେ, ଜଙ୍ଗଲ କଥା ଏ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଘରେ ଥାଇ ଜାଣିଲା କିପରି ? ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ତେବେ ବେଶୀ ଜ୍ଞାନୀ । ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୀର ସିଷ୍ୟ ହେବାକୁ କହୁଲେ । ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ଯେ, ତାଠାରୁ ଅଧିକ ଜ୍ଞାନୀ ବ୍ୟାଧ ନିବନ୍ଧକୁ ଯାଅ । ସେ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ସେହି ବ୍ୟାଧ ପାଖକୁ ଗଲେ । ବ୍ୟାଧ ପ୍ରତିଦିନ ପଶୁପକ୍ଷୀ ମାରି ମାଂସ ବିକ୍ରୟ କରି ଜୀବନଯାହା ଚଳାଏ । ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ଅନେକ ଦିନ ବ୍ୟାଧ ପାଖରେ ଅନୁସରଣ କରି ରହୁଲେ । କିଛି ବିଶେଷତ୍ଵ ଦେଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କେତେ ଦିନ ପରେ ବ୍ୟାଧ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀଙ୍କି ଧର୍ମ ଉପଦେଶ ଦେଲା । ବ୍ୟାଧ ପିତାମାତାଙ୍କୁ ଦେବତାପରି ପଜା କରେ । ପିତାମାତାଙ୍କୁ ଦୋଳିରେ ବସାଇ ସ୍ନାନ କରାଏ । ଫୁଲ ଭୁଲସୀ ଦେଇ

ପ୍ରଜାତରେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଅଳ୍ପଭୋଜନ କରାଇ ସାରା ଜିଜ୍ଞାସା ପ୍ରସାଦ ପାଏ । ବ୍ୟାଧି ଏହିପରି ପ୍ରତିଦିନ ମାତାଙ୍କୁ ପ୍ରଜାତରେ । ବ୍ୟାଧି କହେ, ମାତାପିତା ସାକ୍ଷାତ ଦେବତା, ଏ ଶରୀର ମୂଳକାରଣ ସେମାନେ, 'ସୁଦୃଢ଼' ସ୍ଵପ୍ନରେ ଅନ୍ୟ ଯେ ଦେବେତା ଥିଲେ ଥାନ୍ତୁ; ମାତ୍ର ମନୁଷ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଏ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଜୀବନ୍ତ ଦେବତା । ଏ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଯେ ପ୍ରଜା ନ କରେ, ସେ ଘୋର ନରକରେ ପଡ଼େ । ଏହା ବ୍ୟାଧିର ପରମଧର୍ମ । ଏହି ଧର୍ମକୁ ମୂଳ କରି ବ୍ୟାଧି ସନ୍ଧ୍ୟାସୀଙ୍କ ବହୁତ ଧର୍ମ ଉପଦେଶ ଦେଲା । ବ୍ୟାଧିଠାରୁ ଏପରି ଗୁରୁ ଧର୍ମତତ୍ତ୍ଵ ଶୁଣି ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ଅବାକ୍ ହେଲେ ଏବଂ ବ୍ୟାଧିର ଶିଷ୍ୟ ହେଲେ । ଏ ଜୀବନ୍ତ ଦେବତା ପ୍ରଜା ହିମେ ଉଣା ହୋଇ ଅସୁସ୍ଥ ! ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ଜନ୍ମରୁ ମୁକ୍ତି ଲେବକ ଶୁଦ୍ଧା ଶୁଦ୍ଧ ହେବ କିପରି ? ସୁଦୃଢ଼ ଏ ସବୁ ଶିକ୍ଷା ମାତାମାନେ ପ୍ରଥମରୁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଦେଲେ, ଦେଖିବ ବିଶେଷ ମଙ୍ଗଳ ହେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଗ୍ନି, ଅମ ଦେଶରେ ତ ଏପରି ସବୁ ଶିକ୍ଷା ଥିଲା, ଏବେ ସେ ସବୁ କେଉଁଠି ଉଡ଼େଇ ଗଲା ମ ? ଅନ୍ୟ ଦେଶ ମାରିସେ କଣ ଅମରପରି ଅଶିଷ୍ଟିତା ?

ପୁ—ଅମ ଦେଶରେ ଶିକ୍ଷା ନାହିଁ । ଅମ ଦେଶରେ ୧୦୦ ଜଣରୁ ୧୫ ଜଣ ଅକ୍ଷର ଚିହ୍ନି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଅମେରିକା, ଇଂଲଣ୍ଡ, ଜର୍ମାନୀ, ରଷିଆ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶରେ ୧୦୦ ଜଣରୁ ୧୦ ଜଣ ଅକ୍ଷର ଚିହ୍ନି, ଖବରକାଗଜ ପଢ଼ନ୍ତି । ଏହି କାରଣରୁ ସେମାନେ ଦେଶ ବିଦେଶର ଯେତେ ଖବର ଜାଣନ୍ତି, ଅମ ଦେଶ ଲୋକେ ଅପଣା ଜିଲ୍ଲାଟିର ଖବର ସୁଦ୍ଧା ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଏ ଗ୍ରାମ ଲୋକ ଅର ଗ୍ରାମର ଖବର ଜାଣେ ନାହିଁ । ଶିକ୍ଷା ଅର୍ଥ

ତ କେବଳ ବହୁ ପଡ଼ିବା ନୁହେଁ । ସେ ଯେତେ ଅଧିକ ବିଷୟ
 ଜାଣେ, ସେ ତେଜେ ଶିକ୍ଷିତ । ଅଜ୍ଞକାଲି ସୁଗରେ ଯେପରି
 ଖବରକାଗଜ ବାହାରୁଛି, ଯାହାର ଅକ୍ଷର ପରିଚୟ ଥିବ; ସେ
 ବହୁତ ବିଷୟ ଜାଣି ପାରିବ, ନାନା ଦେଶର ଖବର ଜାଣି
 ପାରିବ । ସେ ଦେଶର ମେହେନ୍ଦ୍ର ରମାନେ ଖବରକାଗଜ ପଢ଼ି
 ପାରିବ, ମାତ୍ର ଅମ ଦେଶର ଅନେକ ଉଚ୍ଚଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ
 ସୁଦ୍ଧା ଖବରକାଗଜ ପଢ଼ନ୍ତି ନାହିଁ । ସମସ୍ତ ଯେ ଇସ୍ଲାମ
 କଲେଜରେ ପଢ଼ି ବି. ଏ., ଏମ୍. ଏ. ପାଶ କରବେ ତାହା
 ନୁହେଁ । କେବଳ ଅକ୍ଷର ପରିଚୟ ଟିକିକ, ଭ୍ରାଷାଜ୍ଞାନ ହେଲା ।
 ଯେଉଁ ମାଆପାନଙ୍କର ଅକ୍ଷର ପରିଚୟ ଅଛି, ସେମାନେ
 ପ୍ରଥମରୁ ପିଲାଙ୍କ ମନ ସେ ଦିଗକୁ ଟାଣିବା ଅବଶ୍ୟକ । ଅମ
 ଦେଶ ଲୋକେ କିଛି ଖବର ଜାଣି ନ ପାରି ଓଲ୍ଲସର ହେଉ-
 ଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଯେବେ ଦେଶ ବିଦେଶର ଖବରର ଜାଣି
 ପାରିଲେ, ତେବେ ତାଙ୍କ ଦିହ ଚିତ୍ତନ୍ତ୍ର; ଦେଶର ଅବସ୍ଥା
 କଣ ହେଉଛି, ସେମାନେ ଜାଣି ପାରିଲେ । ଏ ମୁଖ୍ୟତା ଦ୍ଵାରା
 ନ ହେବା ଯାଏ ଲୋକେ ଏହିପରି ଓଡ଼ାକାନ୍ତ ପରି ଥିବେ ।
 ତାଙ୍କ ଦିହକୁ କିଛି ଲାଗିବ ନାହିଁ; ଯେତେ ଯେ ଯାହା କହିଲେ
 ତାଙ୍କ ଦିହରେ ଗଳିବ ନାହିଁ, ଜନ୍ମଭୂମି ପ୍ରତି ପ୍ରଗତି ଭକ୍ତି
 ଜନ୍ମିବ ନାହିଁ । ସୁତରାଂ କି ପୁରୁଷ କି ସ୍ତ୍ରୀ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅକ୍ଷର
 ପରିଚୟ କେବଳ ନିତାନ୍ତ ଅବଶ୍ୟକ ।

ସମ୍ବୋଧନ ପରିଚ୍ଛେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଉହେ, ଗୋଟାଏ କଣ ସରକସ ଅସିଛି, ଟିକିଏ ଦେଖି
ଯାଅନ୍ତେଇଁ ? ଟିକିମାନେ ଲଗାଇଛନ୍ତି, ଗୁଲ୍ ପିତା, ଦେଖି
ଅସିବା !

ସ୍ତ୍ରୀ—ମାଗଣା ନା କିଛି ପଇସା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମାଗଣା ନୁହେଁ ମ, ପଇସା ପଡ଼ିବ—ଜଣ ପିଲା ଅଠଅଣା
ଲେଖାଏଁ ପଡ଼ିବ । ଅମେ ଅଠଜଣ ଗଲେ ଗୁରୁଟଙ୍କା ପଡ଼ିବ ।
ଟଙ୍କା ଗୁରୁଟା ଦିନେ ଦେବ, ସବୁଦିନେ ତ ଦେବ ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଗୁରୁଟା ଟଙ୍କା ସିନା ତମକୁ ଅଳ୍ପ ଦିଶୁଛି, ମତେ ତ ଅଳ୍ପ ଦିଶୁ
ନାହିଁ !

ସ୍ତ୍ରୀ—କେତେ ମାଇଗେ ଯାଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ ତ ପୁଣି ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ
କରି ଯାଉଛନ୍ତି ? ଅମେ ମାଇପି ଜନ୍ମ ପାଇବୁଁ କୋଲି ଏ
କଣରେ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ମରବୁଁ ; ଅଜ ଦିନେହେଲେ କେଉଁଅଡ଼େ
ବାଜାବୁଁ ନାହିଁ ? ଯେବେ ସୁଖ ଶରଧାରେ କେଉଁଅଡ଼େ
ଯିବାକୁ ମନ କରିବ, ତେବେ ଯୁକ୍ତ ବାଚକଥା ବାହାରିବ ।
ମାଇଗେ ସବୁ କେତେ ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚକରି ବାର ଖର୍ଚ୍ଚ ବ୍ରତ
କରୁଛନ୍ତି, ବାର ଯଦା ଖର୍ଚ୍ଚ ଦେଖୁଛନ୍ତି, ଅମ ପିଛରେ କଣ
ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉଛି ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ ହେ, ସେ କଥା କଣ ମୁଁ ଦେଖୁ ନାହିଁ ? ମୁଁ କଣ ଏକା
ତମର କଥା କହୁଛି ?—ଅମ ଓଡ଼ିଆ ଘର ସବୁ ମାଇପକ
ହସାବ ଏକା ପରି । ଅଗୋ, ମୁଁ କହୁଛି କଣ କି, ତମେ ପରା
ଏତେ କାଳର ଘରଣୀ; କେତେ ପଇସା ରଖିଛ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମୁଁ କେଉଁଠୁ ପଇସା ରଖିବି ମ ? ଯାହାତ ଦେଉଛ ସବୁ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଯାଉଛି । ମୁଁ କଣ ଘିଅ ଗୁଡ଼ ଖାଇ ଯାଉଛି ? ମୋର ତ ସେହି ପଖାଳ, ମୁଁ କଣ ଗୁଡ଼ାଏ ଖାଇ ଯାଉଛି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ନାହିଁ ହେ, ମୁଁ କଣ ଦେଖୁ ନାହିଁ କି ? ତମେ ଗୁଡ଼ାଏ ଖାଇ ଯାଉ ନାହିଁ ଯେ, ଖାଇ ଅସୁ ନାହିଁ । ଗୁଡ଼ାଏ ଯାହା ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉଛି ତାର ହସାବ ରଖ ନାହିଁ । ଯେ ହସାବ ନ ବାଣେ, ସେ ଜାଣିପାରେ ନାହିଁ, କେତେ ଅସିଦ୍ଧ କେତେ ଗଲ ! ତମେ ତ ରୋଜଗାର କରୁନାହିଁ, କପର ଜାଣିବ ପଇସାଟା କେତେ ଭାବରେ ଅସେ ? ସେତକ ଯେବେ ଗୁଡ଼ୁଥାନ୍ତି, ତେବେ ସରକସ ଦେଖାରେ ଗୁରୁଟା ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଦେଲକେଳକୁ ପ୍ରାଣକୁ ବାଟନ୍ତା ! ତମ ମନକୁ ତ ସେ କଥା ଲାଗୁ ନାହିଁ । ତମେ ବରୁଛ, ଟଙ୍କା ତ ଚରିଗୁରୁ ନିତି ଅସୁଛି, ଗୁରୁଟା ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଗଲେ କଣ ହୋଇଯିବ ? କାଲିକି ପୁଣି ଅସିବ ନାହିଁ କି ? ଅସୁ ନ ଅସୁ ଅମର କଣ ଅଛି, ମାମଲତ ସେ କରୁଛି ସେ ଭଲବବ । ଏ ଗୁରୁଟା ଟଙ୍କା କଥା ପଡ଼ି ନାହିଁ ଯେ, ମୁଁ ସବୁ ବିଷୟରେ ଦେଖୁଛି, ଅମ ଦେଶ ମାଲପେ ମୋଟେ ହସାବ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମ ଦେଶ ମାଲପେ କଣ ଦୁଧରେ ଅଷ୍ଟୋନ ଘିଅରେ କୁଟ୍ତି-କୁଟ୍ତି କରୁଛନ୍ତି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ଘିଅ ଦୁଧ ରଖି ପାରିଲେ ସିନା ହୁଅନ୍ତା ? ମୁଁ କହୁଛି, ହସାବ ଜାଣ ନାହିଁ । ଅମର ଅସୁ କେତେ ବ୍ୟସ୍ତ କେତେ, ଏ କଥା ପ୍ରଥମରୁ ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ । ପୁଣି କେଉଁ କାମରେ କେତେ ବ୍ୟସ୍ତ କଲେ କାମ ଚଳିଯିବ, ସେ କଥା ହସାବ କରି ଦେଖିବା ଉଚିତ । କେଉଁ ବ୍ୟସ୍ତ ନିତାନ୍ତ ଅବଶ୍ୟକ; ନ

ହେଲେ ନ ଚଳେ, କେଉଁ ବ୍ୟୟ ନ କଲେ ଚଳିଯିବ, ଏ
 କଥା ବୁଝିବା ଅବଶ୍ୟକ । ଏ ଡକ୍ଟର କଥା ଯେ ନ ବୁଝେ, ସେ
 କି ଘର କରବ ? ସେଥିପାଇଁ ଘରଣୀ ଚେତାଳ ବୋଲି
 କଥା ଅଛି, ‘ଯେଉଁ ଘରଣୀ ଚେତାଳ, ସେ ଘର ଯାଏ ଅପାର
 କାଳ ।’ ଦେଖ, ଅମ ଗୁରୁତର୍କ ହେଉ, ଓଡ଼ିଶା ହେଉ,
 କିମ୍ପେ ଦରଦ୍ର ହୋଇ ଯାଉଛି, ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ଦି ଓଲ
 ଦି ମୁଠା ଖାଇବାକୁ ମିଳୁ ନାହିଁ । ଏ ଦେଶରେ ଅମକୁ
 କେତେ ଦୁସାବରେ ଚଳିବାକୁ ହେବ, ତମେ କେବେ
 ଭାବିଛ ? ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ନାମ ତ ଶୁଣିଥିବ । ଏକା ଭାରତ-
 ବର୍ଷ ବାହୁକ; ଜଗତ ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ଭକ୍ତ କରୁଛନ୍ତି । ସେ
 ଅଜ୍ଞାନ ଖଣ୍ଡେ ଖଦର ବେକାଶ ପିନ୍ଧୁଛନ୍ତି, ସେଥିରେ
 ପୁଣି ଅଣ୍ଟା ଲୁଚୁ ନାହିଁ । ଖଣ୍ଡେ ଗୁଦର ଦିହରେ ପକାଉଛନ୍ତି ।
 ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ସେହୁପରି ଖଣ୍ଡେ ଖଦର ଶାଢ଼ୀ । ସେ ଇଚ୍ଛା
 କଲେ ଯୁଗ୍ମନାଳାଜଡ଼ିତ ଲୁଗା ଗୁଦର ଟିକି ପାରନ୍ତେ, ଇଚ୍ଛା
 କଲେ ବହୁମାତ୍ରା ବଡ଼, ସେମିଜ, ପାଟ ପୀତାମ୍ବରୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ
 ପିନ୍ଧାଇ ପାରନ୍ତେ । ତାଙ୍କର କିଛି ପରିସାର ଅଭାବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ
 ଜୀବନଚରଣ ବହୁ ସେ ଲେଖିଥିଲେ, ତାଙ୍କୁ ଅମେରିକାର
 ଜଣେ ସାହେବ ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା ଦେଇ କଣିନେଇ । ସେ
 ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା ପାଇଲେ, ମାତ୍ର ସେ ଟଙ୍କା କଣ କଲେ ଜାଣ ?
 ସେ ଟଙ୍କାଟିଏ ସମୁଦାୟ ସେ ଖଦର ତଥର ହେବାପାଇଁ
 ଦେଇଦେଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ବାହୁକ ଏପରି ଅଞ୍ଜଳା ଖଣ୍ଡେ ପିନ୍ଧୁଛନ୍ତି ନ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ କହନ୍ତି, ଅମଦେଶର ଜଳବାୟୁ ଯେପରି, ଏହି ଦି ଖଣ୍ଡ
 ଲୁଗାରେ ତ କାମ ଚଳିଯିବ, ଅଉ ଗୁଡ଼ାଏ ବେଶୀ ବ୍ୟୟ

କରିବା ଦରକାର କଣ ? ଅମ ଦେଶରେ ଏହି ଦି ଶଶି
 ଲୁଗା ତ କେତେ ଲୋକଙ୍କୁ ମିଳୁ ନାହିଁ, ସେ କାହିଁକି ଗୁଡ଼ାଏ
 ବେଶୀ ଲୁଗା ବ୍ୟବହାର କରିବେ ? ଅମ ଦେଶରେ ତ ଲୁଗା
 ତଅର ହେଉ ନାହିଁ, ବିଦେଶୀ ଲୁଗା ଅସି ଅମ ଘରୁ ଧାନ
 ଚାଉଳ ନେଇ ଯାଉଛି । ଅନ୍ୟ ଦେଶ ଲୁଗା ଅମେ ଯେତେ
 ବେଶୀ ଫିଟିବା, ସେ ଦେଶ ଲୋକେ ଅମଠାରୁ ତେଜେ ବେଶୀ
 ପଇସା ନେଇପିବେ । ଫଳରେ ସେମାନେ ହେବେ ବଡ଼ଲୋକ,
 ଅମେ ହେବା ଦରଦ୍ର । ଅମ ଦେଶଲୋକେ କପା କର
 ଅଟେରେ ସଦା କାଟି ଲୁଗା କରନ୍ତୁ, ପେଟେ ଭଜା ତେଜେ
 ଫିଟନ୍ତୁ ! ଦେଶର ବର୍ତ୍ତମାନ ଅସ୍ଥୋରେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଏହି
 ଜାତି ଧରି ଲେନ୍ତୁ ! ନ ହେଲେ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ଭାରତବର୍ଷ
 ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇପିବ ! ସେହି ଦି ଶଶି ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ସେ ଲଟ-
 ସାହେବ ପାଖକୁ ଯାନ୍ତି, ସଭା ସମିତିକୁ ଯାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ତ ଲଜ
 ମାନ୍ଦୁ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ତ କୋଟ ପେଣ୍ଟ ଅଦି କେତେ
 ପୋଷାକ ପିନ୍ଧୁଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ବହୁତ ପୋଷାକପିନ୍ଧି ବାବୁବର
 ଦେଶ ବିଦେଶରେ ତା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପରି ମାନ୍ୟ ଭକ୍ତି ନାହିଁ ।
 ତାଙ୍କର ଗୁଣ ଅଛି, ସେ ଗୁଣକୁ ଲୋକେ ପଞ୍ଜା କରୁଛନ୍ତି,
 ତାଙ୍କ ପୋଷାକ ଅଳଙ୍କାର ତ କେହି ଦେଖି ନାହିଁ । ବୁଢ଼ା
 କେତେ ହୃଦୟ ଧରିଛୁ ଦେଖୁଛୁ ଟିକି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—କାଣି ଗାନ୍ଧୀର ଭଲେ ଗୋଠ ପରି ତାଙ୍କର ଗୋଟାଏ ଭଲ
 ବାଟ । ତାଙ୍କ ବାଟରେ କେଇ ଜଣ ଗୁଲୁଛନ୍ତି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେ ବୁଝୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ବାଟରେ ଗୁଲୁଛନ୍ତି । ଯେ ନ ବୁଝୁଛନ୍ତି
 ତାଙ୍କୁ ଏ କଥା ଶୁଣି ସଙ୍କଟ ମାଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି । ତାଙ୍କ ବାଟରେ
 ସମସ୍ତେ ଗୁଲୁଥିଲେ ତ ଏତେବେଳ ସରକାର ଭାରତର ଘରେ

ଘରେ ଖଦର ଚଳନ୍ତାଣି ! ଯେଉଁମାନେ ଏତେକାଳ ସବୁ
 ନକରକଥା ଲୁଗା ଡୋପାକ ପିନ୍ଧି ଅସିଲେଣି, ସେମାନଙ୍କୁ
 ଗଣିକ କଥା ଅଡ଼ୁଆ ଲାଗୁଛି । ତମକୁ ସରକସରେ ପରସା
 ଖଇଁ କଥା କହିଲୁ ତମକୁ ଯେପରି ଅଡ଼ୁଆ ଲାଗିଲା, ନ
 ବୁଝିବା ଲୋକେ ମେହପରି ହେଉଛନ୍ତି । ଦୁସାର ଧନ ପାରୁ
 ନାହାନ୍ତି, ଦୁସାର ବୁଝିଲେ ମଧ୍ୟ ରୁଗିକ ଭଳି ଲାଗୁ ନାହିଁ ।
 ବାସି ଟେକି ଦାନା ନ ଥାଉ ପଛରେ, ସାହେବଙ୍କ ପରି
 ପୋଷାକ ନ ଥିଲେ ଅମକୁ ସାହେବମାନେ କଣ କହୁବେ ?
 କାଳେ ଅମକୁ ଅସର୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରୁବେ, ଏହି ଭାବ
 ମନକୁ କୁଇଁଲୁ ରଖି କର ଘିଅ ଖାଉଥାଉ । ଦୁସାର ଜ୍ଞାନ
 ଥିଲେ, ଅମ ଦେଶରେ ଧାନ ଗୁରୁଳ ପଡ଼ୁଛି, ଅମେ ଅଳ
 ବିନା ମରନ୍ତେଇ ? ଅମ ଦେଶ ପ୍ରଭୁଷ ସ୍ତ୍ରୀକର ଏହୁପରି
 ଦୁସାର ଜ୍ଞାନ ! ଅମ ଦେଶରେ ଦେଖୁଛି, ମାରୁଆଳି ଜାତିଟା
 ଟିକିଏ ଦୁସାର ! ଯେତେ ଟଙ୍କା ଖଇଁ କରୁବେ, ଯେତେ
 ଟଙ୍କା କାରବାର କରୁବେ, ଟଙ୍କାକେ ପରସାଏ ଲେଖାଏଁ
 ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଅଳଗା ରଖି ଦିଅନ୍ତି । ଏହୁପରି ଦୁସାରରେ
 ଥିବାରୁ ଅଳ ଯେଉଁ ସହରକୁ ଯାଅ, ଦେଖିବ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା
 ବ୍ୟୟ କର ସେମାନେ ଧର୍ମଶାଳା, ଗୋଶାଳାମାନ ତିଆରି କର
 ଦେଇଛନ୍ତି ! ତମେ ତ ୩୦ ବର୍ଷ ଘରଣୀ ହେଲଣି, ଅତି
 କମରେ ପଚାଶ ହଜାର ଟଙ୍କା ତମ ହାତରେ ଖଇଁ କର
 ସାରିଲଣି, ପଚାଶ ହଜାର ପରସା ତ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲୁ ରଖି
 ଦୁଇ ପୋଖରୀ ଖୋଳାଇ ଦେଇପାର ଥାନ୍ତି ! କାହିଁ, ତମ
 ହାତରେ ତ ଅଧଳାଏ ନାହିଁ ! ତମକୁ ପରା ‘କଡ଼ାକେ ଭର
 କଡ଼ାକେ ମର’ କଥା କହିଥିଲି । ଯାହାର କଡ଼ାକୁ ନକର

ନାହିଁ, ତାର 'କୋଡ଼ିକ' ନଜର ନାହିଁ । ଯାହା ଅସୁସ୍ଥ ତ ଅସୁସ୍ଥ, ଯାହା ଯାଉଛି ତ ଯାଉଛି, କିଛି ହସବ ନାହିଁ । କଥାରେ କହନ୍ତି, 'ତେଲି ନା' ଯା ପେଲି' ଅମ ହସବ ସେହୁପରି । ସବୁବେଳେ ହସବ ଉପରେ ନଜର ଥିବ । କେବଳ ପରସା କରନ୍ତି ବସ୍ତୁରେ ଯେ ନଜର ଥିବ ତା ନୁହେଁ । ଗୃହର ପରିସାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ଉପରେ ବିଶେଷ ହସବ ରଖିବାକୁ ହେବ । କେଉଁଠି ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ଜମିଗଲା; କେଉଁଠି ଅଳ୍ପ, ଜମିଗଲା, କେଉଁଠି ପାନିଟିକ ପଡ଼ିଲା, କେଉଁଠି ମଇଳା ଜମିଗଲା, ପ୍ରତିଦିନ ତଳ ତଳ କରି ହସବ ନେବାକୁ ହେବ । ସାହେବଙ୍କ ଘରର ସ୍ବାମୀମାନେ ଏ ବିଷୟରେ ବଡ଼ ସାବଧାନ । ସେମାନେ ଯେପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଥାନ୍ତି ସେତେ ଅଳ୍ପ ଶ୍ରେଣୀର କରନ୍ତୁ ପଛେ, ତାଙ୍କ ଘରଦ୍ବାର ଦେଖିବ ସବୁବେଳେ ସଫା ସୁତୁରା, କେଉଁଠି ଟିକିଏ ହେତେ ମରନା ଦେଖିବ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଅମ ଦେଖି ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷଙ୍କର ଏ ଭ୍ରାନ୍ତି, ମାତ୍ରା କମ୍ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ତମ ଗୃହର କହୁଲେ ତ ଶୁଣିବେ ନାହିଁ, ତମେ ତ ସେମାନଙ୍କୁ ଅବଟ କରିବ ନାହିଁ, ଅମକୁ କହୁଲେ କଣ ହେବ ?

ସ୍ବା—ଗୃହର ଅମ ତଙ୍ଗତାଙ୍ଗ ତ ଦେଖୁଛି । ଗୃହର ନ କରେ; ଅମେ ଯେବେ ତାତରେ କରି ଦେଖିଥାନ୍ତେ; ସେ ବଳେ ତର ମର କରନ୍ତା । ସେ ଦେଖୁଛି ଯେ, ଅମେ ତ ଏଗୁଡ଼ାକ ସହୁ ପାଉଥାନ୍ତି, ସେ ନ କଲେ ମଧ୍ୟ ତଳିଯିବ । ଅମର ପରିସାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ହସବ ଅପେକ୍ଷା ତାର ହସବ ତ ବେଶୀ ନୁହେଁ, ବରଂ କମ୍ । ସେ ମନକୁ କରିବ କାହିଁକି ? ସେ ଅମ ଗତ ଗୋଟି ଦେଖି ପାରିବ । ସେ ଯେବେ ଦେଖନ୍ତା ଯେ, ସେ ନ

କଲେ ମଣିମା ନିଜେ ହାତରେ କର ପକାଇଲେ, ତେବେ ତାକୁ
ଲଜ ମାଡ଼ନ୍ତୁ, ଥରେ ନ କରନ୍ତା, ଦିଅର ନ କରନ୍ତା, ତନିଥର
ବେଳକୁ ବେଳେ କଲେ । ସେ ଦେଖୁଛି, ମଣିମା ପାନ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟକୁ,
କିନ୍ତୁ ଚେନ ହାତ ଗୁରୁଥରେ ବୋଲା ହେଉଛି । ଖଟରେ ଚେନ,
କାନ୍ଥରେ ଚେନ ଯେଉଁଠି ଦେଖ, ମେଷ୍ଟାଏ ଲେଖାଏ ଚେନ ଦାଗ ।
କାନ୍ଥ ବାଡ଼ରେ ପାନପିକ ପିକି ପିକି କର ପକାଇ ଦେଉଛନ୍ତି,
ଅଳିଅ ଅଛୁ ସେଇଠି ଅତେଇ ବସି ପଡ଼ୁଛନ୍ତି, ଗୁରୁଛନ୍ତି ତଦିହ
ମୁଣ୍ଡ ଲଗା ସବୁ କଲା । ସେ ଗୁରୁରଲେକେ ଅତି ବେଶୀ ଶିଖିବେ
କଣ ? ସୁଅର ଯେପରି ବାଗ ଦିଏ ଘୋଡ଼ା ସେପରି ଗୁଲେ ।
ସବୁ କଥା ଗୁରୁର ଉପରେ ପକାଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେଲେ ତ
ଲେକ ନାହିଁ । ଗୋରୁ ଅଛନ୍ତି, ଗୁରୁର ଯାହା ମନ ହେଲା
ଖୁଅଲେ, ମନ ନ ହେଲା ହେଲା କଲେ । ଗୋରୁ ସଦୃଶ
ଉପବାସ ରହନ୍ତି, ତେବେ ପାପ ଗୁହସ୍ତର, ଗୁରୁର ନୁହେଁ ତ ।
ଅମେ ଦୁଧ ଖାଇବା, ଅମ ପିଲାଏ ଦୁଧ ଖାଇବେ, ଅମେ ତାର
ଦୁଧାବ ନେବା ନାହିଁ । ଗୁରୁର ନ କଲେ ବୋଲି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେଲେ
ତ ପାପରେ ଶ୍ରାବୀ ହେବା । ଏହିପରି ଇତ୍ୟାଦି ଘରକରଣା
କଥାରେ ଗୁହଣୀର ଦୁସାବ ରଖିବା ଅବଶ୍ୟକ । ବିନା
ଦୁସାବରେ ସବୁ ଫୁଲୁଲା ହୋଇଯିବ । ଘର ଗୋଟାଏ ଅଳ
ମାଲି ପେଡ଼ିରେ ପରିଣତ ହେବ ।

ଶ୍ରୀ—ଅଗ ଅପେକ୍ଷା ଏବେ କଣ କେଣି ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉଛି ?

ସ୍ବା—ତା ତମେ କାର୍ଯ୍ୟକ ଜାଣି ପାରିବ ? ସାଧାରଣତଃ ଦେଖାଯାଏ,
ମାରପକ ହାତକୁ କଡ଼ାଏ ଗଲେ ସେ ଦିକଡ଼ା କରବାବ
ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ଅମ ଓଡ଼ିଆ ମାରକନିଅଙ୍କ ହାତକୁ ଦିକଡ଼ା
ଗଲେ ସେ ତାକୁ କଡ଼ାଏ ମନେ କର ଖର୍ଚ୍ଚ କର ଦିଅନ୍ତି ।

କାଲିକି କଣ ହେବ ସେ କଥା ବିଚାର ନ ଥାଏ । ‘ଅଜ କୁରୁ କୁରୁ ହସ, କାଲିକି ଲଙ୍ଗଳ କିପାଇଁ ଚିତ୍ତ’ ଗପ ଶୁଣିଛ ଟିକି ? ଏହିଦେଇ ଅମ ଦରଦୁ ଦିଶା ବହୁଛି । ଯେ ଯେତେ ଶେଜ-ଗାର ବରୁ, ତାକୁ ସାଜି ତନିପହରେ ଗୁହଁଲେ ଟିକା ଶହେଟା ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ମାଇପେ ସହରରେ ରହୁ ପାଞ୍ଚକଥା ଦେଖିଲେଣି, ପାଞ୍ଚକଥା ଶୁଣିଲେଣି, ତାଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ତ ଏହିପରି; ଅଜ ମଫସଲ କଥା କାହିଁକି କହୁଛ ? ସେ କଥା କହୁ ବସିଲେ ପୋଥିଟାଏ ହେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ତମେ କେବଳ ମାଇପଙ୍କ ଦୋଷ ଦେଖିବାରେ ଥାଅ । ମରଦଙ୍କର ଅଜ କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହ, ମୁଁ ଦୋଷ କଣ ଦେଖିଲି ମ ? ଯାହା ସବୁକଥା, ସେ କଥାରେ ଚିଡ଼ିବାର କଣ ଅଛି ? ଅମର ଦୋଷ ଥିଲେ ଛାଡ଼ିବା, ଭଲ କଥା ଶିଖିବା, ଭଲବାଟରେ ଯିବା, ଏଥିରେ ଲଜ କଣ ? ଅପଣା ଦୋଷ ଅପେ ଘୋଡ଼ାଇଲେ କଣ ହେବ ? ଘର ନିଆଁ ବୋଲି ଲୁଗାରେ ପୁରାଇଲେ କଣ ଲୁଗା ପୋଡ଼ି ଯିବ ନାହିଁ ? ମୁଁ ଏଥିଭାବେ କହୁଛି ସିନା ! ଅନ୍ୟଦେଶ ମାଇପେ ଅସି ଅମକୁ କହୁଛନ୍ତି ମଇଲା, ମେଢ଼େ, ଅସତ୍ୟ । ଅମେ ସାମାନ୍ୟ ଟିକିଏ ଯନ୍ତ୍ର କଲେ ଏ ଦୁର୍ନାମ ତ ଅଜ ଶୁଣିବା ନାହିଁ ! ହାତ ଅଳସରେ ନିଶ ବଜା ପରି, କେବଳ ଅବ-ହେଲାକୁ ଅମ ଲୁଗା ମଇଲା ରହୁବ; ଶେନ ମଣ୍ଡି ବିଛଣା ଗୁଦର ମଇଲା ହେବ; ଘର ଅଲିଅ ହେବ । ଅଲ୍ଲ ନଜର ଦେଲେ ଏ ଗୁଡ଼ାକ ତ ରହୁବ ନାହିଁ । ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ପକ୍ଷରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ନିତାନ୍ତ ଅବଶ୍ୟକ । ତମେମାନେ ଯେ ଏ କଥା ନ ଜାଣ ତାହା ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ହେଲାକୁ ସେ ଜ୍ଞାନଟାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଅ ନାହିଁ । ଅଲ୍ଲ, ଅଜ ଏତକ ଥାଉ ।

ଚତୁର୍ବିଂଶ ପରିଚ୍ଛେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—ଦେଶ ମ, ବେଳ ଅସି ଓଲଟ ହେଲାଣି, ବାଉଁଶଗଣା ଅସିଲା ନାହିଁ, ଗୁହାଳ ଏତେ ବେଳଯାଏ ପୋଛା ହେଲା ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ବାଉଁଶଗଣା ଗୁହାଳ ପୋଛୁବ ବୋଲି କଣ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଲେଖା ଅଛି ? ବାଉଁଶଗଣା ନ କଲେ, ଅଉ କେନ୍ଦ୍ର କରଲେ କଣ ପାପ ହେବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଉ କିଏ ପୋଛୁବ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ତମେ ପୋଛୁ ଦେଉ ନାହିଁ !

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଃ ମୁଁ କେମନ୍ତ ପୋଛୁବି ମ ? ଗୋବର ଗୁହାଳ ହାତରେ ଲାଗିବ, ଲୁଗା ମଇଳା ହୋଇଯିବ । ଗୋବର ଗହରେ ମୋର କିଏ ସେ କାମ କରିବ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଗୋରୁର କାମ କଲବେଳକୁ ତ ଗଲ ଲଗୁଛି, ଦୁଧ ଦହ ଖାଇଦେଲା ବେଳକୁ ତ କିଛି ଗଲ ଦୁଧ ନାହିଁ ? ତେତେ ବେଳକୁ ପାଟି ସ୍ନାନ ଦୁଧ !

ସ୍ତ୍ରୀ—ସମସ୍ତେ ଦୁଧ, ଦହ, ଦିଅ ଖାଉଛନ୍ତି କି ମୁଁ ଏକା ଖାଉଛି ? ଦୁଧ ଖାଇବି ବୋଲି କଣ ଗୋବର ଗୁହାଳ ପୋଛୁବି ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ନାହିଁ ହେ, କାହିଁକି ସେ କାମ କରିବ ? ଏ ତ ଲଜିବାଳ ! ଯେତେବେଳେ ଗୋରୁର ସେବା କଲେ ଧନ ବୋଲି ଲୋକଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା, ତେତେବେଳେ ସିନା ଲୋକେ ଗୋରୁକୁ ଦେବତା ପରି ମଣୁଥିଲେ । ଏବେ ତ ଲୋକେ ଗୋରୁକୁ ମାଝ ଖାଇଲେ, ଅଉ ସମାଜରେ ତାର ସ୍ଥାନ କାହିଁ ? ଅଉ କଣ ସେ ପୁରୁଣ ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି ? ଗୋରୁର ରୂପ ଗୋଟିକେ ଦେବତା ଗୋଟିଏ ।

ତା ନାମ ଥିଲା ଗୋମାତା । ଗୋରୁଠାରୁ ବଳି ମନୁଷ୍ୟର ଅଙ୍ଗ
ଅଧିକ ଉପକାରୀ ପ୍ରାଣୀ କିଏ ଅଛି କହଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମେ ଯେପରି ଗାଈକ ଗାଈକାକୁ ଫିରକାକୁ ଦେଉଥାନ୍ତି, ସେ
ସେପରି ଦୁଧ ଦେଉଛନ୍ତି, ଅଙ୍ଗ ଉପକାର କଣ କଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅନ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ ଖାଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ କଣ ଦୁଧ ଦିଅନ୍ତି ?
ଗୋରୁ ଯେ ଉପକାର କରେ, ସାତଜନ୍ମରେ ତାହା ଶୁଦ୍ଧିପାରିବ
ନାହିଁ । ଗୋରୁ ନ ଥିଲେ ଗୃଷ୍ମ ଦୁଃସନ୍ତା କିପରି ? ଗୃଷ୍ମ ନ
ହେଲେ ଡମର ଡାହାଣ ହାତ ଚଳନ୍ତା କିପରି ? ଗୋରୁ ହେତୁ
ଅମେ ଧାନ, ଗହମ, ବିରି, ମୁଗ ଇତ୍ୟାଦି ବହୁମୂଲ୍ୟ ଶସ୍ୟ
ଉତ୍ପନ୍ନ କରୁ । ସେହି ଧନରେ ଖାଇ ପିଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ରହୁ
ଏବଂ ଧନୀ ବଡ଼ଲୋକ ହେଉ । ତମ ଆତ୍ମ ଅଳଙ୍କାର ପାଟ
ପତନୀ ପ୍ରଭୃତି ସେହି ଧନରୁ ଜାଣା ଯାଉଛି । ଗାଈ ଶୀର ଦିଏ,
ଶୀରରୁ ସର, ଲବଣୀ, ଦହି, ଛେନା ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରଭୃତି ସୁମିଷ୍ଟ
ବଳିକାରକ ଅମୃତତୁଲ୍ୟ ଜିନିଷ ହୁଏ । ସେ ସବୁ ଖାଇପିଇ
ଅମ ଶରୀର ବଳିଷ୍ଠ ଓ ପୁଷ୍ଟ ହୁଏ । ଗୋରୁ ଗୋବରରୁ ଘଷି
ହୁଏ । ସେ ଘଷି ଜାଳ ହୁଏ । ଗୋମୁତ୍ର ଅନେକ ରୋଗର
ମହୋଷଧି । ଶୋଥ ରୋଗରେ ଗୋ ମୁତ୍ର ପାନ ପ୍ରଧାନ ଔଷଧ ।
ପଞ୍ଚଗବ୍ୟ ପାନ କଲେ ମନୁଷ୍ୟର ମହାପାତକ ନାଶ ଯାଏ ।
ପଞ୍ଚଗବ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଗୋବର ଅଛି । ପଞ୍ଚାମୃତରେ ମହୁ ଗୁଡ଼
ଅଙ୍ଗ ସବୁ ଗୋରୁଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ । ଯେ ଅମର ଏତେ କାମ
କଲାଏ, ସେ କଣ ଅମର ଅଗ୍ରାଧ୍ୟ ଦେବତା ନୁହେ ? ଏପରି
ମହୋପକାରୀ ପଶୁକୁ ଅମେ ସର୍ବତୋଭାବେ ପୂଜା କରବା
କଣ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନୁହେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମେ କଣ ଗୋରୁକୁ ପାତ୍ର ନ ଥାନ୍ତି ?

ସ୍ୱ—ହଁ, ଅମେ ପାକୁ ନ ଥାଏ କଣ ? ସେ ଧାନ ଅମତାଣି କରକ,
 ଖାଇବ ନଡ଼ା, ପାଳ, ଚଷ୍ମ, କୋଳଥ, ମୁଗ, ଚିର, ବୋତା,
 ଘୋରଣି ଇତ୍ୟାଦି । ସେତକ ମଧ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକେ
 ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଯାହା ବଳକୁ ଯାଇ କେବେବେ ଭର ଅସିଲେ
 ତେବେ । ତହିଁରେ ପୁଣି କାହା କଥାକୁଳ ମୁହଁ ବଢ଼ାଇଲେ
 ଠେଙ୍ଗାଏ ! ଜେଜେଲା ପଡ଼ିଲେଲେ ଧାନ ଖାଇଯିବ ବୋଲି
 ମୁହଁରେ ଢୁଣି ବୋ ଦୁଏ । ଅମଣ୍ଡ ପାହାରେ, ଯାଉଣ୍ଡ ପାହାରେ
 ତାଙ୍କ କପାଳେ ଲେଖା । ଅଗେ ପ୍ରତି ଗ୍ରାମରେ ଗୋଟିର ଜମି
 ଥିଲା । ଏବେ ଲୋକେ ସେ ଜମିଯାକ ଗୁପ୍ତ ଚିତ୍ତଲେ, କେତେ
 ଗ୍ରାମରେ ଗୋଟିର ଜମି ଅଦୌ ନାହିଁ । ଏବେ ଯେଉଁ,
 ଗ୍ରାମକୁ ଯାଅ, ଦେଖିବ ଗୋରୁଯାକ ହାଡ଼ମାଳ, ପୁଲିଢେଲେ
 ପଡ଼ି ମରବେ । ତାଙ୍କ ଉଦ୍ରେ ଅତି ଅସ୍ଥା ନାହିଁ; ଜମି
 ଚିତ୍ତକୁ ବଳି କାହିଁ ? ଅଗେ ଲୋକେ ଘାସ ପୁଲିଏ ଅଣି
 ସାନ ସାର ଗୋରୁ ମୁହଁରେ ଦେଇ ତା ଲଞ୍ଜ ଥୋଇ ପାଣି ପିଇ
 ସାର ଅଳ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ, ଏବେ ସେ ନିଷ୍ଠା କାହିଁ ? ଏବେ
 ଘର ବଣଯାକ ଖାଇ ସାରିଲେ ଗୋରୁ ଖରବା କଥା ମନେ
 ପଡ଼ିବ । ଅଗେ ଗୋରୁସେବାକୁ ପବିତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ ମନେ
 କରୁଥିଲେ, ଏବେ ତ ତମେ କହୁଛ ହାତ ଗୋବର, ଲୁଗାରେ
 ମଇଳା ଲଗିଯିବ ! ଯାହାର ଗୋବରରେ ଘର ଦ୍ଵାର ଲୁଗା
 ହେଲେ ଘର ଦ୍ଵାର ପବିତ୍ର ହେଉଥିଲା; ଅଜି ସେ ହେଲା ଦୁର୍ଗତ
 ଜନିତ ! ଗୋରୁ ଗୁହାଳକୁ ଚଲେ ଗୋଡ଼ରେ ମଇଳା ଲଗିବ
 ବୋଲି ସେତେବେଳେ ମନରେ ବିଚାର ହେଲଣି, ଅତି
 ଗୋରୁକର ଅଧିକ ସେବା କରିବା କଥା କାହିଁକି କହୁବା ?
 ଗୋଟିଏ ଘରେ ଯେତେ ପ୍ରାଣୀ ଅଛନ୍ତି, ସମସ୍ତଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା

ଗୋରୁ ବେଣୀ ଉପକାଶ, ଘରର ସମସ୍ତ ଲେକେ ଢାଢ଼ାରେ
 ରଖି; ମାତ୍ର ତା' କଥା ପ୍ରତି କାହାର ନଜର ନ ଥାଏ । ଅମେ
 ପ୍ରକଟିକ ସେପରି ପାଳୁଁ, ତା' ଖାଇବା ପିଇବା ଖବର ବୁଝି,
 ଗୋରୁ କଥା କଣ ସେପରି ବୁଝି ? ଅମ ମନରେ କଣ ସେପରି
 ଘିବ ଥାଏ ? ଗୋରୁମୁହାଁ କାମୁଟା ଗୋଟାଏ ବାଜେ କାମ !
 ସେ କାମ କରିବାକୁ ବାବୁ ବାବୁ ଅଣୀମାନଙ୍କୁ ଲଜ ମାଡ଼େ;
 ସେ କାମ ଗୁରୁର କରିବେ ! ଗୁରୁର ଭଲ କରି ଖାଇବାକୁ
 ଦେଲା କି ନ ଦେଲା, ସେ କଥା ଦେଖିବାକୁ ମଧ୍ୟ ବାବୁ
 ବାବୁ ଅଣୀମାନେ ରାଜ ଦୁଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଗୋରୁ ଚରାବବା
 କାମ ତ ଚଉଡ଼ର । ସେ କାମ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଲଜ ମାଡ଼େ ।
 ଗୋରୁ ନା କାମରେ କେବେ ନିଠି କରେ ନାହିଁ । ନିଠି
 କଲେ ତା' ପାଇଁ ଗୁଆ, କୋଳିବା ବାଉଁଶ କଣି ପାଉଁଶ ଅଛି ।
 ଯେତେ ପ୍ରକାର ନିଠି, ସବୁ ଅମର । ଅମେ ତ ଏହୁପରି ଗୋ
 ସେବା କରୁଁ ? ଅମେ ଯେପରି ସେବା କରୁଛୁଁ, ସେପରି ଫଳ
 ପାଉଥାଉ । ଅଜି ଟିକିଏ ଭଲଘେଷ କି ଖାଣ୍ଡି ଗୋଷୀର
 ଖାଇବାକୁ ମିଳୁ ନାହିଁ । ସମୟରେ ଔଷଧପାତ୍ର ଟିକିଏ ଗୁଆ
 ଘେଷ ମିଳୁ ନାହିଁ । ଲେକେ ଭଲ ଘେଷ ଦୁଧ ଖାଇବାକୁ ନ
 ପାଇ ଦୁବଳ ନୋଇ ପାଉଛନ୍ତି, ଅସୁ ହାନୀ ହେଉଛି । ଏବେ
 ବଲତରୁ ଭଲଟେକଲଘେଷ ଆସି କାରବାର ହେଉଛି । ମୂଝ
 ଭାର ଶସ୍ତା । ଶସ୍ତା ପାଇ ଲେକେ ଅନୟରେ ଖାଉଛନ୍ତି ହାଟ
 ବଜାରରେ ଯେତେ ଶାଦ୍ୟ ଜିନିଷ ମିଳୁଛି, ସବୁ ଏହି ଘେଷରେ
 ତଅରି ହେଉଛି । ଏ ସବୁ ଘେଷମିଶା ତେଲରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଜିନିଷ
 ଖାଇ ଲେକେର ସେ କେତେପ୍ରକାର ପେଟ ବେମାରୀ ହେଉଛି,
 ତାହା କେହି ଦେଖୁ ନାହିଁ । ଫଳରେ ଅତ୍ୟାଧିକ ମୃତ୍ୟୁବିଧି ବଢ଼ୁଛି ।

ବିଶୁଦ୍ଧ ଗୁପ୍ତ ଦିଅ, ଗୋଷ୍ଠୀର ସାକ୍ଷାତ୍ ଅନୁର ଦୃଶ୍ୟ, ମାତ୍ର
ମିଶ୍ରା ଦିଅ ତେଲ ସାକ୍ଷାତ୍ ବସ ସମାନ । ଘଟର ଗାନ୍ଧି ଚିତ୍ତରେ
ଏ ବିଷ ପାନରୁ ରକ୍ଷା ପାତେନୁ, ମାତ୍ର ତାହା ବସିବାକୁ ଅତି
ଦୃଢ଼ା ମନେ କରୁ । ଏଥିରେ ଅମର ଏବଂ ଦୃଢ଼ା ନ
ହୋଇ କାହାର ହେବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏବେ ତ ମାତ୍ର ମାଂସ ବେଶୀ ମିଳୁଛି, ଦିଅ ଦୁମ ପରିଚୟ
ମାତ୍ର ମାଂସ ଖାଇଲେ ତ ଚଳନ୍ତା ?

ପୁରୀ—ମାତ୍ର ମାଂସ ବଳବୀରକ ସତ, ମାତ୍ର ଭାରତବର୍ଷର ଜଳବାୟୁ
ପ୍ରତି ମାତ୍ର ମାଂସ ତେଜେ ଉପକାରୀ ନୁହେଁ । ଅମର ଭାରତର
ଜଳବାୟୁ ପ୍ରତି ଗୋରକ୍ଷା ଅତି ଉପକାରୀ କିନ୍ତୁ, ଅମର
ସେପରି ନୁହେଁ । ଉଷି ମୃତ୍ୟୁମାନେ ଏ ସମସ୍ତ ବିଷୟ ଅନୁରକ୍ତ
କରି ଅମିଷକୁ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଖାଦ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀକୁ କରିଥିଲେ ଏବଂ
ଗୋରକ୍ଷକୁ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଖାଦ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ନେଇଥିଲେ । ଏବଂ
ସାହେବମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଅମର ବାବୁମାନେ ମନେ କରୁଛନ୍ତି
ଯେ, ସାହେବମାନେ ମାଂସ ଖାଉଛନ୍ତି ବୋଲି ସିନା ଏବଂ
ହୁଷ୍ଟି ପୁଷ୍ଟି ବଳିଷ୍ଠ ହୋଇଛନ୍ତି, ଅମେ ମାଂସ ଖାଇଲେ
ତାଙ୍କପରି ହୋଇଯିବା । ଅମରକୁ ଅତି କିଛି ବୁଦ୍ଧି ବାଟ କିଛି
ନାହିଁ, ଯାହା ସାହେବ ଘଟର ଦେଖିଲେ ମନେ କଲେ ଯେ,
ସେ କଥା କଲେ ଅମେ ତାଙ୍କ ପରି ହୋଇଯିବା । କିନ୍ତୁ
ବାବୁ, ଏତକ ବଗୁର କରୁ ନାହିଁ ଯେ, ଦେଖ ଫଳ ତାର
ଖାଦ୍ୟ ସିନା; ଅନ୍ୟ ଦେଖ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇଲେ ଅମର ଯାହାରେ
ତଳିବ କିପରି ? ସାହେବଙ୍କ ଦେଖ ଅନ୍ତା ମୃତ୍ୟୁ, ଅମର ଦେଖ
ଭରମ ମୃତ୍ୟୁ । ଅନ୍ତା ଦେଖରେ ଉତ୍ସର୍ଗୀ ଖାଦ୍ୟ ଉପକାରୀ ।
ଅମର ନାହିଁ ନିଷିଦ୍ଧ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟ ଉପକାରୀ, ସେ କଥା

ବିଚାର କଲେ ସିନା ହେବ । ସାହେବ ଯାହା ଖାଉଛନ୍ତି, ଅମେ-
ତାହା ଖାଇବାକୁ ଅନୁକରଣ କରି ଶେଷରେ ଅନ୍ତମାୟ;
ଅଜାଣ୍ଟ ରୋଗରେ ପଡ଼ି ସକ୍ତି ମରବା ସିନା । ଭାରତବାସୀ
କେବେ ମାଂସହାସୀ ନ ଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଭାରତରେ ତ ବର୍ଣ୍ଣହିନ
ହଇତିକ ଯେ ହୁଏ ସ୍ତବ୍ଧ ବଳିଷ୍ଠ ବାପେରୁଷ ଥିଲେ । ଭାରତ
ଜଳବାୟୁ ପ୍ରତି ଅମିଷ ନିତ୍ୟ ନୈମିତ୍ତିକ ଖାଦ୍ୟ ନୁହେଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ସେ କଥା ଯଦି, ମାତ୍ର ଏ ଯେ ନୁହାଁ ସତ୍ୟତା ଅମ
ଦେଲେ ଅସିଛି, ତାହା ଫଳରେ କେବେ ଏପରି କରୁଛନ୍ତି !

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଜି ତେଜୁ ଅମକୁ ଗୋସେବା କରବାକୁ ଲଜ ମାଡ଼ୁଛି, କିନ୍ତୁ
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯେ ମହାପୁରୁଷ, ଯାହାକୁ ହିନ୍ଦୁ ଜାତି ସ୍ବୟଂ ଭଗବାନ
କୋଲି ଯୁକ୍ତା କରୁଛନ୍ତି, ସେ ଯେ ଗୋରୁ ଭଜାଉଥିଲେ, ସେ
କଥା ତ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ପଢ଼ୁଛ । ତାଙ୍କଠାରୁ କଣ ଅମେ ହେବୀ
ବଡ଼ ମହାତ୍ମା ମହାପୁରୁଷ । ସେ ଅନନ୍ଦରେ ଗୋ ସେବା
କରୁଥିଲେ, ଗୋ ମେକା କରବାକୁ ସୁଖ ମଣୁଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ
ନିଶେଦା ଗୋରୁ ରୋଇବା ପାଇଁ କେତେ ଥର ବାରଣ
କଲେ, ମାତ୍ର ସେ କଥା ଶୁଣିଲେ ତ କି ମନରେ ଭାସି ଦୁଃଖ
ହୁଏ; ସେ ଅନେକ ଥର ମାତାଙ୍କୁ ବହନ୍ତି ଯେ, ଗୋସେବା
କଲେ, ଅଧୁ ଯଶ ଶ୍ରୀ ବୃଦ୍ଧ ହୁଏ, ସେ କାହିଁକି ତାଙ୍କୁ ବାରଣ
କରୁଛନ୍ତି । ଗୋସେବା ଜାତୀୟ ଧର୍ମ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
ଭାରତକୁ ଏ ମହାକ୍ଷିଣା ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଅଜି ସେ ମହୋ-
ପଦେଶ ଲେକେ ପାସୋର ଅତୀତରେ ଦବଣ୍ଡି ସେଉଛନ୍ତି ।
ମୁଁ ଅଜି ଜଣେ ନିଷ୍ଠାପର ଗୋସେବକ ଦେଖିଛି । ସେ କିଏ
ଜଣ ? ସ୍ବର୍ଗୀୟ ମହାରାଜା ମୁକୁନ୍ଦଦେବ । ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟ
ନାହିଁ, ମାତ୍ର ଭୂତେର ଧର୍ମରାଜ୍ୟରେ ସେ ମହାରାଜା ବୋଲି

ସମ୍ପାଦିତ । ଯାହାମାନେ ତାଙ୍କ ପାଦ ଫୁଟା କରନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆର ସବୁ ରାଜା ମହାରାଜାଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ତାଙ୍କ ମାନ ମହତ୍ତ୍ୱ ବେଶୀ । ସେ ଭଲନ୍ତିବିଷ୍ଣୁ ବୋଲି ଲୋକରେ ପରିଚିତ । ସେ ସ୍ୱୟଂ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଉଦ୍ଧାରକାରକ । ତାଙ୍କୁ କଣ ଅନ୍ତର ଅଛି ? ତାଙ୍କୁ କଣ ଗୁରୁର ବାବରର ଅନ୍ତର ଥିଲା ? ମାତ୍ର ସେ ନିଜର ହାତରେ ଗୁହାଳ ପୋଛିଥିଲେ, ଗାଈ ଦୁହଁଥିଲେ, ଗୋରୁଙ୍କୁ ନିଜେ ଠିଆ ହୋଇ ଖୁଆଉଥିଲେ । ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ତାଙ୍କର ବଡ଼ ପ୍ରିୟ, ଏ କାର୍ଯ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ବଡ଼ ଅନନ୍ଦ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ ହଁ, ଶୁଣୁଥିଲୁ, ଖଣ୍ଡିକ ଶୀର ପୋତାଇବା ପାଇଁ ସେ ନିଜେ ଗାଈ ଦୁହଁନ୍ତି । ଅନ୍ୟ କେଏ ଦୁହଁଲେ କାଲେ ନେଇଯିବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହେଲେ ଏବେ, ଖଣ୍ଡି କଣ ମନୁଷ୍ୟ ନୁହେଁ ? ବଡ଼ ଲୋକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଗରବ ଖଣ୍ଡିଠାରେ ତାଙ୍କର କି ଦୟା ! ଅପଣା ଭୋଗ ଭଲ ସବେ ପରସାଏ ଖଇଁ ନାହିଁ, ସୁନା ରୂପାରୁ ମାଟି ପରି ଜ୍ଞାନ କରନ୍ତି, ଅକାତରରେ ଦାନ କରନ୍ତି । ଏ କଣ ବମ୍ ଗୁଣ ! ସେ ଜଣେ ରାଜର୍ଷି ଥିଲେ । ଲୋକ କଣ ସେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସତେ ସେ ଏପରି ଲୋକ ଥିଲେ ? ତାଙ୍କ ନାମରେ ଖଣ୍ଡିକ ଲଗାଇ ଏତେ ଦୂର ଦାଟ କାହିଁକି ଶୁଣାଯାଏ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, ଅମ ଦେଶରେ ନ ଦେଖିଲ ଓଁକାର କି ଫଡ଼ା । କେତେକ ସ୍ୱାର୍ଥୀକ ଲୋକ ତାଙ୍କୁ ଓଲ୍ଲ ଭରି ରଖିବା ଚେଷ୍ଟାରେ ଥାନ୍ତି । ସେହୁମାନେ ଖଣ୍ଡିକ ଲଗାଇ ବାବରଥା ପ୍ରସ୍ତର କରନ୍ତି । ମୁଁ ତ ଅଠ ମାସ କାଳ ଦେଉଳରେ ବାସ କରୁଛି । ତାଙ୍କ ହାଲ ଗୁଲ ମତେ ଭଲ ଜଣା ଅଛି । ସେ ଜଣେ ଚନ୍ଦ୍ର

ଖାଣ୍ଡି ଲେବ, ତାଙ୍କ ମନରେ ଲେଖମାତ୍ର ବସନ୍ତ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ
 ଏନ ବଡ଼ ଉଦାର, ସେ କାହାକୁ ମୁଣ୍ଡ ନୋହିବା ଲେବ
 ନୁହନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀନ ଗୀତ ନୀତି ବେଶ୍ ବଞ୍ଚିଥାନ୍ତି । ସେ ବଡ଼
 ସ୍ବାଧୀନଚେତା ଲେବ ଥିଲେ । ନିଜେ ଯାହା ଠିକ୍ ବୋଲି
 ବୁଝନ୍ତି ତାହା କରନ୍ତି । କେନ୍ଦୁ ଉପର ପାହୁଅ ଲେବ
 ଧମକାଇ ଦେଲେ ଡର କରି ହିଁ କରିବା ଲେବ ନୁହନ୍ତି ।
 ଶ୍ରୀ ପାଇଁ ଲକ୍ଷ ସାହେବଙ୍କ ଯାଏ କଥା ଗଲା, ତାଙ୍କର ଏକା
 କଥା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଖଣ୍ଡିକ ଲୁହକା ପାଇଁ ପରା ଲକ୍ଷ କଲଟର ବମିଶନମାନେ
 ଲଗାଇଥିଲେ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଁ, ଲଗାଇଥିଲେ, କିନ୍ତୁ କେନ୍ଦୁ କିଛି କରି ପାରଲେ ନାହିଁ ।
 ଶୁଣିଛି, ରାଜା ମୁକୁନ୍ଦଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ଓଲଟ ବୋଲି କହନ୍ତି ସକ,
 କିନ୍ତୁ ଦେଶ ଦିନେ ବମିନେ ସାହେବ ତାଙ୍କ ଘରଠାକୁ
 ଆସିଥିଲେ । ସାହେବଙ୍କ ସାଥରେ ଗୋଟିଏ ଅତି ସୁନ୍ଦର କୁକୁର
 ଥିଲା । ସାହେବ ଆସି କହିଲେ, “ରାଜା ! ଆପଣ ଖଣ୍ଡିକ
 ଲୁହ ଦିଅନ୍ତୁ । ଆପଣ ନ ଲୁହଲେ ସରକାର ବଡ଼ ଅସନ୍ନୁଷ୍ଠ
 ହେବେ ।” ରାଜା ଟିକିଏ ଚିନ୍ତା କଲେ, ପରେ କହିଲେ,
 “ସାହେବ, ଆପଣ କୁକୁରଟାକୁ ମତେ ଦିଅନ୍ତୁ, ମୋର ଶୁଦ୍ଧା
 ହେବୁଛି ।” ସାହେବ କହିଲେ, “ଏ କୁକୁରଟା ମୋର ନୁହେ,
 ସେ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀର; ସେ ତାକୁ ବଡ଼ ଶୁଦ୍ଧା କରନ୍ତି, ସେ ଦେବେ
 ନାହିଁ—ମୋର ଶ୍ଵାସ ।” ରାଜା ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ କହିଲେ,
 “ଆପଣ କୁକୁରଟାକୁ ଲୁହ ପାରୁ ନାହାନ୍ତି, ମତେ ଗୋଟାଏ
 ମନୁଷ୍ୟ ଲୁହକାକୁ କିପରି କହୁଛନ୍ତି ? ମୁଁ ସେ ତାକୁ ଭାରି ଶୁଦ୍ଧା
 ଦେବେ ?” ଏବେ ଉତ୍ତର ଦେଖି ରାଜାଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ

ସାହେବ ଅତି ପାଟି ପିଟାଇଲେ ନାହିଁ । ଏପରି ସେ ଉଠିବ
ଦେଇ ପାରନ୍ତି, ସେ କଣ ଓଲ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମୁଁ ଏତେ କଥା ଜାଣି ନ ଥିଲି ମା । ଧନ୍ୟ ସେ ମହାପୁରୁଷ,
ଗୋରୁସେବା କରିବା କଥା ମୁଁ ଜାଣେ, ମୁଁ ତମକୁ ସେପରି
କହୁଥିଲି ସିନା । ଅମେ ଯାହାର ଶୀର ଶାର ପ୍ରାଣ ଧାରଣ
କରିବା, ତାର ସେବା କଲେ ଦୋଷ କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ତୁମେ କହୁଲୁ ସିନା ମୁଁ କହୁଲି । ମୁଁ ଏକା ତମର କଥା
କହୁ ନାହିଁ । ଅଜବାଳ ମାରିକିନିଅ ମରଦ ସମସ୍ତଙ୍କର ଗୋରୁ
ପ୍ରତି ଅବହେଳା ଦେଖାଯାଏ । ଗୋରୁ ପ୍ରତି ଲେକକର ପୂର୍ବ
ଅସ୍ଥା ନାହିଁ । ଅମ ମନ ଗୁଣେ ଫଳ ମିଳୁଛି । ଗୋରୁ ନିଶ୍ଚୟରୁ
ଅମର ଉଦ୍ଭବ ହେଉ ନାହିଁ ।

ପଞ୍ଚବିଂଶ ପରଲ୍ଲେଦ

ସ୍ତ୍ରୀ—ହଇ ହେ, ଏବେ ବନ୍ଧାଘର ବେଳେ ଏତେ ଗୀତ ସବୁ କଣ
ହେଉଛି କଣ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ବନ୍ଧାଘର ତ ଗୋଟିଏ ଅନନ୍ଦ ଉତ୍ସବ ବେଳ, ମନ ଶୁଣିବେ
ଲେବେ ଗୀତ କରି ଛପାଇ ବାଣ୍ଟି ଦେଉଛନ୍ତି । ଅଗେ କଣ
ଗୀତ ବୋଲି ହେଉ ନ ଥିଲା ? ମହୁଗୁଆ ତ ମହୁଗୁଆରେ ଗୀତ
ବୋଲେ । ଏବେ ଛପାଖାନା ହେଲୁ ଲେବେ ଗୀତ କରି
ଛପାଇ ବାଣ୍ଟି ଦିଅନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଗେ ଅମ ସାଥନ୍ତଃସମାନଙ୍କରେ ଗାୟଣୀମାନେ ମଞ୍ଚଳ ଗୀତ
ଗାଉଥିଲେ ସିନା, ଏବେ ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରେ ଗୀତ ଛପାହୋଇ
କଣ ଯାଉଛି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସାଧୁଦରମାନଙ୍କରେ ଘର ଝଞ୍ଜ ଗୁଡ଼ାକ ପାଠ ପଢ଼ିଥାନ୍ତି;
 ସେମାନେ ଚିକାହ, ବୁଦ୍ଧ ପ୍ରଭୃତି ମଙ୍ଗଳ ଉତ୍ସବରେ ଗୀତ
 ବୋଲି ଆସନ୍ତି। ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରେ ତ ସେ ସୁବିଧା ନାହିଁ ।
 ଏବେ ସବୁ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପାଠ ପଢ଼ିବା ସେବକ
 ସଂଗୀ କରୁଛି । ଏବେ ପାଠୁଅ କର, ପାଠୁଅ କନ୍ୟା ସଂଗୀ
 ବଢ଼ୁଛି । ପାଠୁଅ କେବଳ ସାଙ୍ଗ ସୁଖମାନେ ମଧ୍ୟ ପାଠୁଅ ।
 ସେମାନେ ଅପଣା ସଙ୍ଗୀର ମଙ୍ଗଳ ଉତ୍ସବ ଲାଗି ଗୀତ କର
 ଛପାର ବାଣି ଦେଉଛନ୍ତି । ଅଗ୍ନେ ସେହିପରି ନାନା ପରହସ-
 ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୀତମାନ ବୋଲି ଯାଉଥିଲା । କନ୍ୟା ପକ୍ଷ କରକୁ
 ଛଳାଇ, ବରପକ୍ଷ କନ୍ୟାକୁ ଛଳାଇ, ନାନା କୌତୁକପୂର୍ଣ୍ଣ
 ଗୀତ ବୋଲୁଥିଲେ । ‘ବ୍ରତାଘଟ’, ‘ବ୍ରତୀ କନ୍ୟା’ ଗୀତ ପଢ଼ିବ
 କିଛି ? ମେ ଗୁଡ଼ାକ ଇହସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୀତ । ଅଜ୍ଞ ମଧ୍ୟ ମଙ୍ଗଳ
 ଗୀତମାନ ବୋଲି ଯାଉଥିଲା, ଶ୍ରମବିତ୍ତ ପ୍ରଭୃତି ଗୀତ ବୋଲି
 ଯାଉଥିଲା । ଏଣିକି ଲୋକଙ୍କ ରୁଚି ବଦଳୁଛି । ଲୋକେ ନାନ୍ଦ
 ପ୍ରକାର ଗୀତ କର ଅପଣା ବର ବାନ୍ଧବକୁ ବାଣୀ ଦେଉଛନ୍ତି
 ଏବଂ ମନରେ ଅନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏପରି ଗୀତ ବଢ଼ି ହେବା ଅପେକ୍ଷା ଗୀତ ବୋଲି ହେଲେ
 ଗୋଟି ସୁନ୍ଦର ହେଉଥାନ୍ତା । ଅମ ଘର ଗାୟତ୍ରୀମାନେ ଗୀତ
 ବୋଲିଲେ ଗୋଟାଏ ଭାରି ଅନନ୍ଦ ଲାଗେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହେ, “ଗଳାରହଁ ଗାନ” —ଯାହାକି ଗଳା ଥିବ, ସେ
 ଯେବେ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀଶ୍ରୀରେ ଉତ୍ସବବେଳେ ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣୀପତି
 ଗୀତ ବୋଲେ, ତେବେ ଭାରି ଅନନ୍ଦ ନ ହେବ କାହିଁ କି ?
 ଗୀତ ବୋଲିଲେ ସାପ ଫେଣା ଟେକି ଶୁଣି, ପଶୁ ମଧ୍ୟ ଗୀତକୁ
 ବାନ୍ଧିଦିଏ, ମନୁଷ୍ୟ ମନ ଟାଣି ହେବା ତ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ କଥା ନୁହେଁ !

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମର ଅଗେ ଯେଉଁ ମଞ୍ଜଳ ଗୀତ ବୋଲି ଯାଉଥିଲା, ତା
 ଶୁଣିବାକୁ ବଡ଼ ସୁନ୍ଦର । ଉତ୍ସବ କାଳକୁ ସେ ଶୁଣିବାକୁ ବଡ଼
 ଦୁଃଖ ! “ଦୟା, ମାତ୍ର, ପୂର୍ଣ୍ଣ କୁମ୍ଭ ବାଣୀ ଠାରେ ଠାରେ ।
 ଯେତେବେଳେ ମଞ୍ଜଳ ଯେ ବାଜିଉଛି ସବେ ହେ !” ସ୍ୱାକୁ
 ମଞ୍ଜଳ ଶ୍ରୀ ରାଗରେ ବୋଲୁଛି ବୋଲି ତ କହନ୍ତି । ଏହି
 ରାଗରେ ବୋଟାଏ ନୂଆ ଗୀତ ଲେଖି ଦିଅନ୍ତୁ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ପୁରୁଣା ଗୀତ ତ ଭଲ ଗୀତ । ପୁରୁଣା କବିତାରେ ସେପରି
 ଭାବ ଅଛି, ପ୍ରାଣ ଅଛି, ଅଜିବାଲି ଯେଉଁ ନୂଆ ଗୀତ ହେଉଛି;
 ସେଥିରେ ସେପରି ଭାବ ବା ପ୍ରାଣ ଥିବା ପରି ଜଣାଯାଏ
 ନାହିଁ । ପ୍ରାଚୀନ କବିମାନେ ପ୍ରାଣ ସହୃଦ କବିତା ଲେଖୁଥିଲେ ।
 ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ, ଦାନକୃଷ୍ଣ, ଅଭିମନ୍ୟୁ, ବନମାଳୀ, ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ,
 ବଳିହର୍ଷ୍ୟ, ଜଗନ୍ନାଥ, ବଳରାମ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରାଚୀନ କବିମାନଙ୍କ
 କବିତାରେ ସେପରି ଭାବ, ଭାଷା ଓ ପ୍ରାଣ ଅଛି, କର୍ତ୍ତମାନ
 ଯୁଗର କବିତାରେ ସେପରି ନାହିଁ । ଏବେ କେବଳ ବଙ୍ଗଳା
 କବିତା, ଇରେଜୀ କବିତା ଦେଖି ଅନୁକରଣ କରା ଯାଉଛି ।
 ପର ମଦାଥକୁ ଅପଣାବ କର ପାରିବାର ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଅମର
 ନାହିଁ । ସେହି ହେତୁ ଅଜିବାଲି କବିତା ଭାବଗର୍ଭକ ହେଉ
 ନାହିଁ । ମୁଁ ତ କହୁ ନୁହେଁ, ଗୀତିଟାଏ କଣ କରିଦେବ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ତମେ ତ କେତେ କହୁ ଲେଖିଲଣି—ମୁଁ କହୁଲୁ ଏତେ-
 କଥା ବାହାରୁଛି କାହିଁକି ମ ? (୧) ଗୀତା (୨) ଗୀତା
 ଯୋଗତତ୍ତ୍ୱ (୩) ଗୀତା ରହସ୍ୟ (୪) ଜ୍ୟୋତିଷାଶ୍ଟକ ୧ମ, ୨ୟ,
 ୩ୟ (୫) କର୍ମଗାର ଓଷାସିଂହନ (୬) ସୁବର୍ଣ୍ଣ, ଦୁଷ୍ମାନ୍ତ (୭) ପ୍ରାଚୀନ
 ଭାବତର ସାହୁତ୍ୟ ସମ୍ପତ୍ତି (୮) ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ (୯) ଗୁହ୍ୟରସି
 ୧ମ, ୨ୟ (୧୦) ସଂଜ୍ଞାର୍ଥନରସାମୃତ (୧୧) ସଂଜ୍ଞାତ ରସାମୃତ

(୧୨) ତପାଗୁଷ (୧୩) ଅରଟ ମାହାପୁଷ (୧୪) ସୁଧର୍ମ
 (୧୫) ସୁଧର୍ମ କଜନ (୧୬) ପଞ୍ଚାସତ ଦର୍ପଣ (୧୭) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
 (୧୮) ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା (୧୯) ଭୂଗୋଳ (୨୦) ପଠାଣୀ ସାମନ୍ତ
 (୨୧) ଭାରତ ଚେତ (୨୨) ଭାଗ୍ୟସୁ ସୁରଜ (୨୩) ପଞ୍ଚାମୃତ
 (୨୪) ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଏପରି ତ କେତେଗୁଡ଼ିଏ କହି ଲେଖିଲଣି !
 ସବୁବେଳେ ତ ବସି ଲେଖୁଛ, ଗୋଟାଏ ଗୀତ ଲେଖିଦେବାକୁ
 ମୁଁ କହୁଲୁ କାହିଁକି ଏତେ କଥା କହୁଛ ମ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ମୁଁ କେତେଗଣ୍ଡ କହି ଲେଖିଛି ସତ, କେତେଗଣ୍ଡ ଛପା
 ହେଲଣି, କେତେଗଣ୍ଡ ଛପା ହୋଇ ନାହିଁ । ହେଲେ କଣ
 ହେବ, ପ୍ରାଚୀନ ଲେଖକଙ୍କ ଲେଖା ସଙ୍ଗେ ଅମ ଲେଖାମାନ
 ପାସଙ୍ଗରେ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ । ଲେଖିବାର
 ଅଭ୍ୟାସ ଅଛି, କେତେଗଣ୍ଡ ଲେଖି ଦେଉଛି ସିନା, ହେଲେ
 କଣ ହେବ ? ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରାଚୀନ କବିଙ୍କ ଲେଖା
 ପଢ଼େ, ମୋର ମନେହୁଏ ଯେ, ଅମ ଲେଖାମାନଙ୍କରେ ପ୍ରାଣ
 ନାହିଁ । ସେ କାଳରେ ଲେଖେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଥିଲେ; କବିତା-
 ହରଣା ମନକୁ ଢଳୁଳି ପଡ଼ୁଥିଲା ! ସେ ପାଣି ଯେତେ ମଧୁର,
 ଯେତେ ପ୍ରାଣପୂର୍ଣ୍ଣୀ ହେବ, ରହଣିଆ କଥର ମଇଳା ପାଣି
 କଣ ସେପରି ହେବ ? ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗରେ ଲେଖେ ପେଟ
 ଢେରରେ ୨୪ ଘଣ୍ଟା ଛଟପଟ । ବାର ପ୍ରକାର ଚନ୍ଦ୍ରା ଅସି ମନକୁ
 ସତେ ଅନ୍ଧମଣି କରୁଛି । ସର୍ବଦା ମନ ମକର ହୋଇ ଯାଉଛି ।
 ଲେଖକର ପଦ ନୈଷ୍ଠିନ୍ୟ ନାହିଁ । ଏବେ ସ୍କୁଲ କଲେଜ
 ଅନେକ ହୋଇଛି, କହୁତ ଲୋକ ପାଶ କରୁଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ସ୍କୁଲ
 କଲେଜରୁ ବାହାର ସମସ୍ତେ ଗୁଳିର ଖୋଜିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ,
 ଗୁଳିର ପାଇଲେ ଗୁଳିବଟିକି, କଜାଏ ରଖିବା ପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ;

ଅଜ୍ଞ ବାଣୀପାଣିକ ସସବା କରବାକୁ ବେଳ ବାହୁଁ ? ବର୍ତ୍ତମାନ
 ଶିକ୍ଷା ଦ୍ଵାରା ସେପରି ଶକ୍ତି ଜନ୍ମ ନାହିଁ, ବାହାର ଜନ୍ମଥିଲେ
 ମଧ୍ୟ ତାହା ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ ପୁରୁଷା ଅବସର ନ ପାଇ ମିଳିଲି
 ଯାଉଛି । ନିଜସ୍ଵାଶ ଯେପରି ସବଦା ଛଟପଟ, ସେ ପ୍ରାଣରୁ
 ଯେଉଁ କବିତା ବାହାରୁଛି, ସେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ପ୍ରାଣବିହୀନ ।
 ହୃଦୟର ଗଭୀରତମ ପ୍ରଦେଶରୁ ଯେଉଁ କବିତା ବାହାରେ,
 ସେ ଯେପରି ଅନ୍ୟ ପ୍ରାଣକୁ ଅକର୍ଷଣ କରେ, ଅସର ବା
 ଶବ୍ଦଯୋଡ଼ା କବିତା ସେପରି ହୁଏ ନାହିଁ । ଅଳ୍ପ, ତମେ ଯେତେ-
 ବେଳେ ଏତେ କହୁଲଣି ଗୋଟିଏ ମଙ୍ଗଳ ଗୀତ କହି ଦେବ ।
 ଭଲ ହେଉ ବା ମନ୍ଦ ହେଉ, ସେହି ପୁରୁଣା ଶୁଭରେ ଗାଇବ ।

ଜୟ ହେ ମଙ୍ଗଳମୟ ଜୟ ପ୍ରଭୁ ହରି,

ମଙ୍ଗଳ-କାରଣ ଅମଙ୍ଗଳ-ନାଶକାର ହେ । ୧ ।

ମଙ୍ଗଳ-ନିଧାନ ପ୍ରଭୁ ମଙ୍ଗଳ-ନିଧାନ,

ମଙ୍ଗଳ-କାରକ କର ମଙ୍ଗଳ-ବିଧାନ ହେ । ୨ ।

ତଥୁ-ବାର-ଲଗ୍ନ-ରକ୍ତ ଦିଅ କର ଇଚ୍ଛା,

ଅହେ ପ୍ରଭୁ ଦାୟତ୍ୟର ବିନାଶ ଅନିଷ୍ଟ ହେ । ୩ ।

ମଧୁର-ମିଳନ ଶୁଭ ବିବାହ-ବନ୍ଧନ,

ଅନୁସର ବଧୂ ପିଞ୍ଜି ପବନ ମିଳନ ହେ । ୪ ।

ପୁରୁଷ ପ୍ରକୃତ ସିନା ସୁବକ ସୁବଜା,

ତବ ମଙ୍ଗଳ ଇଚ୍ଛାରୁ ରବେ ଜନମନ୍ତ୍ର ହେ । ୫ ।

ନବୀନ ଦମ୍ପତି ସଦା ତବ ପ୍ରେମେ ମାତ,

ଅଶ୍ଵ-ମଙ୍ଗଳେ ପାଦୁ ତାଙ୍କ ଦିନ ରାତି ହେ । ୬ ।

ଦିଅ ଶୁଭାଶିଷ ଦୃଢ଼ ହେଉ ଏ ବନ୍ଧନ,

ତବ ପଦ୍ମପାଦେ ଚିତ୍ତ ଥିବ ସଦା ଦିନ ହେ । ୭ ।

ଦିଅ ଦୀର୍ଘାୟୁଷ ପ୍ରସ୍ତ ସକଳ ଶରୀର,
 ଜଗତ ମଙ୍ଗଳ ହୃଦେ ଥିବ ମତ ସ୍ଥିର ହେ । ୮ ।
 ଦଧି ମ.ହ ପର୍ଣ୍ଣକୁମ୍ଭ ମଙ୍ଗଳ ନିଶାଣ,
 ମଙ୍ଗଳ ଶଙ୍ଖ ନିହନ ମଙ୍ଗଳ ଗାୟନ ହେ । ୯ ।
 ମଙ୍ଗଳ ମହୁରା ତୁରା ଭେରା ହଳହଳି,
 ମଙ୍ଗଳ ସଧବା ନାରୀ ବଦାପନା ଥାଳି ହେ । ୧୦ ।
 ମଙ୍ଗଳ ସପତ ଧୂପ ମଳୟ ଅନିଳ,
 ମଙ୍ଗଳ ବସନ୍ତ ଶୁଭ ଅଗମନ କାଳ ହେ । ୧୧ ।
 ମଙ୍ଗଳ ମନ୍ତ୍ରର ପାଠସ୍ଥନ ଘନ ଘନ,
 ମଙ୍ଗଳ ପୁଲକେ ନାହିଁ ଉଠେ ନବ ପ୍ରାଣ ହେ । ୧୨ ।
 ମଙ୍ଗଳ ସୁମନମାଳ ଶୁଭ ବେଦଗାନ,
 ସର୍ବେ ମିଳି ଏକ କର ଦେଲେ ଦୁର ପ୍ରାଣ ହେ । ୧୩ ।
 କେଉଁ ଅଜଣା ରାଜକୁ ଦୁର ପ୍ରାଣୀ ଅସି,
 ବିଭୁ କୃପାବଳେ ହୋଇଗଲେ ମିଶାମିଶି ହେ । ୧୪ ।
 ବରପ ମଙ୍ଗଳ-ବାରି ମଙ୍ଗଳ ମିଳନେ,
 ପରଜାପତ ବଧାନ ମଙ୍ଗଳ ସାଧନେ ହେ । ୧୫ ।
 ତବ ପ୍ରେମବାରି ସିନ୍ଧୁଦିଅ ନବପ୍ରାଣେ,
 ମଙ୍ଗଳଦାୟକ ଘେନ ଦିବ୍ୟ ଅବଧାନେ ହେ । ୧୬ ।
 ଯେ କୌଣସି କାର୍ତ୍ତିକର, ସର୍ବଦା ଭଗବାନଙ୍କୁ ମନେ
 ରଖିଥିବ । ତାଙ୍କ ସକାଶେ ସକଳ କାର୍ତ୍ତିକ କରୁଛ ବୋଲି
 ବିଶ୍ୱାସ ଥିବ । ଭଗବାନ ଯାହା କରନ୍ତି ସବୁ ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ
 କରନ୍ତି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରବ । ଏପରି ନୀତି ନିୟମରେ
 କାଳ କାଟିଲେ ସଫାର ପ୍ରତି ବିରକ୍ତି ଅସିବ ନାହିଁ ।
 ଏପରି ଭାବରେ ନ ଚଳିଲେ; ସଫାର ଦୁଃଖମୟ ବୋଧ

ହେବ । ସର୍ବଦା ଦୁଃଖ ବନ୍ଧୁରେ ଛଟପଟ ହେବ, ସବୁବେଳେ
ନିରାଶା ବୋଧ ହେବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଶୟନ ସମୟ ଏପରି କଠିନ, କିନ୍ତୁ ବରପାରିଷଦ କିଏ ?
ପୁରୁଷରେ ଶୁଣା ଅଛି, ଏପରି ବେଳେ ଚାନ୍ତି ଥିଲେ; ତମେ
ତଳ କାନ୍ଥକୁ ଆଖିରେ ଦେଖିଛ ?

ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ଲୋକ ଯେ ନାହାନ୍ତି, ଏକଥା
ତମେ କହି ପାରବ ନାହିଁ । ମୁଁ ତ ସମ୍ଭାଷଣ ସମୟଟା ବୁଲି
ଦେଖୁ ନାହିଁ । ‘କିଏ ତା ଅଛି କେଉଁମତେ, ତାହା ମୁଁ ଜାଣିବି
କେମନ୍ତେ ?’ ତେବେ ଅମ ଗ୍ରାମରେ ଏପରି ଜଣେ ଲୋକକୁ
ଦେଖିଛ । ସେ କିଏ ଜାଣି ?—ସେଇ ନିତାଇ ଦାସ !
ଲୋକଟି ନିତାନ୍ତ ଗରିବ ପୁଣି ନିରକ୍ଷର, ପାଠ ସାଠ କିଛି
ପଢ଼ି ନାହିଁ—ଗଜମୁଖ ! ତା ନାମ କୌଣସି ଶବ୍ଦର ବାଚକରେ
ବାହାର ନାହିଁ ! ତା ମଲ୍ଲବେଳେ କେହି ସତ୍ତା ସମ୍ପତ୍ତି କର
ଶେଷ ପ୍ରକାଶ କରି ନାହିଁ । ତା ଗରିବ ଅମ ଗ୍ରାମ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ
କେଉଁଠାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତାକୁ ପାହା
ଦେଖିଛି, ସେ ଜଣେ ଉପସ୍ଥିତ ଲୋକ ଥିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ଭାଗା ବସ ନିତାଦାସ ଟିକି ? ତାଠାରେ ଏପରି କି ଗୁଣ
ଥିଲା ମ !

ସ୍ତ୍ରୀ—ସେ ଆଗେ ଭାବ ଘର କରୁଥିଲା । ତାର ସମ୍ପତ୍ତି ବାଡ଼ି ଥିଲା ।
ବେଶ୍ ଖାଇ ପିଇ ମଉଜରେ ଘର କରୁଥିଲା । ପୁଅ ମାଲପ
ମା ବାପ ଭଉଣୀମାନେ ଥିଲେ, ପୁରୁଷା ଘର । ବାଡ଼ିରେ
ଗୋଟିଏ ଅଳାଗଛ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଭୁଲସୀ ଚଉରା ଥାଏ ।
ସେ ପ୍ରତିଦିନ ତାକୁ ପୂଜା କରେ । ସବୁବେଳେ କହୁଥାଏ,
“କୃଷ୍ଣ ମୋର ଆତ୍ମାର ଗତି, କୃଷ୍ଣ ମୋର ପିଣ୍ଡ ମୁକତି” ।

ଏହି ପଦକ ସବୁବେଳେ ଘୋଷି ହେଉଥାଏ । ସବୁବେଳେ ବୁଝୁ
 ବୁଝୁ ହେଉଥାଏ ! ଶେଷେ ତାକୁ ଗୁଣ ବୋଲି ମନେ
 କରୁଥାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ସେ ସେଥିରେ ବଳିତ ନୁହେଁ । କୌଣସି
 ବାସ୍ତବ ପଡ଼ିଲେ ବୁଝୁ ବୁଝୁ ହୋଇ କହେ । ଏପରି କେତେ
 ଜଣ ଗଲା । ଜମେ ଭାରିଯା ମଲା, ପୁଅମାନେ ମଲେ, ମା ବାପ
 ମଲେ; କିନ୍ତୁ ନିଜର କେବେ ବିମର୍ଷ ହୋଇ ନାହିଁ, ବୁଝୁ
 ନେଇଗଲେ ବୋଲି କହି ଅନନ୍ଦ ! ଜନ ଗଲେ, ଜମେ
 ଧନ ଗଲା, ଜମିବାଡ଼ି ଯାକ ବକାକିଣୀରେ ଗଲା । ଜମି ଯେଉଁ
 ଦିନ ଶେଷ ହେଲା, ସେ ଦିନ ତାର ଭାରି ଅନନ୍ଦ । ଅଜ
 ମତେ ବୁଝୁ ନିର୍ଦ୍ଦୟ କଲେ, ଅଜ କେହି ଖଜଣା ପାଇଁ
 ଡାକିବ ନାହିଁ—ଏହିପରି କହି ଭାରି ପ୍ରେମ । ସର୍ବଦା ସେହି
 ବୁଝୁ ବୁଝୁ ହେଉଥାଏ । ବୁଝାର ଘରଗଣ ଅମ ଜମି ଉପରେ,
 ଅମକୁ ଖଜଣା ଦଏ ନାହିଁ । ଶେଷକୁ ମୂଲ ଲାଗିଲା ।
 ଭାରିଯା ପୁଅମାନେ ମଲେ, ପରେ ବୁଝା ଗୋଟିଏ ଦାସୀ
 ରଖିଲା, ପୁଣି ଦୁଇଟି ପୁଅ ହେଲେ । ସମସ୍ତ ଗଲା, କିନ୍ତୁ ଏ
 ଜଞ୍ଜାଳ ବଢ଼ିଲା ! ଶେଷକୁ ମୂଲ ଲାଗିଲା । ମୂଲ ଲାଗିଲା, ଦିନକୁ
 ଘରଣୀଏ ଅଣେ । ସେଥିରେ ପରିବାରଟି ଚଳନ୍ତି—ଅତି
 କଷ୍ଟରେ—ଓଲିଏ ଖାଇଲେ ଓଲିଏ ଓପାସ । କିନ୍ତୁ ସର୍ବଦା
 ହର୍ଷମୁଖ । ଅନନ୍ଦ ପୂର୍ଣ୍ଣ ! ମୂଲ ନ ମିଳିଲେ, ବୁଝୁ ଅଜ ପଡ଼ିକାଟ
 କଲେ ବୋଲି କହେ । ମୂଲ ମିଳିଲା ଦିନ କାହାକୁ ମାଗେ
 ନାହିଁ । ନ ମିଳିଲା ଦିନ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କୁ ମାଗେ ନାହିଁ ।
 ତେବେ ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟରେ ଯାହା ପାଖରେ ତା ମନ ମାନେ, ତାକୁ
 ଭୁଣ୍ଡି ଶୁଣାଏ, ସେ ଦେଲେ ଖୁସି, ନ ଦେଲେ ଖୁସି । ଏହିପରି
 ଜାଲ ବାନ୍ଧୁଥାଏ । ପ୍ରତିଦିନ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ପୂର୍ବରୁ ଉଠି ନିଆଁକରି

ସାର କୃଷ୍ଣ ନାମ ନେଇ ସେହି ଅଳାଗର ଗୃହପତି
 ବୁଲି ପୂଜାକରେ । ବଡ଼ପାଟି କରି କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ତାତେ, ତା
 ପାଟି ଶୁଣି ଅମ ନିଦ ଭାଙ୍ଗେ । ଏହିପରି ତା ଦିବ୍ୟ ଗନ୍ଧ ।
 ସମ୍ପଦ ବିପଦ ଉଭୟ ବେଳେ ଏକା ପ୍ରସର ମନ ରହଇ ସହଜ
 କଥା ନୁହେ । ବେଳେ ସାଧନା ବେଳେ ଉପସ୍ୟା କଲେ
 ମଧ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ଏପରି ହୋଇ ପାରୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ, ବଡ଼ ଅଶ୍ରୁମିର
 କଥା—ମୁଁ କେବେ ତା ମୁଖଶୁଭର ଚିନ୍ତାର କାଳିନୀ ଦେଖି
 ନାହିଁ । ସର୍ବଦା କୃଷ୍ଣ ନାମରେ ଗୋଟାଏ ସ୍ବାଭାବିକ ପ୍ରେମ
 ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ତାକୁ ଲେଖେ ଥଟା, କରନ୍ତି, ଭଣ୍ଡି ବୋଲି
 କହନ୍ତି, ସେଥିରେ ତାର ଲେଖମାତ୍ର ଦୁଃଖ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ
 କେହି କୃଷ୍ଣନିନ୍ଦା କଲେ ତା ଦିବ୍ୟ ପାଦ ନାହିଁ, ଦି' ପଦ
 ଅଗ୍ନି କରି ଶୁଣାଇଦିଏ ଏବଂ କହେ, “ମତେ ଗାଳିଦିଅ, ମୋ
 କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଗାଳି ଦିଅ ନାହିଁ ।” କେହି କୃଷ୍ଣନିନ୍ଦା କରେ ଅଥଚ
 ତା ପାଖ ମାଡ଼େ ନାହିଁ । ଶୁଣି ଶୁଣି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ
 କେତେପଦ ମନେ ରଖିଥାଏ । ବେଳେ ବେଳେ ବୋଲେ ।
 ଏହିପରି କେତେକାଳ ଗଲା । ମରଣ ସମୟ ନିକଟ ହେଲା ।
 ଭାବରେ କହୁଛି, “ପ୍ରାଣୀର ଋଣମୟ ବାଣୀ, ମରଣ ବାଟେ
 ତାହା ଜାଣି ।” ସାଧାରଣତଃ ଦେଖାଯାଏ, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଠାରେ
 କପଟ ନ ଥାଏ, ଯାହାଙ୍କ ମନ ପ୍ରାଣ ସରଳ, ଯାହାର ଜ୍ଞାନରେ
 ଦୟା, ନାମରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା, ସେ ସାଧାରଣ ସୁଖ ଦୁଃଖରେ
 ବଦଳିତ ନୁହେ, କିନ୍ତୁ କଷ୍ଟରେ ତାର ପ୍ରାଣ ପ୍ରୟାଣ ହୁଏ ।
 ସେ ମୃତ୍ୟୁ ଅସିବା ପୂର୍ବରୁ ଜାଣିପାରେ । ସେ ଏହାର ଓଲଟା,
 ସେ ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିବେଳେ ବଡ଼ ଯତ୍ନଶା ପାଏ । ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
 ସଂସାରପ୍ରତି ଅସବୁ ଥାଏ ! ନିଜର ପେଟଦିନ ମରବ;

ସେଦିନ ବଡ଼ କାଳଅବସରକୁ ଗତି କରିବା ପୂର୍ବକ ସାରା ଆସନ
 ଘରେ ବସିଲା । ଭାଗ୍ୟ ମା କୁ କହିଲା; “ଗଞ୍ଜଳ ଟିକିଏ ନାଆଁ
 ଅଣିବୁଟି, କୃଷ୍ଣ ଟିକିଏ ଧାଆଁ ଖାଇଲେ ବୃନ୍ଦାବନ ପିବେ;
 ଗଞ୍ଜଳ ଅଣି ପାରିବୁ ତ ଅଣ, ବିଳମ୍ବ ହେଲେ କୃଷ୍ଣ
 ଚାଲିଯିବେ ।” ଭାଗ୍ୟ ମା ସାରା ଭିତରକୁ ନାଆଁ ଅଣିବାକୁ
 ଚଲେ; ଏ ଘର ସେ ଘର ଡୋଲ ନାଆଁ ଅଣି ଅଣି ଦାମନିଟ
 ଡେଇଁ ହେଲା । ଭାଗ୍ୟ ମା ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖେ; ନିଜାର ଆଉ
 ନାହାନ୍ତି ! ନିଜାର କି ତ୍ୟାଗ କରି କୃଷ୍ଣ ଚାଲିଗଲେଣି ! ଏ ତ
 ମୋ ଦେଖିବା କଥା, ନିଜାର ମରବାର ଦଶ ବର ବର୍ଷ ହେବ ।
 ଖାଇବାକୁ ଦାନା ନାହିଁ, ପିଇବାକୁ କନା ନାହିଁ, ମାଲି, ଝୁଲିମୁଣି,
 କନ୍ଥା, କଉଁସିନ, ତଳକ, ଗେରୁଆ ବସନ କିଛି ନାହିଁ ! କିନ୍ତୁ
 ଡାଠାରେ ଗୋଟାଏ ଅମୂଲ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଥିଲା ! କୃଷ୍ଣ ନାମରେ
 ଅଳେ ଅଟଳ ବିଶ୍ୱାସ । କୃଷ୍ଣ କଥା ଶୁଣିଲେ କାନ୍ଦ ପକାଏ କିନ୍ତୁ
 ଖାଇବାକୁ ନ ମିଳିଲା ବୋଲି କାନ୍ଦେ ନାହିଁ । ଗାଁତାରେ
 ଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି, “ସୁଖଂ ଦୁଃଖଂ ସମଂ କୃତ୍ୱ” ଅର୍ଥାତ୍ ସୁଖ
 ଦୁଃଖକୁ ସମାନ ଜ୍ଞାନ କରିବ ! ଏକଥା ମୁଁ ନିଜର ଚରଣରେ
 ଦେଖିଛି ! ନିଜାଇକି ସେଇହେତୁ ମୁଁ ବଡ଼ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଏବଂ
 ତାପତ ମୋର ଗୋଟାଏ ଅନୁରକ୍ତ ଭକ୍ତ ଥାଏ । ନିଜାର ମଧ୍ୟ
 ମତେ ବଡ଼ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସହୃଦ ଦେଖେ ଏବଂ ମତେ ଦେଖିବା
 ମାନ୍ଦ୍ୟେ ସେ ଭାବ ଅନନ୍ତ ହୁଏ । ଏପରି କେତେ ଗୁପ୍ତଜ୍ଞାନ
 ଅଛି । ନିଜାଇକି ଲେବେ ଦରଦ୍ର ବୋଲି ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ କରି
 ପାରିଲୁ, ମାନ୍ଦ୍ୟ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ, ନିଜାର ଅନେକ ଧନୀ ଗୃହସ୍ଥର
 ଗୁରୁ ହୋଇ ପାରିବ । ପ୍ରକୃତ ଦରଦ୍ର ସେହି—ସେ
 ହରହରବ୍ରହ୍ମା । ଯାହାର ହରହରରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ, ତାର କିଛି

ଅଭାବ ନାହିଁ; ତା ମନରେ ତ ଶାନ୍ତି ଅଛି, ଅନ୍ଧ ଅଧିକ କଣ
ଅବଶ୍ୟକ ? କେତଳ ଭୂମିରେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ କହିଲେ
କିଛି ଫଳ ନାହିଁ । ତଦନୁସାରେ ଜୀବନକୁ ଗର୍ଭିତାକୁ ହେବ
ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟ କରବାକୁ ହେବ । ଏହା ସିନା ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷା ।

ସ୍ତ୍ରୀ—ନିତାଇ ଦାସକୁ ମୁଁ କଣ ଦେଖି ନାହିଁ କି ? ସବୁବେଳେ
କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ହେଉଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଏତେ ଗୁଣ ଅଛି ବୋଲି ଜାଣି
ନ ଥିଲି !

ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହ, ଏପରି କେତେ ଲୋକ କେଉଁଠି ରହି ଗୁଲି ଯାଉଛନ୍ତି ।
କିଏ କାହା ଖବର ନେଉଛି । ଏ ଅସୀମ ସ୍ୱୟାର, ଅମେ କିଛି
ଜାଣି ନ ଥାଇ । ମନୁଷ୍ୟ ‘ମୁଁ ଜ୍ଞାନୀ’ ବୋଲି କେବେ
ଅହଂକାର କରବ ନାହିଁ । କେତେ ପ୍ରାଣୀକଠାରୁ କେତେ
କଥା ଅମର ଶିଖିବାର ଅଛି; ଗର୍ବ କଣ କରବ ? ନିଜକୁ
ଗୁରୁ ବୋଲି ମନେ କରବ । ଅମର ଅସଂଖ୍ୟ ଗୁରୁ ଅଛନ୍ତି ।
ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ପଦାର୍ଥ ବା ପ୍ରାଣୀକ ଦୋଷକ, ତାଠାରୁ
ଅମର କଣ ଶିଖିବାର ଅଛି ବୋଲି ମନରେ ଧ୍ୟାନ କରବ ।
ଏପରି ଅଭ୍ୟାସ କରୁ କରୁ ସେହି ଭଗବାନ ସ୍ୱୟଂ ଜ୍ଞାନ-ନେତ୍ର
ଖୋଲି ଦେବେ । ଅଛି ଏତିକି ଥାଉ, ଅନ୍ଧ କେତେଗୋଟି
ଉପଦେଶ ଦେଇ ଏ ଭାଗ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରା, —

ଉପଦେଶ

୧ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ କାହାକୁ ଭଜା କରନ୍ତି ?

ଯେଉଁମାନେ ଅଳସୁଆ ନୁହନ୍ତି ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ନୀତିକ୍ଷ ?

୨ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ କାହାକୁ ଭ୍ୟାଗ କରନ୍ତି ?

ଅଳସୁଆ ଏବଂ ଦ୍ୱିଜ ଗୁରୁ ହରି ନିନ୍ଦକ ।

୩ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ କେଉଁ ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି ?

ଅପରିଷ୍କାର ସ୍ଥାନ ।

୪ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ କେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ବରଣ କରନ୍ତି ?

ପରିଷ୍କାର ସ୍ଥାନ ।

ନନ୍ଦ ତୁମ୍ଭେ ଅବଳା ମା ଭାରତ-ରମଣୀ,
ସରଳା ଅଦ୍ୟାଶକ୍ତ ମା ଶକ୍ତି-ସ୍ଵରୂପିଣୀ ।
ଶକ୍ତିସ୍ଥାନ ପୁରୁଷର ଅଛି କି ଶକ୍ତି ?
ଦେବ କି ଏ ପୃଷ୍ଠି କେବେ ନ ଥିଲେ ପ୍ରକୃତି ?
ପ୍ରକୃତିରୂପିଣୀ ନ ଶା ଜଗତ ଜନନୀ ।
ଜାତିଦ ଭାରତ ଶକ୍ତି ସଞ୍ଚରଲେ ପୁଣି ।
ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ସରସ୍ଵତୀ, ସୀତା, ସାବିତ୍ରୀ, ରମଳା,
ଦୁର୍ଗା, କାଳୀ, ଛିନ୍ନମସ୍ତ୍ର, ଶୀତଳା, ବରଳା ।
ଭୁବନେଶ୍ଵରୀ, ଗୌରୀ, ପଦ୍ମାବତୀ ସଦୃଶ,
ଯେତେ ନାରୀଶକ୍ତି ଅଛି ଜଗତେ ବିଶାଳ,
ସେହି ଅଦ୍ୟାଶକ୍ତି ଅଂଶ ଅଟନ୍ତି ସମସ୍ତେ,
ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ମାତୋ ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ।
ସେହି ଅଂଶେ ସେହି ବଂଶେ ଜାତ ଗୋ ରମଣୀ,
ଅସାଧ୍ୟ କି ଅଛି ତବ ଇଚ୍ଛା କଲେ ପୁଣି ?
ଜାଗି ଇଠି ରମଣୀ ଗୋ, ପୁରୁଷ ସଦୃଶ,
ଦ'ରୁଣ ବଳରେ ଜାଗି ଉଠିବ ଭାରତ ।
ପୁରୁଷ ରମଣୀ ମିଳି କର ଜାତି-ଯଦ୍ଧି,
ଲଗ ବିଭୁପ୍ରେମ କାହାଣୀ ଲଗ, ଲଗ, ଲଗ, ।

ସନ୍ତାନର ଧମକାରେ ସଞ୍ଚାର ଶକ୍ତ,
 ନବ ତେଜ ଘେନି ଜାଗିଉଁ ତୋ ସନ୍ତତ ।
 ନବ ତେଜ ନବ ବୀର୍ଯ୍ୟ ଉସ୍ତାଦ୍ ନବୀନ,
 ନବ ଉନ୍ମାଦନା ଘେନି ଜାଗୁ ତୋ ସନ୍ତାନ ।
 ଧର ପ୍ରାଚୀନ ଜୀବନ୍ତ ପତାକା ତୋ ସ୍ମୃତି,
 ଜାତି ଉଠୁ ନବବଳେ ଦେଖୁ ଏ ଜଗତ ।
 ତୋର ଯଶ ଗର୍ବରବ ଗାର ଧରତଳେ,
 ରହନ୍ତୁ ଭାରତବାସୀ ଅଶଶ୍ରୁ ମଙ୍ଗଳେ ।

ସ ମା ପ୍ତ

କଟକ, ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରେସରେ ଶ୍ରୀ ଶିବ ପ୍ରସାଦ ଦାସଗୁପ୍ତଙ୍କ ଦ୍ଵାରା
 ମେସିନ୍‌ରେ ମୁଦ୍ରିତ । ୧୯୪୭